

**ZAVOD ZA GOZDOVE SLOVENIJE
OBMOČNA ENOTA KOČEVJE**

**LOVSKO UPRAVLJAVSKI NAČRT ZA
III. KOČEVSKO-BELOKRANJSKO
LOVSKO UPRAVLJAVSKO OBMOČJE
(2011 – 2020)**

**Načrt sprejela:
Vlada Republike Slovenije,
Ljubljana, 8. november 2012**

(Ur. l. RS št. 87/2012)

KAZALO VSEBINE

1	UVOD	1
2	OPIS LOVSKO UPRAVLJAVSKEGA OBMOČJA	2
2.1	Opis lovsko upravljavskega območja in pomen za upravljanje z divjadjo	2
2.2	Krajinsko ekološke značilnosti lovsko upravljavskega območja	2
2.3	Lovišča v lovsko upravljavskem območju	3
2.4	Lovišča v upravni organiziranosti lovsko upravljavskega območja	5
2.5	Obore	6
3	ZAVAROVANA OBMOČJA, NARAVNE VREDNOTE, EKOLOŠKO POMEMBNA OBMOČJA IN POSEBNA VARSTVENA OBMOČJA (NATURA 2000) V LOVSKO UPRAVLJAVSKEM OBMOČJU	8
3.1	Zavarovana območja	8
3.2	Naravne vrednote	10
3.3	Ekološko pomembna območja	16
3.4	Posebno varstveno območje (območje Natura 2000)	17
3.5	Habitatni tipi	18
4	OPREDELITEV GLAVNIH PROBLEMOV UPRAVLJANJA S POPULACIJAMI DIVJADI	20
4.1	Glavni problemi v povezavi s stanjem v populacijah divjadi oziroma njihovih medsebojnih odnosih	20
4.2	Glavni problemi v povezavi z življenjskim okoljem divjadi	20
4.3	Glavni problemi, ki izhajajo iz upravno administrativnih ovir oziroma določb	20
5	ŽIVLJENJSKO OKOLJE DIVJADI	21
5.1	Pretekla vlaganja v življenjsko okolje divjadi	21
5.2	Presoja usklajenosti divjadi in njenega življenjskega okolja	23
5.3	Ocena stanja življenjskega okolja divjadi (tudi trendi)	29
5.4	Ciljno stanje življenjskega okolja divjadi	30
5.5	Usmeritve za doseganje ugodnega stanja življenjskega okolja divjadi ter izvajanje biomeliorativnih in biotehničnih del	31
6	UPRAVLJANJE S POSAMEZNIMI VRSTAMI DIVJADI	35
6.1	SPLOŠNO	35
6.2	SRNA (<i>Capreolus capreolus</i> L.)	39
6.3	NAVADNI JELEN (<i>Cervus elaphus</i> L.)	46
6.4	DAMJAK (<i>Dama dama</i> L.)	53
6.5	GAMS (<i>Rupicapra rupicapra</i> L.)	54
6.6	MUFLON (<i>Ovis amon (aries) musimon</i> Schrab.)	61
6.7	DIVJI PRAŠIČ (<i>Sus scrofa</i> L.)	62
6.8	LISICA (<i>Vulpes vulpes</i> L.)	69
6.9	JAZBEC (<i>Meles meles</i> L.)	71
6.10	KUNA BELICA (<i>Martes foina</i> Erxleben.) in KUNA ZLATICA (<i>Martes martes</i> L.)	73
6.11	PIŽMOVKA (<i>Ondatra zibethica</i> L.)	76
6.12	POLJSKI ZAJEC (<i>Lepus eropaeus</i> Pallas.)	78
6.13	NAVADNI POLH (<i>Glis glis</i> L.)	80

6.14	RAKUNASTI PES (<i>Nyctereutes procyonoides</i> Gray.) in NUTRIJA (<i>Myocastor coypus</i> Molina.)	81
6.15	FAZAN (<i>Phasianus colchicus</i> L.)	82
6.16	POLJSKA JEREBICA (<i>Perdix perdix</i> L.)	84
6.17	RACA MLAKARICA (<i>Anas platyrhynchos</i> L.)	85
6.18	SRAKA (<i>Pica pica</i> L.), ŠOJA (<i>Garrulus glandarius</i> L.) in SIVA VRANA (<i>Corvus corone cornix</i> L.)	87
7	ZAKLJUČEK	91
8	LITERATURA IN VIRI	92
9	PRILOGE	94
9.1	Zavarovana območja z varstvenimi režimi	94
	Območja	94
9.2	Naravne vrednote z varstvenimi režimi	98
9.3	Ekološko pomembna območja z varstvenimi režimi	100
	Jame	104
9.4	Posebna varstvena območja (območja Natura 2000)	105
9.5	Kronologija izdelave načrta	117

KAZALO PREGLEDNIC

PREGLEDNICA 1: LOVIŠČA V LOVSKO UPRAVLJAVSKEM OBMOČJU	4
PREGLEDNICA 2: LOVIŠČA V UPRAVNI ORGANIZIRANOSTI V LOVSKO UPRAVLJAVSKEM OBMOČJU	6
PREGLEDNICA 3: SEZNAM OBOR V LOVSKO UPRAVLJAVSKEM OBMOČJU	7
PREGLEDNICA 4: OPRAVLJENI UKREPI V ŽIVLJENJSKEM OKOLJU DIVJADI V LOVSKO UPRAVLJAVSKEM OBMOČJU V OBDOBJU 2001 - 2010	21
PREGLEDNICA 5: OCENA ŠTEVILA OSEBKOV NA HA IN STOPNJA POŠKODOVANOSTI (OBJEDENOSTI) GOZDNEGA MLADJA PO VIŠINSKIH RAZREDIH – PODATKI ZA VSE DREVESNE VRSTE IZ OPRAVLJENIH »PODROBNIH« POPISOV V LETIH 1996, 2000 IN 2004	23
PREGLEDNICA 6: DELEŽ POSAMEZNIH DREVESNIH VRST V MLADJU PO VIŠINSKIH RAZREDIH IN STOPNJA POŠKODOVANOSTI (OBJEDENOSTI) GOZDNEGA MLADJA – PODATKI ZA VSE DREVESNE VRSTE IZ OPRAVLJENIH »PODROBNIH« POPISOV V LETIH 1996, 2000 IN 2004	23
PREGLEDNICA 7: ŠTEVILO POPISANIH OSEBKOV IN NJIHOV DELEŽ PO VIŠINSKIH RAZREDIH ZA POSAMEZNO POPISNO ENOTO NA OBMOČJU LOVSKO UPRAVLJAVSKEGA OBMOČJA	24
PREGLEDNICA 8: PRIMERJAVA DELEŽEV RAZVOJNIH FAZ MED MODELNIM IN DEJANSKIM STANJEM PO POPISNIH ENOTAH NA OBMOČJU LOVSKO UPRAVLJAVSKEGA OBMOČJA	26
PREGLEDNICA 9: IZPLAČANA ODŠKODNINA NA LOVNIH POVRŠINAH OD POSAMEZNIH VRST DIVJADI PO SKUPINAH ŠKODNIH OBJEKTOV V LOVSKO UPRAVLJAVSKEM OBMOČJU ZA OBDOBJE 2001 – 2010	27
PREGLEDNICA 10: PREGLED PODATKOV O SRNI ZA OBDOBJE 2001 – 2010	43
PREGLEDNICA 11: PREGLED PODATKOV O NAVADNEM JELENU ZA OBDOBJE 2001 – 2010	50
PREGLEDNICA 12: PREGLED PODATKOV O GAMSU ZA OBDOBJE 2001 – 2010	58
PREGLEDNICA 13: PREGLED PODATKOV O DIVJEM PRAŠIČU ZA OBDOBJE 2001 – 2010	66
PREGLEDNICA 14: PREGLED PODATKOV O LISICI ZA OBDOBJE 2001 – 2010	70
PREGLEDNICA 15: PREGLED PODATKOV O JAZBECU ZA OBDOBJE 2001 – 2010	72

PREGLEDNICA 16: PREGLED PODATKOV O KUNI ZLATICI IN KUNI BELICI ZA OBDOBJE 2001 – 2010	74
PREGLEDNICA 17: PREGLED PODATKOV O PIŽMOVKI ZA OBDOBJE ZA OBDOBJE 2001 – 2010 ...	77
PREGLEDNICA 18: PREGLED PODATKOV O POLJSKEM ZAJCU ZA OBDOBJE 2001 – 2010.....	79
PREGLEDNICA 19: PREGLED PODATKOV O FAZANU ZA OBDOBJE 2001 – 2010.....	83
PREGLEDNICA 20: PREGLED PODATKOV O RACI MLAKARICI ZA OBDOBJE 2001 – 2010	86
PREGLEDNICA 21: PREGLED PODATKOV SRAKI,ŠOJI IN SIVI VRANI ZA OBDOBJE 2001 – 2010	88

KAZALO SLIK

Slika 1: Položaj lovsko upravljavskega območja v Sloveniji	2
Slika 2: Lovišča v lovsko upravljavskem območju	5
Slika 3: Zavarovana območja (cone) v lovsko upravljavskem območju.....	8
Slika 4: Zavarovana območja (območja) v lovsko upravljavskem območju	9
Slika 5: Zavarovana območja (točke) v lovsko upravljavskem območju.....	9
Slika 6: Naravne vrednote (jame) v lovsko upravljavskem območju	14
Slika 7: Naravne vrednote (območja) v lovsko upravljavskem območju.....	15
Slika 8: Ekološko pomembna območja (območja) v lovsko upravljavskem območju.....	17
Slika 9: Območja Natura 2000 v lovsko upravljavskem območju	18
Slika 10a: Območja Natura 2000 – habitatni tipi v lovsko upravljavskem območju.....	19
Slika 11b: Območja Natura 2000 – natura vrste v lovsko upravljavskem območju	19
Slika 12: Popisne enote v lovsko upravljavskem območju.....	24
Slika 13: Trendi izplačanih odškodnin za nastalo škodo od rastlinojedih parkljastih in ostalih vrst v lovsko upravljavskem območju za obdobje 2001 - 2010.....	28
Slika 14: Primerjava med izplačanimi odškodninami za nastalo škodo od divjega prašiča in njegovim odvzemom v lovsko upravljavskem območju v obdobju 2001 – 2010.....	29

1 UVOD

Namen Lovsko upravljavskega načrta za III. KOČEVSKO-BELOKRANJSKO lovsko upravljavsko območje za obdobje 2011 – 2020 je, da se na podlagi analize preteklega upravljanja s populacijami divjadi in njihovim življenjskim okoljem, sedanje ocene stanja populacij ter presoje naravnega ravnovesja in usklajenosti z okoljem, določijo cilji, usmeritve in ukrepi za zagotovitev trajnostnega upravljanja s populacijami divjadi in primerne življenjskega okolja za prihodnje desetletno obdobje.

V letu 2008 je pričel veljati Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o divjadi in lovstvu (Ur.l. RS, št. 17/2008), ki je med drugim določil, da se dolgoročni načrt lovsko upravljavskega območja in dolgoročni načrt gozdnogospodarskega območja pripravita kot skupen gozdnogospodarski in lovsko upravljavski načrt območja v skladu z zakonom, ki ureja gozdove. Zato je pričujoči načrt že drugi dolgoročni načrt za III. KOČEVSKO-BELOKRANJSKO lovsko upravljavsko območje za obdobje 2011 – 2020, ki nadomešča predhodnega za obdobje 2007 – 2016.

Načrt bo v nadaljevanju predstavljal osnovo vsem bodočim letnim načrtom lovsko upravljavskega območja in bo služil kot strategija upravljanja s populacijami divjadi in njenim okoljem v naslednji dekadi. Izdelan je na osnovi številnih zelo podrobnih analiz dogajanj tako v populacijah, kot tudi v njenem življenjskem okolju v preteklem desetletju. Vsi podatki se skladno s predmetno zakonodajo sistematično zbirajo v okviru evidenc lovsko upravljavskega območja in se jih nadgrajuje z dodatnimi raziskovanji s področja divjadi in lovstva. Načrt vključuje tudi novejšo ugotovitve s področja upravljanja s populacijami divjadi, prav tako pa upošteva strategije drugih uporabnikov prostora.

Dolgoročni načrt za III. KOČEVSKO-BELOKRANJSKO lovsko upravljavsko območje za obdobje 2011 – 2020 je izdelan skladno z:

- Zakonom o divjadi in lovstvu (Ur.l. RS, št.16/04), Odločbo US (Ur.l. RS, št. 120/06) ter Zakonom o spremembah in dopolnitvah Zakona o divjadi in lovstvu (Ur.l. RS, št. 17/08)
- Zakonom o gozdovih (Ur.l. RS, št.30/93) ter Zakonom o spremembah in dopolnitvah Zakona o gozdovih (Ur. L. RS, št. 76/02 in 110/07),
- Pravilnikom o načrtih za gospodarjenje z gozdovi in upravljanje z divjadjo (Ur.l. RS, št.91/2010),
- Odlokom o lovsko upravljavskih območjih v Republiki Sloveniji in njihovih mejah (Ur.l., RS št. 110/04),
- Odlokom o loviščih v Republiki Sloveniji in njihovih mejah (Ur.l. RS št. 128/04),
- Uredbe o ustanovitvi lovišč s posebnim namenom v RS (Ur.l. RS št. 117/04),
- Uredbe o določitvi divjadi in lovnih dob (Ur.l. RS št. 101/04),
- Osnutkom Gozdnogospodarskega načrta za ABC gozdnogospodarsko območje za obdobje 2011-2020 in
- Navodil za usmerjanje razvoja populacij divjadi v Sloveniji (izdelana in usklajena v letu 2011)

Za pogosteje uporabljene izraze so v pričujočem načrtu uporabljene naslednje okrajšave:

- LUO – III. KOČEVSKO-BELOKRANJSKO lovsko upravljavsko območje,
- LD – lovsko družina,
- LPN – lovišče s posebnim namenom
- EE – ekološka enota,
- GGO – KOČEVSKO gozdnogospodarsko območje,
- ZGS – Zavod za gozdove Slovenije,
- MKGP – Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano,
- MKO – Ministrstvo za kmetijstvo in okolje,
- ARSO – Agencija republike Slovenije za okolje.

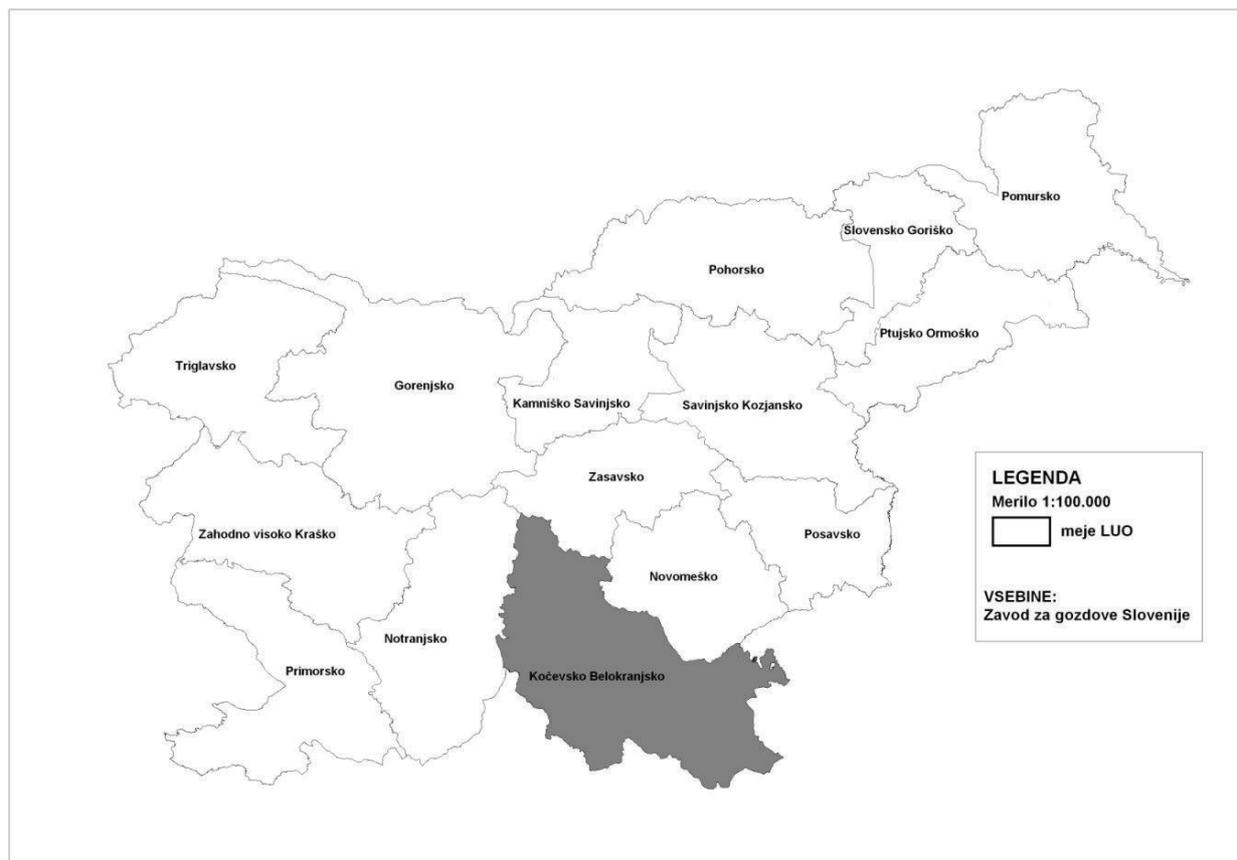
2 OPIS LOVSKO UPRAVLJAVSKEGA OBMOČJA

2.1 Opis lovsko upravljavskega območja in pomen za upravljanje z divjadjo

Kočevsko-Belokranjsko lovsko upravljavsko območje zavzema JV del Dinarskega visokega krasa. Na vzhodnem delu prehaja v nižinski gričevnat svet Bele Krajine, na severnem delu pa v Suho Krajino in Grosupeljsko kotlino.

Območje meji na zahodu na Notranjsko LUO, na severu na Zasavsko LUO, na vzhodu na Novomeško LUO, na jugu pa na državno mejo (masiv Gorskega Kotarja). LUO ima primerne pogoje za ohranitev vseh treh vrst velikih zveri. Pogoji za to je ohranjeno naravno okolje z veliko gozdnatostjo, nizko gostoto poselitve in primerno številčno prehransko bazo rastlinojede divjadi. Dosedanje favnistične raziskave območja kažejo razmeroma bogato favno, ki kaže prehod iz alpskih v dinarske in preddinarske elemente. V območju so prisotne vse, za tukajšnje naravno okolje značilne vrste divjadi. Na vsem območju se pojavljajo jelenjad, divji prašič, srnjad, lisica, poljski zajec, jazbec, kuna belica, kuna zlatica, sraka, šoja in siva vrana. Jelenjad, ki je najbolj značilna za Kočevsko je bolj bolj številčna v gozdnatem osrednjem delu območja, srnjad pa je številčnejša v manj gozdnatih robnih predelih. Gams je številčnejši le na območju kanjona reke Kolpe, raca mlakarica se pojavlja predvsem na območju stoječih in tekočih voda, fazan in jerebica sta prisotna le v nižinskem svetu Bele krajine in Grosupeljske kotline, navadni polh pa je omejen na gozdni prostor območja.

Slika 1: Položaj lovsko upravljavskega območja v Sloveniji

2.2 Krajinsko ekološke značilnosti lovsko upravljavskega območja

Gozdovi

Gozdnatost v območju je 72 %. Številne gozdne združbe, ki se nahajajo v območju so rezultat naravnih danosti, to je matične podlage in klime. Gozdne združbe lahko razdelimo na:

Dinarska gorska jelova bukovja predstavljajo 23 % površine gozdov v območju. Osnovni drevesni vrsti jelovo bukovich združb sta jelka in bukev. Poraščajo gorske masive v območju. To so najbolj ohranjeni gozdovi v območju z relativno majhnim vplivom urbanizacije. Zaradi ugodnih bivalnih in prehranskih pogojev so

pomembni za ohranitev velikih zveri in divjega petelina. Njihovo pomlajevanje ovira številčna jelenjad. Jelova bukova se v predgorskem pasu spuščajo v bukove združbe na apnencih in dolomiti. Ti čisti bukovi gozdovi poraščajo skupno 22 % gozdov v območju. V nižjih legah prehajajo bukovi gozdovi v hrastovo bukove gozdove, ki predstavljajo 21 % površine gozdov, v nižini pa predvsem na območju Bele Krajine v hrastovo gabrove gozdove (17 % površine gozdov). Ob vznožju gorskih masivov se na globokih, vlažnejših tleh pojavlja nižinsko jelovo bukovo (6 % površine gozdov). Obilna podrast in grmovni sloj nudita posebej ugodne prehranske in bivalne pogoje rastlinojedi divjadi. Gozdovi na omenjenih nižinskih rastiščih so najbolj spremenjeni. Tu se nahaja pretežni del smrekovih kultur. Številne od njih so močno poškodovane po divjadi, ki ima v njih ugodna zimovališča. Suhe tople lege poraščajo gospodarsko manj pomembni gozdovi bukve in ostalih toploljubnih vrst (5 % površin), rastišča na kisli matični podlagi kislja bukova (3 % površin) in jelovja (2 % površin) ostale manjšinske združbe pa preostali 1 %.

Kmetijska zemljišča

V območju znaša delež kmetijskih površin skromnih 22 %. Večji del le teh predstavljajo travno pašne površine (14 %), njivskih površin je v območju 6%, sadovnjakov in vinogradov pa preostala 2%. Kmetijska zemljišča so neenakomerno razporejena, saj se znotraj kompleksov gozdov pojavljajo le posamezne gozdne jase. Delež kmetijskih zemljišč v gojitvenih loviščih znaša pod 10%, v loviščih v Beli Krajini in na Kočevsko-Ribniškem območju znaša njihov delež med 25 in 30 %, v loviščih na območju Grosuplja in Velikih Lašč pa nad 30 %. Trend zaraščanja kmetijskih zemljišč se v območju nadaljuje. V predelih z majhnim deležem kmetijskih površin, ki so intenzivno obdelane je opazna večja obremenitev teh površin po divjadi.

Vode in mokrišča

Vodnih močvirnih površin v območju je malo, pod 1 % skupne površine. Najpomembnejše vodne površine v območju predstavljajo reke Kolpa, Krka, Lahinja, Rinža, Ribnica, Bistrica, Rašica s pritoki ter Grosupeljščica s pritoki. Reki Krka in Kolpa s Čabranko sta pomembni kot habitata ogroženih vrst ptic in rib (Bernska konvencija). Za živalski svet so pomembne tudi številni mali kraški potoki-ponikalnice, vodni kali in manjša mokrišča z njihovimi vplivnimi območji. V območju se nahajata dve manjši jezera: Kočevsko in Kočevsko-Reško, ki sta skupaj z močvirnim svetom in trstičji pomembni za številne ptičje vrste.

Ekološke enote so skupine lovišč znotraj lovsko upravljavskih območij, v katerih obstajajo za divjad razmeroma enovite življenjske razmere. V LUO se nahajajo naslednje ekološke enote:

Osrednja Kočevska z lovišči posebnega pomena (v nadaljevanju LPN) Medved, Žitna gora in Snežnik ter lovišči Mala gora, Kočevje, Banja Loka in Predgrad, ki zavzema območje gorskih masivov Roga, Goteniške gore, Stojne ter Velike in Poljanske gore z vmesnimi dolinami. Značilnost te ekološke enote je višja gozdnatost, nižja gostota poselitve in visoka številčnost jelenjadi in velikih zveri. V delu LPN Medved, ki ga predstavljata revirja Gače in Pogorelec ter delu LPN Snežnik, ki ga predstavlja revir Velika gora je številčnost jelenjadi bistveno nižja, vendar oba LPN kot celoto uvrščamo v osrednje območje. Zaradi poenostavitve načrta se bodo posebnosti v loviščih, ki se ne nahajajo v celoti v ekološki enoti pri načrtovanju upoštevale, vendar pa ne posebej izkazovale.

Obrobje Kočevske zavzema lovišča Dolenja vas, Lazina, Struge, Velike Poljane, Ribnica, Sodražica, Loški Potok, Draga in Osilnica. Značilnost enote je prehajanje gorskih masivov Velike, Goteniške in Male gore v gosteje poseljene in manj gozdnate doline. Številčnost jelenjadi in srnjadi je srednja, visoka je številčnost velikih zveri.

Zahodna Dolenjska zavzema lovišča Velike Lašče, Turjak, Taborska jama, Grosuplje, Krka, Dobropolje, Suha Krajina. Značilnost enote je nižja gozdnatost, njegova razdrobljenost in večja mozaičnost krajine z veliko gozdnega roba. Številčnost srnjadi je visoka, številčnost jelenjadi nizka. Od velikih zveri je številčen medved. V predelu Grosupeljske kotline so ugodni klimatski pogoji za malo divjad.

Bela Krajina zavzema lovišča Sinji vrh, Črnomelj, Loka pri Črnomlju, Dragatuš, Vinica, Smuk – Semič, Adlešiči, Suhor, Gradac in Metlika. Značilnost enote je prehod Roškega masiva v nižinski gričevnat svet Bele Krajine. V Roškem masivu so prisotne vse tri velike zveri, v nižinskem predelu pa le občasno medved. V nižinskem delu Bele Krajine so primerni klimatski pogoji za malo divjad.

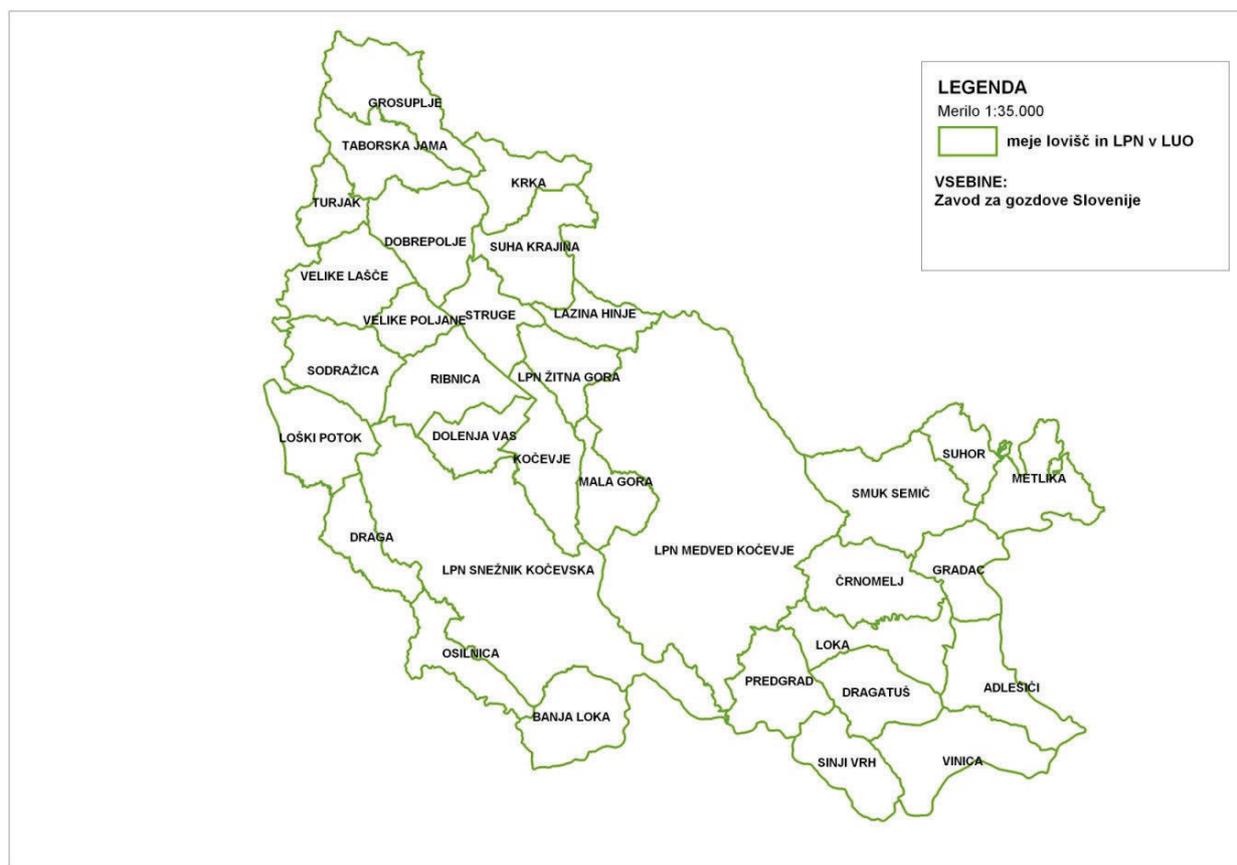
2.3 Lovišča v lovsko upravljavskem območju

V LUO se nahaja skupno 30 lovišč in 3 LPN. Značilnost LUO so tri lovišča posebnega namena (v nadaljevanju LPN), LPN Medved, LPN Snežnik in LPN Žitna gora, ki zavzemajo skupno 30 % lovne površine LUO. Gozdnatost območja je 72 %. Najvišja je z 90 % na območju osrednje Kočevske z LPN Snežnik Kočevska Reka in LPN Medved Kočevje, najnižja pa v nižinskem svetu Bele krajine in Grosupeljske kotline. Nelovnih površin je 3 %, njihov delež pa se iz leta v leto povečuje.

Preglednica 1: Lovišča v lovsko upravljavskem območju

ŠIFRA LOVIŠČA	IME LOVIŠČA	SKUPNA POVRŠINA (ha)	LOVNA POVRŠINA (ha)	DELEŽ GOZDA (%)
0301	Grosuplje	6.143	5.514	45
0302	Taborska jama	4.928	4.682	61
0303	Krka	3.853	3.661	66
0304	Dobrepolje	6.172	5.902	68
0305	Suha Krajina	5.645	5.443	66
0306	Turjak	2.506	2.376	64
0307	Velike Lašče	5.664	5.434	62
0308	Velike Poljane	2.420	2.300	69
0309	Sodražica	5.236	5.060	66
0310	Loški Potok	4.983	4.883	61
0311	Ribnica	5.448	5.098	61
0312	Dolenja vas	3.373	3.253	71
0313	Struge	3.717	3.650	80
0314	Kočevje	5.356	5.048	77
0315	Mala gora	3.744	3.501	71
0316	Lazina	2.826	2.790	60
0317	Draga – Trava	3.500	3.431	71
0318	Osilnica	3.631	3.581	68
0319	Banja loka - Kostel	5.027	4.903	80
0320	Predgrad	4.976	4.883	79
0321	Sinji vrh	4.274	4.221	78
0322	Dragatuš	4.715	4.580	54
0323	Vinica	6.459	6.286	67
0324	Loka pri Črnomlju	5.070	4.875	78
0325	Adlešiči	5.282	5.141	49
0326	Črnomelj	5.839	5.512	68
0327	Smuk Semič	8.252	7.933	63
0328	Gradac	3.875	3.684	52
0329	Metlika	5.036	4.742	24
0330	Suhor	2.771	2.670	36
0331	LPN Snežnik	27.141	26.918	91
0332	LPN Medved	37.923	37.672	89
0333	LPN Žitna gora	3.473	3.436	79
SKUPAJ		209.258	203.063	

Slika 2: Lovišča v lovsko upravljavskem območju

2.4 Lovišča v upravni organiziranosti lovsko upravljavskega območja

Območje spada upravno pod 7 upravnih enot in je razdeljeno na 14 občin. Skupna površina območja znaša 209.390 ha, lovne površine je 203.120 ha (97 %). V območju opravlja javno gozdarsko službo Zavod za gozdove Slovenije Območna enota Kočevje, Območna enota Novo mesto in Območna enota Ljubljana.

Preglednica 2: Lovišča v upravni organiziranosti v lovsko upravljavskem območju

ŠIFRA LOVIŠČA	IME LOVIŠČA	UPRAVNA ENOTA	OBČINA	GG. OBMOČJE
0301	Grosuplje	Grosuplje	Grosuplje	Ljubljana
0302	Taborska jama	Grosuplje	Grosuplje	Ljubljana
0303	Krka	Grosuplje	Ivančna Gorica	Novo mesto
0304	Dobropolje	Grosuplje	Dobropolje	Kočevje
0305	Suha Krajina	Grosuplje	Ivančna Gorica	Novo mesto
0306	Turjak	Ljubljana Vič	Velike Lašče	Ljubljana
0307	Velike Lašče	Ljubljana Vič	Velike Lašče	Kočevje
0308	Velike Poljane	Ribnica	Ribnica	Kočevje
0309	Sodražica	Ribnica	Sodražica	Kočevje
0310	Loški Potok	Ribnica	Loški Potok	Kočevje
0311	Ribnica	Ribnica	Ribnica	Kočevje
0312	Dolenja vas	Ribnica	Ribnica	Kočevje
0313	Struge	Kočevje	Dobropolje	Kočevje
0314	Kočevje	Kočevje	Kočevje	Kočevje
0315	Mala gora	Kočevje	Kočevje	Kočevje
0316	Lazina	Novo mesto	Žužemberk	Novo mesto
0317	Draga – Trava	Kočevje	Loški Potok	Kočevje
0318	Osilnica	Kočevje	Osilnica	Kočevje
0319	Banja loka - Kostel	Kočevje	Kostel	Kočevje
0320	Predgrad	Kočevje	Kočevje	Kočevje
0321	Sinji vrh	Črnomelj	Črnomelj	Novo mesto
0322	Dragatuš	Črnomelj	Črnomelj	Novo mesto
0323	Vinica	Črnomelj	Črnomelj	Novo mesto
0324	Loka pri Črnomlju	Črnomelj	Črnomelj	Novo mesto
0325	Adlešiči	Črnomelj	Črnomelj	Novo mesto
0326	Črnomelj	Črnomelj	Črnomelj	Novo mesto
0327	Smuk Semič	Črnomelj	Semič	Novo mesto
0328	Gradac	Metlika	Metlika	Novo mesto
0329	Metlika	Metlika	Metlika	Novo mesto
0330	Suhor	Metlika	Metlika	Novo mesto
0331	LPN Snežnik	Kočevje	Kočevje	Kočevje
0332	LPN Medved	Kočevje	Kočevje	Kočevje
0333	LPN Žitna gora	Kočevje	Kočevje	Kočevje

2.5 Obore

V območju se nahajata dve večji lovni obori (Obora Stari log in Obora Smuka) v skupni površini 2024 ha s katerima upravlja LPN Medved, ki deluje v sestavi ZGS OE Kočevje ter več manjših vzrejnih obor (Rigelj, Otavice, Jesenov vrt, Črni Potok, Kleč, Osilnica, Zilje, Rožni dol, Svržaki, Podklanec...), ki so v zasebni lasti. Površine lovnih obor so pri seznamu lovnih površin vštete v lovne površine, pri izračunu intezitete odvzema v prosti naravi pa je lovna površina LPN Medved zmanjšana za površino obor.

V obeh večjih oborah sta osnovni vrsti divji prašič in damjak, v letu 1999 pa se je vanje ponovno naselilo tudi muflona, v obeh oborah se nahajajo tudi avtohtone vrste divjadi. V preostalih oborah je temeljna vrsta gojene divjadi damjak, poleg tega pa se v oborah v manjšem številu goji tudi muflona, jelenjad in srnjad.

V skladu z 22. členom Zakona o ohranjanju narave je lastnik gojene živali dolžan skrbeti, da živali ne pobegnejo v naravo in je odgovoren za škodo, ki jo te živali povzročijo. Pobeg gojenih živali v naravo se šteje kot okrnitev narave. V kolikor iz kakršnega koli razloga divjad preide izven ograjenega prostora je upravljavec obore dolžan o pobegu obvestiti pristojno lovsko inšpekcijo, veterinarsko službo in upravljavce sosednjih lovišč. V kolikor lastnik v določenem roku ne odpravi škodljivih posledic, o vsakokratnem ravnanju s pobeglo divjadjo odloča Zavod v skladu s strokovnimi usmeritvami načrtov LUO in v dogovoru z upravljavci lovišč in lovsko inšpekcijo. V primeru neavtohtone divjadi je to divjad potrebno v skladu z usmeritvami načrta LUO čimprej odvzeti iz lovišč.

V skladu z Naravovarstvenimi smernicami MOP se v gozdnem prostoru in na naravovarstveno pomembnih območjih ne postavlja novih obor, obstoječe pa se po možnosti ukinja. Za nove obore na kmetijskih zemljiščih v zaraščanju ali na po človeku močnejše spremenjenih površinah, je predhodno potrebno preučiti vpliv na prostoživeče živalske vrste.

Preglednica 3: Seznam obor v lovsko upravljavskem območju

Zap. št.	KRAJEVNO IME	LOVIŠČE	POVR. (ha)	VRSTA DIVJADI	OPOMBE
1	Stari log	LPN Medved	1007	damjak, divji prašič, muflon, navadni jelen	lovna obora
2	Stari log	LPN Medved	1017	damjak, divji prašič, muflon, navadni jelen	lovna obora
3	Rigelj	Velike Poljane	9	damjak, jelen	
4	Otavice	Dolenja vas	4	damjak, muflon, navadni jelen	
5	Jesenov vrt	Banja loka	2	damjak	
6	Loški Potok	Loški potok	1	damjak	
7	Črni Potok	Loški Potok	2,5	damjak	
8	Karlovica	Velike Lašče	1	damjak	
9	Osilnica	Osilnica	3	damjak	
10	Kleč	Mala gora	29	prazna	
11	Svržačka Loka	Metlika	12,3	damjak, divji prašič	
12	Zilje (Mehkota)	Vinica	14,3	damjak	škode - medved
13	Podklanec (Skobinka)	Vinica	11,5	damjak, škotsko govedo	
14	Rožni dol	Smuk Semič	1,5	damjak	
15	Pavičiči (Zastava)	Loka pri Črnomlju	8,4	damjak, divji prašič, navadni jelen	
16	Velike Lipljene	Taborska jama	6,6	muflon, navadni jelen	
17	Velike Lipljene	Taborska jama	1	damjak	
18	Vrhe	Krka	0,3	divji prašič	
19	Gabrovka	Suha Krajina	5	damjak	
20	Kitni Vrh	Suha Krajina	5	damjak	
21	V Rebrcah	Suha Krajina	1,5	damjak	
22	Sela	Lazina	9,5	damjak	
23	Budgenja vas	Plešivica-Žužemberk	1	damjak	
24	Sadinja vas	Plešivica-Žužemberk	1,5	damjak	
25	Novi lazi	LPN Snežnik	0,5	damjak, navadni jelen	
26	Polom	LPN Žitna gora	1,5	damjak, muflon	pobeg 2011
27	Kolenča vas	Struge	5,0	divji prašič	
28	Podtabor	Struge	2,0	damjak, navadni jelen	

3 ZAVAROVANA OBMOČJA, NARAVNE VREDNOTE, EKOLOŠKO POMEMBNA OBMOČJA IN POSEBNA VARSTVENA OBMOČJA (NATURA 2000) V LOVSKO UPRAVLJAVSKEM OBMOČJU

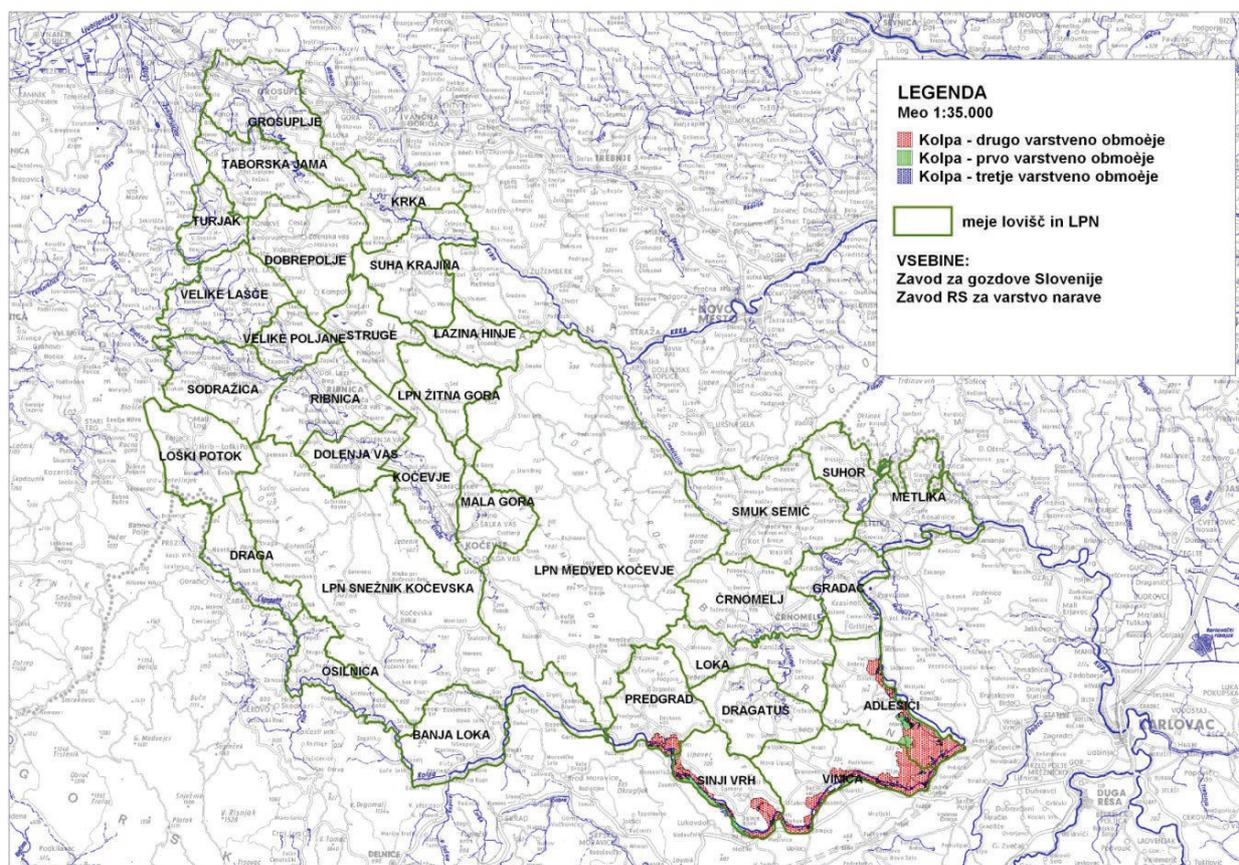
3.1 Zavarovana območja

Zavarovana območja so ožja ali širša območja narave, za katere je vlada ali pristojni organ ene ali več lokalnih skupnosti ali skupaj vlada in pristojni organ ene ali več lokalnih skupnosti sprejel akt o zavarovanju (55. člen ZON). Ožja zavarovana območja so naravni spomenik, naravni rezervat in strogi naravni rezervat. Širša zavarovana območja so narodni, regijski in krajinski park.

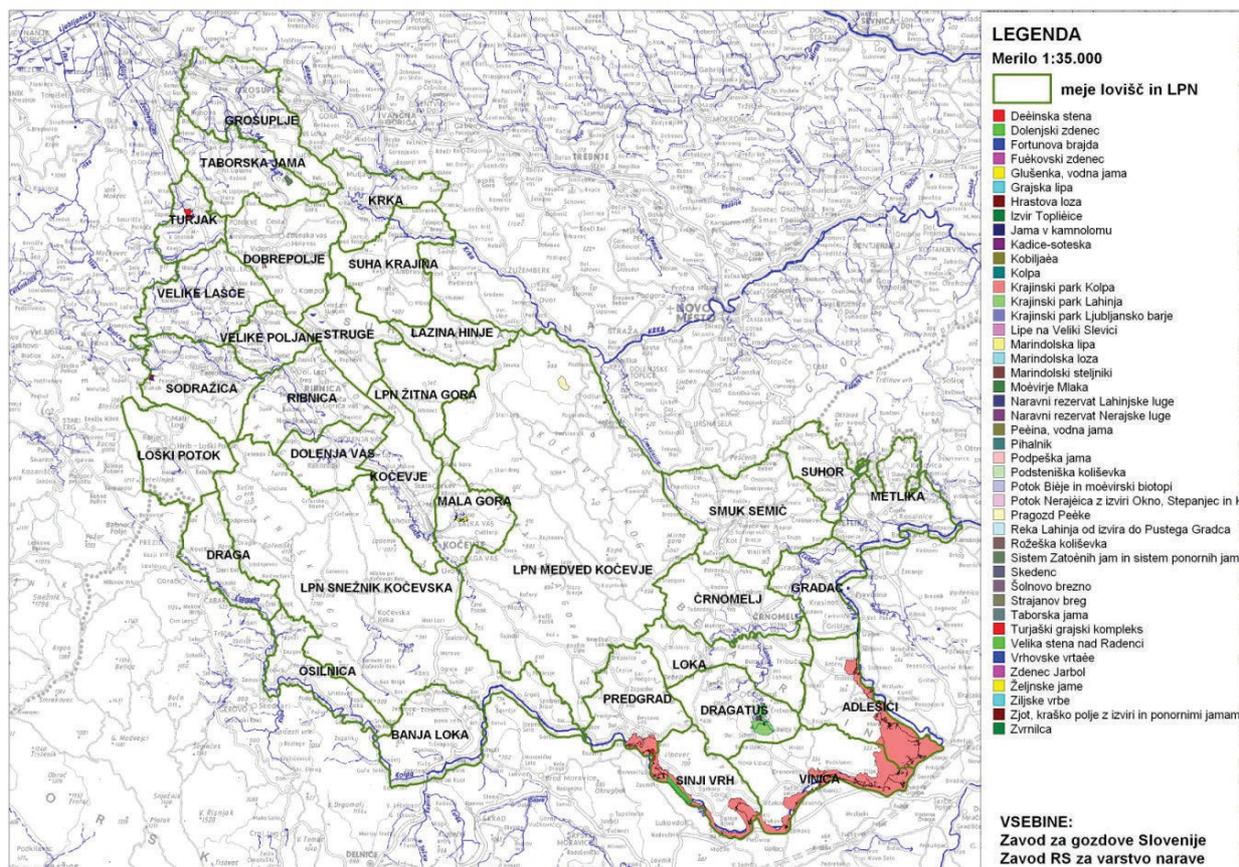
Na zavarovanih območjih je potrebno, v skladu s Pravilnikom o presoji sprejemljivosti vplivov izvedbe planov in posegov na varovana območja, za posege izvesti presojo sprejemljivosti posegov v naravo.

Seznam vseh zavarovanih območij v LUO in njihovi varstveni režimi, ki vplivajo ali omejujejo upravljanje z divjadjo in njenim življenjskim okoljem so v Prilogi 9.1 Zavarovana območja z varstvenimi režimi. Vsa zavarovana območja so prikazana tudi v naravovarstvenem atlasu (ZO – Zavarovana območja) na internetni povezavi <http://www.naravovarstveni-atlas.si/ISN2KJ/profile.aspx?id=ZO@ZRSVN>.

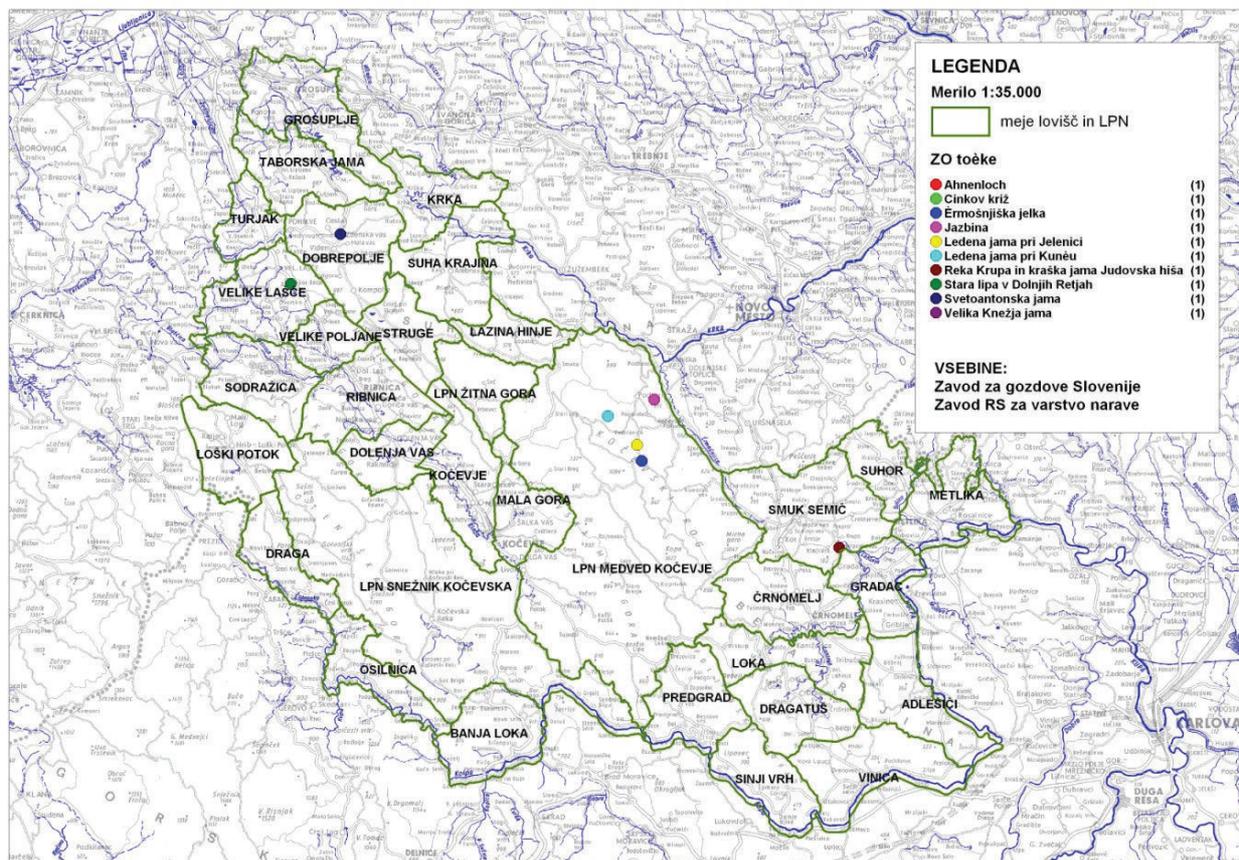
Slika 3: Zavarovana območja (cone) v lovsko upravljavskem območju

Slika 4: Zavarovana območja (območja) v lovsko upravljavskem območju

Slika 5: Zavarovana območja (točke) v lovsko upravljavskem območju

3.2 Naravne vrednote

Naravna vrednota je poleg redkega, dragocenega ali znamenitega naravnega pojava tudi drug vredni pojav, sestavina oziroma del žive ali nežive narave, naravno območje ali del naravnega območja, ekosistem, krajina ali oblikovana narava. Zlasti so to geološki pojavi, minerali, fosili ter njihova nahajališča, površinski in podzemni kraški pojavi, podzemne jame, soteske in tesni ter drugi geomorfološki pojavi, ledeniki in oblike ledeniškega delovanja, izviri, slapovi, brzice, jezera, barja, potoki in reke z obrežji, morska obala, rastlinske in živalske vrste, njihovi izjemni osebki ter njihovi življenjski prostori, ekosistemi, krajina in oblikovana narava. Naravne vrednote obsegajo vso naravno dediščino na območju Republike Slovenije (4. člen ZON).

Splošne varstvene usmeritve

Posegi in dejavnosti zunaj naravnih vrednot, na območju vpliva na naravno vrednoto se izvajajo tako, da vpliv posega ali dejavnosti ne povzroči uničenja ali bistvene spremembe lastnosti, zaradi katerih je bil del narave opredeljen za naravno vrednoto, ali uničenja naravne vrednote (6. člen Uredbe o zvrsteh naravnih vrednot).

Za potrebe priprave načrtov rabe naravnih dobrin se območje vpliva na naravno vrednoto opredeli glede na nameravani poseg ali dejavnost na podlagi naslednjih izhodišč:

- za hidrološko naravno vrednoto je območje vpliva na naravno vrednoto območje porečja ali dela porečja, v katerem se naravna vrednota nahaja,
- za podzemno geomorfološko naravno vrednoto je območje vpliva na naravno vrednoto površje nad podzemno jamo ter, če je naravna vrednota vodna podzemna jama, porečje voda, ki tečejo v podzemno jamo,
- za naravne vrednote drugih zvrsti je območje vpliva na naravno vrednoto območje, v katerem vplivi posegov in dejavnosti človeka lahko ogrozijo tiste lastnosti, zaradi katerih je bil del narave opredeljen za naravno vrednoto: za geomorfološke in geološke naravne vrednote je to zlasti njihova stabilnost, za botanične, zoološke, ekosistemske in drevesne naravne vrednote je to zlasti kvaliteta habitatov rastlin in živali.

Podrobnejše varstvene usmeritve

Površinske geomorfološke naravne vrednote

- Gradnja objektov, vključno z enostavnimi objekti, (npr. lovske preže) naj se na območju naravne vrednote ne izvaja. Izjema so naravne vrednote označene z »V«, kjer naj se v primeru, da ni drugih prostorskih možnosti umeščajo nujno potrebni objekti tako, da se izkoristijo vse možne tehnične ali druge rešitve, da se naravna vrednota ne poškoduje.
- Zemeljska dela (izravnavanje, poglobljanje terena, nasipavanje, zasipavanje) naj se na naravni vrednoti ne izvaja. Izjema so naravne vrednote označene z »V«, kjer naj se v primeru, da ni drugih prostorskih možnosti dela izvajajo na tak način, da se ohranjajo lastnosti, zaradi katerih je del narave opredeljen za naravno vrednoto ter, da je njena vidna podoba čim manj spremenjena.
- Odpadkov in drugega materiala naj se ne odlaga ali skladišči na naravni vrednoti.
- Na naravni vrednoti se lahko izvaja takšne športne in rekreacijske aktivnosti, zaradi katerih se bistveno ne spreminjajo fizične lastnosti naravne vrednote (npr. z obsežnim odstranjevanjem skal, pritrjevanjem klinov, jeklenih vrvi in podobnim).
- Naravno vrednoto se lahko uredi za obisk javnosti z nadelavo poti, razgledišč, počivališč, postavitvijo ograj, tabel z informacijami, opozorili in podobno, vendar tako, da se bistveno ne spremenijo lastnosti naravne vrednote. Naravno vrednoto ali njen del, ki je posebej občutljiv na fizične učinke hoje, ki jih povzročijo obiskovalci, se uredi tako, da se onemogoči ogrožanje naravne vrednote. Na naravni vrednoti, katere obiskovanje in ogledovanje se prostorsko ne da omejiti ali se pričakuje, da omejitve ne bo učinkovita, se lahko obiskovanje in ogledovanje naravne vrednote ali njenega dela fizično onemogoči.
- Vegetacijo na naravni vrednoti se lahko odstrani v primeru, da se s tem omogoči dostop, izboljša vidnost ali prepreči vpliv rastlinstva na vrednoto.

Podzemeljske geomorfološke naravne vrednote

- Sigastih tvorb in drugega jamskega inventarja se ne poškoduje, uničuje, odstranjuje, odnaša.
- Sten, stropa in tal, zraka v jami ter vode, ki tečejo skozi jamo se ne onesnažuje.
- V jamah se praviloma ne gradi objektov ali namešča naprav, v primeru ureditve jame za ogledovanje in obiskovanje ter v primeru potreb za znanstveno – raziskovalno delo, pa se jih gradi oziroma namešča tako, da se ne poškoduje sigastih tvorb ter drugega jamskega inventarja.
- Vibracij zaradi eksplozij ali iz drugih virov in hrupa se ne povzroča.

- Odpadkov in drugega materiala se ne odlaga ali skladišči v jami, tekočih odpadkov se ne odvaja v jamo in se jih ne izliva v jami.
- Jame in brezna se lahko uredi za obisk javnosti z nadelavo poti, postavitvijo ograj, tabel z informacijami, opozorili in podobno, vendar tako, da se ne spremenijo fizične in funkcionalne lastnosti naravne vrednote, da se ne ogrozi stabilnost delov naravne vrednote ter da je vidna podoba naravne vrednote in okolice čim manj spremenjena.
- V jamo se ne vnaša organskih snovi.

Na površju nad znanimi rovi jame, v vplivnem območju ponornic:

- Izvaja se takšne vrste gradenj, da se ne poškoduje podzemeljske naravne vrednote.
- Vibracij zaradi eksplozij ali iz drugih virov se ne povzročajo.
- Vegetacijsko oodejo, vključno z njenim odstranjevanjem, se spreminja le v takšnem obsegu, da se ne ali bistveno ne spremenijo kakovostne (kemične) in količinske lastnosti pronicajoče vode.
- Odpadkov in drugega materiala, vključno z odpadnim izkopnim ali gradbenim materialom, se ne odlaga ali skladišči na naravni vrednoti.
- Nevarnih snovi, kot so nafta in naftni derivati, kemikalije in podobne snovi, se ne pretovarja in skladišči.
- Ne slabša se kvalitete vod, ki tečejo v jamo. Uporablja naj se biološko razgradljiva olja. Onemogoči naj se vnos soli v vodne biotope.
- Posege in gradnje na vodotokih se izvaja tako, da se ohranja čim bolj naraven vodni režim.

V jamskem vhodu in njegovi neposredni okolici:

- Enostavne objekte, ki nimajo vsebinske povezave z naravno vrednoto, se namešča v takšni oddaljenosti, da se vidna podoba jamskega vhoda ohranja nespremenjena.
- V vegetacijsko združbo v jamskem vhodu se ne posega s fizičnim uničevanjem, spreminjanjem vrstne sestave ipd. Obseg odstranitve vegetacije sme biti tolikšen, da se ohranijo obstoječe lastnosti mikroklima v jamskem vhodu in jami.
- Umeščanje krmišč in solnic naj bo na takšni oddaljenosti od jamskih vhodov, da ne prihaja do neposrednega vnosa soli in organskih snovi v jame.

Za vse jame s statusom naravna vrednota veljajo omejitve, ki so podane z Zakonom o varstvu podzemnih jam (Uradni list RS, št. 2/04). Varstveni režim je določen v 18. in 19. členu, obisk je določen v 14., 15., 16. in 17. členu, gradnja objektov je določena v 21. in 22. členu Zakona o varstvu podzemnih jam.

V letu 2006 je bil sprejet Pravilnik o sporočanju podatkov o podzemnih jamah (Uradni list RS, št. 120/06), katerega namen je zbiranje in izpopolnjevanje podatkov o jamah. V 8. členu omenjenega Pravilnika je opredeljen obseg sporočanja popolnejšega podatka za že znano jamo, vključno z natančnejšo določitvijo lege vhoda v že znano jamo. V kolikor razpolagate s takšnimi podatki jih sporočite Inštitutu za raziskovanje krasa Znanstvenoraziskovalnega centra SAZU.

Geološke naravne vrednote

- Gradnja objektov, vključno z enostavnimi objekti, (npr. lovske preže) naj se na območju naravne vrednote ne izvaja. Izjema so naravne vrednote označene z »V«, kjer naj se v primeru, da ni drugih prostorskih možnosti umeščajo nujno potrebni objekti tako, da se izkoristijo vse možne tehnične ali druge rešitve, da se naravna vrednota ne poškoduje.
- Zemeljska dela (izravnavanje, poglobljanje terena, nasipavanje, zasipavanje) naj se na naravni vrednoti ne izvaja. Izjema so naravne vrednote označene z »V«, kjer naj se v primeru, da ni drugih prostorskih možnosti dela izvajajo na tak način, da se ohranjajo lastnosti, zaradi katerih je del narave opredeljen za naravno vrednoto ter, da je njena vidna podoba čim manj spremenjena.
- Vibracije zaradi eksplozij ali drugih virov na naravni vrednoti smejo biti tolikšne, da ne ogrozijo stabilnosti naravne vrednote.
- Odpadkov in drugega materiala, vključno z odpadnim izkopnim ali gradbenim materialom, se ne odlaga ali skladišči na naravni vrednoti.
- Delov naravne vrednote se ne lomi, razbija, odkopava ali odnaša v takem obsegu, da se uniči nahajališče oziroma okrn lastnosti, zaradi katerih je del narave opredeljen za naravno vrednoto.
- Naravno vrednoto se lahko uredi za obisk javnosti z nadelavo poti, razgledišč, počivališč, postavitvijo ograj, tabel z informacijami, opozorili in podobno, vendar tako, da se bistveno ne spremenijo lastnosti naravne vrednote. Naravno vrednoto ali njen del, ki je posebej občutljiv na fizične učinke hoje, ki jih povzročijo obiskovalci, se uredi tako, da se onemogoči ogrožanje. Obiskovalce se usmerja na določene poti. Na naravni vrednoti, katere obiskovanje in ogledovanje se prostorsko ne da omejiti ali se pričakuje, da omejitev ne bo učinkovita, se lahko obiskovanje in ogledovanje naravne vrednote ali njenega dela fizično onemogoči.

- Z namenom preprečitve erozije, neugodnega delovanja atmosferilij in vegetacije se naravno vrednoto lahko fizično zaščiti (prekrije), odstrani vegetacijo in podobno.

Hidrološke naravne vrednote

- Gradnja objektov, vključno z enostavnimi objekti, (npr. lovske preže) naj se na območju naravne vrednote ne izvaja. Izjema so naravne vrednote označene z »V«, kjer naj se v primeru, da ni drugih prostorskih možnosti umeščajo nujno potrebni objekti tako, da se izkoristijo vse možne tehnične ali druge rešitve, da se naravna vrednota ne poškoduje.
- Ne slabša se kvalitete vode. Uporablja naj se biološko razgradljiva olja.
- Na naravni vrednoti se ne postavlja solnic in krmišč za divjad, morebitne obstoječe solnice in krmišča pa naj se z naravne vrednote odstrani.
- Odpadkov in drugega materiala, vključno z odpadnim izkopnim ali gradbenim materialom, se ne odlaga ali skladišči na naravni vrednoti.
- V obrežno vegetacijo se posega s sekanjem, obsekavanjem, redčenjem, zasajanjem, tako da se bistveno ne spremenijo fizikalne lastnosti obrežja.
- Naravno vrednoto se lahko uredi za obisk javnosti z nadelavo poti, mostov, galerij, razgledišč, počivališč, postavitvijo ograj, tabel z informacijami, opozorili in podobno, vendar tako, da se ne spremenijo lastnosti naravne vrednote.

Botanične naravne vrednote

- Gradnja objektov, vključno z enostavnimi objekti, (npr. lovske preže) naj se na območju naravne vrednote ne izvaja. Izjema so naravne vrednote označene z »V«, kjer naj se v primeru, da ni drugih prostorskih možnosti umeščajo nujno potrebni objekti tako, da se izkoristijo vse možne tehnične ali druge rešitve, da se naravna vrednota ne poškoduje in da se življenjske razmere na rastišču ne spremenijo.
- Na naravni vrednoti se ne postavlja solnic in krmišč za divjad, morebitne obstoječe solnice in krmišča pa naj se z naravne vrednote odstrani.
- Združbo rastišča se spreminja z izkrčenjem gozda oziroma posameznih dreves, s pogozditvijo, oranjem in podobno, le toliko, da se bistveno ne spremenijo življenjske razmere na rastišču.
- Rastlin se ne požiga, nabira, izkoreninja, lomi ali drugače poškoduje ali uničuje, razen za znanstveno-raziskovalno delo v obsegu, ki ne vpliva negativno na stanje populacije in na rastišče.
- Sestave biocenoze se ne spreminja z vnašanjem rastlin tujerodnih in rastišču neustreznih vrst.
- Odpadkov in drugega materiala, vključno z odpadnim izkopnim ali gradbenim materialom, se ne odlaga ali skladišči na naravni vrednoti.
- Na naravni vrednoti se ne uporablja kemičnih sredstev za uničevanje živali in rastlin.
- Naravno vrednoto se obiskuje na način, da se zaradi fizičnega učinka hoje ne poslabšajo življenjske razmere na rastišču. Obiskovalce se usmerja na določene poti. V primeru, da gre za majhna rastišča zelo ogrožene vrste, se obiskovanje naravne vrednote lahko prostorsko omeji ali prepove.
- Naravno vrednoto se lahko uredi za obisk javnosti, vendar na način, ki ne spremeni življenjskih razmer na rastišču.
- Na naravni vrednoti, kjer se rastišče vzdržuje s tradicionalno kmetijsko rabo, se upošteva zlasti naslednje usmeritve: način in količina gnojenja se ne spreminjata glede na tradicionalen način gnojenja, na rastišča se ne vnaša mineralnih gnojil, pri času košnje se upošteva življenjski cikel rastlin, po možnosti se kosi po semenitvi.

Zoološke naravne vrednote

- Gradnja objektov, vključno z enostavnimi objekti, (npr. lovske preže) naj se na območju naravne vrednote ne izvaja. Izjema so naravne vrednote označene z »V«, kjer naj se v primeru, da ni drugih prostorskih možnosti umeščajo nujno potrebni objekti tako, da se izkoristijo vse možne tehnične ali druge rešitve, da se naravna vrednota ne poškoduje in da se življenjske razmere na rastišču ne spremenijo.
- Posege, dejavnosti in aktivnosti na naravni vrednoti se izvaja tako, da se način in čas opravljanja posegov, dejavnosti in aktivnosti kar najbolj prilagodita življenjskim ciklom živalim; posege, dejavnosti in aktivnosti se izvaja v času, ki ne sovпада z obdobji, ko živali potrebujejo mir, npr. sekanje grmišč se opravlja izven obdobja gnezdenja ptic, gozdarska in druga opravila, ki lahko uničijo gnezda ali mladiče, se opravljajo po gnezdenju ali poleganju mladičev in na način, da se živali lahko umaknejo.
- Živali se ne vznemirja, preganja, nabira, zastruplja ali drugače uničuje.
- Sestave zoocenoze se ne spreminja z naseljevanjem živali tujerodnih vrst.
- Odstranjevanje ali spreminjanje vegetacije, spreminjanje vodnih razmer (npr. osuševanje, poplavitve), spreminjanje temperature vode, spreminjanje kislosti oziroma alkalnosti tal, odstranjevanje zemlje, ruše ali kamninske podlage, zasipavanje, nasipavanje, vključno z odlaganjem

odpadnih materialov naj se izvaja le v takem obsegu, da ne bo negativnega vpliva na naravno vrednoto.

- Na naravni vrednoti se ne postavlja solnic in krmišč za divjad, morebitne obstoječe solnice in krmišča pa naj se z naravne vrednote odstrani.
- Eksplozij ali drugih dejanj, ki povzročajo močan hrup ali vibracije, se ne izvaja.
- Ne slabša se kvalitete površinske in podzemne vode, tako da se ne slabšajo življenjske razmere za živali. Uporabljajo naj se biološko razgradljiva olja.
- Odpadkov in drugega materiala, vključno z odpadnim izkopnim ali gradbenim materialom, se ne odlaga ali skladišči na naravni vrednoti.
- Naravno vrednoto se obiskuje na način in v času, ki je za živali najmanj moteč. Obiskovalce se usmerja na določene poti. V primeru, da gre za živalsko vrsto, ki je na človekovo prisotnost izjemno občutljiva, se obiskovanje naravne vrednote lahko časovno (npr. v času razmnoževanja) ali prostorsko omeji ali prepove.
- Rekreativne in športne aktivnosti se preusmerja na spoznavanje in doživljanje narave.
- Naravno vrednoto se lahko uredi za obisk javnosti, vendar v času in na način, ki za živali ni moteč. Naravno vrednoto se uredi tako, da je ljudem omogočeno spoznavanje in doživljanje živali v njenem naravnem okolju.

Ekosistemske naravne vrednote

- Gradnja objektov, vključno z enostavnimi objekti, (npr. lovske preže) naj se na območju naravne vrednote ne izvaja. Izjema so naravne vrednote označene z »V«, kjer naj se v primeru, da ni drugih prostorskih možnosti umeščajo nujno potrebni objekti tako, da se izkoristijo vse možne tehnične ali druge rešitve, da se naravna vrednota ne poškoduje in da se življenjske razmere na rastišču ne spremenijo.
- Odstranjevanje ali spreminjanje vegetacije, spreminjanje vodnih razmer (npr. osuševanje, poplavitve), spreminjanje temperature vode, spreminjanje kislosti oziroma alkalnosti tal, odstranjevanje zemlje, ruše ali kamninske podlage, zasipavanje, nasipavanje, vključno z odlaganjem odpadnih materialov naj se izvaja le v takem obsegu, da ne bo negativnega vpliva na naravno vrednoto.
- Ne slabša se kvalitete površinske in podzemne vode, tako da se ne slabšajo življenjske razmere za rastline in živali. Uporabljajo naj se biološko razgradljiva olja .
- Na naravni vrednoti se ne postavlja solnic in krmišč za divjad, morebitne obstoječe solnice in krmišča pa naj se z naravne vrednote postopoma odstrani oziroma premesti na primernejše lokacije izven območja naravne vrednote.
- Odpadkov in drugega materiala, vključno z odpadnim izkopnim ali gradbenim materialom, se ne odlaga ali skladišči na naravni vrednoti.
- Sestave biocenoze se ne spreminja z naseljevanjem živali in rastlin tujerodnih in rastišču neustreznih vrst.
- Naravno vrednoto se lahko uredi za obisk javnosti, z nadelavo poti, razgledišč, opazovališč, postavitvijo ograj, tabel z informacijami in opozorili, vendar tako, da se ne spremenijo lastnosti ekosistema in da je z dodatnimi ukrepi zagotovljeno, da prisotnost obiskovalcev ne bo vznemirjala živali (npr. skrite opazovalnice). Obiskovalce se usmerja na določene poti.
- Na naravno vrednoto se ne vnaša gensko spremenjenih organizmov.
- Na naravni vrednoti, kjer se habitat vzdržuje s tradicionalno kmetijsko rabo, se upošteva zlasti naslednje usmeritve: način in količina gnojenja se ne spreminjata glede na tradicionalen način gnojenja, na naravno vrednoto se ne vnaša mineralnih gnojil, pri času košnje se upošteva življenjski cikel rastlin in živali, po možnosti se kosi po semenitvi.
- Pri lovu naj se ne uporablja limanic, zank in drugih neselektivnih lovskih priprav.
- Številčnost rastlinojede divjadi in divjega prašiča se ohranja na nivoju, ki še omogoča naravno pomlajevanje gozdnega ekosistema in trajnost predvsem biotopske funkcije in funkcije varstva naravnih vrednot in biotske pestrosti.

Za vsa mokrišča velja usmeritev, da se po mokriščih ne hodi izven urejenih poti, na območjih naj se ne umešča lovskih stez ter druge lovske infrastrukture.

Za kale in druge vodne površine veljajo naslednje usmeritve:

- Kali se vzdržujejo na način, ki ohranja biotsko pestrost. Kali se obnavljajo le v obdobjih izven razmnoževalnih ciklov dvoživk in drugih živali, to je predvsem pozno jeseni ali pozimi. Če je kal suh, se ga lahko obnavlja tudi poleti.
- Pri obnovi se ohranijo položne brežine kala, da se bodo vanj lahko naselile rastline in živali.
- Obnova kalov se izvaja v skladu s strokovnimi navodili pristojne naravovarstvene službe. Pri obnovi kalov naj se v čim večji uporablja naravne materiale.
- V kale se ne vnaša tujerodnih rastlin in živali.

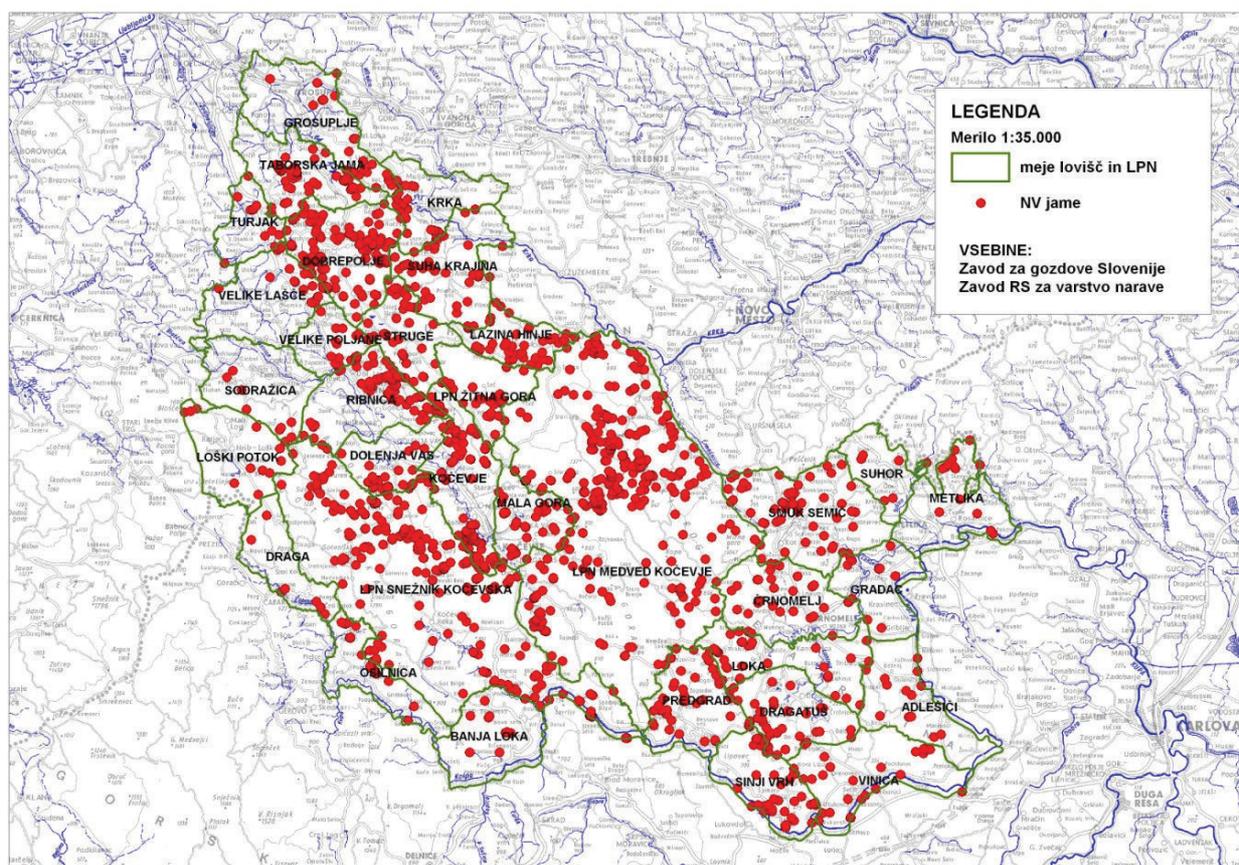
- Na območju vpliva na kale se ohranja vegetacija in druge naravne lastnosti, ki omogočajo povezavo sistema kalov v mrežo.

Drevesne naravne vrednote

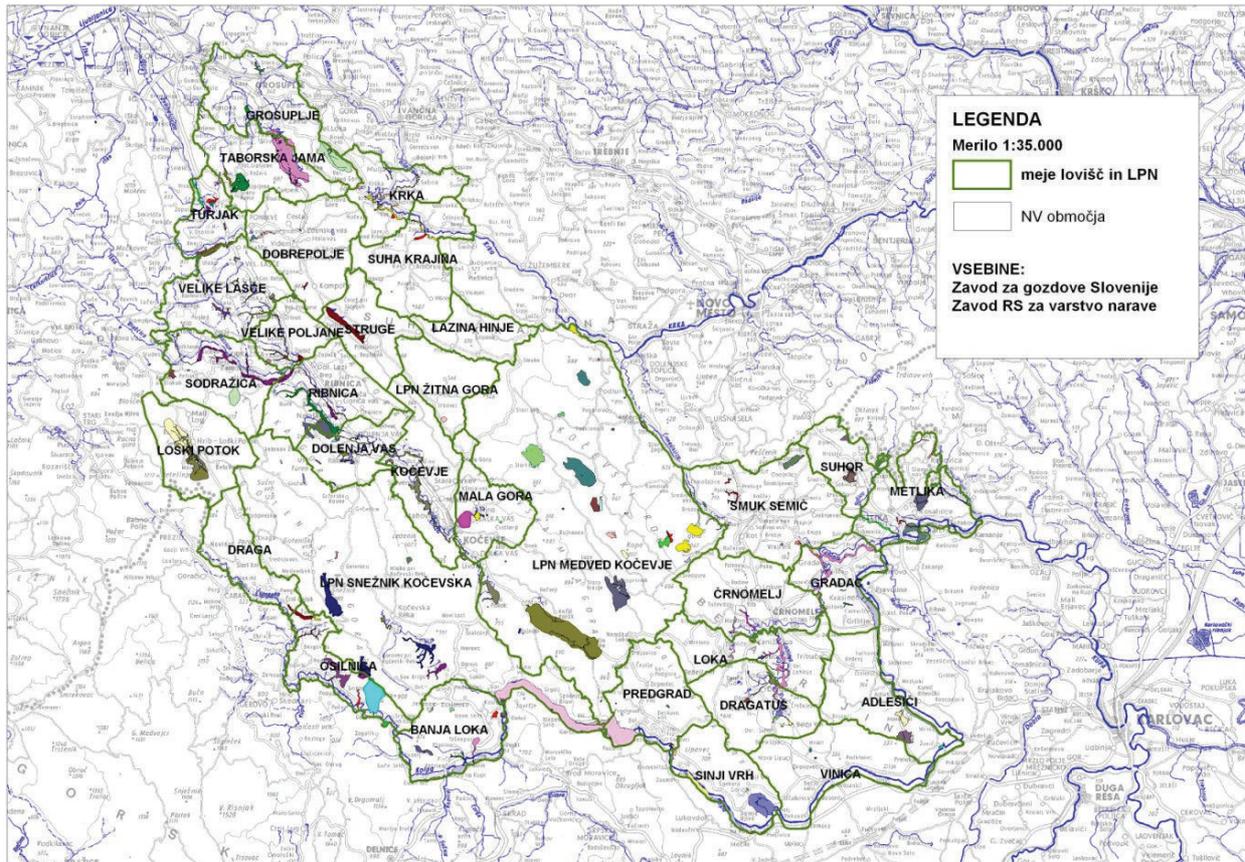
- Vej, debel, drevesne skorje in korenin se ne lomi, seka, obsekava ali drugače poškoduje, razen če gre za sanacijske ukrepe na drevesu.
- Življenjske razmere na rastišču se ohranja nespremenjene, zato se ne odstranjuje zemlje, razkriva korenin, zasipava debela ali rastišča oz površine nad koreninami, s hojo, vožnjo ali kako drugače ne tepta tal, ne poplavlja rastišča, spreminja višine podtalnice, kislosti oziroma alkalnosti tal, spušča škodljivih tekočin ali plinastih snovi na rastišče ter ne odlaga odpadkov.
- Podlaga na rastišču naj se ne utrjuje, če ni druge možnosti je potrebno omogočiti zadostno zračnost in vodoprepustnost tal nad koreninskim sistemom.
- Na rastišče se praviloma ne postavlja objektov ali naprav.
- Na deblo, korenine in veje dreves se ne obeša, pritrjuje ali postavlja tujih teles, kot so plakati, obvestila, svetilke, nosilci žičnih vodov, table, omarice, antene in podobno. Na drevesne naravne vrednote naj se ne pritrjuje lovskih prež.
- Na območju habitusa drevesa (dve dolžini krošnje) naj se ne postavlja krmišč in solnic. Morebitne solnice in krmišča v neposredni bližini drevesne naravne vrednote naj se premesti na primernejše lokacije izven območja vpliva na naravno vrednoto.
- Naravno vrednoto se lahko opremi za obisk, ogled in predstavitev javnosti z označevalnimi in pojasnjevalnimi tablami, klopki ipd., vendar le na način, da se s posegom in ogledovanjem ne poškoduje drevesa in ne spremeni življenjskih razmer na rastišču.

Seznam vseh naravnih vrednot v LUO in morebitne konkretne usmeritve, ki vplivajo ali omejujejo upravljanje z divjadjo in njenim življenjskim okoljem so v Prilogi 9.2 Naravne vrednote z varstvenimi režimi. Vse naravne vrednote, za katere je potrebno upoštevati splošne in podrobnejše varstvene usmeritve so prikazane v naravovarstvenem atlasu (NV – Naravne vrednote) na internetni povezavi: <http://www.naravovarstveni-atlas.si/ISN2KJ/profile.aspx?id=NV@ZRSVN>.

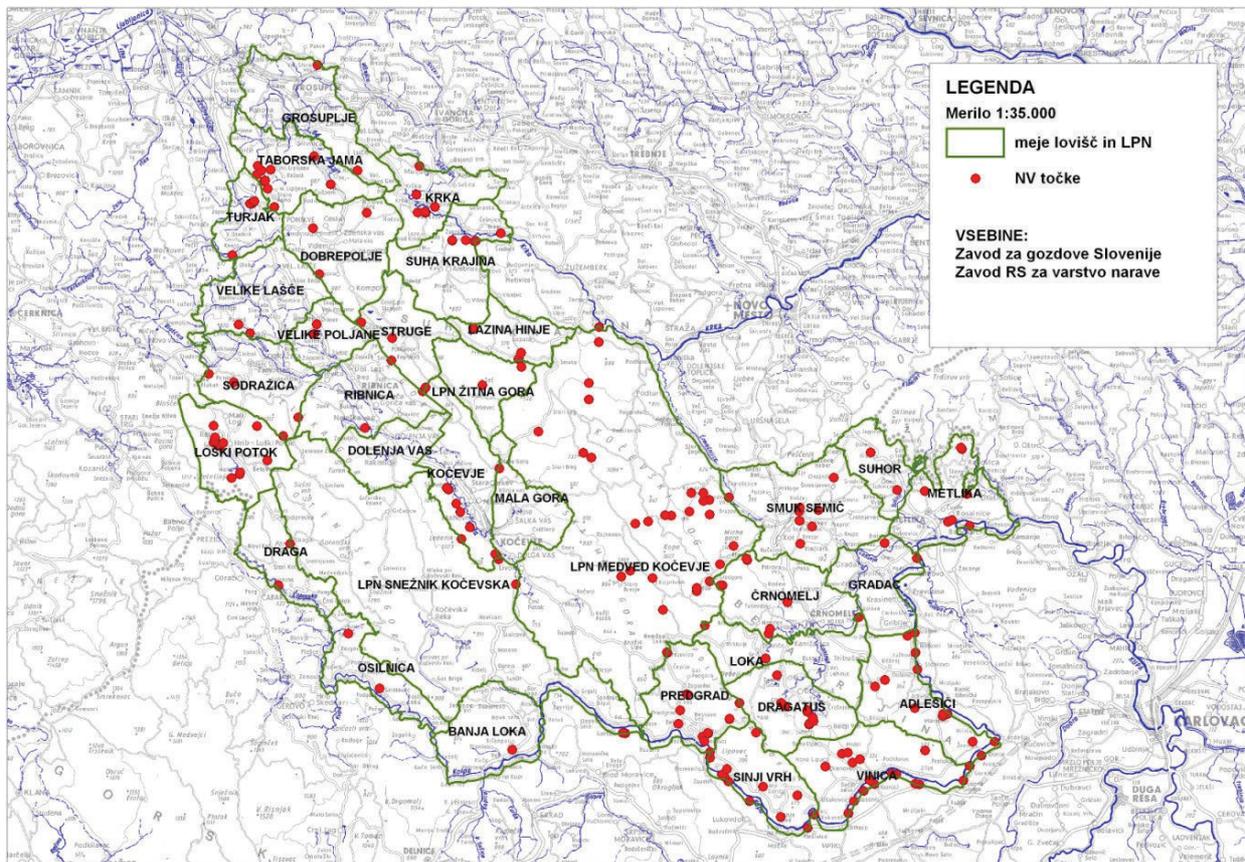
Slika 6: Naravne vrednote (jame) v lovsko upravljavskem območju

Slika 7: Naravne vrednote (območja) v lovsko upravljavskem območju

Slika 8: Naravne vrednote (točke) v lovsko upravljavskem območju

3.3 Ekološko pomembna območja

Ekološko pomembno območje (v nadaljevanju: EPO) je območje habitatnega tipa, dela habitatnega tipa ali večje ekosistemske enote, ki pomembno prispeva k ohranjanju biotske raznovrstnosti (32. člen ZON). So prepoznana kot biotsko najpomembnejša območja. Na teh področjih se z blagim varstvenim režimom, zlasti z usmeritvami za načrtovanje rabe prostora in naravnih dobrin ter izvajanja spodbujevalnih ukrepov zagotavlja ugodno stanje habitatov in vrst. Ekološko pomembna območja zagotavljajo širše ohranjanje biotske raznovrstnosti na obsežnih površinah, povezanost območij Natura 2000 in zagotavljanje tamponskih con okoli njih.

Splošne varstvene usmeritve

Na ekološko pomembnih območjih, ki niso tudi posebna varstvena območja, so vsi posegi in dejavnosti možne, načrtuje pa se jih tako, da se v čim večji možni meri ohranja naravna razširjenost habitatnih tipov ter habitatov rastlinskih ali živalskih vrst, njihova kvaliteta ter povezanost habitatov populacij in omogoča ponovno povezanost, če bi bila le-ta z načrtovanim posegom ali dejavnostjo prekinjena.

Pri izvajanju posegov in dejavnosti, ki so načrtovani v skladu s prejšnjim odstavkom, se izvedejo vsi možni tehnični in drugi ukrepi, da je neugoden vpliv na habitatne tipe, rastline in živali ter njihove habitate čim manjši.

Podrobne varstvene usmeritve

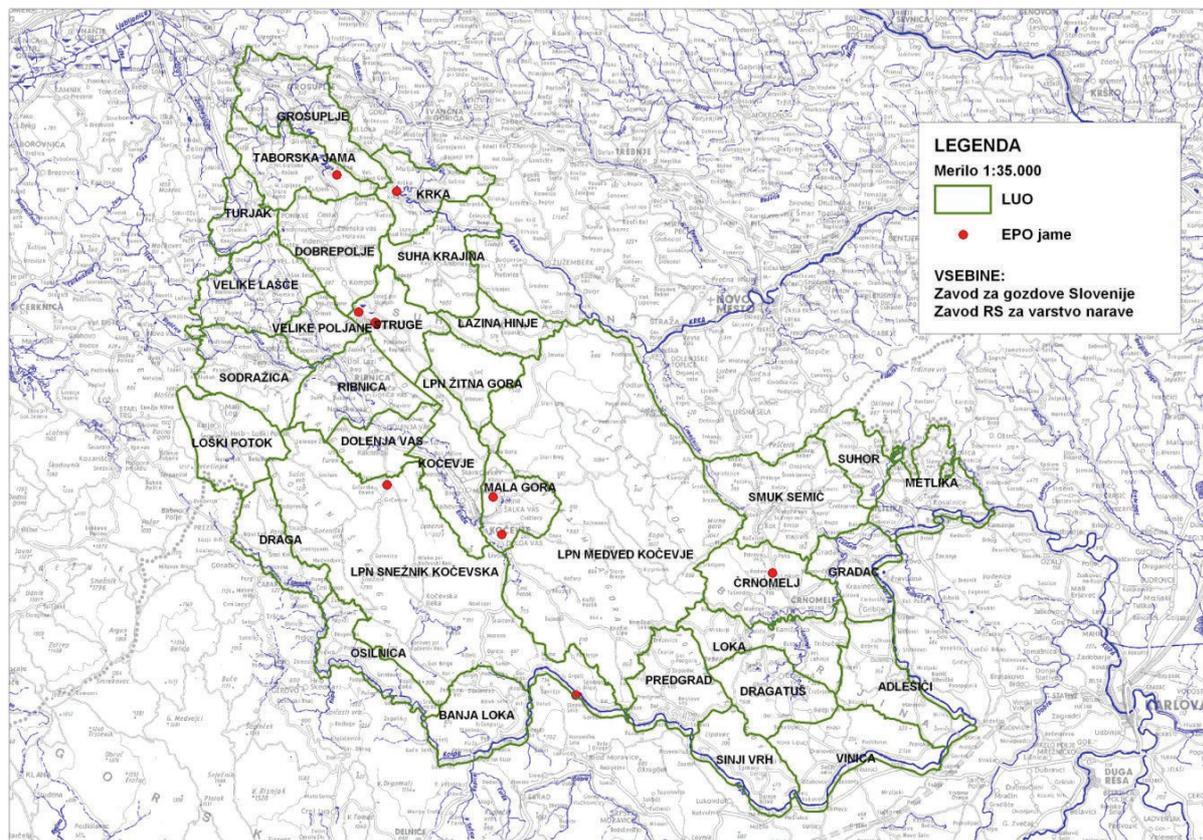
Na EPO območjih, ki se prekrivajo z območji Natura 2000 je potrebno upoštevati varstvene usmeritve, ki so podane v poglavju 2.3.4 Posebna varstvena območja (območje Natura 2000).

Na EPO območjih, ki se prekrivajo z zavarovanimi območji je potrebno upoštevati varstvene usmeritve, ki so podane v poglavju 2.3.1 Zavarovana območja.

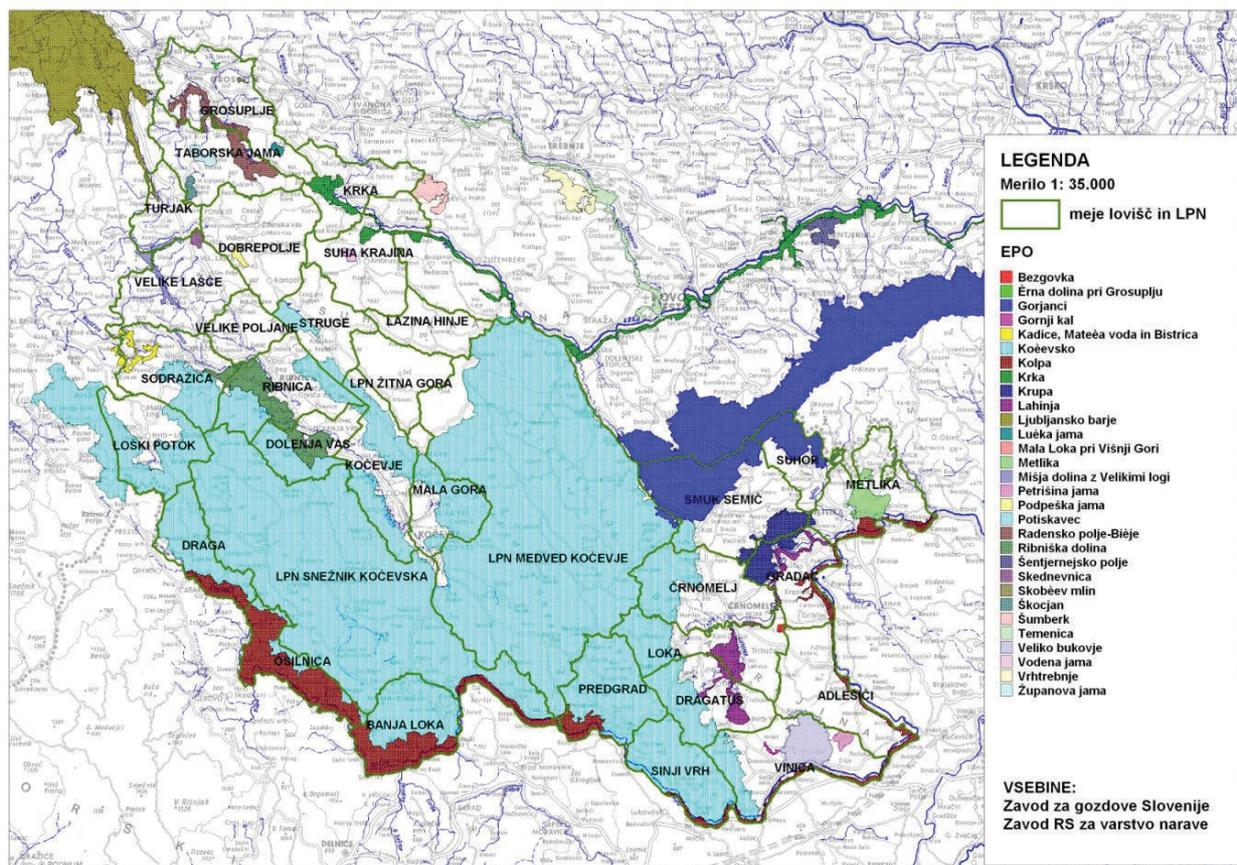
Na EPO območjih, ki se prekrivajo z naravnimi vrednotami je potrebno upoštevati varstvene usmeritve, ki so podane v poglavju 2.3.2 Naravne vrednote.

Seznam vseh ekološko pomembnih območij v LUO in morebitne konkretne usmeritve, ki vplivajo ali omejujejo upravljanje z divjadjo in njenim življenjskim okoljem so v Prilogi 9.3 Ekološko pomembna območja z varstvenimi režimi. Vsa ekološko pomembna območja so prikazana v naravovarstvenem atlasu (EPO – Ekološko pomembna območja) na povezavi: <http://www.naravovarstveni-atlas.si/ISN2KJ/profile.aspx?id=Epo@ZRSVN>.

Slika 9: Ekološko pomembna območja (jame) v lovsko upravljavskem območju

Slika 8: Ekološko pomembna območja (območja) v lovsko upravljavskem območju

3.4 Posebno varstveno območje (območje Natura 2000)

Posebno varstveno območje (območje Natura 2000) je ekološko pomembno območje, ki je na ozemlju Evropske unije pomembno za ohranitev ali doseganje ugodnega stanja vrst, njihovih habitatov in habitatnih tipov (33. člen ZON). Na njihovem območju se izvajajo najpomembnejše aktivnosti za ohranjanje biotske raznovrstnosti na ravni Evropske unije.

Splošne varstvene usmeritve

Na vseh Natura območjih se posege in dejavnosti načrtuje tako, da se v čim večji možni meri:

- ohranja naravna razširjenost habitatnih tipov ter habitatov rastlinskih ali živalskih vrst;
- ohranja ustrezne lastnosti abiotskih in biotskih sestavin habitatnih tipov, njihove specifične strukture ter naravne procese ali ustrezno rabo;
- ohranja ali izboljšuje kakovost habitata rastlinskih in živalskih vrst, zlasti tistih delov habitata, ki so bistveni za najpomembnejše življenjske faze kot so zlasti mesta za razmnoževanje, skupinsko prenočevanje, prezimovanje, selitev in prehranjevanje živali;
- ohranja povezanost habitatov populacij rastlinskih in živalskih vrst in omogoča ponovno povezanost, če je le-ta prekinjena.

Pri izvajanju posegov in dejavnosti, ki so načrtovani v skladu s prejšnjim odstavkom, se izvedejo vsi možni tehnični in drugi ukrepi, da je neugoden vpliv na habitatne tipe, rastline in živali ter njihove habitate čim manjši.

Čas izvajanja posegov, opravljanja dejavnosti ter drugih ravnanj se kar najbolj prilagodi življenjskim ciklom živali in rastlin tako, da se:

- živalim prilagodi tako, da poseganje oziroma opravljanje dejavnosti ne, ali v čim manjši možni meri, sovpada z obdobji, ko potrebujejo mir oziroma se ne morejo umakniti, zlasti v času razmnoževalnih aktivnosti, vzrejanja mladičev, razvoja negibljivih ali slabo gibljivih razvojnih oblik ter prezimovanja,
- rastlinam prilagodi tako, da se omogoči semenenje, naravno zasajevanje ali druge oblike razmnoževanja.

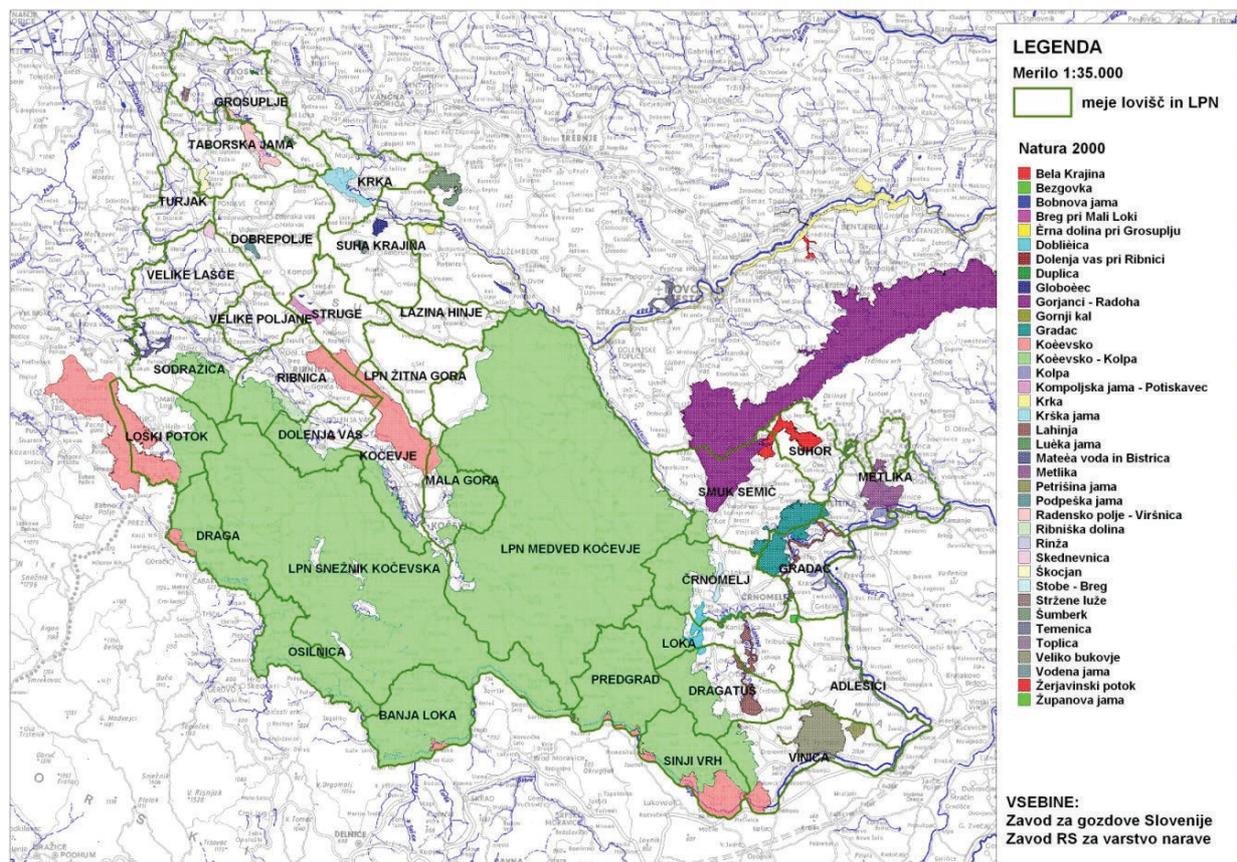
Na Natura območja se ne vnaša živali in rastlin tujerodnih vrst ter gensko spremenjenih organizmov.

- Na krmnih njivah naj se ne zasaja tujerodnih invazivnih vrst (kot je topinambur), oziroma sadi vrst, s katerimi se lahko prenašajo invazivne vrste (sončnica).

- Velikost obstoječe populacije alohotnih vrst divjadi (muflon, damjak, pižmovka, nutrija) naj se na območjih Nature 2000 zmanjšuje oziroma vzdržuje na taki ravni, da le te ne vplivajo na ugodno stanje kvalifikacijskih habitatnih tipov in vrst.
- Pri lovu na območjih NATURA 2000 naj se ne uporablja limanic, zank in drugih neselektivnih lovnih priprav.

Seznam vseh posebnih varstvenih območij v LUO ter območja s splošnimi ali konkretnimi usmeritvami, ki vplivajo ali omejujejo upravljanje z divjadjo in njenim življenjskim okoljem so v Prilogi 9.4 Posebna varstvena območja z varstvenimi režimi. Vsa posebna varstvena območja, za katere veljajo splošne varstvene usmeritve so prikazana v Naravovarstvenem atlasu (Natura 2000 – Območja Nature 2000) na internetni povezavi: <http://www.naravovarstveni-atlas.si/ISN2KJ/profile.aspx?id=N2K@ZRSVN>.

Slika 9: Območja Natura 2000 v lovsko upravljavskem območju

3.5 Habitatni tipi

Habitatni tip je biotopsko ali biotsko značilna in prostorsko zaključena enota ekosistema, katerega ohranjanje v ugodnem stanju prispeva k ohranjanju ekosistemov (31. člen ZON). Za ohranjanje habitatnega tipa v ugodnem stanju se uporabljajo določila 3. člena Uredbe o habitatnih tipih ter varstveni cilji za doseganje ustreznih ekoloških razmer za posamezne skupine habitatnih tipov, ki so navedeni v Prilogi 2 iste uredbe.

Splošne varstvene usmeritve

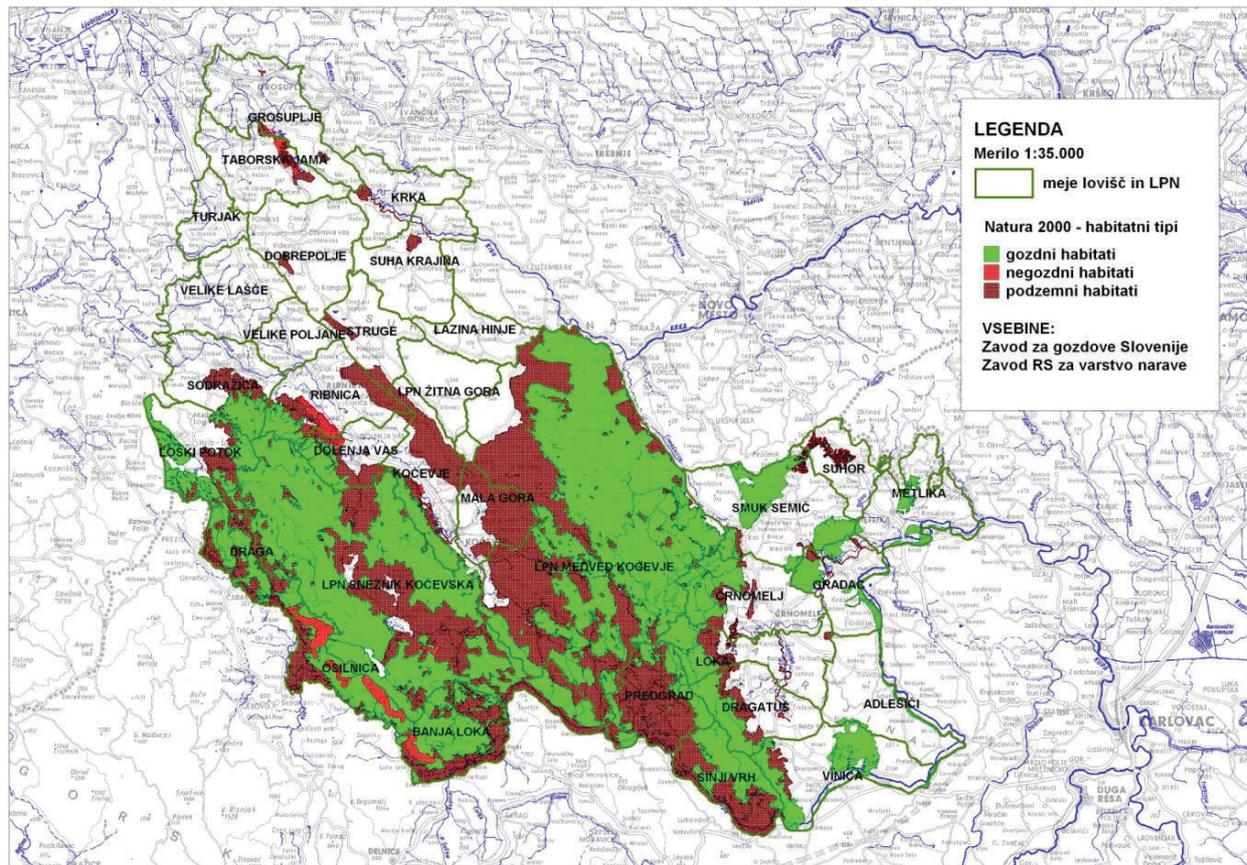
Habitatni tipi se ohranjajo v ugodnem stanju tako, da se posegi in dejavnosti na območjih habitatnih tipov načrtujejo in izvajajo na takšen način, da je njihov neugoden vpliv čim manjši.

Posegi in dejavnosti na območjih habitatnih tipov se načrtujejo na način in v obsegu:

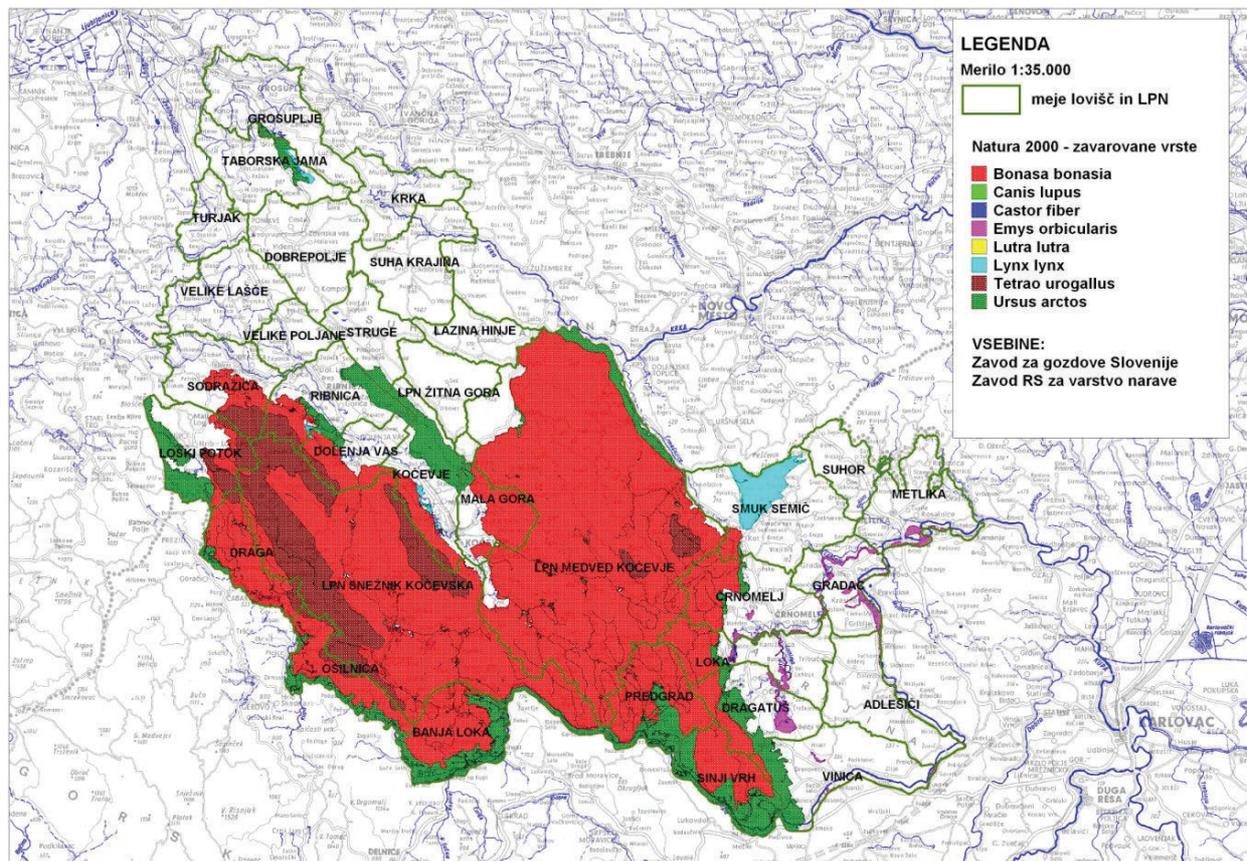
- da se v kar največji možni meri ohranja ali večja naravna razširjenost habitatnih tipov in območij, ki jih posamezni habitatni tip znotraj te razširjenosti pokriva,
- da se v kar največji možni meri ohranjajo specifična struktura habitatnega tipa in naravni procesi ali ustrezna raba v skladu z varstvenimi cilji iz priloge 2 Uredbe o habitatnih tipih,
- da se ohranja ugodno stanje za te habitatne tipe značilnih rastlinskih in živalskih vrst v skladu z varstvenimi cilji iz predpisov, ki urejajo varstvo zavarovanih rastlinskih in živalskih vrst.

Habitatni tipi, ki so tudi kvalifikacijski tipi za Naturo 2000 so natančneje obravnavani v poglavju 3.4 Posebna varstvena območja (območja Natura 2000).

Slika 10a: Območja Natura 2000 – habitatni tipi v lovsko upravljavskem območju

Slika 11b: Območja Natura 2000 – natura vrste v lovsko upravljavskem območju

4 OPREDELITEV GLAVNIH PROBLEMOV UPRAVLJANJA S POPULACIJAMI DIVJADI

4.1 Glavni problemi v povezavi s stanjem v populacijah divjadi oziroma njihovih medsebojnih odnosih

- Visok delež izgub pri srnjadi, predvsem izgub zaradi prometa.
- Visoka gostota jelenjadi v osrednjih območjih razširjenosti, kar se odraža v visokih stopnjah poškodovanosti mlajših razvojnih faz gozda (mladovja, drogovnjaki) ter naraščajočem obsegu škod na kmetijskih pridelkih (bale, silosi) v zimskem času.
- Upadajoče gostote srnjadi v osrednjih delih areala jelenjadi.
- Prisotnost garij pri lisici in njihov prenos na volka.
- Velik obseg škod na kmetijskih kulturah (travinje, koruza), ki je v nekaterih delih območja povezan tudi s pojavljanjem manjšega števila divjih prašičev (npr. lazi na območju občin Loški Potok in Sodražica).
- Naraščajoči trend številčnosti sive vrane in posledično povečan obseg škod na kmetijskih kulturah.
- Občasno (periodično) pojavljanje kužnih bolezni pri malih zvereh v povezavi s cikličnim nihanjem številčnosti (gostote) populacij.
- Upadanje številčnosti male divjadi predvsem v nižinskem delu območja.

4.2 Glavni problemi v povezavi z življenjskim okoljem divjadi

- Ograjevanje travnikov in pašnikov s stalnimi ograjami do samega gozdnega roba.
- Velika gozdnatost in pomanjkanje pašnih površin v gozdnem prostoru.
- Naraščajoč trend motenj v življenjskem okolju, ki so povzročene z najrazličnejšimi oblikami rekreacije (nabiralništvo, pohodništvo, vožnja v naravnem okolju, izpuščanje psov brez nadzora...)
- Naraščajoči trendi urbanizacije s spremljajočo infrastrukturo, v nižinskem delu območja.
- Prenizka intenziteta sečenj ter s tem prenizki deleži mlajših razvojnih faz gozda v večjem delu območja.
- Intenzivna kmetijska obdelava v nižinskem delu območja.
- Majhna pestrost kulturnih rastlin tako v vrstnem kot tudi prostorskem pomenu. Spremembe v kmetijski pridelavi se odražajo predvsem v gojenju le nekaj vrst kulturnih rastlin (npr. koruza).
- Zmanjšanje vrstne pestrosti na travnikih v povezavi z intenzivnostjo gnojenja in številom košenj.
- Zmanjšanje ostankov naravne vegetacije še posebno v agrarni krajini nižinskega dela območja (manjši gozdiči, posamezno drevje in grmovje ter njihove skupine, omejki..).

4.3 Glavni problemi, ki izhajajo iz upravno administrativnih ovir oziroma določb

- Prekratka lovna doba za nekatere vrste divjadi kot tudi nekatere spolne in starostne strukture pri veliki divjadi (npr. jelenjad, siva vrana, lisica, polh...).
- Prepovedan nočni lov jelenjadi.
- Nevzpostavitev ustreznega gozdnega in naravovarstvenega nadzora.
- Neustrezna politika subvencioniranja v kmetijstvu, ki ni naklonjena pospeševanju ostankov za malo poljsko divjad primerne naravne vegetacije.
- Neobvezujoča izvedba z gozdnogospodarskimi načrti načrtovanih ukrepov v zasebnih gozdovih in s tem povezana prenizka sečnja in premajhen delež pomlajenega gozda.
- Velika variabilnost številčnosti populacije divjega prašiča med posameznimi leti, kar predstavlja težavo pri načrtovanju in realizaciji načrtovanih ukrepov.

5 ŽIVLJENJSKO OKOLJE DIVJADI

5.1 Pretekla vlaganja v življenjsko okolje divjadi

Preglednica 4: Opravljeni ukrepi v življenjskem okolju divjadi v lovsko upravljavskem območju v obdobju 2001 - 2010

Vrsta ukrepa / leto	Enota mere	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
1. UKREPI ZA VARSTVO IN MONITORING DIVJADI											
Ukrepi za varstvo in monitoring divjadi	ure	1600	1600	1600	1600	1760	1793	2560	2953	3738	5990
2. BIOMELIORATIVNI UKREPI											
Vzdrževanje pasišč s košnjo (ročna in strojna košnja)	ha	649	638	653	642	646	691	566,5	554,3	563,5	532,5
Spravilo sena z odvozom	ha						135	118,5	109,8	115,7	132,9
Priprava pasišč za divjad	ha						27,8	33,3	55,3	52,5	58,7
Gnojenje travnikov	ha						22,3	25,8	42,2	24,4	27,2
Vzdrževanje grmišč	ha	84	92	92	119	87,4	44,9	51,7	89,7	84,7	86,2
Vzdrževanje remiz za malo divjad	ha	4,3	6,8	22,6	32,3	4,2	6,7	4,6	4,3	4,4	3,7
Vzdrževanje gozdnega roba	ha						14,8	11,8	10,7	15,4	37,5
Izdelava in vzdrževanje kaluž	št.	422	319	332	435	369	534	457	396	423	614
Izdelava in vzdrževanje večjega vodnega vira	št.						14	14	19	18	19
Sadnja in vzdrževanje plodonosnega drevja in grmovja	št.	1220	916	420	692	904	532	814	741	820	793
Postavitev in vzdrževanje gnezdnic	št.					20	14	27	29	23	32
3. BIOTEHNIČNI UKREPI											
Zimsko krmljenje	kg	930	1387	1251	1190	996	1138	655	748,8	868,8	907,8
Preprečevalno krmljenje	kg	192	234	222	188	178	136	112,4	139,4	92,9	108,4
Privabljalno krmljenje	kg	163	135	177	136	111	61,7	115,7	134,0	225,9	217,0
Krmne njive	ha	54	56	48	34	32	37,4	38,1	34,5	33,1	35,6
Pridelovalne njive	ha	7	9	14	15	15	1,4	4,8	5,5	3,7	4,5
Solnice	kg	27700	26700	24100	25500	26300	25034	25800	25300	27200	26200
4. LOVSKI OBJEKTI											
Solnice (obnova in novogradnja)	št.	250	250	250	250	250	222	366	269	308	309
Lovske preže (obnova in novogradnja)	št.	331	304	304	338	384	413	406	405	314	401
Krmišča (obnova in novogradnja)	št.	103	69	69	80	111	119	143	112	101	101
Lovske steze (obnova in novogradnja)	km	246,0	246,0	246,0	261,5	61,0	85,0	70,0	229,5	75,4	187,2
5. Ukrepi za preprečevanje škod od divjadi											
Kemična sredstva	št. obj.	53	30	48	23	21	2	55	20	41	64
Tehnična sredstva	št. obj.	96	109	129	122	63	68	81	30	27	25

Ukrepi za varstvo in monitoring divjadi

Višina ukrepa varstva in monitoringa se prilagaja letnim potrebam divjadi. V prvi polovici obdobja se je navedena dela vrednotilo v površini na kateri se je vršil ukrep. V loviščih in loviščih posebnega pomena je zaznavno naraščanje tovrstnega dela. V navedenih količinah opravljenega dela se nahajajo tudi opravljeni ukrepi monitoringa zavarovanih vrst.

Biomeliorativni ukrepi

Z biomeliorativnimi ukrepi se izboljšuje bivalne in prehranske pogoje divjadi in s tem zmanjša vpliv divjadi na okolje. V ta namen vzdrževane površine je potrebno ohraniti, v območjih večjih škod (gozdne, kmetijske površine) pa povečevati ter s tem zmanjšati pritisk divjadi. Pri vzdrževanju gozdnih jas se na delu površin zaradi ohranjanja biotske raznovrstnosti izvaja košnja po cvetenju in ne uporablja kemičnih pripravkov. Preglednica opravljenih ukrepov kaže, da se je v drugi polovici obdobja pričel postopoma zmanjševati obseg del pri vzdrževanju pašnikov in travnikov. Navedeni trend zmanjševanja se sovпада z časom opisa novih biomeliorativnih ukrepov kot so priprava pasišč za divjad in vzdrževanje gozdnega roba. Deloma se zmanjšanje količine košnje nanaša na račun manj intenzivnega vzdrževanja pašnikov in travnikov. Biomeliorativna ukrepa priprava pasišč in vzdrževanje gozdnega roba imata značilen trend naraščanja. Obseg ostalih biomeliorativnih ukrepov je tekom desetletja sicer nihal, vendar ostal tekom desetletnega obdobja v podobnem obsegu.

Biotehnični ukrepi

Namen prostorsko in časovno usmerjenega krmljenja divjadi je v preprečevanju večje škode v njihovem življenjskem okolju, opazovanju in preučevanju socialnih in drugih navad divjadi in lažji realizaciji načrtovanih posegov v populacije z odstrelom. Krmljenje mora biti vrstno specifično ločeno. Poudarek mora biti na preprečevalnem krmljenju in samo najnujnejšem zimskem krmljenju. Z namenom lažje realizacije načrtov odvzema je dovoljeno tudi privabljalno krmljenje.

Za prihodnje obdobje je usmeritev v postopnem zmanjševanju vnosa biomase s krmljenjem. Krmi se prednostno s krmo, ki je proizvedena na območju krmljenja. Lokacije krmišč morajo biti strokovno utemeljene in ne smejo povzročati motenj v naravnem okolju. Iz predelov z problematično obnovo gozda se zimsko krmljenje postopoma umakne. Letno se preverja ustreznost krmišč in predvidi potrebne primernejše lokacije. Namen solnic je olajšati spomladanski prehod na sočno naravno hrano, zato je zalaganje solnic v zmernih količinah dovoljeno le v spomladanskih mesecih. Postavljanje solnic v gozdnih mladovjih in sestojih v obnovi načeloma ni dovoljeno, oziroma je dovoljeno le ob pristanku lastnika gozda in Zavoda za gozdove Slovenije. Postavljanje solnic ob cestah in v območju ali neposredni bližini naravnih vrednot, ožjih zavarovanih območij in osrednjih delov širših zavarovanih območij ni dovoljeno. Ob vodnih virih se postavlja solnice v oddaljenosti in na način, ki onemogoča dostop soli vanje. V predelih z problematično obnovo gozda zalaganje solnic ni dovoljeno.

V območjih naravnih vrednot in ožjih zavarovanih območij ni dovoljeno postavljati ali graditi lovskih naprav. Naravne kaluže in kali so pomemben habitat dvoživk in ostalih na vodo vezanih rastlinskih in živalskih vrst. Njihovo čiščenje in vzdrževanje naj se opravlja konec poletja, izven razmnoževalnega obdobja dvoživk. V zlivnem območju vodnega kala se v oddaljenosti 50 m zaradi pomena teh habitatov za živalski svet ne postavlja solnic ali dodaja snovi, ki spreminjajo razmere v vodi.

Lovski objekti

Ustrezno vzdrževanje lovskih objektov je eden od pogojev za uspešno gospodarjenje z divjadjo. Obseg opravljenih ukrepov pri obnovi in vzdrževanju je pri novogradnji in obnovi visokih prež, novogradnji in obnovi krmišč ter obnovi in novogradnji tekom desetletnega obdobja nihal, vendar ostal v podobnem obsegu. Pri vzdrževanju in obnovi lovskih stez pa je prišlo v drugi polovici obdobja do zmanjšanja obsega del.

Ukrepi za preprečevanje škod od divjadi

Ukrepe za preprečevanje škod izvajajo lovišča v sodelovanju z oškodovanci. V ta namen imajo nabavljenih okoli 170 električnih pastirjev, ki jih nudijo v skladu z dogovori za zaščito poljščin. V loviških lovskih družin sodelujejo pri tovrstni zaščiti lovci tudi s svojim opravljenim delom pri postavitvi in obnovi varovanj, v LPN letno nudijo kmetovalcem za zaščito potreben nadomestni material. Za kemično zaščito se uporablja predvsem odvračalno sredstvo arbin, ki ga upravljavci lovišč sami ali v sodelovanju s kmetovalci uporabljajo za zaščito poljščin. Na več nevarnih cestnih odsekih je Direkcija za ceste na predloge upravljavcev lovišč namestila opozorilne znake, ki opozarjajo na prehode divjadi. Upravljavci lovišč posameznih, s povozom bolj obremenjenih lovišč za preprečevanje povoza divjadi letno nameščajo kemične ograje. V desetletnem obdobju je v območju zaznaven trend zmanjševanja ukrepov za preprečevanje škod od divjadi.

Varstvo gozdov

V prihodnjem desetletnem obdobju bo pri obnovi gozdov večji poudarek dan naravni obnovi gozdov, pri negi gozdov negi naravnih mladovij, pri varstvu zaščiti z ograjami ter pri ukrepih za živalski svet vzdrževanju habitatov.

Vzdrževanje življenjskega okolja prostoživečih divjih živali

Prikazana dela za živalski svet so tista, za katera so bile izplačane izvajalcem del vzpodbude ali so bila narejena s strani koncesionarjev kot gojitvena dela. Približno 20 % teh del opravijo lovske organizacije in so dela že prikazana v tabeli 4, preostalih 80 % del pa lastniki opravijo sami ali pa so dela opravljena kot gojitvena dela.

5.2 Presoja usklajenosti divjadi in njenega življenjskega okolja**5.2.1 Trend vpliva parkljaste divjadi na gozdno vegetacijo****Objedenost gozdnega mladja**

Leta 1996 je ZGS pričel s sistematičnim spremljanjem objedenosti gozdnega mladja in sicer v LUO na 320 ploskvah, ki so morala zadostovati v naprej določenim pogojem. Popis se je ponavljal in sicer v letih 1996, 2000 in 2004 podroben popis (vse poškodbe nad statistično srednjo višino razreda v oddaljenosti od vrha poganjka) skupaj s podrobnim popisom (poškodbe terminalnega poganjka nastale v približno enem letu) ter v letih 1998 in 2000 samo hitri popis. Omenjena problematika je podrobneje predstavljena v poglavjih 4.2 in 5.3 ter v delu gozdnogospodarskega načrta gozdnogospodarskega območja v poglavju 2.8.

Preglednica 5: Ocena števila osebkov na ha in stopnja poškodovanosti (objedenosti) gozdnega mladja po višinskih razredih – podatki za vse drevesne vrste iz opravljenih »podrobnih« popisov v letih 1996, 2000 in 2004

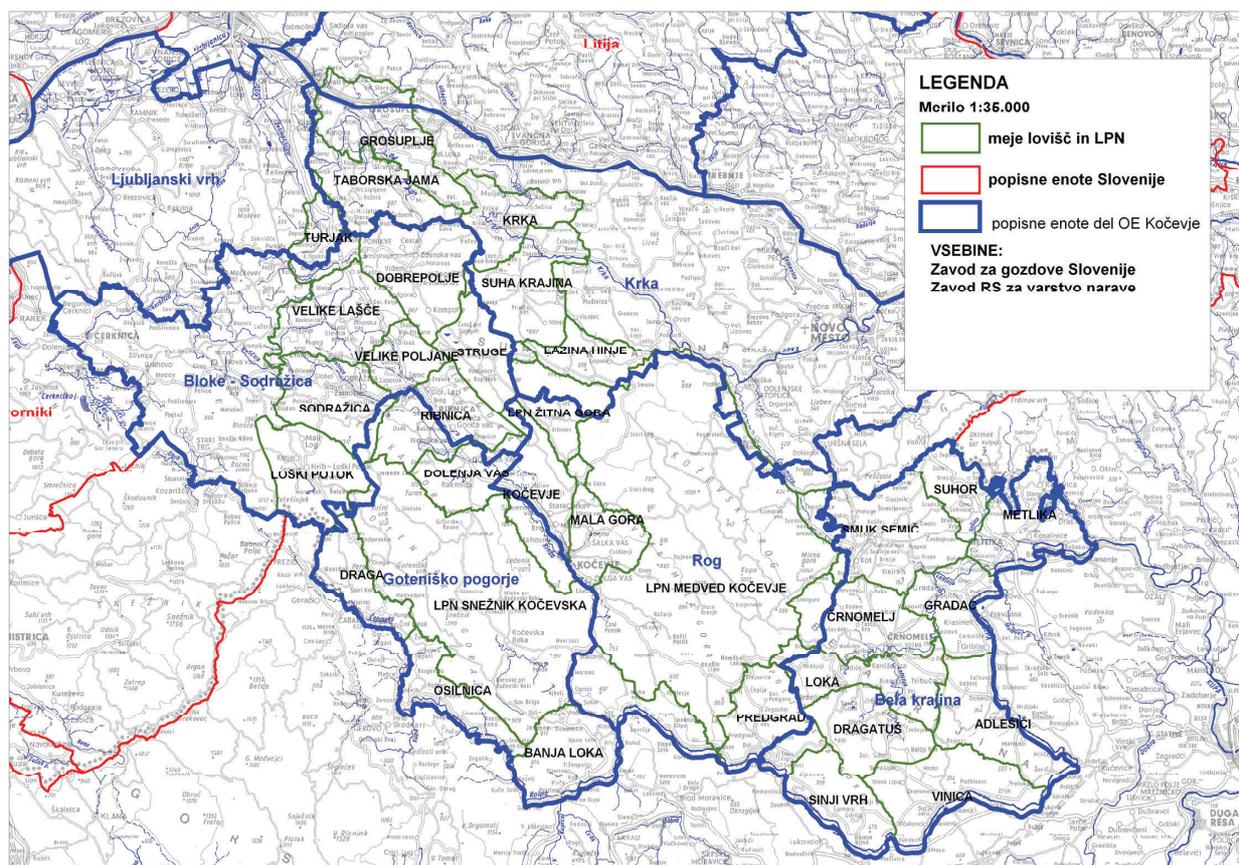
VIŠINSKI RAZRED	OCENA ŠTEVILA / HA			OBJEDENOST v %		
	1996	2000	2004	1996	2000	2004
do 15 cm	53983	46284	48954	31	29	28
od 16 do 30 cm	29860	28876	30028	43	50	48
od 31 do 60 cm	11878	14236	13451	44	46	53
od 61 do 150 cm	4254	8047	8485	49	37	49
SKUPAJ (od 16 do 150 cm)	45992	51159	51964	44	47	49
SKUPAJ (od 0 do 150 cm)	99975	97443	100917	37	39	39

Preglednica 6: Delež posameznih drevesnih vrst v mladju po višinskih razredih in stopnja poškodovanosti (objedenosti) gozdnega mladja – podatki za vse drevesne vrste iz opravljenih »podrobnih« popisov v letih 1996, 2000 in 2004

DREVESNA VRSTA	% drev. vrste	DELEŽ DREVESNE VRSTE V MLADJU									OBJEDENOST (%)		
		do 30 cm			od 31 do 60 cm			od 61 do 150 cm			1996	2000	2004
		1996	2000	2004	1996	2000	2004	1996	2000	2004			
Smreka	10	11	13	9	9	10	13	6	5	7	8	7	4
Jelka	3	3	4	3	2	2	2	1	1	2	30	27	19
Bori		1			3	1		2	7		21	60	
Ostali iglavci		1			2						25		
Bukev	35	30	21	26	45	41	33	56	60	68	28	28	25
Hrasti	7	6	9	9	3	5	4	3	2	1	20	22	25
Plemeniti listavci	28	30	35	37	16	18	23	12	7	8	49	52	52
Drugi trdi listavci	15	16	16	13	15	19	22	13	11	12	51	55	64
Mehki listavci	2	2	2	3	5	3	3	7	7	2	60	60	66
Skupaj	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	37	39	39

Zaradi izpada številnih ploskev, ker le te niso več izpolnjevala že omenjenih pogojev (osebki so prerasli 1,5 metrov višine, zastor matičnega sestoja se je povečal preko 80 – 90 %), je ZGS leta 2004 izvedel zadnji popis po zgornji metodi. V letih 2009 in 2010 se je po celi Sloveniji opravil popis objedenosti gozdnega mladja po prenovljeni in racionalnejši metodi, ki bo na podlagi dolgoročnega in periodičnega izvajanja omogočala korektnije analize, tudi s pomočjo statističnih orodij. Osnova za izvedbo popisa predstavljajo popisne enote, ki ob upoštevanju težko prehodnih ovir in populacijskih območij rastlinojede parkljaste divjadi, združujejo med seboj si podobne gozdnogospodarske enote glede na območne rastiščno-gojivne tipe.

Slika 12: Popisne enote v lovsko upravljavskem območju

Preglednica 7: Število popisanih osebkov in njihov delež po višinskih razredih za posamezno popisno enoto na območju lovsko upravljavskega območja

Popisna enota Krka

Skup. DV	< 15cm		R1 15-30cm		R2 30-60cm		R3 60-100cm		R4 100-150cm		Skupaj R1 - R4		MLADOVJE %
	št./ha	%	št./ha	%	št./ha	%	št./ha	%	št./ha	%	št./ha	%	
Smreka	916	3,9	3713	13	7123	21,3	3511	21,6	722	14,9	15.069	18	37
Jelka	1018	4,3	1170	4,1	982	2,9	246	1,5	159	3,3	2.557	3	1
Bukev	6720	28,5	11183	39,1	15430	46,1	9304	57,3	3135	64,8	39.052	47	40
Hrasti	1934	8,2	2254	7,9	1401	4,2	491	3	72	1,5	4.218	5	4
Plemeniti listavci	5701	24,1	3193	11,2	1517	4,5	318	2	217	4,5	5.245	6	5
Drugi trdi listavci	7330	31	7065	24,7	6993	20,9	2369	14,6	535	11,1	16.962	20	9
Mehki listavci			43	0,2	29	0,1					72	0	3
Iglavci	1.934	8,2	4.883		8.105		3.757		881		17.626	21	38
Listavci	21.685	91,8	23.695		25.341		12.482		3.959		65.477	79	62
Skupaj	23.619	100	28.578	100	33.446	100	16.239	100	4.840	100	83.103	100	
%		22		27		31		15		5		78	

Popisna enota Bela Krajina

Skup. DV	< 15cm		R1 15-30cm		R2 30-60cm		R3 60-100cm		R4 100-150cm		Skupaj R1 - R4		MLADOVJE %
	št./ha	%	št./ha	%	št./ha	%	št./ha	%	št./ha	%	št./ha	%	
Smreka	1461	3,1	2195	7,2	2350	9,9	1348	13,8	274	8,1	6.167	9	48
Jelka	3312	7	1348	4,4	704	3	262	2,7	83	2,4	2.397	4	1
Ostali iglavci	390	0,8	358	1,1	310	1,3	215	2,2	107	3,1	990	1	5
Bukev	3604	7,6	4342	14,2	5511	23,3	3856	39,6	1980	58,3	15.689	23	15
Hrasti	16754	35,5	7968	26	2934	12,4	895	9,2	143	4,2	11.940	18	6
Plemeniti listavci	12761	27,1	7598	24,8	5189	21,9	859	8,8	191	5,6	13.837	21	8
Drugi trdi listavci	8767	18,6	6727	21,9	6572	27,8	2254	23,1	620	18,2	16.173	24	13
Mehki listavci	97	0,2	131	0,4	95	0,4	60	0,6			286	0	5
Iglavci	5.163	11,0	3.901		3.364		1.825		464		9.554	14	57
Listavci	41.886	89,0	26.635		20.206		7.864		2.934		57.639	86	43
Skupaj	47.049	100	30.536	100	23.570	100	9.689	100	3.398	100	67.193	100	
%	41		27		21		8		3		59		

Popisna enota Rog

Skup. DV	< 15cm		R1 15-30cm		R2 30-60cm		R3 60-100cm		R4 100-150cm		Skupaj R1 - R4		MLADOVJE %
	št./ha	%	št./ha	%	št./ha	%	št./ha	%	št./ha	%	št./ha	%	
Smreka	998	2,1	544	1,6	921	4,9	588	4,7	223	3,7	2.276	3	49
Jelka	2396	5	837	2,4	335	1,8	112	0,9	42	0,7	1.326	2	1
Bukev	15474	32,3	23768	67,7	16013	85	10908	92	5733	95,1	56.422	79	37
Hrasti			56	0,2							56	0	1
Plemeniti listavci	23760	49,6	7630	21,7	1130	6	223	1,9	14	0,2	8.997	13	7
Drugi trdi listavci	5291	11	2036	5,8	391	2,1	42	0,4	14	0,2	2.483	3	3
Mehki listavci			223	0,6	56	0,3	14	0,1			293	0	2
Iglavci	3.394	7,1	1.381		1.256		700		265		3.602	5	50
Listavci	44.525	92,9	33.490		17.534		11.173		5.761		67.958	95	50
Skupaj	47.919	100	34.871	100	18.790	100	11.873	100	6.026	100	71.560	100	
%	40		29		16		10		5		60		

Popisna enota Goteniško pogorje

Skup. DV	< 15cm		R1 15-30cm		R2 30-60cm		R3 60-100cm		R4 100-150cm		Skupaj R1 - R4		MLADOVJE %
	št./ha	%	št./ha	%	št./ha	%	št./ha	%	št./ha	%	št./ha	%	
Smreka	1739	2,5	1227	3	520	3,5	360	4,1	200	4,7	2.307	3	47
Jelka	3784	5,5	1441	3,5	427	2,8	147	1,7	40	0,9	2.055	3	1
Bukev	9614	13,9	17528	42,6	10592	70,5	7310	83,3	3802	89,4	39.232	57	42
Plemeniti listavci	51550	74,6	19956	48,6	2788	18,6	427	4,9	53	1,2	23.224	34	5
Drugi trdi listavci	2250	3,3	747	1,8	654	4,4	520	5,9	160	3,8	2.081	3	2
Mehki listavci	205	0,3	200	0,5	40	0,3	13	0,1			253	0	2
Iglavci	5.523	8,0	2.668		947		507		240		4.362	6	49
Listavci	63.619	92,0	38.431		14.074		8.270		4.015		64.790	94	51
Skupaj	69.142	100	41.099	100	15.021	100	8.777	100	4.255	100	69.152	100	
%	50		30		11		6		3		50		

Popisna enota Bloke Sodražica

Skup. DV	< 15cm		R1 15-30cm		R2 30-60cm		R3 60-100cm		R4 100-150cm		Skupaj R1 - R4		MLADOVJE %
	št./ha	%	št./ha	%	št./ha	%	št./ha	%	št./ha	%	št./ha	%	
Smreka	24172	21,8	4525	11,5	3460	20,1	586	13	106	8,5	8.677	14	53
Jelka	7719	7	1690	4,3	559	3,2	106	2,4	13	1	2.368	4	1
Ostali iglavci	203	0,2										0	3
Bukev	9445	8,5	8704	22,2	5417	31,5	1916	42,6	732	58,5	16.769	28	32
Hrasti	4774	4,3	1318	3,4	13	0,1					1.331	2	
Plemeniti listavci	59415	53,6	20336	51,8	5843	33,9	1264	28,1	266	21,3	27.709	46	8
Drugi trdi listavci	2844	2,6	1464	3,7	1371	8	559	12,4	133	10,6	3.527	6	1
Mehki listavci	2336	2,1	1198	3,1	559	3,2	67	1,5			1.824	3	2
Iglavci	32.094	30,2	6.215		4.019		692		119		11.045	18	57
Listavci	74.040	69,8	31.702		13.190		3.806		1.131		49.829	82	43
Skupaj	106.134	100	37.917	100	17.209	100	4.498	100	1.250	100	60.874	100	
%		63		23		10		3		1		37	

V okviru popisa je bilo na območju Slovenije oblikovanih 35 popisnih enot, ki ustrezajo prostorski razporeditvi populacij parkljaste divjadi. Na območju III. Kočevsko – Belokranjskega LUO se nahaja 7 popisnih enot. Od navedenih popisnih enot sta enoti Ljubljanski vrh in Litija zastopani z majhnim deležem in jih posebej ne obravnavamo v načrtu. Popisne enote Rog, Goteniško pogorje in Bela Krajina se v celoti nahajajo v LUO, popisni enoti Krka in Bloke – Sodražica pa se v III. LUO nahajata s približno polovico.

Popisni enoti Rog in Goteniško pogorje se ujemata z osrednjim populacijskim območjem jelenjadi na Kočevskem. V navedenih dveh popisnih enotah se ugotavljajo problemi pri naravni obnovi gozda. Ključne drevesne vrste, ki so zastopane v obeh enotah so bukev, smreka, jelka in plemeniti listavci. Glede na podatke iz stalnih vzorčnih ploskev je bukev v mladju najpogosteje zastopana drevesna vrsta in z njenim pomlajevanjem ni težav. Podobno je stanje s smreko, katere delež je v mladju in vrasti znatno večji od deleža v lesni zalogi. Pri plemenitih listavcih, ki so zastopani v temeljnici s 7-8 % se pojavlja podoben delež tudi v mladju in vrasti. Težave pri obnovi se pojavljajo pri jelki, katere delež v mladju znaša le dober %, nekajkrat več je jelke v vrasti, v lesni zalogi (temeljnica) pa je jelke do 20 krat več kot v mladju. Podobno stanje kot vzorčne ploskve kažejo tudi popisne ploskve za spremljanje poškodovanosti mladja gozdnega drevja. Delež jelke je s skromnih 5 % nizek že v popisanem nižjem mladju, z naraščanjem višinskih stopenj pa se delež jelke v popisanem mladju tudi zaradi vpliva rastlinojede parkljaste divjadi zmanjša na skromna 2-3 %. Podatki popisnih ploskev kažejo, da se v popisni enoti Rog uspešno pomlajujeta le bukev in smreka. V popisni enoti Goteniško hribovje poleg bukve in smreke uspešno preraščajo še trdi listavci, uspešneje kot v popisni enoti Rog je tudi preraščanje jelke in plemenitih listavcev.

V popisnih enotah Krka, Bela Krajina in Bloke–Sodražica podatki iz stalnih vzorčnih ploskev kažejo uspešno vrast smreke, plemenitih listavcev, trdih listavcev, mehkih listavcev, jelke in bukve, nekoliko slabša je vrast pri hrastu. Enako stanje nam za popisni enoti Krka in Bela Krajina kaže tudi popis mladja, ki kaže ustrezen delež vseh osnovnih drevesnih vrst v višjih popisnih razredih. V popisni enoti Bloke-Sodražica kaže popis mladja slabše stanje tudi pri jelki. V višjih višinskih razredih se sicer poveča delež bukve, vendar uspešno preraste tudi zadosten delež ostalih drevesnih vrst.

Primerjava stopnje poškodovanosti mladja gozdnega drevja v letih 2009 in 2010 s predhodnimi popisi kaže na izboljšanje stanja in zmanjšanje poškodovanosti iz 39 % na 31 % kakor tudi zmanjšanje tekoče letne poškodovanosti iz 24 % v letu 2004 na 13% pri zadnjem popisu v letih 2009 in 2010.

Preglednica 8: Primerjava deležev razvojnih faz med modelnim in dejanskim stanjem po popisnih enotah na območju lovsko upravljavskega območja

POPISNA ENOTA KRKA

P=43566 ha	MODEL (%)	DEJANSKO STANJE (%)
MLADOVJE	13	6,7
DROGOVNJAK	24	29,47
DEBELJAK	38	45,39
SESTOJ V OBNOVI	16	7,59

POPISNA ENOTA BELA KRAJINA

P=31506 ha	MODEL (%)	DEJANSKO STANJE (%)
MLADOVJE	13	2,39
DROGOVNJAK	24	16,34
DEBELJAK	38	29,89
SESTOJ V OBNOVI	16	8,82

POPISNA ENOTA ROG

P=48555 ha	MODEL (%)	DEJANSKO STANJE (%)
MLADOVJE	13	4,42
DROGOVNJAK	24	16,78
DEBELJAK	38	52,57
SESTOJ V OBNOVI	16	12,86

POPISNA ENOTA GOTENIŠKO POGORJE

P=35911 ha	MODEL (%)	DEJANSKO STANJE (%)
MLADOVJE	13	2,32
DROGOVNJAK	24	12,11
DEBELJAK	38	37,47
SESTOJ V OBNOVI	16	10,29

POPISNA ENOTA BLOKE-SODRAŽICA

P=35897 ha	MODEL (%)	DEJANSKO STANJE (%)
MLADOVJE	13	3,04
DROGOVNJAK	24	23,19
DEBELJAK	38	39,30
SESTOJ V OBNOVI	16	7,92

Preglednice modelnega in dejanskega stanja razvojnih faz kažejo na veliko pomanjkanje deleža mladovij v vseh popisnih enotah.

Ostale poškodbe parkljaste divjadi na gozdni vegetaciji (obgrizenost, lupljenje)

V območju se v ekološki enoti Osrednja Kočevska se je pred desetletji pojavljalo obgrizanje lubja v nasadih smreke. Poškodovanih je bilo skupno okoli 3000ha drogovnjakov, od katerih je 500 ha močno poškodovanih (nad 2/3 poškodovanih nosilcev), 1000 ha srednje poškodovanih (od 1/3 do 2/3 poškodovanih nosilcev), polovica poškodb je nižjih od 30 % Obseg tovrstnih škod se iz leta v leto zmanjšuje in se v zadnjem desetletju skoraj ne pojavlja več.

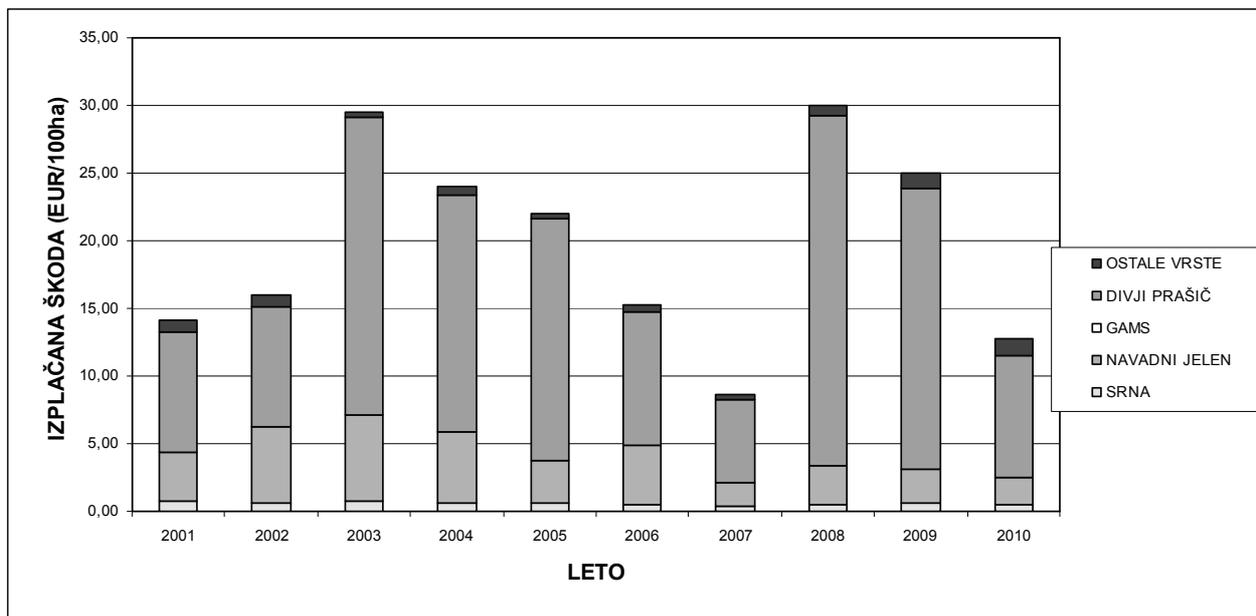
Škode od divjadi na kmetijskih kulturah, domačih živalih in objektih

Preglednica 9: Izplačana odškodnina na lovni površini od posameznih vrst divjadi po skupinah škodnih objektov v lovsko upravljavskem območju za obdobje 2001 – 2010

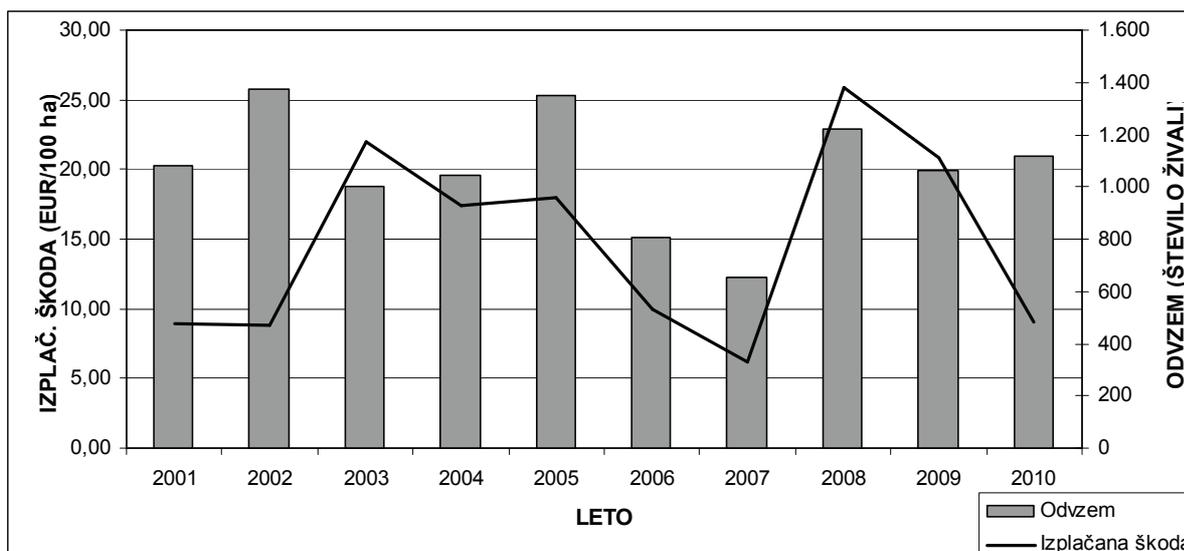
Vrsta divjadi	Kultura	IZPLAČANA ODŠKODNINA (v EUR / 100 ha)									
		2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
SRNA	kulture	0,62	0,60	0,38	0,58	0,60	0,45	0,30	0,50	0,52	0,30
	sadno drevje			0,32	0,04	0,02	0,07	0,03	0,04	0,01	0,26
	ostalo	0,17								0,10	
skupaj SRNA		0,79	0,60	0,70	0,62	0,62	0,52	0,33	0,54	0,63	0,56

NAVADNI JELEN	kulture	1,66	3,31	2,99	3,70	1,63	2,94	1,33	2,65	2,29	1,02
	travniki	0,22	0,15	0,03		0,06			0,05		0,52
	sadno drevje	0,16	0,79	1,65	0,41	1,41	0,88	0,44	0,16	0,01	0,18
	ostalo	1,50	1,35	1,74	1,17		0,51		0,03	0,17	0,21
skupaj NAVADNI JELEN		3,54	5,60	6,41	5,28	3,10	4,33	1,77	2,89	2,47	1,93
DIVJI PRAŠIČ	kulture	4,82	5,66	1,65	4,54	6,58	3,63	3,01	6,93	4,15	5,50
	travniki	4,16	3,06	17,55	12,88	11,15	6,32	3,15	18,92	16,64	3,51
	ostalo		0,15	2,78	0,02	0,19					
skupaj DIVJI PRAŠIČ		8,98	8,87	21,98	17,44	17,92	9,95	6,16	25,85	20,79	9,01
SKUPAJ PARKLJARJI		13,31	15,07	29,09	23,34	21,64	14,80	8,26	29,28	23,89	11,50
JAZBEC			0,11	0,06	0,01	0,02	0,16	0,01	0,09	0,08	0,07
LISICA		0,79	0,79	0,32	0,68	0,16	0,26	0,37	0,56	0,99	0,66
POLJSKI ZAJEC							0,07		0,00	0,00	0,02
SIVA VRANA						0,10			0,08	0,04	
OSTALE VRSTE						0,07			0,03		0,44
SKUPAJ OSTALE VRSTE		0,79	0,90	0,38	0,69	0,35	0,49	0,38	0,76	1,11	1,19
VSE SKUPAJ		14,10	15,97	29,47	24,03	21,99	15,29	8,64	30,04	25,00	12,69

Slika 13: Trendi izplačanih odškodnin za nastalo škodo od rastlinojedih parkljarstih in ostalih vrst v lovsko upravljavskem območju za obdobje 2001 - 2010

Izplačane odškodnine od divjadi v LUO nimajo izrazitega trenda. Izplačane odškodnine od divjega prašiča zelo nihajo, izplačane odškodnine od navadnega jelena in srne kažejo trend upadanja, od ostalih vrst pa naraščajo. V primerjavi s prvim petletnim obdobjem se je izplačana odškodnina od navadnega jelena zmanjšala za 44 %, izplačana odškodnina od srne se je zmanjšala za 23 %, izplačana odškodnina od divjega prašiča se je zmanjšala za 4 %, izplačana odškodnina od ostalih vrst pa se je povečala za 26 %. Največji delež izplačanih odškodnin predstavlja s 75 % divji prašič, slede z 19 % odškodnine od navadnega jelena, izplačane odškodnine od srne in ostalih vrstah divjadi znašajo po 3 %.

Slika 14: Primerjava med izplačanimi odškodninami za nastalo škodo od divjega prašiča in njegovim odvzemom v lovsko upravljavskem območju v obdobju 2001 – 2010

Letno izplačane odškodnine od divjega prašiča so tesno povezane z višino letnega odvzema divjega prašiča.

5.3 Ocena stanja življenjskega okolja divjadi (tudi trendi)

Prehranske in bivalne razmere za divjad

Prehranske in bivalne razmere za posamezne vrste divjadi v območju se znatno spreminjajo po izločenih ekoloških enotah.

V osrednji Kočevski je gozdnatost zelo visoka (87 %). Strnjeni, ohranjeni bukovi gozdovi v kombinaciji z nižinskimi smrekovimi kulturami in malodonosnimi gozdovi nudijo ugodne prehranske in bivalne pogoje jelenjadi. V močno gozdnati krajini so pomembne gozdne jase, zaraščajoča grmišča in pašne površine, izboljšujejo prehransko kapaciteto. Velika gozdnatost s plodonosnim drevjem ustreza tudi divjemu prašiču. Številčnost srnjadi v močno gozdnati krajini je nizka. Velik vpliv na prisotno divjad imajo velike zveri. Številčnost poljskega zajca zelo nizka, ob stoječih in tekočih vodah je prisotna rasa mlakarica.

V Obrobju Kočevske z Ribnico se gozdnatost zniža na 65 % in poveča delež gozdnega roba. Strnjeni gozdovi obdajajo kmetijske površine z naselji. Za jelenjad se ob ugodnih prehranskih, z zniževanjem gozdnatosti slabšajo bivalni pogoj. Ustrezna kombinacija z več gozdnega roba ustreza srnjadi. Prisotnost velikih zveri vpliva na sorazmerno nizko številčnost srnjadi in divjega prašiča. Z zmanjševanjem gozdnatosti se povečuje številčnost poljskega zajca. V ostenjih Kolpske doline se nahaja kolonija gamsa, katerega skupine se pojavljajo tudi v gozdnatih predelih sosednjih lovišč.

V Zahodni Dolenjski je sicer gozdnatost podobna kot na obrobju Kočevske in znaša 61 %, vendar se spremeni struktura gozdnatosti. Strjenega gozda je vse manj in se mozaično prepleta z kmetijskimi površinami. Navedene prehranske in bivalne razmere ustrezajo srnjadi, katere številčnost je visoka. Številčnost jelenjadi je zelo nizka, od velikih zveri se pojavlja le medved. Višja kot v ostalem območju je številčnost poljskega zajca in male pernate divjadi.

Bela Krajina ima nižinski del, kjer je gozdnatost manjša od 50 % in sredogorski del z višjo gozdnatostjo, ki se navezuje na Roški masiv. Črnomaljski del lovišč se nahaja v obeh delih in ima značaj obeh delov, metliški del lovišč pa so tipična nižinska lovišča. V višinskem delu lovišč se pojavljajo vse tri velike zveri, v nižinskem pa le občasno medved. Jelenjad, ki se pojavlja ob meji z Osrednjo Kočevsko ima v Beli Krajini ugodna zimovališča, njena številčnost pa je nizka. Srnjad se nahaja v vseh loviščih. V nižinskih delih lovišč je zaradi intenzivnega kmetijstva in nizke gozdnatosti nizko številčna, v višinskih delih lovišč pa je njena številčnost podobna kot v obrobju Kočevske. Podobno je stanje z divjim prašičem, ki ima v Beli Krajini ugodne prehranske in bivalne pogoje. V nižinskih delih lovišč so ugodni pogoji za malo divjad (zajec, fazan), vendar je njena številčnost zaradi številčnih plenilskih vrst dokaj nizka.

Vpliv rabe prostora na bivalne razmere

Predvsem v Osrednji Kočevski ima pomemben vpliv na bivalne razmere divjadi gospodarjenje s kmetijskim prostorom. Velik del gozdnega roba v Osrednji Kočevski je ograjen za potrebe paše drobnice in intenzivno kmetijsko pridelavo. Na obdelanih kmetijskih površinah prihaja do znatnih škod od divjih prašičev, mestoma tudi od navadnega jelena. Pomemben ukrep v tej ekološki enoti je vzdrževanje gozdnih jas in kmetijskih površin v gozdnem prostoru. V preostalih ekoloških enotah je tovrstnih problemov zaradi manjše gozdnosti in nižje številčnosti divjadi znatno manj.

Območje osrednje Kočevske, kjer so pretežno državni gozdovi je kljub odprtosti z gozdnimi prometnicami bistveno manj vznemirljen z delom v gozdu in obiskovalci. Negativen vpliv na vse vrste divjadi ima cestni promet. Na bolj obremenjenih magistralnih cestah prihaja dnevno do povoza srnjadi, jelenjadi, male divjadi in zveri.

5.4 Ciljno stanje življenjskega okolja divjadi

Za vse vrste parkljaste divjadi, zveri in ptic pevk je ciljno stanje življenjskega okolja naraven, rastišču prilagojen gozd, bogat z plodonosnimi drevesnimi in grmovnimi vrstami, z zadosti odmrle biomase in gozdnih jas, mladovja in gozdnega roba. Za poljsko divjad je ciljno stanje malopovršinsko obdelana kulturna krajina z prisotnimi remizami in ohranjenim gozdnim robom. Za vodno in obvodno divjad je ciljno stanje ohranjeni čisti naravni, neregulirani vodotoki in druge vodne površine z bujnim obrežnim rastjem. Pri posameznih vrstah divjadi so poleg navedenih še posebej poudarjeni sledeči cilji v okolju:

Srnjad

- veliko gozdnega roba, kjer se menjavata gozd in kmetijski prostor;
- ohranitev in obdelava kmetijskih površin in neograjenega gozdnega roba;
- ohranitev gozdnih ostankov v kmetijskem prostoru ter kmetijskih površin v gozdu.

Jelenjad

- ohranitev naravne obnove in rastiščem primerne sestave drevesnih vrst v gozdovih;
- ohranitev pašnih površin v gozdnem prostoru (vsaj 1- 2 %);
- mirna cona na območju zimovališč;
- ohranitev grmišč in pionirskih razvojnih faz gozda na območjih zimovališč za jelenjad.

Gams

- ohranitev goličav v kanjonu reke Kolpe ;
- ohranjanje gozdnih jas, presek v gozdnatem prostoru.

Divji prašič

- ohranitev rastiščem primernega naravnega gozda v katerem z gojenjem in sadnjo pospešujemo plodonosne drevesne in grmovne vrste;
- ohranitev in obdelava krmnih njiv v gozdnem prostoru;
- ohranitev in skrb za primerno število kaluž;

Lisica, jazbec

- ohranitev naravnega, mešanega gozda z veliko plodonosnih drevesnih in grmovnih vrst
- ohranitev jazbin in lisičin.

Kuna zlatica, Kuna belica

- ohranitev dreves z večjimi gnezdi in dupli.

Fazan, poljska jerebica

- Ustrezno življenjsko okolje-ohranjena kulturna krajina z obdelanimi njivskimi površinami, omejki in posameznimi gozdnimi ostanki v kmetijskem prostoru;
- ohranitev remiz.

Pižmovka, raca mlakarica

- ohranitev čistega okolja in naravnih, nereguliranih vodotokov z bujnim obrežnim rastjem;

Sraka, šoja, siva vrana

- ohranjena naravna drevesna sestava gozda, vodni in obvodni biotopi in vzdrževana kulturna krajina.

5.5 Usmeritve za doseganje ugodnega stanja življenjskega okolja divjadi ter izvajanje biomeliorativnih in biotehničnih del

Osnovna usmeritev za doseganje ugodnega stanja življenjskega okolja divjadi je gojenje gozdnim rastiščem prilagojenega gozda v katerem se bo pospeševalo plodonosne drevesne in grmovne vrste, ohranjalo odmrlo biomaso, redke biotope kot so gozdne jase, gnezdišča, mesta poleganja in vzreje mladičev ter vzdrževal gozdni rob.

Za poljsko divjad je osnovna usmeritev za doseganje ciljnega stanja življenjskega okolja divjadi vzdrževanje obdelane kulturna krajina z malopovršinsko raznoliko obdelavo, vzdrževanje in izdelava remiz, oblikovanje gozdnega roba, za vodno in obvodno divjad pa ohranitev čistega okolja in naravnih, nereguliranih vodotokov z obrežnim rastjem.

Po posameznih vrstah divjadi se za doseganje ugodnega stanja življenjskega okolja divjadi dopušča ali priporoča izvajanje sledeče biomeliorativnih in biotehničnih ukrepov v okolju:

Srnjad

V primeru izjemnih zimskih razmer (dolgotrajnejša visoka snežna odeja), je dovoljeno krmljenje srnjadi le v predelih, kjer je na večjih površinah s prehranskega vidika srnjadi osiromašeno življenjsko okolje, a je tudi v tem primeru dovoljeno krmljenje samo s kombinacijo krme (sočna, močna in voluminozna krma) in ne zgolj samo z eno od teh. Oceno izrednih razmer, ki bi upravičevale izjemno zimsko krmljenje srnjadi, opravi upravljavec lovišča samostojno ter o tem z vlogo (opis izrednih razmer, kraj oz. območje potrebnega krmljenja, čas) pisno obvesti OE ZGS. Soglasje (pozitivno ali negativno) k začetku krmljenja izda pristojna OE ZGS pisno ter o tem obvesti tudi lovsko inšpekcijo. Pred izdajo dovoljenja za krmljenje srnjadi morajo biti izvedeni ukrepi povečevanja prehranske ponudbe srnjadi z ukrepi omogočanja prehrane srnjadi z naravno hrano (posek drevja in grmovja za objedanje, pluženje). Povečevanje prehranske ponudbe srnjadi, z ukrepi omogočanja prehrane srnjadi z naravno hrano (posek drevja in grmovja za objedanje, pluženje) je dovoljeno in v ostrejših zimski razmerah priporočljivo, zato se jih nikjer v Sloveniji ne omejuje.

Z namenom zmanjšanja poveza srnjadi je izjemoma v bližini prometnic z močno povečanim povozom srnjadi v zimskem času za kratek čas (največ 1-2 tedna) dovoljeno t.i. prestrezno krmljenje (»intercept feeding«), s katerim zmanjšamo potrebo po približevanju (prehranjevanju) srnjadi na brežinah cest. Tovrstno prestrezno krmljenje je mogoče dovoliti le, če so izpolnjeni naslednji pogoji:

- dolgotrajna ali visoka snežna odeja;
- zaznana pogosto prehranjevanje srnjadi na brežini ceste;
- registrirano večje število povežene srnjadi v dotičnem lovišču v času te zime (>3 po 1.12.);
- krmljenje se izvaja v pasu 300-500 m od problematičnega/ih odseka/ov cest(e).

Za pridobitev dovoljenja za prestrezno krmljenje veljajo enaki pogoji kot za izjemoma dovoljeno zimsko krmljenje srnjadi (podana pisna informacija z vlogo na ZGS s strani upravljavca, izdano soglasje s strani OE ZGS ter obveščanje lovske inšpekcije). Pred izdajo dovoljenja morajo biti predhodno vzpostavljeni ukrepi dostopa srnjadi do naravnih prehranskih virov (pluženje visokega snega do robidovja in ostalih virov naravne hrane,...).

Priporočamo primerno intenzivnost pri vzdrževanju pasišč in grmišč v gozdnem prostoru, namenjenih za vse vrste rastlinojede divjadi.

Sadnja plodonosnega drevja in grmovja je zaželen ukrep, ki se ga pri delih v okolju pospešuje in ne omejuje.

Ukrepi za zmanjšanje nenaravnih izgub, predvsem poveza, ki se izvajajo v okolju so: kemična odvrčala, zvočna odvrčala, silhuete, odsevnik, plašilne naprave pri kosilnicah, cestno prometni znaki, ipd. ter predvsem pravočasna količinsko in strukturno ustrezna realizacija načrtovanega odvzema.

Jelenjad

Pašne površine; ohranjanje, vzdrževanje, ponovna vzpostavitev in osnovanje novih pašnih površin sodi med najpomembnejše biomeliorativne ukrepe za jelenjad. Zato priporočamo, da te površine (v »gozdni krajini« v LUO) znašajo najmanj 5 hektarjev na 1000 hektarjev gozda v LUO.

Zimovališča; zaradi zagotovitve miru se lahko od od začetka/nastopa zimskih razmer pa do konca le-teh tu izvaja le individualni lov ter zimski posek za krmo, ostala dela pa le v soglasju z ZGS.

Kaluže in druge vodne vire je priporočljivo v območjih jelenjadi, predvsem kjer ni površinskih vod (kraški tereni), vzdrževati v obsegu najmanj 3 kaluže / 1000 ha. Pri tem je treba preprečiti dostop soli v vodo. Kaluže in drugi vodni viri se vzdržujejo na način, ki ohranja biotsko pestrost in le v obdobjih izven razmnoževalnih ciklov dvoživk in drugih živali, to je predvsem pozno jeseni ali pozimi. Če je vodni vir suh, se ga lahko obnavlja tudi poleti.

Krmne njive pomagajo zmanjševati pritisk jelenjadi na naravno rastje, zato so dobrodošel pripomoček v uravnavanju usklajenosti jelenjadi z okoljem in jih ne omejujemo po obsegu, pač pa le usmerjamo lokacijsko.

Zimska sečnja, katera se po predhodnem odkazilu izvede v času zimske stiske in s katero usmerjano zadovoljujemo potrebe jelenjadi predvsem v okolici zimovališč.

Zapora gozdnih cest je možna v času razmnoževanja in na območju evidentiranih rukališč od 1.9. do 15.10. ter v času zimske stiske in na območju evidentiranih zimovališč, praviloma od 1.12. do 31.3.

Krmljenje

Zimsko krmljenje se izvaja v območjih povečanih gostitev jelenjadi v zimskem obdobju – zimovališčih/mirnih conah. Zimsko krmljenje se lahko izvaja tudi na področjih, kjer želimo jelenjad privabiti in zadržati z namenom razbremenitve vpliva jelenjadi na življenjsko okolje v nekem drugem okolju. Pri postavitvi lokacij krmišče se upošteva tudi prisotnost in vpliv velikih plenilcev, predvsem volka. Odstrel na teh krmiščih ni dovoljen.

V robnih populacijskih območjih je dovoljeno zgolj privabljalno krmljenje jelenjadi za namen lažje izpolnitve načrta odvzema, izjeme se določijo v letnih načrtih LUO. V »območjih skupin jelenjadi« in v »območjih brez jelenjadi« (prisotnost jelenjadi tam ni zaželeno) ni dovoljeno nobeno krmljenje jelenjadi.

Sestava krme za zimsko krmljenje jelenjadi:

- močna škrobna krma (koruza, žita, kostanj, želod) v deležu do 10 %,
- sočna krma (okopavine, tropine, sadje) v deležu do 30 %,
- voluminozna krma (seno, vejniki, silaža, pesni rezanci) v deležu najmanj 60 %.
- pri krmljenju z močno škrobno krmo in voluminozno krmo mora biti na krmišču divjadi stalno na razpolago tudi sočna krma

Priporočljivo je, da je močna krma jelenjadi na razpolago le v jesenskih mesecih (oktober, november, december), sočna in voluminozna krma pa še v zimskih in spomladanskih mesecih. Količina skupaj položene sočne in grobo vlaknate krme v ustreznem razmerju ni omejena, količine položene krme naj bodo odvisne od naravne ponudbe hrane. Krmljenje samo z močnimi škrobnimi krmili na posameznih krmiščih ni dovoljeno, pač pa mora biti jelenjadi na voljo na istem krmišču v priporočenem obdobju (oktober – december) strukturno vsa potrebna krma (močna, voluminozna, sočna), oziroma vsaj voluminozna in sočna v ustreznem razmerju.

Gostota krmišč za zimsko krmljenje jelenjadi je definirana upošteva gostoto odvzema jelenjadi oz. uvrstitvijo lovišča v osrednje populacijsko območje. Dovoljeno je 1 krmišče na začetih 1000 - 1500 ha lovne površine lovišča oz. LPN, katerega del spada v osrednje populacijsko območje jelenjadi.

Pri zimskem krmljenju je glede na število jelenjadi, ki prihaja na določeno krmišče potrebno z razporeditvijo krme omogočiti, da vse živali istočasno pridejo do položene krme.

Privabljalno krmljenje se izvaja s ciljem olajšanega opazovanja in odstrela jelenjadi. Tu je odstrel dovoljen. Privabljalno krmljenje jelenjadi se lahko izvaja le v času lovne dobe na jelenjad.

Pri privabljalnem krmljenju je dovoljeno zalagati največ 1 krmišče na 500 ha lovne površine lovišča oz. LPN, pri čemer je na posameznem krmišču dovoljeno dnevno položiti skupno največ 50 kg krme, od tega količina močne krme, ki je dnevno dostopna jelenjadi, ne sme presežati 5 kg. V načrtih LUO se lahko določijo dodatne omejitve površin za lovišča, glede na dejanske razmere v LUO (npr. majhna gostota odvzema, prepletene travniške površine v gozdu ipd).

Divji prašič

Krmljenje

Zimsko krmljenje divjega prašiča je na celotnem območju Republike Slovenije prepovedano.

Preprečevalno krmljenje divjega prašiča je dovoljeno zgolj v loviščih, kjer povprečni letni odvzem divjega prašiča v zadnjih treh letih dosega 5 ali več kosov. Preprečevalno krmljenje je v ustreznih razmerah strnjenih gozdov in primerne oddaljenosti od kmetijskih površin, namenjeno odvratanju tropov divjih prašičev od kmetijskih kultur, pri čemer se priporoča tudi krmljenje z beljakovinsko hrano na osnovi žit (soja, rastlinske beljakovine,...). izjemoma za konkretna lovišča v primeru večletnega pojavljanja škod tudi prej. Podroben časovni termin izvajanja preprečevalnega krmljenja z letnim načrtom lovišča opredeli upravljavec lovišča. Lovišče sme praviloma imeti le eno preprečevalno krmišče na začetnih 1000 ha gozdne površine, pri določanju primernosti lokacij se upošteva tudi strnjenost gozdnega kompleksa (gozdne krajine). Preprečevalno krmišče mora biti oddaljeno praviloma vsaj 500 m od zunanje meje gozdnega kompleksa z negozdno krajino. Lov na teh krmiščih je prepovedan.

Privabljalno krmljenje divjih prašičev je prvenstveno namenjeno lažjemu izvrševanju odstrela. Za doseganje učinka privabljanja so na krmišču potrebne in priporočene le minimalne količine krme, ki opravljajo funkcijo privabljanja divjih prašičev. Privabljalno krmljenje divjega prašiča se lahko izvaja vse leto. Divjadi naj bo dnevno dostopna na privabljalnem krmišču največ do 2 kg ustrezne vrste krme (žit ali korus). Termin založenosti (v letu) je v pristojnosti upravljavca lovišča. Gostota in lokacije privabljalnih krmišč se glede na obseg problematike upravljanja z divjim prašičem (gostota odvzema, problematika škod...) in značilnosti lovsko upravljavskega območja (delež in razdrobljenost gozdov...) podrobneje določi v načrtih LUO. Krmišča so praviloma lahko locirana po eno na vsakih 200-600 ha gozdne površine. Pri tem je potrebno zagotoviti, da so mesta privabljalnega krmljenja divjega prašiča zadosti oddaljena od krmišč, kjer se izvaja preprečevalno krmljenje. Med seboj morajo biti oddaljena vsaj 300 m. Za krmo je priporočljivo uporabljati vse vrste žit in korus. Priporočeno je le krmljenje na način, da je krma na krmiščih dostopna predvsem divjemu prašiču (npr: krmni valj, polaganje krme v tla, prekrivanje krme, ...) in ne ostali divjadi (srnjadi).

Krmljenje divjega prašiča se v osrednjem in robnem življenjskem prostoru rjavega medveda omeji skladno z določili Strategije upravljanja z rjavim medvedom v Sloveniji.

V habitatih divjega petelina krmljenje divjega prašiča ni dovoljeno. V načrtih za upravljanje z divjadjo se glede na konkretne lokacije še aktivnih rastišč divjega petelina opredeli dele območja ali nadmorsko višino, nad katero krmljenje divjega prašiča zaradi omenjenega razloga ni dovoljeno. V Kočevsko- Belokranjskem LUO je na območju rastišč divjega petelina prepovedano krmljenje nad 900 m nadmorske višine. Zavod vodi kataster krmišč ter njihov namen, ločeno po loviščih.

Krmne njive za divje prašiče so zaželeno v smislu preprečevanja škod na kmetijskih površinah.

Pridelovalne njive so dovoljene z namenom pridelave krme za privabljalna oz. preprečevalna krmišča v obdobju po spravilu pridelkov.

Ohranitev in sadnja plodonosnega drevja. Sadnja plodonosnega drevja in grmovja je zaželen ukrep, ki se ga pri delih v okolju pospešuje in ne omejuje.

Vzdrževanje kaluž, opredeljenih v letnih načrtih lovišča. Kaluže in druge vodne vire je priporočeno v območjih s prisotnostjo divjega prašiča, predvsem kjer ni površinskih vod (kraški tereni), vzdrževati v obsegu najmanj 3 kaluže / 1000 ha. Pri tem je treba preprečiti dostop soli v vodo. Kaluže in drugi vodni viri se vzdržujejo na način, ki ohranja biotsko pestrost in le v obdobjih izven razmnoževalnih ciklov dvoživk in drugih živali, to je predvsem pozno jeseni ali pozimi. Če je vodni vir suh, se ga lahko obnavlja tudi poleti.

Mala poljska divjad in ostale vrste divjadi

Za vrste divjadi iz skupine male poljske divjadi in ptice iz družine vranov je pomembna kombinacija gozda, polja, travnika in vode. Izboljšanje življenjskega prostora za našete vrste divjadi se doseže z **izvajanjem biomeliorativnih del**, kot so: vzdrževanje grmišč (remiz), vzdrževanje obrečnih pasov, vzdrževanje vodnih virov v gozdu, sadnja in vzdrževanje plodonosnega drevja ter grmovja. Pomembno je puščanje podrasti v ostankih avtohtone vegetacije (skupine gozdnega drevja, gozdni rob) ter vzdrževanje živih mej, omejnikov in posameznih prostorastočih dreves v kmetijski krajini.

Zimsko krmljenje male poljske divjadi je dovoljeno v vseh loviščih, upoštevajoč pri tem prisotnost posamezne vrste. Kljub temu, da je krmljenje male poljske divjadi smiselno in potrebno izvajati tudi izven zimskega obdobja, se krmljenje v smislu biotehniških del opredeljuje med zimsko krmljenje. Krmljenje mora biti izvajano z vrsto krme in na način, ki je v največji možni meri prilagojena vrsti divjadi katero se krmi (poljski zajec, fazan, poljska jerebica, raca mlakarica). Pri krmljenju z močno škrobno krmo mora biti le ta položena tako, oziroma zaščitena s tehničnimi objekti (nadkritje, lese), da se prepreči, da bi pretežni del krme zaužila srnjad.

Lokacije krmljenja male poljske divjadi se ne upoštevajo kot krmišče, katere se vodi v katastru krmišč, mora pa biti lokacija opredeljena v letnem načrtu lovišča oz. lovišča s posebnim namenom.

Male poljske divjadi se na krmiščih ne lovi.

Krmljenje malih zveri (lisica, kuna belica) ima izključno značaj privabljalnega krmljenja z namenom lova. Izvaja se s krmo živalskega izvora ter s krmo rastlinskega izvora (sadje). Krmljenje mora biti izvajano na način, ki je skladen z veterinarskimi predpisi o ravnanju s stranskimi živalskimi proizvodi. Krmišča za male zveri morajo biti oddaljena od naseljenih stanovanjskih objektov v minimalnih razdaljah, kot in če jih predvidevajo predpisi s področja veterine.

Malih zveri ne krmimo v območjih habitatov gozdnih kur.

6 UPRAVLJANJE S POSAMEZNI MI VRSTAMI DIVJADI

6.1 SPLOŠNO

Upravljanje s populacijami posameznih vrst divjadi ocenjujemo na podlagi podatkov preteklega desetletnega (dolgoročni načrti LUO) oz. petletnega (letni načrti LUO) obdobja:

- Stopenj uresničevanja načrtovanih usmeritev in ukrepov za posege v populacijo, s poudarkom na številu in strukturi,
- Izgub po višini, strukturi, vzrokih ter trendih izgub,
- Gibanjih telesnih mas pri parkljasti divjadi in mas rogovja pri samcih iz družine jelenov (srnjak in navadni jelen),
- Primernosti načrtovanega odvzema v preteklem obdobju in pojasnitev vzrokov za morebitna odstopanja,
- Stanju in ukrepih v življenjskem okolju
- Drugih kazalnikov v populacijah divjadi, kot so npr. velikosti/dolžine čeljusti ali stopnja oplojenosti samic zlasti mlajših starostnih razredov pri parkljasti divjadi.

V realizacijo načrta odvzema se pri parkljasti divjadi poleg odstrela štejejo vse z materialnimi dokazi (čeljust, rogovje) dokumentirane izgube. V primerih, kjer materialnega dokaza zaradi popolnega uničenja trofeje in/ali čeljusti ni možno predložiti ali kjer lahko odvzem materialnega dokaza zaradi stanja kadavra pomeni tveganje za zdravje lovca, je dovolj tudi uradni zaznamek (zapisnik) odgovornih oseb lovske organizacije in drugih (VURS, Veterinarska fakulteta, Policija,...), ob hkratnem obveznem kronološkem vpisu v evidenčno knjigo odstrela in izgub velike divjadi.

Pri mali divjadi in ostalih vrstah divjadi se v realizacijo štejejo poleg odstrela vse dokumentirane izgube, ki so kronološko vpisane v evidenčno knjigo odstrela in izgub male divjadi, razen v kolikor predpisi ne določajo drugače.

Starostni in spolni razredi pri parkljasti divjadi :

Starostni in spolni razredi (kategorije) so za vsako vrsto parkljaste divjadi posebej opredeljeni v svojem poglavju. Pri ostalih vrstah divjadi ta ločitev na kategorije ni potrebna in ni smiselna.

Za prehod v višji starostni razred pri parkljasti divjadi, razen pri divjem prašiču, se upošteva datum 1. april. Pri parkljasti divjadi se za ugotavljanje in oceno starosti uporablja metoda okularne ocene razvitosti (menjave) in obrabljenosti zobovja, ki jo opravi Komisija za oceno odstrela in izgub v LUO. Pri divjem prašiču se za prehod v višji starostni razred upošteva okularna ocena dejanske starosti v mesecih na podlagi pregleda razvitosti zobovja. Ocena komisij(e) v LUO glede določitve starosti za vpis v bazo podatkov je dokončna. V primerih, ko komisija pri oceni starosti odvzete divjadi ni enotna, se lahko pred svojo suvereno in dokončno odločitvijo posvetuje s predstavnikom ali komisijo upravljavca lovišča.

Višina odvzema je odvisna od cilja glede na relativno številčnost populacije in drugih kazalnikov njenega stanja. Vodilo pri upravljanju z vrstami parkljaste divjadi je ohranitev vitalnih, zdravih populacij, številčno usklajenih z okoljem ob hkratnem upoštevanju človekovih interesov in dejavnosti v okolju (lovstvo, kmetijstvo, gozdarstvo, promet...). Za doseg cilja je zato nujno doseganje dovolj visokega količinskega in strukturnega odvzema, ob hkratnem izvajanju izbirnega, t.i. kvalitativnega odstrela/odvzema. Iz populacije naj se pri mlajših kategorijah praviloma odstranjujejo podpovprečno telesno razviti osebki, varuje srednji starostni razred in zopet močnejše posega v starejše/prestarele osebke. Pogoji izbirnega odstrela so lahko opredeljeni v letnih načrtih LUO zgolj kot priporočila.

V območjih s prisotnostjo velikih zveri (medveda, volka in risa), se njihov vpliv na vedenje in številčnost parkljaste divjadi upošteva, tako v višini kot tudi starostni strukturi načrtovanega odvzema divjadi.

V načrtih so določena tudi dopustna odstopanja realizacije od načrtovanega odvzema pri posamezni vrsti divjadi. Realizacija dosežena v okviru dopustnih odstopanj šteje, da je načrt ustrezno realiziran. Odstopanja od načrtovanega odvzema, po višini in strukturi, še zlasti v starostnem razredu osebkov 2+ in starejši (prednostno srednji starostni razred - nosilci populacije, ki so različno oblikovani glede na vrsto divjadi) ter ne glede na to da so znotraj dopustnih odstopanj realizacije, morajo biti smiselno izravnana v načrtih naslednjih let. Dinamiko odstrela z namenom izpolnitve načrtov se priporoča z letnimi načrti LUO.

Starostna in spolna struktura odvzema

Starostna in spolna razdelitev odvzema je odvisna od postavljenega cilja glede številčnosti in sestave populacije, ter ocene trenutne starostne in spolne strukture populacije posamezne vrste parkljaste divjadi. Spolna in starostna struktura načrtovanega odvzema ne sme imeti za posledico nenaravno strukturiranih populacij, ter mora stremeti k oblikovanju populacij s piramidalno strukturo in čim bolj naravno spolno strukturo, ki je v naravi sicer redko v razmerju 1:1, kar zlasti velja za starejšo divjad. To pa pomeni, da odvzem ne sme biti višji pri spolu, ki je v naravnih populacijah v manjšini.

Podobno kot pri višini odvzema, morajo biti tudi pri starostni in spolni strukturi določena dopustna odstopanja pri realizaciji. Realizacija dosežena v okviru dopustnih odstopanj v vseh starostnih in spolnih razredih (kategorijah) šteje, da je načrt ustrezno realiziran.

Časovna dinamika odvzema

Časovna dinamika odstrela kot glavnega vzroka odvzema je zapisana kot priporočilo za čim hitrejšo in pravilnejšo realizacijo. Tako po višini, kot po strukturi je opredeljena v nadaljevanju, v posebnem delu navodil, za vsako vrsto divjadi posebej.

Krmljenje

Kot ukrep krmljenja sodijo vse vrste polaganja hrane v naravno okolje, ki je namenjena prehrani divjadi. Za polaganje hrane se ne smatra posek drevja za objedanje in pridelava krme na kmetijskih površinah (t.i. krmnih njivah), s katero se divjad prehranjuje neposredno na rastočih rastlinah. Kot ukrep krmljenja prav tako ne šteje polaganje soli, kljub temu pa je pri polaganju le te potrebno upoštevati v načrtih zapisane usmeritve in omejitve. Krmljenje s krmo pridelano na travnatih površinah (pašniki, travniki), ki jih vzdržujejo upravljavci lovišč/LPN, se šteje kot ukrep krmljenja in je tudi te lokacije potrebno vnesti v kataster krmišč. Takšno polaganje krme se lahko omeji v primerih negativnih učinkov divjadi na okolje.

Vrste krmljenja:

Po namenu krmljenja ločujemo zimsko, preprečevalno in privabljalno krmljenje.

Zimsko krmljenje se izvaja z namenom zmanjšanja pritiska divjadi na naravne prehranske vire in tvorbe energijske rezerve v času prehranske ožine. S tem ukrepom se divjad v obdobju leta, ko nastopi prehranska ožina prostorsko zadržuje v predelih zimovališč. Pri mali divjadi je namenjeno povečanju prehranske ponudbe tudi izven zimskega obdobja ter s tem preživetju posameznih osebkov oz. skupin divjadi, ki imajo kot skupni učinek povečevanje številčnosti te divjadi.

Zimsko se krmi naslednje vrste divjadi:

- Navadni jelen
- Mala divjad (fazan, poljska jerebica, poljski zajec, raca mlakarica)

Preprečevalno krmljenje se izvaja le za divjega prašiča v časovno omejenem vegetacijskem obdobju, kar bo opredeljeno z letnimi načrti LUO, z namenom zadrževanje živali v predelih, kjer so manjše možnosti nastanka škod na kmetijskih površinah.

Privabljalno krmljenje se izvaja z namenom privabljanja divjadi zaradi odstrela. Privabljalno se krmi naslednje vrste divjadi:

- Navadni jelen
- Divji prašič
- Lisica
- Kuna belica

Namensko krmljenje ostalih vrst divjadi v LUO, razen v izjemnih razmerah, ni dovoljeno.

Izjemoma, le ob posebnih (izjemnih) vremenskih razmerah ali pri naravnih katastrofah se lahko krmi srnjad in gamse. V primeru izjemnih zimskih razmer (dolgotrajnejša visoka in pomrznjena snežna odeja), je dovoljeno krmljenje naštetih vrst divjadi le v predelih, kjer je na večjih površinah s prehranskega vidika osiromašeno življenjsko okolje teh vrst. Oceno izrednih razmer, ki bi opravičevale izjemno zimsko krmljenje naštetih vrst divjadi opravi upravljavec lovišča samostojno ter o tem z vlogo (opis izrednih razmer, kraj oz. območje potrebnega krmljenja, čas, vrsta divjadi) pisno obvesti OE ZGS. Soglasje (pozitivno ali negativno) k začetku krmljenja izda pristojna OE ZGS pisno ter o tem obvesti tudi lovsko inšpekcijo. Pred izdajo dovoljenja za krmljenje morajo biti izvedeni ukrepi povečevanja prehranske ponudbe z naravno hrano (posek drevja in grmovja za objedanje, pluzenje). Povečevanje prehranske ponudbe, z ukrepi omogočanja prehrane z naravno hrano (posek drevja in grmovja za objedanje, pluzenje) je dovoljeno in v ostrejših zimski razmerah priporočljivo, zato se jih nikjer v Sloveniji ne omejuje.

Vrste, količina in sestava krme:

Vrste krme so obravnavane s stališča energijske vrednosti, vsebnosti vode ter izvora po naslednjih skupinah:

- močna škrobna krma (koruza, žita, kostanj, želod, briketi s hrano rastlinskega izvora),
- sočna krma (okopavine, tropine, sadje),
- voluminozna krma (seno, vejniki, travna silaža, koruzna silaža, pesni rezanci) in
- krma živalskega izvora v skladu z veterinarskimi predpisi.

Vse ostale vrste krme, razen zgoraj navedenih, za krmljenje parkljaste divjadi niso dovoljene.

Krmljenje rastlinojede parkljaste divjadi – splošne usmeritve

Količina močne škrobne krme za zimsko krmljenje rastlinojede vrste divjadi (navadni jelen, damjak, muflon) naj bo v najnižjem deležu, praviloma ne sme presegati 10 % delež v skupni količini (po masi) krme. Na istem krmišču, namenjenem zimskemu krmljenju rastlinojede parkljaste divjadi mora biti struktura krme v sledečih deležih – močna škrobna krma do 10%, sočna krma do 30 %, voluminozna krma vsaj 60 %. Odstopanja od navedene strukture krme za rastlinojedo parkljasto divjad v času zimskega krmljenja so le v smislu vzdrževanja pasišč s košnjo in naknadnim sušenjem sena, ko je le-tega dovoljeno samostojno zložiti v jasli.

Priporočljivo je, da je ob zimskem krmljenju parkljaste divjadi močna škrobna krma na razpolago le v jesenskih mesecih (oktober, november, december), sočna in voluminozna krma pa v celotnem obdobju krmljenja.

Količine položene krme naj bodo dejansko odvisne od naravne ponudbe hrane (gozdni obrod kostanja, hrasta in bukve) v posameznem letu.

Specifične usmeritve pri krmljenju posameznih vrstah divjadi bodo zapisane v letnih načrtih LUO.

Intenzivnost zimskega krmljenja, izbira lokacij in števila krmišč ter stalnost krmišč v prostoru

Krmljenje divjadi, predvsem zimsko, lahko močno vpliva in preoblikuje migracijske značilnosti, prostorsko razporeditev in splošne vedenjske vzorce parkljaste divjadi, zlasti jelenjadi. Dolgotrajno krmljenje zmanjšuje njeno sezonsko migratornost in celoletna območja aktivnosti ter povečuje njene celoletne in zlasti zimske gostote v neposredni okolici krmišč. Vse naštetu lahko vpliva na:

- akutno povečanje poškodb in škod na mladju v okolici krmišč pri čemer vplivno območje povečanih poškodb znaša okoli 500 metrov okoli krmišč,
- prevelike splošne obremenitve gozdov ob krmiščih, kar se odraža v padcu vrstne pestrosti, izginjanju rastlinskih in živalskih vrst in degradaciji ekosistemov,
- povečani zaparazitiranosti in obolelosti jelenjadi in slabšanju njenega telesnega stanja (manjša telesna masa in slabše trofeje) zaradi lažjega prenosa bolezni med osebki in povečano znotrajvrstno tekmovalnostjo,
- potencialno olajšanega prenosa bolezni s prostoživečih na domače živali.

V izogib naštetim negativnim dejavnikom krmljenja priporočamo, da se lokacije zimskih krmišč v času dosledno menjavajo in naj isto krmišče ne bo nepretrgoma v uporabi več kot 10 let. Krmljenje samo po sebi ne zmanjšuje poškodb gozdnega mladja in drevja zaradi lupljenja, pač pa je mogoče z njim divjad odtegniti v predele, kjer so poškodbe manj problematične. Zato naj bodo lokacije krmišč določene ob upoštevanju zgradbe gozdov in gozdnogospodarskih ter gozdnogojitvenih ciljev - s krmišči se je treba izogibati obsežnejšim delom sestojev, ki so ali bodo v naslednjem desetletju v obnovi in sestojem, kjer so zaradi specifične drevesne zgradbe težave z obnovo večje. Tudi sicer priporočamo, da se zimsko krmljenje izvaja po kritični presoji pozitivnih in negativnih učinkov na individualni ravni. V splošnem je treba obseg krmljenja pri vseh vrstah divjadi postopno zmanjševati in krmljenje na območjih, kjer se ga doslej še ni uporabljalo, dovoliti le v primerih in na konkretnih lokacijah in območjih, ko njegovi pozitivni učinki odtehtajo negativne. Na območjih, kjer se ukrep že dlje časa izvaja, pa naj bodo vse spremembe postopne. Morebitna nagla ukinitve krmljenja na območju z dolgo tradicijo rabe tega ukrepa, bi namreč lahko vodila v velike poškodbe gozda in tudi poslabšanje telesnega stanja ter celo pogine na krmo habituiranih živali.

Gostota krmišč:

Zaradi preprečitve prekomernega krmljenja parkljaste divjadi, gostitve divjadi na neprimernih lokacijah, neželenih migracij divjadi ali krmljenja, ki bi imelo za posledico zmanjševanje vpliva naravne selekcije med divjadjo, se določi tako količina kot tudi struktura krme, oziroma število krmišč.

Število krmišč za malo divjad in male zveri ni omejeno.

Kataster krmišč v lovsko upravljavskem območju je popis (vključno s kartnim gradivom) lokacij vseh krmišč, ki so pri upravljanju z divjadjo v danem trenutku strokovno ter okoljsko sprejemljiva in dopustna. V katastru krmišč so opredeljene natančne lokacije krmišč po posameznih loviščih, ciljna živalska vrsta katero se krmi, namen krmljenja, tip krmišča ter vrste in količine krme.

Zavod za gozdove Slovenije v sodelovanju z upravljavci lovišč in lovišč s posebnim namenom ter območnim združenjem upravljavcev lovišč (OZUL) izdelava in vodi kataster krmišč v lovsko upravljavskem območju. Na predlog upravljavca lovišča/LPN ter po strokovni presoji ZGS se kataster lahko spremeni ali dopolni.

V katastru krmišč se vodijo lokacije za sledeče vrste krmišč in načine krmljenja na krmiščih:

- krmišča za zimsko krmljenje navadnega jelena
- krmišča za privabljalno krmljenje navadnega jelena, kjer se poleg sočne krme polaga še ostale vrste krme
- krmišča za preprečevalno krmljenje divjih prašičev
- krmišča za privabljalno krmljenje divjih prašičev

Kataster krmišč je sestavni del načrtov upravljanja z divjadjo. Del vsebin iz katastra krmišč mora biti sestavni del letnega lovsko upravljavskega načrta LUO za konkretno koledarsko/lovsko/načrtovalsko leto, predvsem so to: kriteriji, pogoji in načini krmljenja (podrobnejša navodila) za vrste parkljaste divjadi, ter tudi dovoljene maksimalne količine krme (kjer so le te omejene), kar velja tudi za krmišča za katera se ne vodi katastra. V načrtih LUO morajo biti opredeljene (navedene) tudi lokacije krmišč za posamezne vrste divjadi.

Solnice

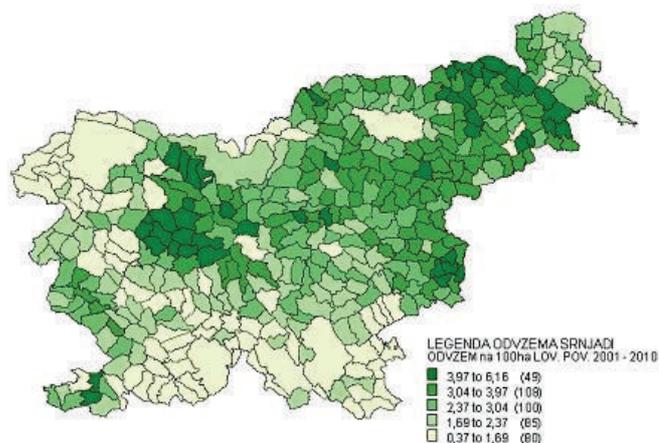
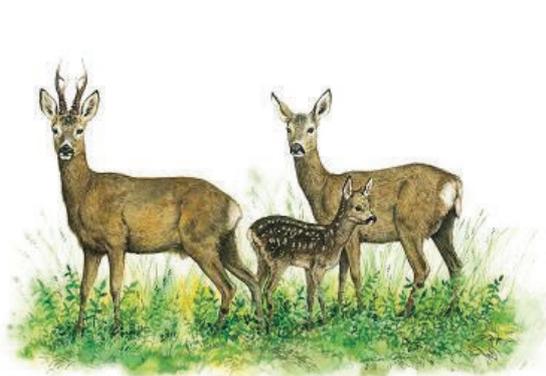
Namen solnic je olajšati predvsem spomladanski prehod na sočno naravno hrano, preskrbo z mineralnimi snovmi ter doseganje načrta odvzema, zato je priporočljivo zalaganje solnic v zmernih količinah s soljo in mineralnimi kamni (priporočeno do največ 3 kg na solnico). Postavljanje solnic je prepovedano:

- V gozdnih sestojih - mladovjih in sestojih v obnovi, oz. je dovoljeno le ob soglasju lastnika gozda in ZGS.
- Ob cestah in v območju gozdnih rezervatov.
- Ob vodnih virih oz. le v minimalni oddaljenosti 50 m in na način, ki onemogoča vnos soli vanje. Soli tudi ni dovoljeno neposredno vnašati v luže, kaluže in ostala vodna telesa.
- V območja ali bližino območij, kjer so prisotne redke, ogrožene in zavarovane vrste živali ter rastišča redkih, ogroženih in zavarovanih rastlinskih vrst.
- V bližino območij naravnih vrednot, v ožja zavarovana območja in v dele širših zavarovanih območij s strožjim varstvenim režimom (IUCN kategorija II). Izjemoma je tudi na teh območjih možna začasna postavitve.

Naseljevanje divjadi se izvaja praviloma le takrat, ko je ogroženo ugodno stanje vrste, in se izvaja hkrati z ukrepi za odstranitev dejavnikov ogrožanja ugodnega stanja vrste.

Naseljevanje tujerodnih vrst je po Zakonu o ohranjanju narave (16.člen) prepovedano, razen v primerih, ki jih v istem členu navaja Zakon.

6.2 SRNA (*Capreolus capreolus* L.)

6.2.1 Prostorski okviri obravnave

Srnjad se nahaja v vseh loviščih in LPN v območju. Njena številčnost je po posameznih ekoloških enotah zelo različna, zato so prostorski okvir načrtovanja za srnjad znotraj območja izločene ekološke enote: Osrednja Kočevska, Obrobje Kočevske, Bela Krajina in Zahodna Dolenjska.

6.2.2 Upravljanje v preteklem deset letnem obdobju

Stopnja uresničevanja načrtovanega odvzema po številu in strukturi

Realizacija odvzema srnjadi v desetletnem obdobju je znašala 95,8 %. Struktura odvzema je ugodna in minimalno odstopa od planirane. V LPN in močno gozdnatih loviščih z nižjo številčnostjo srnjadi se je načrtoval nižji odvzem in prilagojena struktura odvzema z večjim deležem odraslih osebkov in manj mladiči. Na območju celotnega LUO je bilo zaradi lažje realizacije načrta dovoljeno prerazporejanje načrtovanega odvzema v predreproduktivnem razredu mladičev in enoletnih osebkov.

Biološki kazalniki

Izgube po višini in vzrokih ter trendi izgub

Izgube znašajo 18 % odvzema. Tekom desetletnega obdobja so izgube sicer nihale, vendar kažejo trend rasti. Poglaviti vzrok izgub je promet z 58%, sledi neznan vzrok s 13 %, zveri z 9 %, psi z 8 %, košnja s 6%, bolezen z 4 % in drugo z 2 %. Ugotovljene izgube so sorazmerno nizke zaradi težavnega ugotavljanja izgub po zvereh, ki jih je zaradi majhnosti plena težko ugotoviti, saj od plena običajno ne ostane praktično ničesar. Samo prisotnost 3-4 risov namreč pomeni večje izgube od vseh sedaj ugotovljenih/evidentiranih izgub, še ustrezno več pa stalna prisotnost 20-30 volkov.

Gibanja telesnih mas in mas rogovja

Gibanje telesnih mas ne kaže izrazitih statistično značilnih trendov. Nihajo od leta do leta. Do večjega padca telesnih mas srnjadi je prišlo v letu 2005. V navedenem letu so bile zabeležene tudi visoke izgube in realizacija odvzema. Primerjava petletnih obdobj kaže rahel dvig telesnih mas vseh kategorij v drugem petletnem obdobju.

Mase rogovja nihajo še izraziteje od telesnih mas, vendar ne kažejo izrazitega trenda rasti ali padanja. Primerjava petletnih obdobj kaže rahel dvig mas rogovja v drugem petletnem obdobju. V zadnjih dveh letih je prišlo tudi do največjega nihanja mas rogovja.

Primernosti načrtovanega odvzema v preteklem obdobju in pojasnitev vzrokov za morebitna odstopanja

Višina načrtovanega odvzema v preteklem obdobju je bila ustrezna. Tekom vsega desetletja se je načrt odvzema postopno dvigal in se skupno dvignil za 20 %. Najvišji načrt odvzema srnjadi je bil v letu 2010 in je znašal 3090 kosov, vendar je bila tedaj realizacija načrta odvzema najnižja – komaj 89 %. Od leta 2001 dalje je opazno postopno povečevanje številčnosti in rahel trend rasti odvzema srnjadi.

6.2.3 Ocena stanja populacije

Trend številčnosti populacij in ocena prostorske razporeditve

Trend gibanja populacije srnjadi v območju kaže na postopno rast številčnosti v primerjavi z preteklim obdobjem. Prostorsko gledano je rast številčnosti srnjadi opazna povsod v območju, razen v najbolj gozdnatih loviščih Kočevskega Roga, Goteniške gore, Velike gore in Stojne s stalno prisotnostjo volka in risa. V tem delu območja, ki ga predstavlja ekološka enota Osrednja Kočevska je številčnost srnjadi ostala zelo nizka in jo lahko obravnavamo kot redko vrsto.

Najugodnejši naravni pogoji za srnjad in njena najvišja številčnost je na severu območja, v ekološki enoti Zahodna Dolenjska. Značilen zanjo je mozaičen preplet gozdnega roba in kmetijskih površin ter le občasna in izjemna prisotnost volka in risa.

Vmesno stanje med prvima dvema enotama predstavlja Obrobje Kočevske z Ribnico, kjer so pogoji za srnjad ugodnejši, vpliva pa močno na njeno številčnost prisotnost velikih zveri. Posebnost v območju je glede na realizirani odstrel in evidentirane izgube kot pokazatelje številčnosti srnjadi Bela Krajina. Ima ugodne naravne pogoje za srnjad, sorazmerno nizke evidentirane izločitve in znatno nižjo številčnost od pričakovane.

Spolna in starostna struktura

Spolna in starostna struktura populacije srnjadi je ustrezna. Na pravilno strukturo populacije kaže analiza odstrela in izgub. Prirastek populacije je nižji od pričakovanega. Nanj znatno vpliva visoka številčnost zveri.

Zdravstveno stanje

Zdravstveno stanje srnjadi je ugodno. Večjih izgub zaradi bolezni ni bilo ugotovljenih. Ugotovljene izgube zaradi bolezni se pojavljajo predvsem zaradi drisk v pomladnem obdobju ter shiranosti zaradi zajedalcev (črevesni, pljučni, nosni, v jetrih,..). Pozitiven vpliv na zdravstveno stanje in kondicijo populacije srnjadi imajo velike zveri, ki po naravni selekciji izločajo kondicijsko in bolezensko »opešane« živali.

Medsebojni vplivi z ostalimi vrstami

Srnjad je osnovni plen risu in njena številčnost vpliva na razvoj populacije te velike mačke. Na srnjad v gozdnem prostoru pomembno vpliva tudi volk, vendar obraten vpliv ni izrazit. Znatno vpliv na srnjad, predvsem na prirastek imata tudi rjavi medved in lisica. V predelih z večjo gostoto populacije navadnega jelena, ki je kot ekološki generalist konkurenčnejša ter tako pomemben konkurent srnjadi.

6.2.4 Cilj upravljanja s populacijo

Želeni trend številčnosti s ciljno gostoto in prostorska razporeditev

Cilj upravljanja s srnjadjo je v naslednjem dolgoročnem obdobju v:

- vzpostavitvi, ohranjanju in vzdrževanju življenjskemu okolju primerne gostote vitalne srnjadi z ustrezno spolno, starostno in socialno strukturo (dvig gostote srnjadi v ekološki enoti Osrednja Kočevska in ohranjanje sedanje gostote v preostalih ekoloških enotah).
- ohranjanju srnjadi, kot prehranskega vira za volka in risa.
- zmanjševanju nenaravnih izgub srnjadi.

Ciljna starostna, spolna in kakovostna strukture

Ciljna spolna in starostna struktura srnjadi je tista, ki ima v strukturi enak delež obeh spolov ali pa je ta rahlo pomaknjen v korist samic (1 : 1-1,5). V populaciji morajo jedro predstavljati vitalni spolno zreli osebk. Pravo strukturo se bo zagotavljalo s pomočjo pravih posegov v populacijo ter spremljalo z analizo bio indikatorjev v populaciji srnjadi in njenem okolju.

Ciljno razmerje z ostalimi populacijami vrst divjadi

Cilj je ohranitev vitalne populacije na vsem območju, tudi v gozdnatih predelih, saj je s srnjadjo tesno povezan obstoj vitalne(jše) populacije risa. Z hkratnim znižanjem številčnosti jelenjadi v predelih osrednje Kočevske se bodo predvidoma izboljšali prehranski in bivalni pogoji srnjadi.

6.2.5 Usmeritve za upravljanje s populacijo**Usmeritve za določitev ukrepov v populaciji**

Starostni in spolni razredi (kategorije)

Srnjaki	Srne
Mladiči M	Mladiči Ž
Lanščaki	Mladice
Srnjaki 2 + *	Srne 2 + *

* dopolnjeno življenjsko leto; prehod v višji starostni razred s 1.4.

Ob izvršenem odstrelu in najdenih izgubah se ugotovi in evidentira tudi spol mladičev. Pri izvajanju načrtovanega odvzema z odstrelom v razredu mladičev obeh spolov naj bo poudarek na tem, da je potrebno izvršiti količinsko zadosten odzem v tej starostni kategoriji, pri tem pa je njihov spol drugotnega pomena.

V predelih »Osrednje Kočevske« in »Obrobja Kočevske z Ribnico« s stalno prisotnostjo volka in risa, kjer je številčnost srnjadi zelo nizka, se bo poizkušalo ohraniti srnjad ter povečati njeno številčnost z nižjim odstrelom ustrezne strukture, v kateri bo nižji delež mladičev.

V loviščih z ustrezno številčnostjo srnjadi (lovišča Zahodne Dolenjske in Bele Krajine, v katerih je pretežni del lovišč izven območja stalne prisotnosti volka in risa), se bo z odstrelom vzdrževalo številčnost srnjadi.

Dejanska struktura načrtovanega odvzema za območje oziroma ekološke enote in predvsem za posamezna lovišča, lahko odstopa od izhodiščne v primeru večjih odstopanj realizacije odvzema od načrtovanega odvzema v preteklem (preteklih) letih ali zaradi ostalih strokovnih vzrokov (struktura izgub, vzroki izgub).

Izhodiščna starostna in spolna struktura načrtovanega odvzema

Starostni razred	Struktura odvzema (v %)				
	M		Ž		Skupaj
Mladiči M / Mladiči Ž	15 min	25-30	15 min	25 - 30	
Lanščaki / Mladice	15 max		15 max		
Srnjaki 2+ / Srne 2+	20 - 25		20 - 25		40 - 50
Skupaj	100				

Morebitne cilje zmanjševanja ali povečevanja številčnosti srnjadi dosegamo primarno s prilagojeno višino celotnega odvzema/odstrela.

Odstopanja realizacije od načrtovanega odvzema po višini in znotraj spolne in starostne strukture (še posebej v starostnem razredu 2+), se smiselno upošteva pri načrtovani višini in strukturi odvzema za naslednje leto. Načrtovana struktura odvzema v tem primeru se ne sme razlikovati od izhodiščne za več kot 15%. V letnem lovsko upravljavskem načrtu območja se opredeli zahteve, katere je potrebno upoštevati pri nadaljnji razdelitvi odvzema srnjadi po loviščih, ki so nastale zaradi odvzema v posameznem lovišču v preteklem letu.

- Priporočeno je čim hitreje izvršiti odstrel srn in mladičev, predvidoma najmanj 70% do 31. oktobra.
- Do 25.7 je priporočeno odstreliti največ 2/3 za odzem predvidenih srnjakov 2+.

Dopustna odstopanja od načrtovanega odvzema pri srnjadi:

Starostni razred	Dovoljena odstopanja (v % od načrtovanega št. v danem razredu)			
	M		Ž	
Mladiči	+/- 30%*	+- 15%	+/- 30%*	+- 15%
Lanščaki / Mladice	+/- 30%*		+/- 30%*	
Srnjaki 2+ / Srne 2+	+/- 15%		+/- 15%	
Skupaj	+/- 15%			

Izraz »odstopanje« v nadaljevanju pomeni razliko med realiziranim in načrtovanim odvzemom srnjadi. Izraženo je lahko v absolutni količini (osebek) ali v % od načrtovanega odvzema.

- Pri kategorijah mladičev in enoletnih osebkov obeh spolov do $\pm 30\%$ pomeni možnost kompenzacije številčnega odvzema obeh navedenih kategorij v okviru istega spola, kar konkretno pomeni, da je možno npr. od načrtovanega absolutnega števila mladičev M spola odvzeti le-teh do 30 % manj/več, to pa je potem potrebno kompenzirati s zmanjšanim/povečanim odvzemom od načrtovanega absolutnega števila v razredu lanščakov in obratno.
- V posameznem lovišču je po opravljeni kompenzaciji, kot je predhodno opisano, dovoljeno odstopanje realizacije v obeh kategorijah (mladiči, enoletni) skupaj in pri posameznem spolu v višini do $\pm 15\%$ načrtovanega števila odvzema.
- Dopustno odstopanje v kategoriji nad dvoletnih srnjakov in srn je do $\pm 15\%$ od načrtovanega števila odvzema te kategorije.
- V posameznem lovišču je dovoljeno odstopanje realizacije v višini do $\pm 15\%$ načrtovanega skupnega odvzema srnjadi. V primeru, da je v posameznem starostnem razredu načrtovan odvzem nižji od 10 živali, dopustna toleranca $\pm 15\%$ pomeni dve (2) živali, pri načrtovanem odvzemu 10 ali več kosov pa zaokrožitev na najbližjo celo vrednost.
- Zaradi zagotavljanja ustreznega spolnega razmerja med nad dvoletno srnjadjo načrt LUO določa neposredno vezavo med višino realiziranega odstrela srnjakov 2+ in srn 2+, ki mora biti v razponu med 70 in 100 %, pri čemer se vezava dotičnih kategorij kot redni postopek vpelje skozi letne načrte LUO postopoma, najkasneje pa v treh letih od nastopa veljavnosti območnih načrtov.
- Preseganje realiziranega odvzema od načrtovanega prek meja dopustnih odstopanj, ki bi nastala kot posledica evidentiranih izgub srnjadi po končani lovni dobi na posamezno spolno in starostno kategorijo ali po izpolnitvi načrtovanega odvzema v posamezni spolni in starostni kategoriji, ne štejejo kot kršitev določil načrta.

Usmeritve za opazovanje in spremljanje številčnosti, strukture in zdravstvenega stanja populacije

Za spremljanje populacije srnjadi se bo v skladu s pravilnikom o načrtih za gospodarjenje z gozdovi in upravljanje z divjadjo beležilo, spremljalo vse posege v populacijo in njeno okolje ter analiziralo ugotovljene parametre. Kot dokaz izločitve in za določitev starosti ter kategorizacijo odvzetih živali morajo upravljavci lovišč na letnem pregledu odstrela in izgub divjadi predložiti leve spodnje čeljusti vseh izločenih živali ter njihove trofeje ali ustrezne zapisnike.

Preglednica 10: Pregled podatkov o srni za obdobje 2001 – 2010
SRNJAD

Odstrel in izgube													
Starostna in spolna kategorija/leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%/spol	%/skupaj
mladiči M	419	439	397	418	463	394	429	501	503	432	4395	32,8	16,4
lanščaki	274	270	302	319	346	315	301	290	337	310	3064	22,9	11,4
srnjaki 2+	549	584	563	607	588	596	608	614	657	579	5945	44,4	22,2
skupaj SRNJAKI	1242	1293	1262	1344	1397	1305	1338	1405	1497	1321	13404	100,0	50,0
mladiči Ž	493	512	508	475	509	468	466	571	546	501	5049	37,7	18,8
mladiče	223	252	236	250	283	285	277	282	297	297	2682	20,0	10,0
sme 2+	587	547	538	515	516	561	563	602	623	626	5678	42,3	21,2
skupaj SRNE	1303	1311	1282	1240	1308	1314	1306	1455	1466	1424	13409	100,0	50,0
SKUPAJ odstrel in izgube	2545	2604	2544	2584	2705	2619	2644	2860	2963	2745	26813		100,0

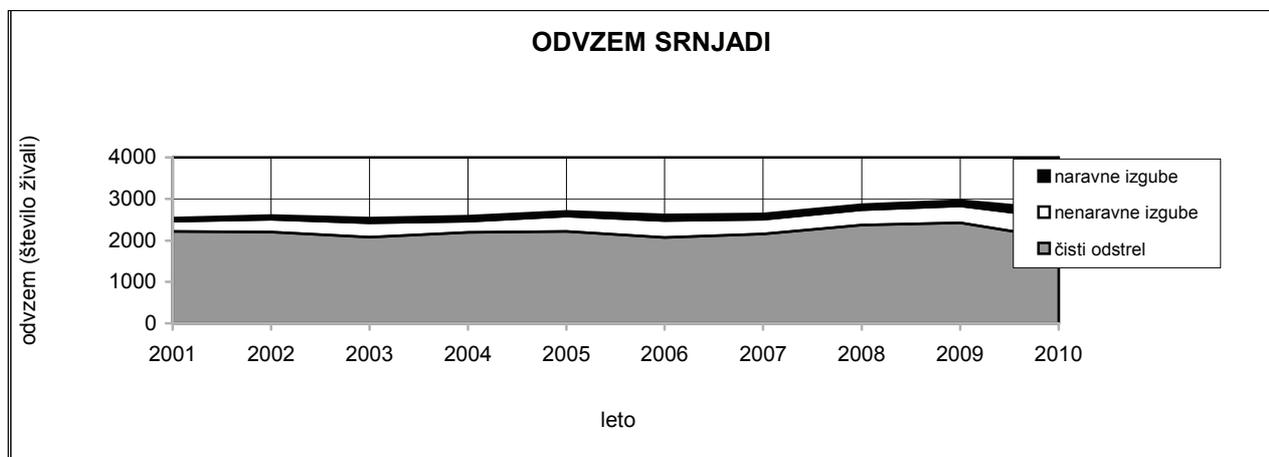
Odstrel in izgube v primerjavi z načrtom											
kategorija / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj
načrt - skupaj	2593	2694	2730	2724	2685	2830	2830	2830	2970	3090	27976
odstrel in izgube / načrt	98,1	96,7	93,2	94,9	100,7	92,5	93,4	101,1	99,8	88,8	95,8
delež SRNJAKOV	48,8	49,7	49,6	52,0	51,6	49,8	50,6	49,1	50,5	48,1	50,0
delež srnjakov 2+	21,6	22,4	22,1	23,5	21,7	22,8	23,0	21,5	22,2	21,1	22,2
delež mladih (mladiči, enoletni) ne glede na spol	55,4	56,6	56,7	56,6	59,2	55,8	55,7	57,5	56,8	56,1	56,7

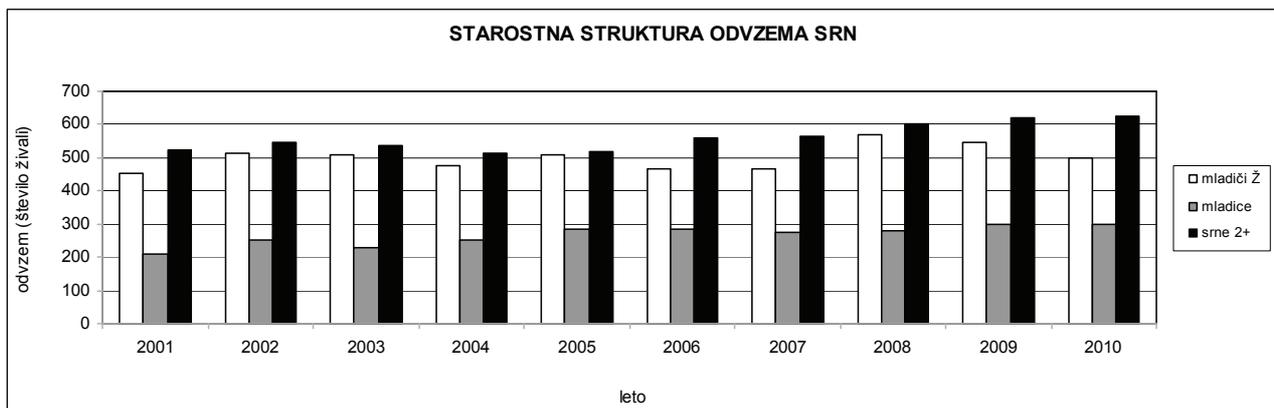
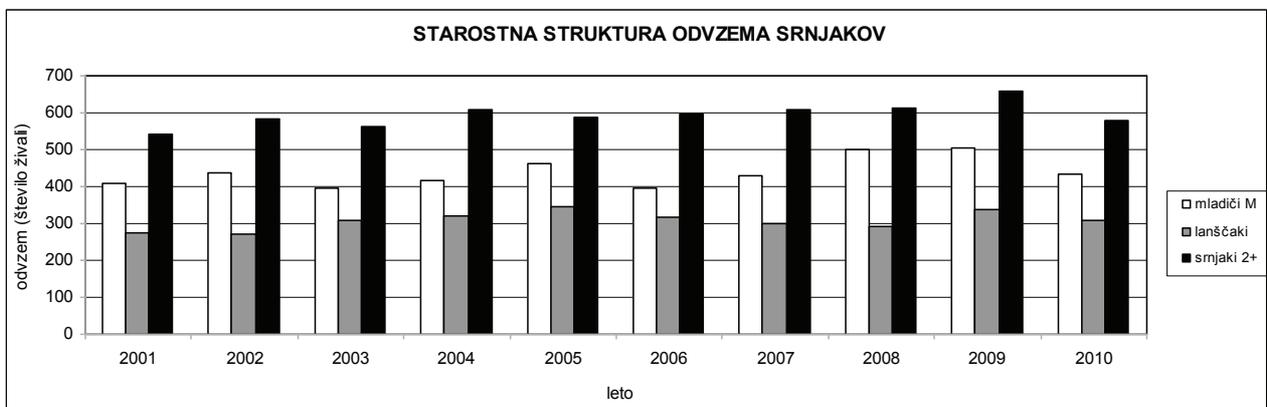
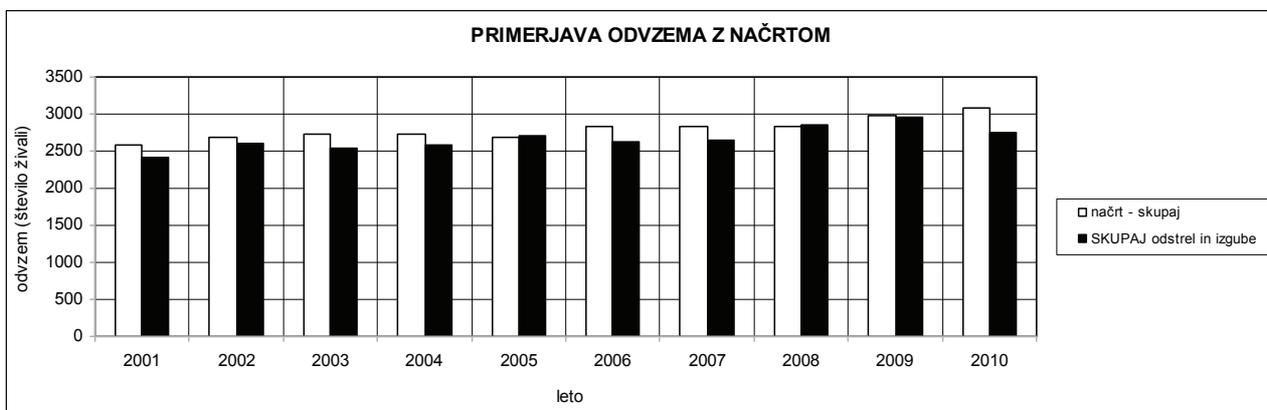
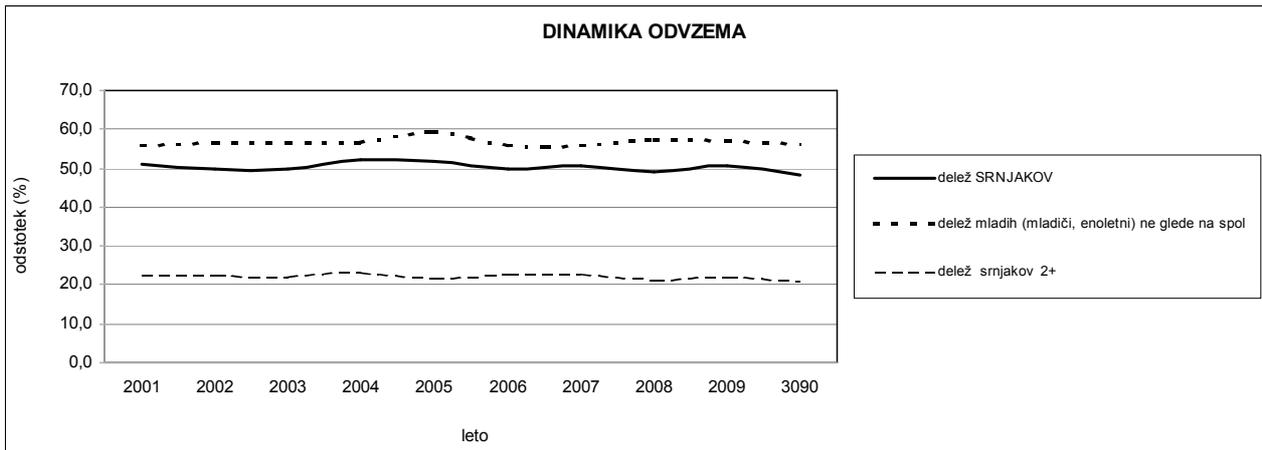
Izgube												
kategorija / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%
nenaravne izgube	247	314	341	272	366	406	350	373	406	499	3574	73,9
naravne izgube	83	90	120	117	119	140	136	117	133	205	1260	26,1
skupaj izgube	330	404	461	389	485	546	486	490	539	704	4834	100,0
% izgub	13,0	15,5	18,1	15,1	17,9	20,8	18,4	17,1	18,2	25,6	18,0	
čisti odstrel	2215	2200	2083	2195	2220	2073	2158	2370	2424	2041	21979	

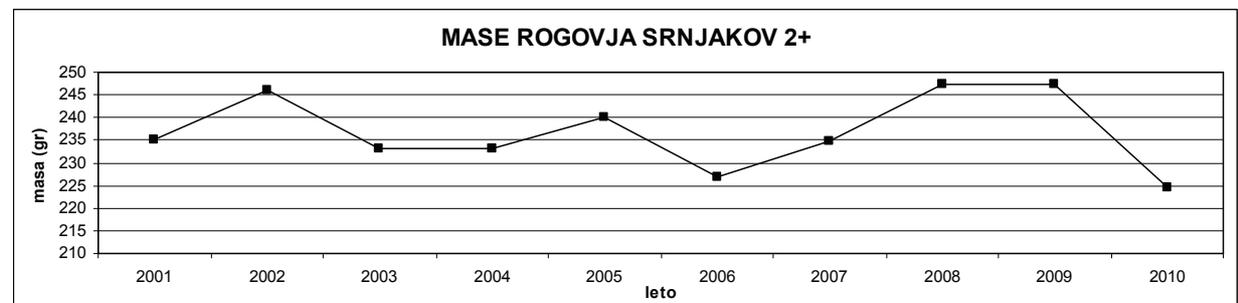
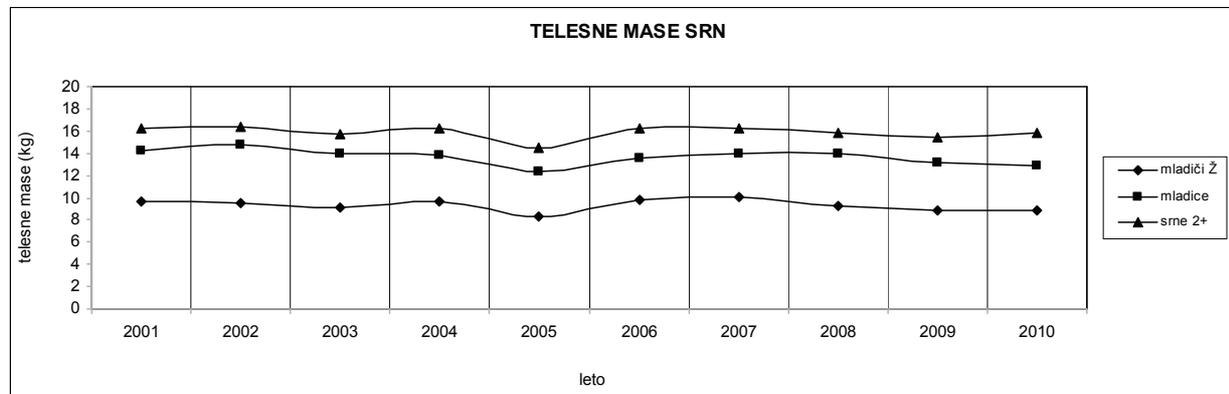
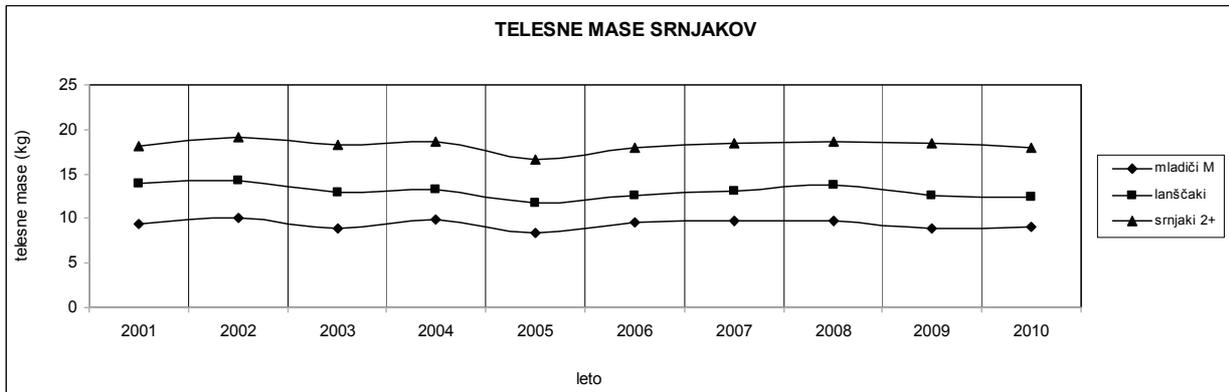
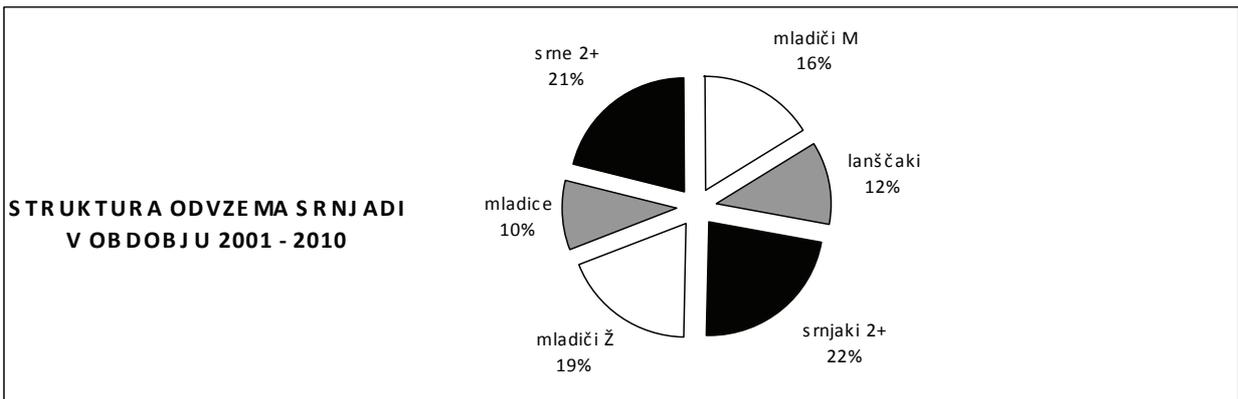
Vzroki izgub												
vzrok / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%
1 neznan	56	40	65	77	69	81	51	44	48	99	630	13,0
2 bolezen	3	15	22	17	13	39	18	13	32	42	214	4,4
3 krivolov	6	4	1	0	2	4	3	2	3	4	29	0,6
4 cesta	180	222	267	205	300	326	275	317	343	346	2781	57,5
5 železnica	0	0	0	0	0	3	2	1	1	5	12	0,2
6 plenilci	24	35	33	23	37	20	67	60	53	64	416	8,6
7 psi	21	38	53	30	29	50	28	15	26	70	360	7,4
8 kosilnica	38	49	17	35	28	18	29	26	14	34	288	6,0
9 ograje, poškodbe	2	1	3	2	7	5	13	12	19	40	104	2,2

Telesne mase (biološka telesna masa)											
Starostna in spolna kategorija/leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	
mladiči M	9,5	10,1	8,9	9,9	8,4	9,6	9,8	9,8	8,9	9,1	
indeks	100,0	106,3	93,7	104,2	88,4	101,1	103,2	103,2	93,7	95,8	
lanščaki	13,9	14,3	13,1	13,2	11,8	12,6	13,1	13,8	12,6	12,5	
indeks	100,0	102,9	94,2	95,0	84,9	90,6	94,2	99,3	90,6	89,9	
srnjaki 2+	18,2	19,1	18,3	18,6	16,6	18,0	18,5	18,7	18,4	18,0	
indeks	100,0	104,9	100,5	102,2	91,2	98,9	101,6	102,7	101,1	98,9	
mladiči Ž	10	9,5	9,1	9,7	8,3	9,8	10,1	9,2	8,8	8,9	
indeks	100,0	95,0	91,0	97,0	83,0	98,0	101,0	92,0	88,0	89,0	
mladiče	14,2	14,7	13,9	13,8	12,3	13,5	14	13,9	13,1	12,9	
indeks	100,0	103,5	97,9	97,2	86,6	95,1	98,6	97,9	92,3	90,8	
sme 2+	16,2	16,4	15,7	16,3	14,5	16,3	16,3	15,8	15,4	15,8	
indeks	100,0	101,2	96,9	100,6	89,5	100,6	100,6	97,5	95,1	97,5	

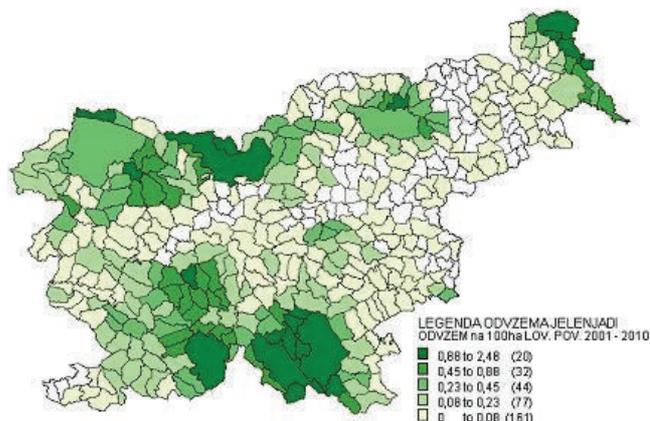
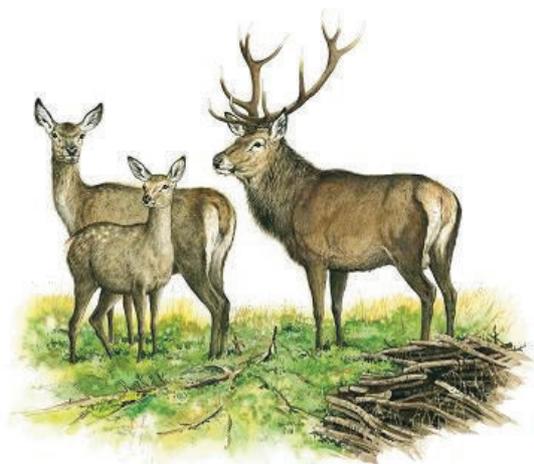
Masa trofej srnjakov 2+ (g)										
Povprečna masa trofej / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
srnjaki 2+	235	246	233	233	240	227	234,8	247,2	247,2	224,6
indeks	100,0	104,7	99,1	99,1	102,1	96,6	99,9	105,2	105,2	95,6

6.3 NAVADNI JELEN (*Cervus elaphus* L.)

6.3.1 Prostorski okviri obravnave

Prostorski okvir obravnave je LUO in oblikovane ekološke enote znotraj le-tega. Številčnost jelenjadi po ekoloških enotah je zelo različna.

- Enota »Osrednja Kočevska« z visoko gostoto populacije, ki jo predstavljajo LPN Medved, LPN Snežnik Kočevska Reka in LPN Žitna gora ter lovišča Mala gora, Kočevje, Banja Loka in Predgrad predstavlja osrednji del populacije. Zaradi visoke številčnosti jelenjadi prihaja v tej enoti do problemov pri obnovi gozda in škod v kmetijstvu.
- »Obrobje Kočevske z Ribnico« je enota z okolju primerno številčnostjo jelenjadi. Predstavljajo jo lovišča Lazina, Struge, Velike Poljane, Ribnica, Sodražica, Loški Potok, Draga in Osilnica.
- »Bela Krajina« z lovišči Sinji vrh, Črnomelj, Loka pri Črnomlju, Dragatuš, Vinica, Smuk – Semič, Adlešiči, Suhor, Gradac in Metlika in
- »Zahodna Dolenjska« z lovišči Velike Lašče, Turjak, Taborska jama, Grosuplje, Krka, Dobropolje, Suha Krajina sta ekološki enoti z nizko gostoto populacije. Načrtno gospodarjenje je oteženo zaradi majhne številčnosti, večjega deleža moškega spola in sezonskega nihanja prisotnosti jelenjadi.

6.3.2 Upravljanje v preteklem deset letnem obdobju

Stopnja uresničevanja načrtovanega odvzema po številu in strukturi

Povprečna realizacija načrtovanega odvzema navadnega jelena za 10-letno obdobje je znašala 91,3 %. Realizacija se je vsa leta, razen v letu 2007, ko je bila le 80 % gibala v okviru dovoljenega 10-15 % odstopanja. Načrtovani odvzem in realizacija sta se tekom obdobja zniževala, skladno z dinamiko populacije. Spolna struktura odstrela je v skladu z načrtom, ki je predvideval zmanjšanje številčnosti jelenjadi v območju. Povečani posegi v ženski del populacije (55 %) so vplivali na znižanje številčnosti vrste. Delež mladih v odvzemu je 62 %, delež mladičev pa 45 %. Navedeno kaže na ugodno starostno strukturo odvzema, ki je v skladu z načrtovano.

Biološki kazalniki

Izgube po višini in vzrokih ter trendi izgub

Izgube v desetletju znašajo 15,6 % skupnega odvzema jelenjadi in imajo trend naraščanja. V zadnjih letih so tako že dosegle 20 % skupnega odvzema. Delež naravnih izgub znaša 84 % in ima rahel trend rasti. Z 49 % so med vzroki izgub na prvem mestu izgube po zvareh, na drugem mestu je z 32 % neznani vzrok in na tretjem s 14 % povoz.

Vsi preostali vzroki izgub pa imajo med izgubami le 5 % delež. V kolikor predpostavimo, da je za pretežni del neznanih izgub, kot tudi del povoza iskati vzrok pri zvareh in se dela izgub sploh ne ugotovi/evidentira, smatramo lahko velike zveri kot pomembnega naravnega regulatorja številčnosti jelenjadi v območju.

Gibanja telesnih mas in mas rogovja

Analiza telesnih mas jelenjadi kažejo:

- za kategorijo telet trend upadanja telesnih mas v primerjavi z letom 2001. Nihanja so v veliki meri posledica klimatskih nihanj in semenskih let v obdobju.
- za kategorijo enoletnih osebkov, to je junic in šilarjev, trend upadanja telesnih mas, ki je izrazitejši pri moškem spolu.
- za kategorijo mlajših jelenov (2. do 5. življenjsko leto) ni izrazitega trenda gibanja telesnih mas.
- za kategorijo starejših jelenov in košut rahel trend rasti telesnih mas.

Iz navedenega lahko sklepamo, da se življenjski pogoji za jelenjad v preteklem obdobju niso značilno spremenili.

Analiza mas trofej kaže:

- neizrazit trend znižanja mas trofej v kategoriji starejših jelenov in upad mas trofej v kategoriji mlajših jelenov.

Iz navedenega sklepamo na znižanje starosti uplenjenih jelenov. Znižanje mas trofej jelenov je skupaj z stagnacijo telesnih mas kazalec slabšanja življenjskih razmer za navadnega jelena, ki ima razlog lahko tudi v (še vedno) preveliki številčnosti jelenjadi na kočevskem.

Primernosti načrtovanega odvzema v preteklem obdobju in pojasnitev vzrokov za morebitna odstopanja

Načrtovani odstrel v preteklem obdobju se je letno prilagajal ocenam razmer v populaciji in v okolju na osnovi spremljanja kazalcev v populaciji in okolju. Do večjega odstopanja pri realizaciji plana je prišlo v letu 2007 zaradi letnega nihanja oz. zmanjšanja številčnosti zaradi kritičnih vremenskih razmer iz pretekle zime. Skupna realizacija plana v obdobju je z 91,3 % v okviru dovoljenih odstopanj.

6.3.3 Ocena stanja populacije

Trend številčnosti populacij in ocena prostorske razporeditve

Populacija jelenjadi je vitalna. V prvi polovici preteklega desetletnega obdobja se je v območju z redukcijskim odstrelom zniževala številčnost jelenjadi. Po posameznih delih območja, ki smo jih izločili kot ekološke enote je z upadanjem številčnosti prišlo do velikih razlik v gostoti populacije. Rezultati bioindikatorjev kažejo, da je številčnost jelenjadi v območju Osrednje Kočevske za okolje še vedno previsoka, v Obrobju Kočevske je populacija z okoljem usklajena in stabilna, v Zahodni Dolenjski in nižinskemu delu Bele Krajine pa lahko govorimo le o prisotnosti posameznih osebkov jelenjadi.

Spolna in starostna struktura

Spolna struktura populacije je spolno uravnotežena. Starostna struktura populacije je sprejemljiva. Prirastek populacije je v mejah normale, pri čemer v reprodukciji sodeluje tudi pretežni delež junic.

Zdravstveno stanje

Zdravstveno stanje jelenjadi je dobro, saj izgub zaradi bolezni praktično ni in se zmanjšujejo iz leta v leto. Na omenjeno imajo pomemben vpliv ustrezni upravljavski ukrepi, razmere v življenjskem okolju in nenazadnje velike zveri, predvsem volk.

Medsebojni vplivi z ostalimi vrstami

Jelenjad je osnovna vrsta divjadi, po kateri je izločeno lovsko upravljavsko območje. Kot največja in najštevilnejša rastlinojeda parkljasta divjad ter kot ekološki generalist ima pomemben vpliv na gozdno vegetacijo in ostale živalske vrste. Poseben pomen ima kot plen velikima zverema volku in deloma tudi risu. Ob visoki številčnosti je prehranski in bivalni konkurent ostalim rastlinojedim vrstam. Za svojo prehrano namreč popase velik del zelišč in plodonosnega jagodičja. V ekološki enoti Osrednja Kočevska s svojo visoko številčnostjo ob naravni obnovi gozda vrstno selekcionira mlajše drevesnih vrst. V ostalih ekoloških enotah je njena številčnost usklajena z okoljem.

6.3.4 Cilj upravljanja s populacijo

Želeni trend številčnosti s ciljno gostoto in prostorska razporeditev

Cilj gospodarjenja z jelenjadjo v Kočevsko-Belokranjskem LUO je ohranitev vitalne, z razmerami v okolju usklajene populacije, katera bo omogočala tudi obstoj tukaj živečih velikih zveri. Želeni trend je zmanjšanje številčnosti navadnega jelena v osrednjem območju – v EE »Osrednja Kočevska«, katerega predstavljajo tri Lovišča posebnega namena in lovišča Mala gora, Kočevje, Banja Loka in Predgrad ter ohranitev sedanje številčnosti v preostalem delu lovsko upravljavskega območja.

Ciljna starostna, spolna in kakovostna struktura

Ciljna struktura populacije jelenjadi naj bi imela čim bolj naravno spolno razmerje. Osebki obeh spolov morajo dosegati ciljno starost 10 let pri kateri dosegajo osebki tudi trofejno zrelost.

Ciljno razmerje z ostalimi populacijami vrst divjadi

Vitalna populacija navadnega jelena omogoča v območju obstoj populacije volka in risa. Znižanje številčnosti jelenjadi bo zmanjšalo njen pritisk na gozd ter izboljšalo prehranske in bivalne pogoje za ostale rastlinojede vrste, ki bodo hkrati pod večjim pritiskom pleniških vrst.

6.3.5 Usmeritve za upravljanje s populacijo

Usmeritve za določitev ukrepov v populaciji

Starostni razredi

Jeleni	Košute
Teleta M	Teleta Ž
Lanščaki	Junice
Jeleni 2 –4*	Košute 2+*
Jeleni 5 –9*	
Jeleni 10+*	

* dopolnjeno življenjsko leto; prehod v višji starostni razred s 1.4.

Ob izvršenem odstrelu se ugotovi in evidentira tudi spol telet. Vodilo pri upravljanju z jelenjadjo je ohranitev vitalnih, zdravih populacij, številčno usklajenih z danostmi okolja. Za doseg cilja je zato nujno doseganje dovolj visokega količinskega odstrela hkrati z upoštevanjem izbirnega, t.i. kvalitativnega odstrela. Iz populacije naj se praviloma odstranjujejo podpovprečno telesno in trofejno razviti osebki, kar v grobem pomeni, da se v populacijah temelji k varovanju telesno in tudi po rogovju močnejše razvitih osebkov. Pogoji izbirnega odstrela naj bodo opredeljeni v načrtih LUO oz. po posameznih ravneh načrtovanja upravljanja.

Izhodiščna starostna in spolna struktura načrtovanega odvzema za osrednja populacijska območja (v %)

Starostni razred	M	Ž
Teleta M/Ž	16-21	17-22
Lanščaki/Junice	do 8	do 10
Jeleni 2 –4*	10-13	od min 20 do 26
Jeleni 5 –9*	5-7	
Jeleni 10+*	do 4	
M:Ž	42-48	52-58

- pri izvajanju načrtovanega odvzema v razredu telet je poudarek na količinsko zadostnem odvzemu, po odstrelu ali najdbi izgube se spol evidentira, vendar je drugotnega pomena.
- V območjih s prisotnostjo volka in risa, se lahko njihov regulativni vpliv na jelenjad upošteva v letnem načrtu odvzema s korigirano strukturo odvzema z manjšim deležem telet.
- Priporočeno je čim hitreje izvršiti odstrel telet, junic in košut, predvidoma najmanj 70 % do 30. novembra.
- Dodajanje in vnašanje jelenjadi v prosto naravo v LUO ni potrebno in ni dovoljeno.
- Glede na cilje v osrednjih in robnih populacijskih območjih, se lahko s primerno utemeljitvijo odstrel nad dve letnih košut v določenem deležu veže na odstrel nad dve in večletnih jelenov. Odstrel košut naj znaša praviloma vsaj med 70 do 100% višine odstrela nad dvo in več letnih jelenov, pri čemer se vezava

dotičnih kategorij kot redni postopek vpelje skozi letne načrte LUO postopoma, najkasneje pa v treh letih od nastopa veljavnosti območnih načrtov.

- Načrta odvzema v razredu dve in večletnih jelenov ni potrebno realizirati, se pa neizvršeni odvzem 2 –4 letnih jelenov lahko nadomesti s teleti, lanščaki in junicami; načrtovani odvzem jelenov starostnega razreda 5 – 9 let se ne sme presegati, se ga pa lahko nadomesti z odvzemom starih jelenov 10+ ali mladih 2 - 4 letnih jelenov, odvzem jelenov starostnega razreda 10+ se lahko nadomesti z odvzemom mladih 2-4 letnih jelenov. Z letnimi načrti LUO se nadomeščanje med kategorijami dve in večletnih jelenov lahko drugače uredi.
- V načrtu je potrebno za osrednja populacijska območja navesti dopustna odstopanja v realizaciji od načrta po loviščih in za LUO. To odstopanje je praviloma v višini do + -15 % od skupno načrtovanega števila odvzema vseh kategorij, pri teletih in enoletnih osebkih pa do +- 30 % od načrtovanega števila odvzema.
- V primeru, da je v posameznem starostnem razredu načrtovan odvzem do 10 živali, dopustna toleranca +-15 % ali +- 30 % pomeni dve do tri (2-3) živali, pri načrtovanem odvzemu 11 ali več kosov pa zaokrožitev na najbližjo celo vrednost. Za lovišča osrednjega življenjskega območja, ki imajo načrt odvzema do vključno 10 kosov jelenjadi, se kot dopustno odstopanje od načrta šteje realizacija +-2 kosa, pri čemer načrta odvzema dve in večletnih jelenov ni dovoljeno presegati.

Določitev morebitnih osrednjih in robnih površin življenjskega prostora za doseganje ciljne številčnosti ter smeri širjenja v določene predele lovsko upravljavskega območja

Območje je razdeljeno na osrednje območje, ki obsega ekološke enote Osrednja Kočevska, Obrobje Kočevske z Ribnico in višinski del Bele Krajine in robno območje, katero obsega ekološko enoto Zahodna Dolenjska in nižinski del Bele Krajine. V osrednjem delu območja se bo upravljalo z divjadjo v skladu z usmeritvami za osrednja populacijska območja, v robnem delu območja pa v skladu z usmeritvami za robna populacijska območja.

- V ekološki enoti Osrednja Kočevska, kamor spadajo vsa tri LPN ter lovišča Kočevje in Mala gora, Banja loka in Predgrad se bo izvajal odstrel nad prirastkom, z nekoliko večjim deležem ženskega spola. Odstrel se usmeri v revirje s poudarjeno obnovo gozda in s tem povezanimi problemi. Z ugotovljenim izboljšanjem stanja se bo višina in struktura odstrela prilagodila prirastku populacije in zastavljeni ciljni strukturi.
- V ekoloških enotah Obrobje Kočevske z Ribnico in višinskem delu Bele Krajine, kjer je številčnost jelenjadi usklajena z razmerami v okolju, se bo izvajal odvzem, ki bo usklajen s prirastkom in bo omogočal ohranitev vitalne populacije.
- V robnem območju, katero obsega ekološko enoto Zahodna Dolenjska in nižinski del Bele Krajine se bo za lovišča z načrtom odvzema pod 5 kosov jelenjadi načrtoval odvzem po skupinah lovišč, v razmerju trofejna in netrofejna jelenjad. Načrtovanega odstrela ni potrebno dosegati, načrtovanega odvzema dve in večletnih jelenov ni dovoljeno presegati, odstrel telet in enoletnih osebkov pa ni omejen.

Usmeritve za opazovanje in spremljanje številčnosti, strukture in zdravstvenega stanja populacije

Za spremljanje populacije jelenjadi se bo v skladu s Pravilnikom o načrtih za gospodarjenje z gozdovi in upravljanje z divjadjo beležilo, spremljalo vse posege v populacijo in njeno okolje ter analiziralo ugotovljene parametre. Kot dokaz izločitve in za določitev starosti in kategorizacijo odvzetih živali morajo upravjalci lovišč na letnem pregledu odstrela in izgub divjadi predložiti leve spodnje čeljusti vseh izločenih živali ter njihove trofeje ali ustrezne zapisnike.

Osnovni kazalci spremljanja številčnosti jelenjadi so:

- Bioindikatorji v okolju (popis poškodovanosti mladja, izplačane odškodnine za nastalo škodo,..);
- Bioindikatorji v populacijah (telesne mase, mase trofej, ...).

Ugotovljivi kazalci spremljanja strukture in zdravstvenega stanja populacije jelenjadi so:

- Realizacija odvzema (časovna dinamika, delež izgub ter njihova delitev po vzrokih);
- Struktura odstrela (delež mladih, starih, realizacija odstrela po posameznih kategorijah,..).

Preglednica 11: Pregled podatkov o navadnem jelenu za obdobje 2001 – 2010
JELENJAD

Odstrel in izgube													
Starostna in spolna kategorija/leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%/spol	%/skupaj
teleta M	393	461	438	355	410	457	384	380	431	442	4151	46,4	20,8
lanščaki	129	139	146	118	135	117	118	132	146	131	1311	14,7	6,6
jeleni 2-4	153	166	163	146	152	135	130	154	166	160	1525	17,1	7,6
jeleni 5-9	144	139	119	121	142	150	130	128	118	123	1314	14,7	6,6
jeleni 10 +	66	62	71	68	72	64	65	63	57	50	638	7,1	3,2
skupaj JELENI	885	967	937	808	911	923	827	857	918	906	8939	100,0	44,8
teleta Z	465	565	504	462	527	492	390	462	455	505	4827	43,9	24,2
junice	227	293	230	230	218	189	173	201	189	144	2094	19,0	10,5
košute 2+	431	520	496	436	433	412	339	351	319	343	4080	37,1	20,5
skupaj KOŠUTE	1123	1378	1230	1128	1178	1093	902	1014	963	992	11001	100,0	55,2
SKUPAJ odstrel in izgube	2008	2345	2167	1936	2089	2016	1729	1871	1881	1898	19940		100,0

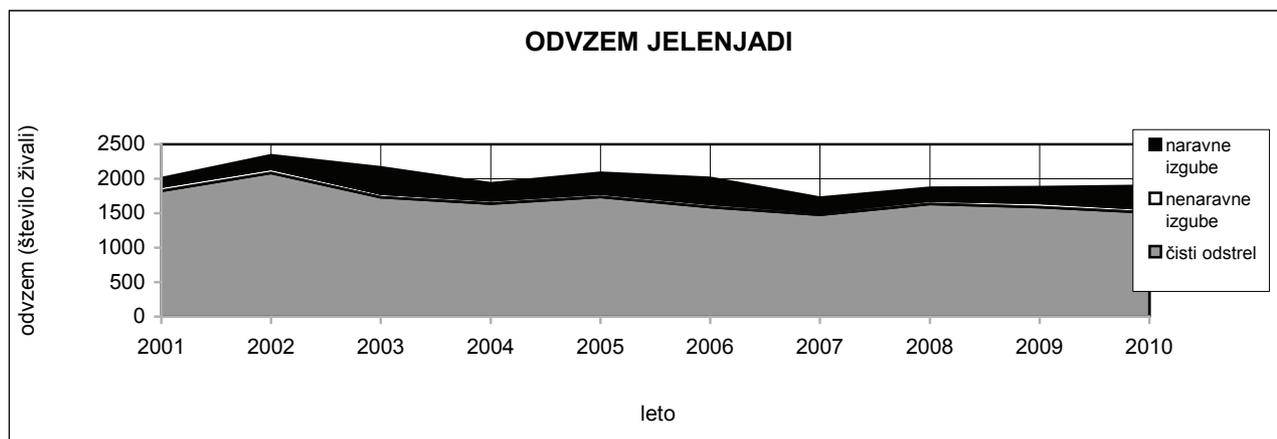
Odstrel in izgube v primerjavi z načrtom													
kategorija / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj		
načrt - skupaj	2209	2511	2511	2264	2264	2264	2150	1880	1880	1907	21840		
odstrel in izgube / načrt	90,9	93,4	86,3	85,5	92,3	89,0	80,4	99,5	100,1	99,5	91,3		
delež JELENOV	44,1	41,2	43,2	41,7	43,6	45,8	47,8	45,8	48,8	47,7	44,8		
delež trofejnih jelenov 2+ in več	18,1	15,7	16,3	17,3	17,5	17,3	18,8	18,4	18,1	17,5	17,4		
delež mladih (mladiči, enoletni) ne glede na spol	60,5	62,2	60,8	60,2	61,8	62,3	61,6	62,8	64,9	64,4	62,1		

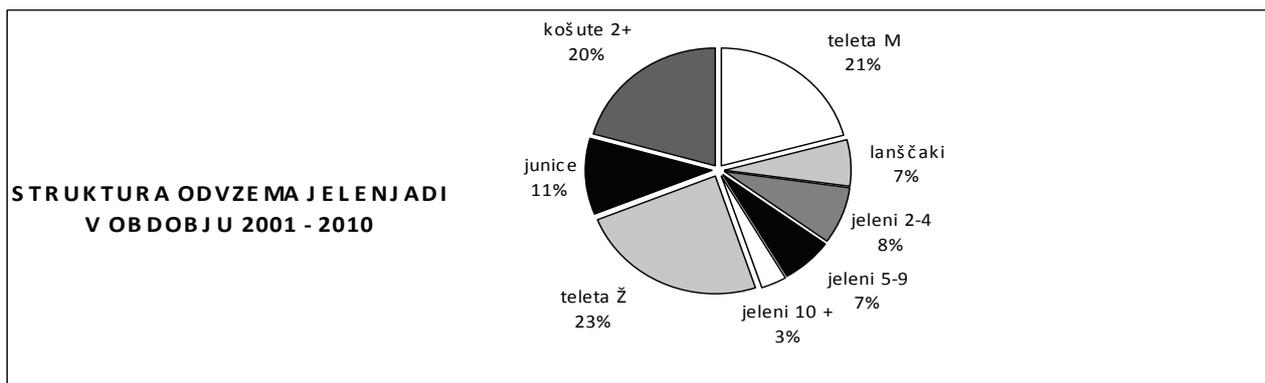
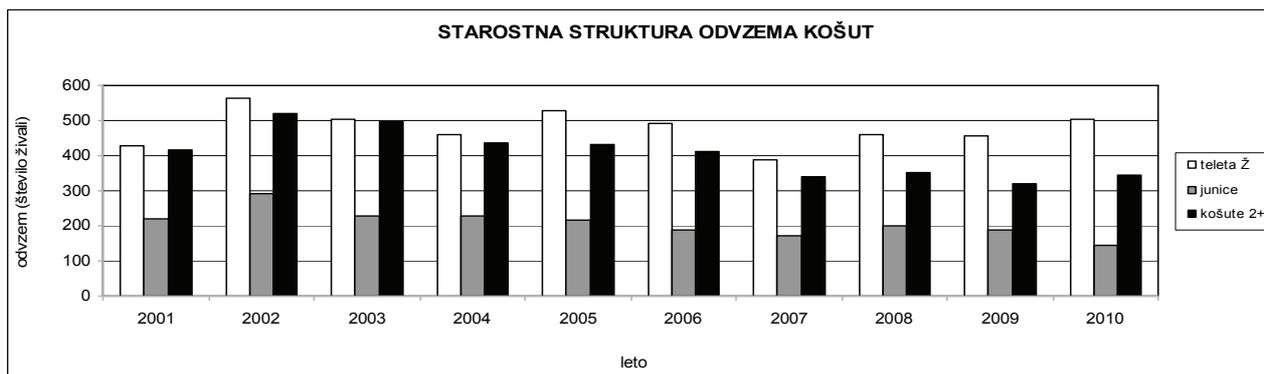
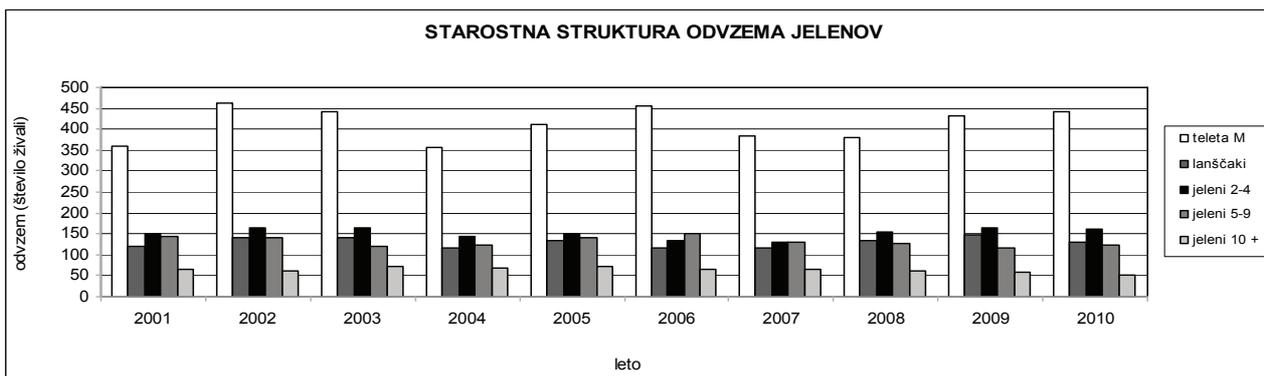
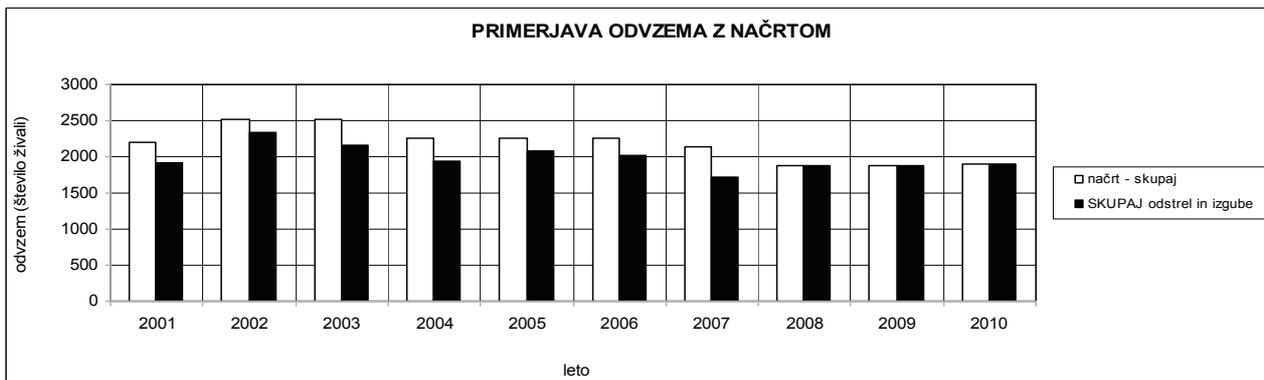
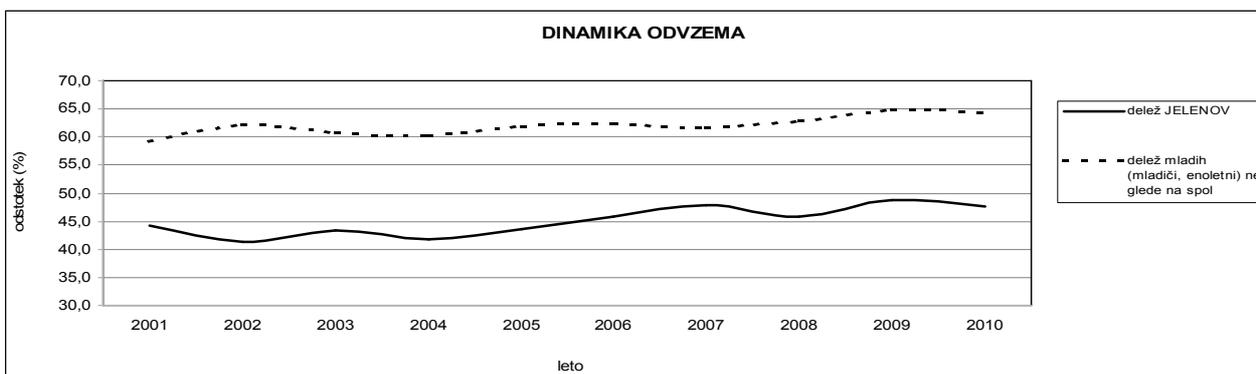
Izgube													
kategorija / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%	
nenaravne izgube	60	59	53	46	50	45	35	43	60	51	502	16,1	
naravne izgube	124	201	381	249	303	381	215	191	230	337	2612	83,9	
skupaj izgube	184	260	434	295	353	426	250	234	290	388	3114	100,0	
% izgub	9,2	11,1	20,0	15,2	16,9	21,1	14,5	12,5	15,4	20,4	15,6		
čisti odstrel	1824	2085	1733	1641	1736	1590	1479	1637	1591	1510	16826		

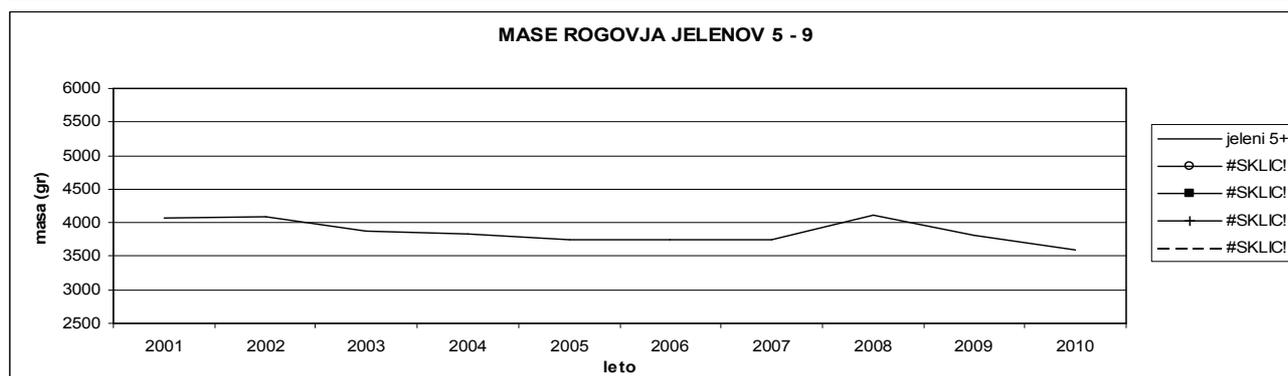
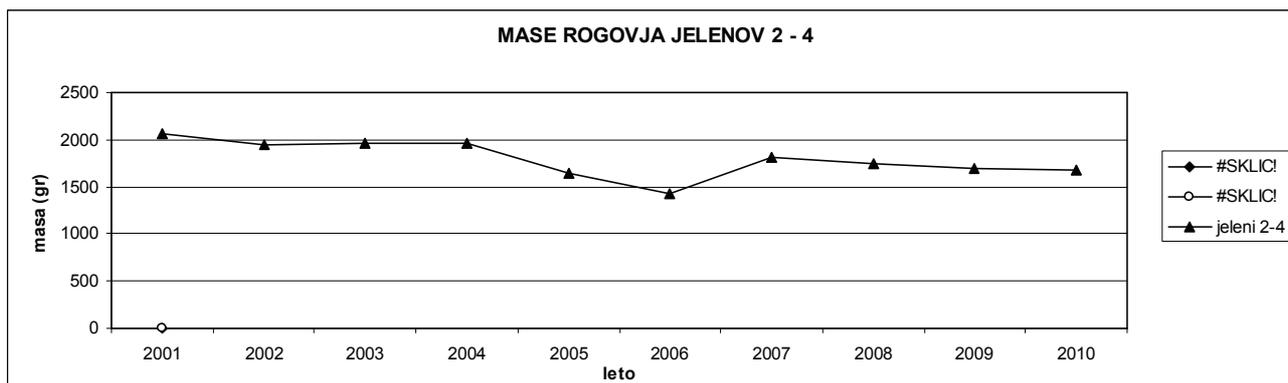
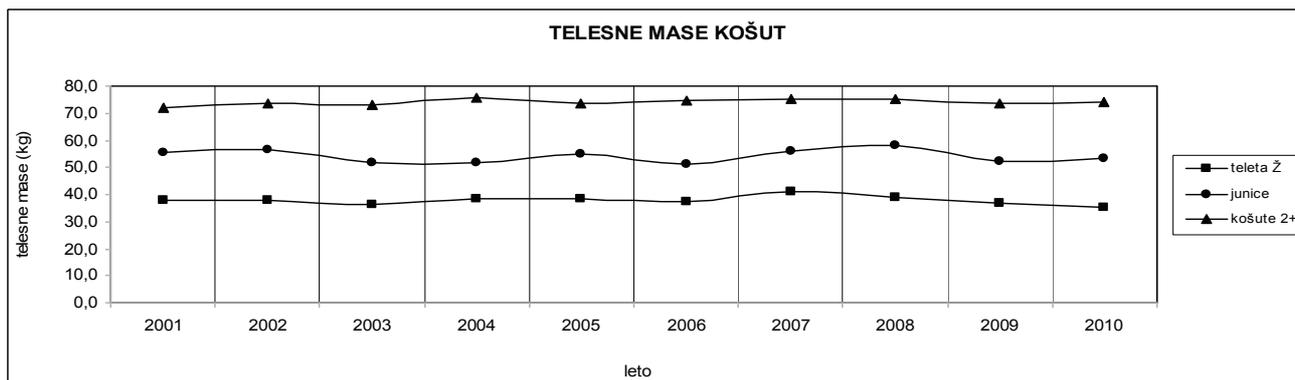
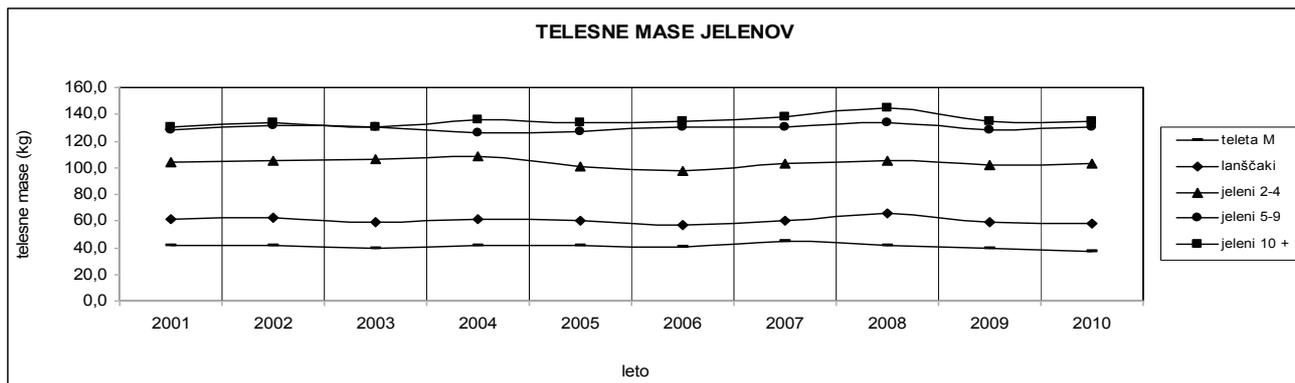
Vzroki izgub												
vzrok / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%
1 neznan	59	57	168	96	151	166	35	19	54	182	987	31,7
2 bolezen	1	1	1	4	2	34	4	0	13	11	71	2,3
3 krivolov	4	11	3	1	7	5	1	3	7	3	45	1,4
4 cesta	54	48	48	43	38	40	34	39	45	38	427	13,7
5 železnica	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	2	0,1
6 plenilci	60	143	209	146	150	177	172	169	154	130	1510	48,5
7 psi	1	0	2	2	5	0	0	1	1	7	19	0,6
8 kosilnica	1	0	0	0	0	0	0	0	7	1	9	0,3
9 ograje, poškodbe	4	0	3	3	0	4	4	3	9	14	44	1,4

Telesne mase (biološka telesna masa)												
Starostna in spolna kategorija/leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010		
teleta M	41,9	41,1	39,4	41,2	41,3	40,3	44,5	41,8	39,2	37,3		
indeks	100,0	98,1	94,0	98,3	98,6	96,2	106,2	99,8	93,6	89,0		
lanščaki	61,5	62,4	59,6	61,6	60,3	57,2	59,9	65,5	59,1	58,6		
indeks	100,0	101,5	96,9	100,2	98,0	93,0	97,4	106,5	96,1	95,3		
jeleni 2-4	104,2	105,3	106,2	109,0	100,8	97,9	103,3	104,8	102,3	102,5		
indeks	100,0	101,1	101,9	104,6	96,7	94,0	99,1	100,6	98,1	98,4		
jeleni 5-9	127,8	131,4	130,9	126,5	126,8	130,9	130,5	134,2	128,5	129,9		
indeks	100,0	102,8	102,4	99,0	99,2	102,4	102,1	105,0	100,6	101,6		
jeleni 10 +	129,9	134,1	129,9	136,3	133,3	134,6	138,6	144,8	134,7	134,8		
indeks	100,0	103,2	100,0	104,9	102,6	103,6	106,7	111,5	103,7	103,8		
teleta Z	37,9	38,1	36,5	38,4	38,2	37,1	41,3	39,2	37,1	35,4		
indeks	100,0	100,5	96,3	101,3	100,8	97,9	109,0	103,4	97,8	93,4		
junice	55,5	56,3	52,0	52,0	55,0	51,1	56,0	58,4	52,4	53,5		
indeks	100,0	101,4	93,7	93,7	99,1	92,1	100,9	105,2	94,4	96,4		
košute 2+	72,2	73,8	73,0	75,7	73,4	74,6	75,3	75,3	73,5	74,3		
indeks	100,0	102,2	101,1	104,8	101,7	103,3	104,3	104,3	101,9	102,9		

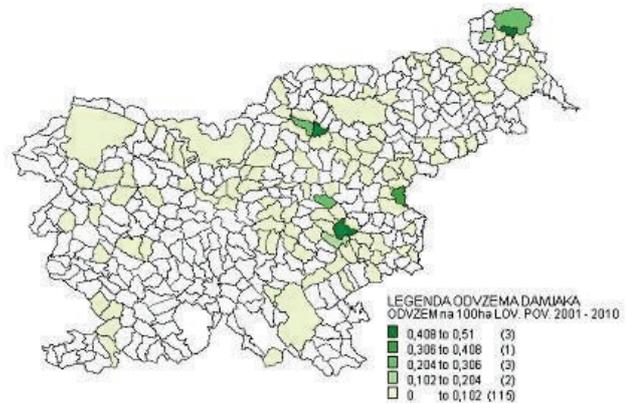
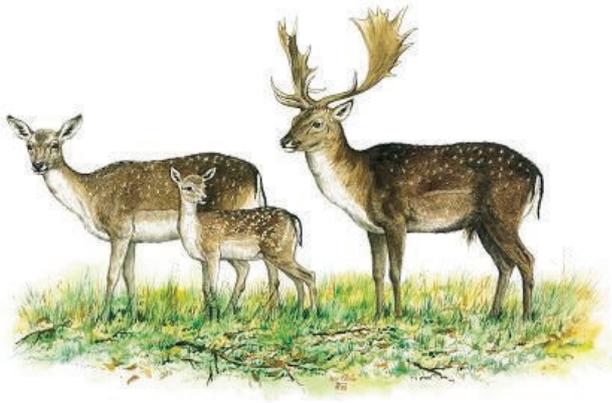
Mase trofej jelenov (g)												
Povprečna masa trofej / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010		
jeleni 2-4	2060	1940	1960	1970	1640	1430	1810	1750	1700	1680		
indeks	100,0	94,2	95,1	95,6	79,6	69,4	87,9	85,0	82,5	81,6		
jeleni 5+	4070	4090	3880	3830	3750	3740	3740	4120	3820	3600		
indeks	100,0	100,5	95,3	94,1	92,1	91,9	91,9	101,2	93,9	88,5		

6.4 DAMJAK (*Dama dama* L.)

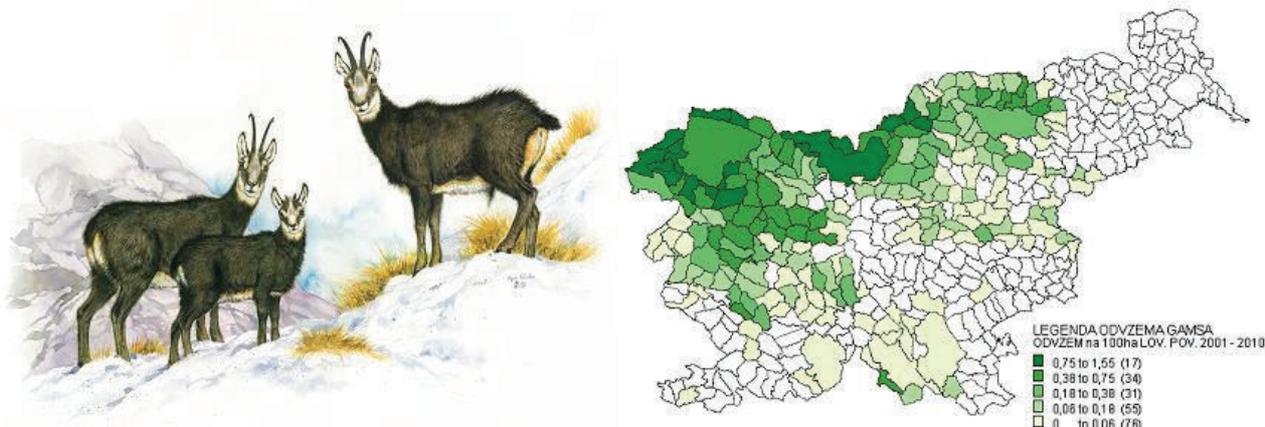

V območju se pojavlja damjak le v oborah, iz katerih občasno uhajajo pobegle živali. V preteklem desetletnem obdobju so bili ugotovljeni pobegi iz obor na Riglju, v Osilnici, na Jesenovem vrhu in Polomu. Lastnikom obor je uspelo odloviti in vrniti v obore večji del pobeglih živali. Skupno so upravljavci lovišč in LPN v navedenem obdobju uplenili 4 damjake. Dva sta bila uplenjena v LPN Medved Kočevje, po eden pa v LPN Žitna gora in lovišču Banja Loka. Preostali del pobeglih damjakov je postal plen velikih zveri.

V prosti naravi damjaka kot ne avtohtono živalsko vrsto ne želimo imeti.

Občasno pobegle živali se zato v skladu z zakonodajo in po postopku, ki je zapisan v poglavju o oborah tega načrta čim hitreje odvzame iz lovišč in LPN.

6.5 GAMS (*Rupicapra rupicapra* L.)

6.5.1 Prostorski okviri obravnave

Prostorski okvir obravnave je Kočevsko - Belokranjsko lovsko upravljavsko območje. V loviščih v kanjonu reke Kolpe se nahaja najjužnejša kolonija gamsov v Sloveniji. Manjša skupina gamsov se nahaja tudi v gozdnatem predelu Velike gore. Po naselitvi risa so gamsi iz gozdnatih predelov Male in Velike gore za dobrih 20 let izginili (verjetno vpliv risa), po letu 2000 pa so se posamezni osebki znova opazili.

6.5.2 Upravljanje v preteklem deset letnem obdobju

Stopnja uresničevanja načrtovanega odvzema po številu in strukturi

Realizacija odvzema v obdobju je bila 91,7 %. Vzrok nižje realizacije je v neizvršitvi načrta odvzema v loviščih izven kanjona reke Kolpe, kjer je številčnost gamsa majhna. V odstrelu se pojavlja prenizek delež mladičev v prvem in drugem življenjskem letu ter previsok delež 2+ starih osebkov. V spolni strukturi je nekoliko previsok delež (55,5 %) osebkov moškega spola.

Biološki kazalniki

Izgube po višini in vzrokih ter trendi izgub

Skupaj znašajo ugotovljene izgube 4,2 % izločitev iz populacije. Vzrok 85 % vseh ugotovljenih izgub so zveri in neugotovljeni vzrok. Izgube so majhne in kažejo na vitalno populacijo. Padec telesnih tež pri večjem delu kategorij kaže na poslabševanje življenjskih pogojev.

Primernosti načrtovanega odvzema v preteklem obdobju in pojasnitev vzrokov za morebitna odstopanja

Načrtovani odvzem v preteklem obdobju je bil primeren ugotovljeni številčnosti populacije. Tekom obdobja se je načrtovani odvzem povečeval sledeč ocenjeni rasti populacije.

6.5.3 Ocena stanja populacije

Trend številčnosti populacij in ocena prostorske razporeditve

Populacija gamsa v kanjonu reke Kolpe je stabilna, njena številčnost je v rahlem porastu, kar se kaže v ponovnem pojavu gamsov v Veliki gori. Populacija je izolirana od ostalih populacij v Sloveniji. Ugotovljene izgube so minimalne. Številčnost je okolju primerna. Posegi z odstrelom so po količini ustrezni, po strukturi pa nekoliko preveliki v II. starostni razred in moški spol.

Spolna in starostna struktura

Spolna in starostna struktura populacije je ustrezna, letni prirastek je višji od odvzema.

Zdravstveno stanje

Zdravstveno stanje gamsov je dobro, saj se značilne bolezni kot so gamsje garje in kužna slepota ne pojavljajo. V preteklem desetletju ni bilo ugotovljenih izgub zaradi bolezni.

Medsebojni vplivi z ostalimi vrstami

Plenilci gamsa v njegovem življenjskem okolju so predvsem velike zveri in planinski orel, medtem ko je v času zimovanja glavni konkurent jelenjad. Populacija je usklajena z okoljem in v njem ne povzroča škod. Z izgradnjo ceste preko Kolpskega grebena so se na vplivnem območju ceste zaradi večje vznemirjenosti poslabšali bivalni pogoji. Po podatkih lokalnih lovcev se opaža negativen vpliv na gamsje trope s strani povečane vznemirjenosti kanjona reke Kolpe in ostenij s strani ekoturizma (plezanje, planinarjenje, pohodništvo, fotolov,...).

6.5.4 Cilj upravljanja s populacijo

Želeni trend številčnosti s ciljno gostoto in prostorska razporeditev

Gamse v kanjonu reke Kolpe uvrščamo med mala populacijska območja. Populacijo želimo ohraniti in ji omogočiti tudi širitev v gozdnate predele Borovške in Velike gore, kjer je gams že bil pred naselitvijo risa. Z populacijo bomo gospodarili v smislu ohranjanja njene številčnosti. V populacijskem območju naj bodo gamsi zastopani v vseh za gamsa primernih habitatih.

Ciljna starostna, spolna in kakovostna strukture

Osnovni cilj gospodarjenja z gamsi je stabilna, zdrava populacija, ki bo usklajena s prehranskimi zmožnostmi okolja in drugimi živalskimi vrstami. Ciljno stanje populacije je enakomerna zastopanost gamsov obeh spolov, z ustrezno zastopanostjo nosilcev populacije oziroma II. starostnega razreda, ki bodo prehajali tudi v III. starostni razred in dosegali trofejno in življenjsko zrelost.

Ciljno razmerje z ostalimi populacijami vrst divjadi

Na skalnih grebenih in ostenjih v kanjonu reke Kolpe je gams najmanj ogrožen, saj mu tam lahko ogroža mladiče le planinski orel. V gozdnatih predelih bližnjih gora je gams zelo redek, vendar se njegova številčnost povečuje.

V času zimovanja je gamsu v Kolpski dolini na južnih pobočjih konkurent tudi številčna jelenjad, zato se jelenjadi v predelih gamsjih stanišč ne krmi.

6.5.5 Usmeritve za upravljanje s populacijo

Usmeritve za določitev ukrepov v populaciji

Spolni in starostni razredi:

Starostni razred	Kozli	Koze
I	0+, 1+, 2+	0+, 1+, 2+
II	3+ - 7+	3+ - 10+
III	8+ in starejši	11+ in starejše

Razred mladih gamsov – I. starostni razred, predstavljajo 0+, 1+ in 2+ gamsi obeh spolov. Praviloma ti gamsi še ne sodelujejo v reprodukciji. Naravna smrtnost je največja v prav v tem starostnem razredu. Znotraj razreda mladih še posebej ločimo mladiče - 0+ in enoletne - 1+ gamse ter gamse starosti 2+.

Razred srednje starih gamsov – II. starostni razred, predstavljajo kozli 3+ do vključno 7+, ter koze 3+ do vključno 10+. Ta starostni razred tvorijo nosilci populacije, katere je treba v kar največji možni meri varovati.

Razred starih gamsov – III. starostni razred, predstavljajo kozli 8+ in starejši, ter koze 11+ in starejše. Ta starostni razred predstavljajo osebki največjih starosti. Zadostno preraščanje gamsov v III. starostni razred je tudi eden izmed splošnih ciljev upravljanja z gamsi.

Z populacijo gamsa v območju bomo gospodarili v smislu ohranjanja njene številčnosti.

V odvzemu v I. starostnem razredu naj bodo mladiči in gamsi 1+ zastopani z polovičnim deležem. Iz populacije naj bi se praviloma izločevali podpovprečno telesno in trofejno razviti osebki iz I. in II. starostnega razreda. Gamse iz II. starostnega razreda in koze vodnice se praviloma varuje, razen telesno izrazito šibkih, ne prebarvanih ali če koze vodijo zelo šibkega mladiča. Praviloma naj odstrel ne bi odstopal od načrta za več kot 5 % tako v posameznem starostnem razredu kot v spolni strukturi. Odstrel v II. starostnem razredu se lahko nadomesti z odstrelom v I. starostnem razredu. Odstrel v III. starostnem razredu se lahko nadomesti v II. starostnem razredu. Odstopanja od načrta v tekočem letu je potrebno nadomestiti v prihodnjem letu.

Višina in prostorska porazdelitev odvzema

Za kontrolo določitve višine odvzema, poleg mehanizmov kontrolne metode, lahko uporabljamo tudi številčnost populacije, v kolikor je le ta vsaj približno natančno in sistematično določena za več prostorsko zaokroženih lovišč v LUO, ki upravljajo z gamsom. Deleži prirastka preko katerega določimo višino odvzema so odvisni od cilja glede številčnosti populacije:

- pri ohranjanju številčnosti uporabimo delež 20 %,
- pri zmanjševanju številčnosti uporabimo delež 20 % do 25 %,
- pri povečevanju številčnosti uporabimo delež 15 % do 20 %.

Starostna in spolna struktura odvzema

Starostna in spolna razdelitev odvzema je prikazana ločeno za skupine gamsov in ločeno za populacije z večjo številčnostjo. Starostna in spolna razdelitev odvzema kakršna je prikazana v preglednici velja za strukturno stabilno zgrajeno populacijo, kar pomeni enakomerno spolno strukturo in piramidalno starostno strukturo. V kolikor stanje v populaciji odstopa od tega modela, je treba korigirati strukturo odvzema tako, da v populaciji ustvarjamo želeno stanje glede spolne in starostne strukture.

spol	star. razred	Populacijska številčnost			Skupine gamsov
		vzdrževanje št.	zmanjšanje št.	povečanje št.	
		%	%	%	%
Kozli	ml. in 1+	min 14	12	15	16
	2+	max 13	13	15	16
	I	min 27	25	min 30	min 32
	II	max 18	min 15	max 15	max 5
	III	5	5	10	13
	skupaj		50	45	55
Koze	ml. in 1+	min 14	13	13	16
	2+	max 13	15	12	16
	I	min 27	28	min 25	min 32
	II	max 18	min 22	max 10	max 5
	III	5	5	10	13
	skupaj		50	min 55	max 45
Skupaj		100	100	100	100

Pomembnejše od izbirnega odstrela je količinsko in strukturno doseganje načrtovanega odvzema. Mladiče se odstreljuje ne glede na spol. Ob izvršenem odstrelu in ugotovljenih izgubah se ugotovi in evidentira tudi spol mladičev. Namen skupnega načrtovanja odvzema mladičev izhaja iz težnje, da je potrebno opraviti količinsko zadosten odvzem v tej starostni kategoriji, pri tem pa je njihov spol drugotnega pomena.

Dopustno odstopanje realizacije načrta pri gamsu znaša po višini do + - 15 % od načrtovanega skupnega števila odvzema. Odvzem se v II. starostnem razredu pri vsakem spolu posebej lahko prekorači le do 10 %, v ostalih razredih preseganje ni omejeno, v skladu s splošnimi določili možnih odstopanj realizacije od načrta. V kolikor 10 % znotraj posamezne spolne kategorije II. starostnega razreda predstavlja manj kot 1 kos, se kot dopustno odstopanje šteje +- 1 kos. Neizvršeni odvzem v drugem starostnem razredu se lahko nadomesti z odvzemom v I. in III. starostnem razredu. Odvzem v III. starostnem razredu se lahko nadomesti z odvzemom v I. starostnem razredu (razredu). Dopustno odstopanje v spolni strukturi za vse starostne kategorije razen mladičev je praviloma do 3% od realizirane strukture v odstotkih (npr.: 47 : 53 %). Morebitna odstopanja pri spolni strukturi prek meja dopustnih odstopanj se upoštevajo pri letnih načrtih v naslednjem

obdobju. Morebitna odstopanja pri starostni strukturi v II. starostnem razredu pri obeh spolih se neglede na meje dopustnih odstopanj upoštevajo pri letnih načrtih v naslednjem obdobju.

Za lovišča, ki imajo načrt odvzema od vključno 4 do vključno 10 kosov gamsa, se kot dopustno odstopanje od načrta praviloma šteje realizacija + 1 kos do - 2 kosa. V teh loviščih se II. starostni razred pri obeh spolih skupaj lahko praviloma preseže za največ 1 kos, razlika v spolnem razmerju pa lahko pri realizaciji odstopa tudi za največ 1 kos.

Za lovišča, ki imajo skupen načrt odvzema, oziroma kjer načrt za posamezno lovišče ne presega 3 kose, načrta odvzema ni obvezno dosegati, lahko pa se ga presega za 1 kos. Morebitna odstopanja pri starostni strukturi v II. starostnem razredu pri obeh spolih se, ne glede na meje dopustnih odstopanj, upošteva pri letnih načrtih v naslednjem obdobju.

Morebitna odstopanja realiziranega odvzema od načrtovanega preko dovoljenih meja, ki bi nastala kot posledica evidentiranih izgub gamsa po končani lovni dobi na posamezno spolno in starostno kategorijo ali po izpolnitvi načrtovanega odvzema v posamezni spolni in starostni kategoriji, ne štejejo kot kršitev določil načrta.

Lov na gamsa se začne izvajati takoj po začetku lovne dobe. Priporočljivo je, da se 50 % odvzema realizira do konca oktobra.

Določitev morebitnih osrednjih in robnih površin življenjskega prostora za doseganje ciljne številčnosti ter smeri širjenja v določene predele lovsko upravljavskega območja

Osrednje območje gamsa je kanjon reke Kolpe. Robno območje pa so gozdnati predeli Male, Velike in Goteniške gore. V robnem območju se bo posegalo predvsem v razredu mladih, odvzem se bo načrtoval za več lovišč skupaj.

Usmeritve za opazovanje in spremljanje številčnosti, strukture in zdravstvenega stanja populacije

Upravljalci lovišč so v skladu s pravilnikom dolžni voditi evidenco odvzema. V odvzem štejejo tudi vse ugotovljene izgube. Za določitev starosti gamsov je potrebno predložiti ob kategorizaciji njihove roglje.

Preglednica 12: Pregled podatkov o gamsu za obdobje 2001 – 2010

GAMS

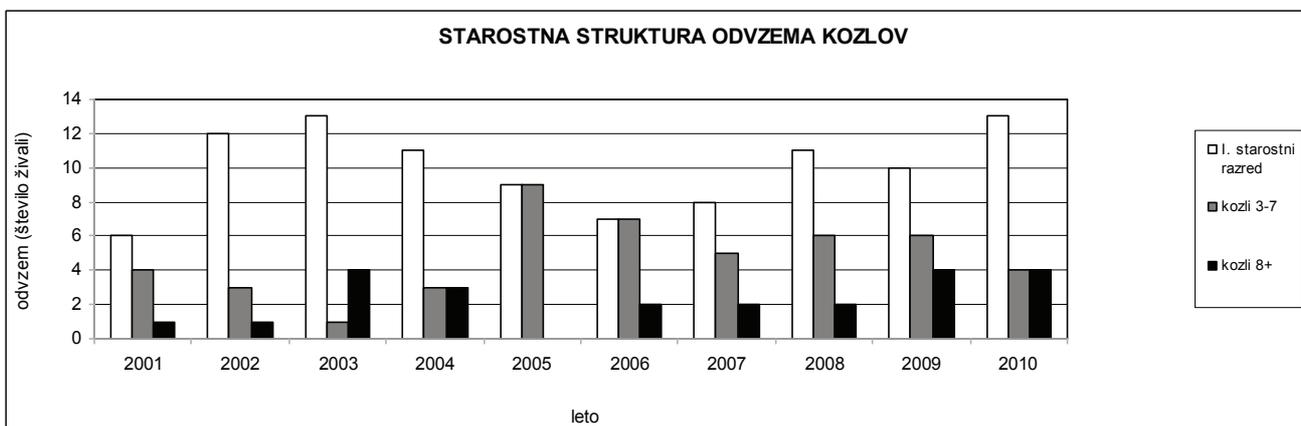
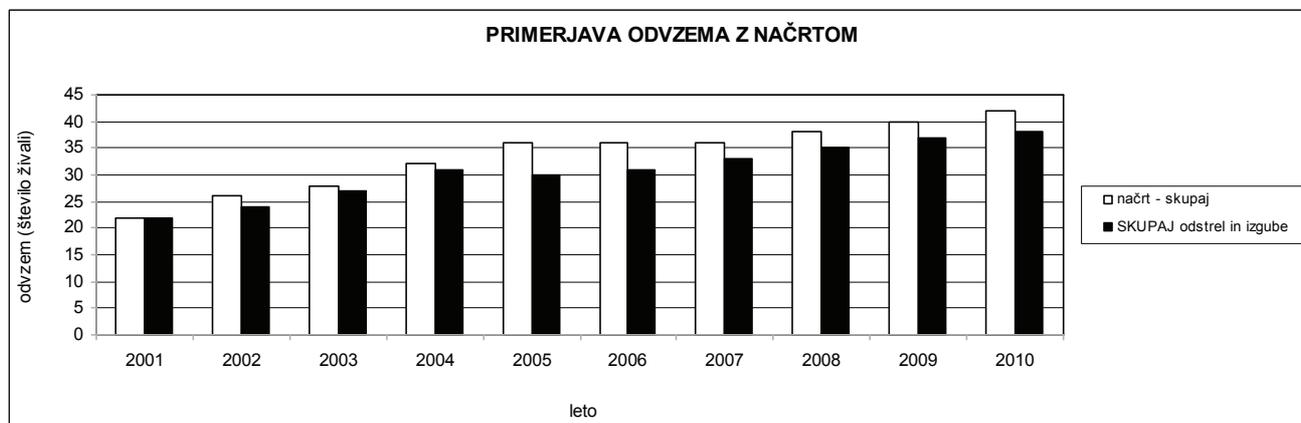
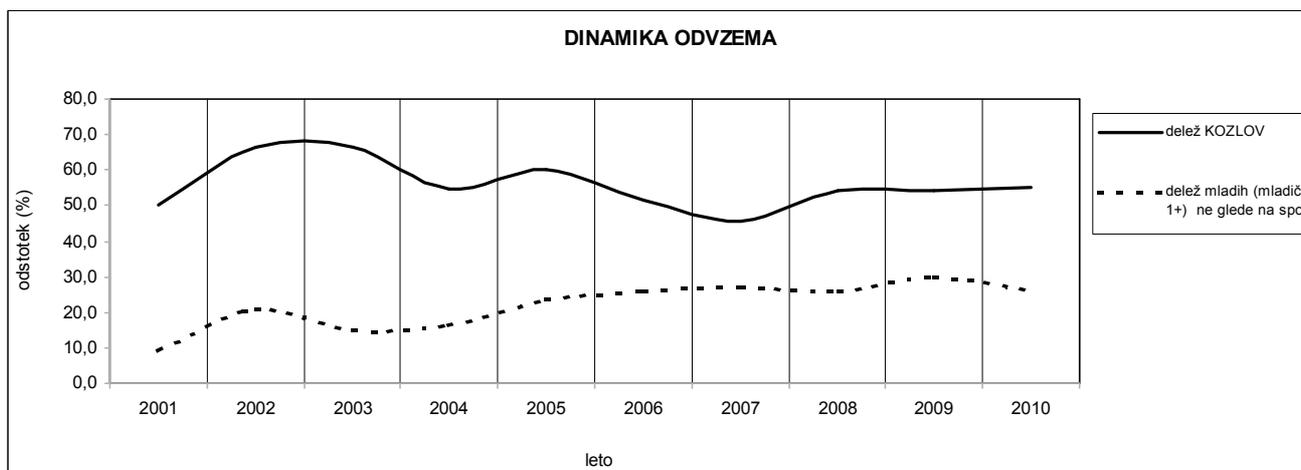
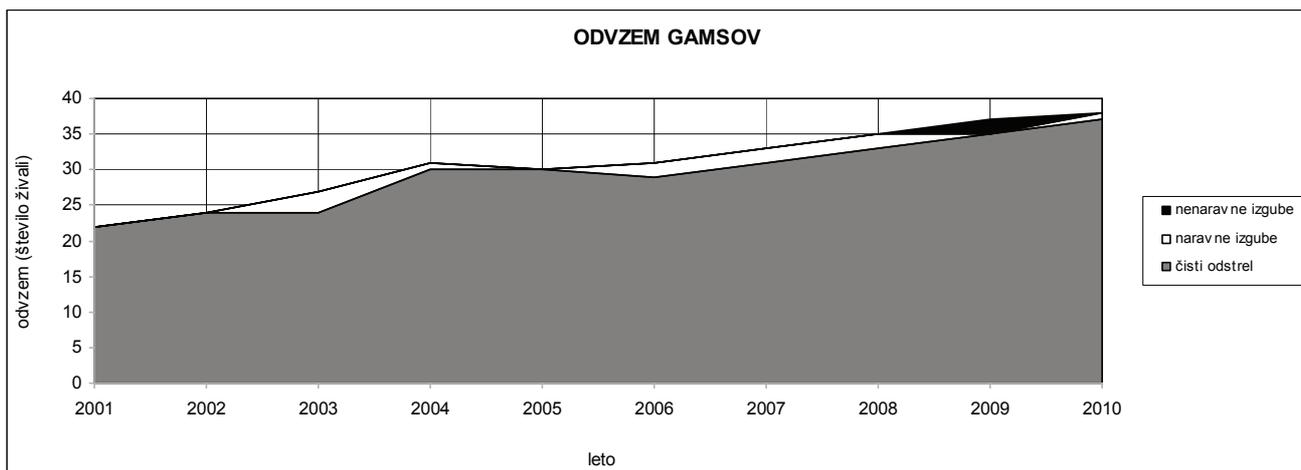
Odstrel in izgube													
Starostna in spolna kategorija/leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%/spol	%/skupaj
mladiči M		1			1	1	2	3	1	3	12	7,0	3,9
1+		3	3	2	5	3	2	2	6	2	28	16,4	9,1
2+	6	8	10	9	3	3	4	6	3	8	60	35,1	19,5
I. starostni razred	6	12	13	11	9	7	8	11	10	13	100	58,5	32,5
kozli 3-7	4	3	1	3	9	7	5	6	6	4	48	28,1	15,6
kozli 8+	1	1	4	3	2	2	2	2	4	4	23	13,5	7,5
skupaj KOZLI	11	16	18	17	18	16	15	19	20	21	171	100,0	55,5
mladiči Ž	1		1			3	4	3	2	3	17	12,4	5,5
1+	1	1		3	1	1	1	1	2	2	13	9,5	4,2
2+	4	3	4	4		5	5	4	4	4	37	27,0	12,0
I. starostni razred	6	4	5	7	1	9	10	8	8	9	67	48,9	21,8
koze 3-10	5	2	3	6	8	4	6	6	6	5	51	37,2	16,6
koze 11+		2	1	1	3	2	2	2	3	3	19	13,9	6,2
skupaj KOZE	11	8	9	14	12	15	18	16	17	17	137	100,0	44,5
SKUPAJ odstrel in izgube	22	24	27	31	30	31	33	35	37	38	308		100,0

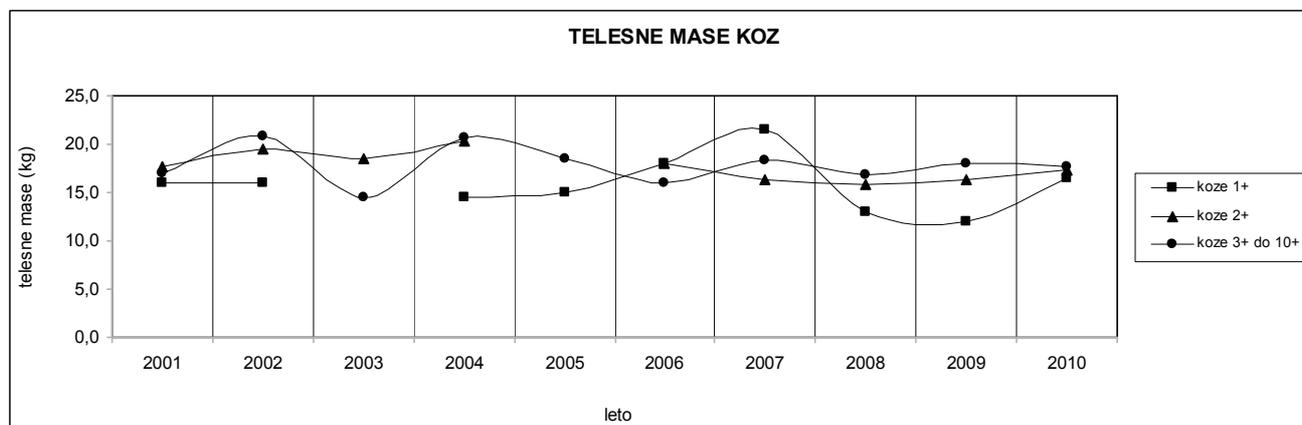
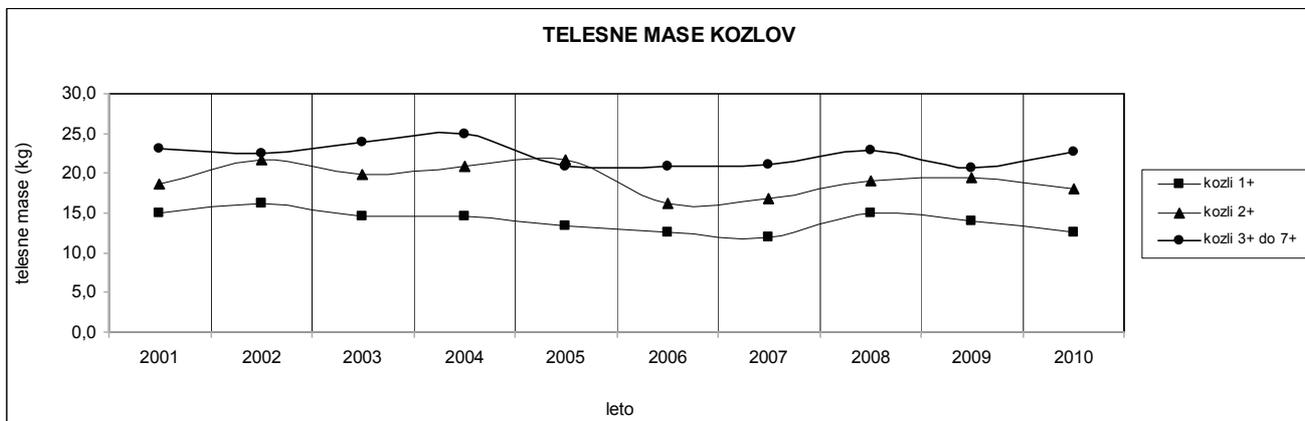
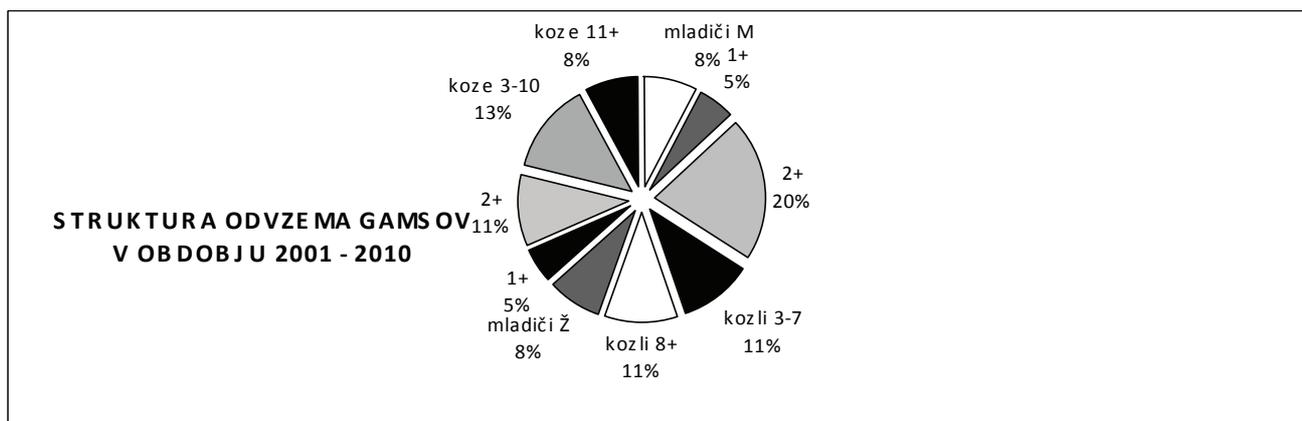
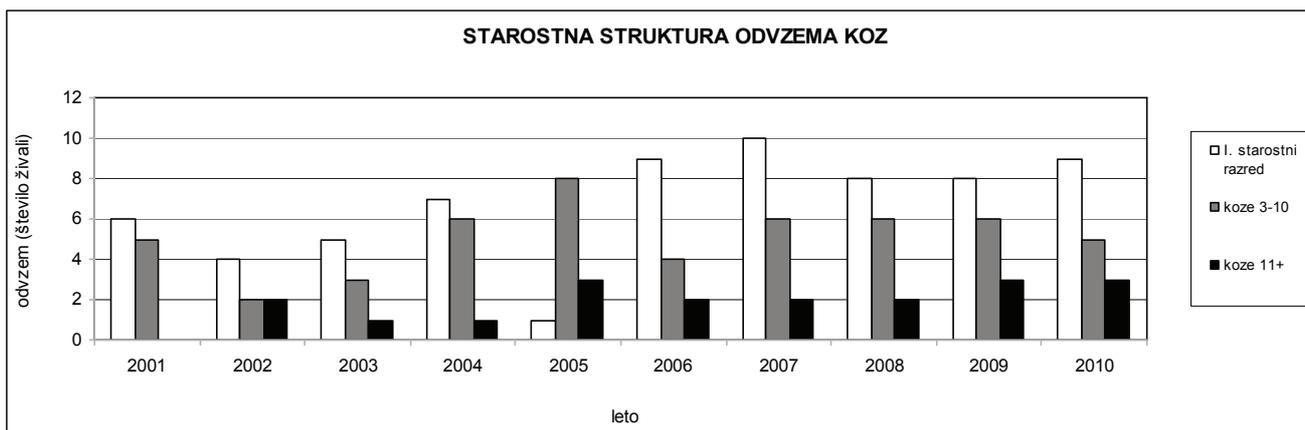
Odstrel in izgube v primerjavi z načrtom													
kategorija / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj		
načrt - skupaj	22	26	28	32	36	36	36	38	40	42	336		
odstrel in izgube / načrt	100,0	92,3	96,4	96,9	83,3	86,1	91,7	92,1	92,5	90,5	91,7		
delež KOZLOV	50,0	66,7	66,7	54,8	60,0	51,6	45,5	54,3	54,1	55,3	55,5		
delež kozlov 2+ in več	50,0	50,0	55,6	48,4	40,0	38,7	33,3	40,0	35,1	42,1	42,5		
delež koz 2+ in več	40,9	29,2	29,6	35,5	36,7	35,5	39,4	34,3	35,1	31,6	34,7		
delež mladih (mladiči, 1+) ne glede na spol	9,1	20,8	14,8	16,1	23,3	25,8	27,3	25,7	29,7	26,3	22,7		

Izgube													
Kategorija / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%	
nenaravne izgube	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	2	15,4	
naravne izgube	0	0	3	1	0	2	2	2	0	1	11	84,6	
skupaj izgube	0	0	3	1	0	2	2	2	2	1	13	100,0	
% izgub	0,0	0,0	11,1	3,2	0,0	6,5	6,1	5,7	5,4	2,6	4,2		
čisti odstrel	22	24	24	30	30	29	31	33	35	37	295		

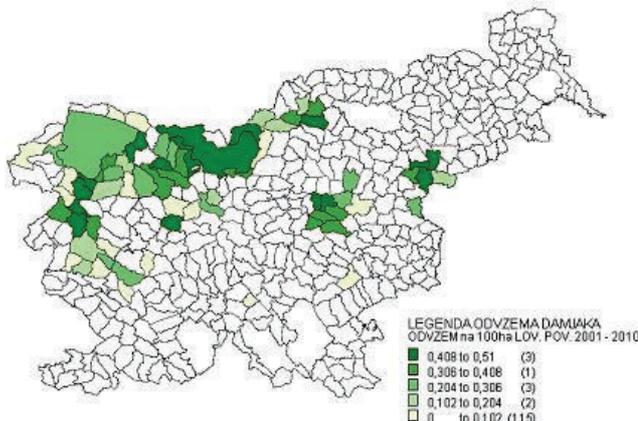
Vzroki izgub													
vzrok / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%	
1 neznan			1	1		2			0	0	1	5	38,5
2 bolezen									0	0	0	0	0,0
3 krivolov									0	0	0	0	0,0
4 cesta									0	0	0	0	0,0
5 železnica									0	0	0	0	0,0
6 plenilci				2				2	2	0	6	46,2	
7 psi									0	0	0	0	0,0
8 kosilnica									0	2	2	15,4	
9 garje									0	0	0	0	0,0

Telesne mase (biološka telesna masa)											
Starostna in spolna kategorija/leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	
mladiči M	6	6			6	10	7	10,3	0	7	
indeks	100,0	100,0	0,0	0,0	100,0	166,7	116,7	171,7	0,0	116,7	
kozli 1+	15,0	16,3	14,5	14,5	13,3	12,5	12,0	15,0	14,0	12,5	
indeks	100,0	108,7	96,7	96,7	88,7	83,3	80,0	100,0	93,3	83,3	
kozli 2+	18,7	21,6	19,9	20,9	21,7	16,3	16,8	19,0	19,5	18,0	
indeks	100,0	115,5	106,4	111,8	116,0	87,2	89,8	101,6	104,3	96,3	
kozli 3+ do 7+	23,1	22,5	24,0	25,0	20,8	20,9	21,0	23,0	20,7	22,8	
indeks	100,0	97,4	103,9	108,2	90,0	90,5	90,9	99,6	89,6	98,7	
kozli 8+ in več	25,0	28,5	22,3	21,3		28,0	20,5	21,5	21,3	24,8	
indeks	100,0	114,0	89,2	85,2	0,0	112,0	82,0	86,0	85,2	99,2	
mladiči Ž	7		8,5			8,3	10,0	9,3	10,0	7,7	
indeks	100,0	0,0	121,4	0,0	0,0	118,6	142,9	132,9	142,9	110,0	
koze 1+	16,0	16,0		14,5	15,0	18,0	21,5	13,0	12,0	16,5	
indeks	100,0	100,0	0,0	90,6	93,8	112,5	134,4	81,3	75,0	103,1	
koze 2+	17,6	19,5	18,5	20,3		18,0	16,3	15,8	16,3	17,3	
indeks	100,0	110,8	105,1	115,3	0,0	102,3	92,6	89,8	92,6	98,3	
koze 3+ do 10+	17,00	20,8	14,5	20,6	18,5	16,0	18,4	16,8	18,0	17,6	
indeks	100,0	122,4	85,3	121,2	108,8	94,1	108,2	98,8	105,9	103,5	
koze 11+ in več	16,0	11,8	19,0	17,0	17,3	18,5		16,5	16,3	18,0	
indeks	100,0	73,8	118,8	106,3	108,1	115,6	0,0	103,1	101,9	112,5	

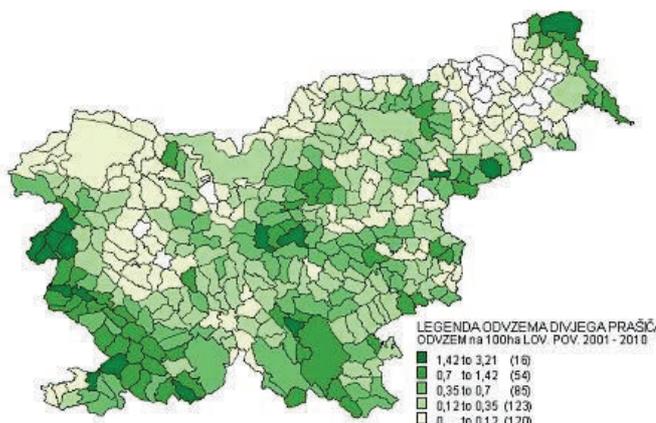
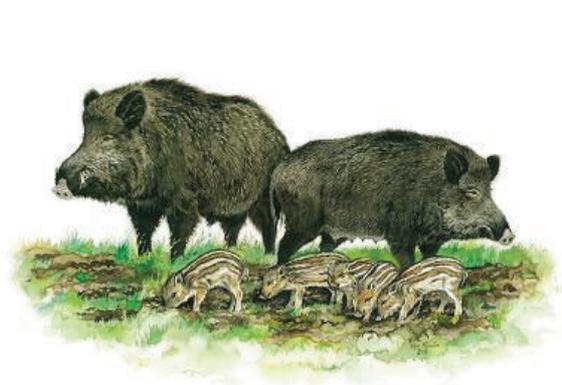

6.6 MUFLON (*Ovis amon (aries) musimon* Schrabber.)

V območju se pojavlja muflon le v oborah, iz katerih občasno uhajajo pobegle živali. V preteklem desetletnem obdobju so bili ugotovljeni pobegi iz obor na Riglju, v Osilnici in Polomu. Lastnikom obor je uspelo odloviti in vrniti v obore večji del pobeglih živali. Skupno so upravljavci lovišč v navedenem obdobju uplenili enega muflona. Uplenjen je bil v lovišču Velike Poljane. Preostali del pobeglih muflonov je postal plen velikih zveri. V prosti naravi muflona kot ne avtohtono živalsko vrsto ne želimo imeti. Občasno pobegle živali se zato v skladu z zakonodajo in po postopku, ki je zapisan v poglavju o oborah tega načrta čim hitreje odvzame iz lovišč in LPN.

6.7 DIVJI PRAŠIČ (*Sus scrofa* L.)

6.7.1 Prostorski okviri obravnave

Prostorski okvir obravnave je Kočevsko - Belokranjsko lovsko upravljavsko območje.

6.7.2 Upravljanje v preteklem deset letnem obdobju

Stopnja uresničevanja načrtovanega odvzema po številu in strukturi

Realizacija načrtovanega odvzema je bila 104 %, kar je zelo ugodno. Spolna struktura odstrela je ugodna in znaša 54 % prašiči : 46 % svinje. Starostna struktura odstrela znaša 91 % mladih : 9 % starejših in je skladna z načrtovano. Pri realizaciji načrta po kategorijah prihaja do največjega odstopanja pri prenizki realizaciji odstrela mladičev – 54 % od planiranih 60 % ter previsoki realizaciji odstrela lanščakov, kar je posledica prekasnega pričetka lova mladičev.

Delež izgub v skupnem odvzemu je minimalen in znaša 1 %.

Odvzem divjega prašiča je tekom obdobja močno nihal glede na letni prirastek in prehranske razmere v posameznem letu. V desetletnem obdobju se kaže rahel trend upada številčnosti.

Biološki kazalniki

Izgube po višini in vzrokih ter trendi izgub

Ugotovljene izgube divjih prašičev v območju so minimalne, saj znašajo le 1 % skupnega odvzema. Med izgubami je najpogostejše vzrok neugotovljen (51 %), sledi promet (30 %), zveri (11 %), bolezen (4 %) ter skupaj ostali vzroki 4 %. Izgube v obdobju nihajo skladno z nihanjem številčnosti in odstrela. V zadnjih letih je opazen porast izgub zaradi zveri.

Gibanja telesnih mas

Najnižje telesne mase vseh kategorij so bile zabeležena na začetku desetletnega obdobja, temu je sledila do konca obdobja postopna rast telesnih mas. Telesne mase ozimcev kažejo enakomerno rast tekom vsega obdobja, pri odraslih in enoletnih osebkih pa so opazna v posameznih letih tudi večja nihanja telesnih mas.

Primernosti načrtovanega odvzema v preteklem obdobju in pojasnitev vzrokov za morebitna odstopanja

Realizacija odvzema kaže na ustrezno primernost načrtovanega odstrela. Letni odvzem je bil načrtovan na osnovi realizacije v preteklem triletnem obdobju in ga je bilo moč v skladu s strukturo presepati. Letno tako sicer prihaja do odstopanj, ki pa se v daljšem obdobju izravnavajo.

6.7.3 Ocena stanja populacije

Trend številčnosti populacij in ocena prostorske razporeditve

Populacija divjega prašiča v območju je stabilna. Značilna zanjo so nihanja povezana z obrodnom bukve, doba, gradna, cera in kovanja. V severozahodnem, manj gozdnatem delu območja je številčnost zaradi manj ugodnih razmer nižja. Na gostitev v prostoru znatno vplivajo ukrepi krmljenja. Pojav večje količine ogrcev na območju osrednje Kočevske je v letih 2004 in 2005 povzročil višje koncentracije divjih prašičev na travnikih in s tem izjemen dvig škod. Večji odvzem v populaciji svinj v letu 2005 je vplival na zmanjšanje številčnosti divjih prašičev in s tem povezanega odvzema v drugi polovici desetletja.

Spolna in starostna struktura

Spolna struktura populacije je ustrezna. V starostni strukturi je zaradi višjega posega v razred lanščakov in srednje starih merjascev (2-5 let) premalo zrelih merjascev. Letni prirastek divjih prašičev močno niha, saj je odvisen predvsem od obroda gozdnega drevja ter s tem povezane zgodnejše spolne zrelosti lanščakinj. Velik vpliv na višino letnega prirastka imajo tudi vremenske razmere v času prasiatve.

Zdravstveno stanje

Bolezni se v populaciji divjih prašičev v zadnjem 10 letnem obdobju ni ugotovilo. Zaradi prisotnosti prašičje kuge v sosednji Hrvaški vrši VURS v območju preiskave vzorcev krvi na prisotnost virusa prašičje kuge (KPK), vrši pa se tudi pregled vzorcev krvi na bolezen Aujeszkega (BA).

Medsebojni vplivi z ostalimi vrstami

Divji prašič je zaradi načina življenja v tropu le redko plen velikih zveri. Kot vsejed si išče hrano na tleh in v njih, kar ob visoki številčnosti negativno vpliva na talne gnezdilce. Njegova prisotnost je zato nezaželjena na območjih rastišč divjega petelina in jerebjih stanišč. V letih 2004 in 2005 ter 2008 in 2009 je prišlo zaradi gradacije ogrcev junijskega hrošča do večjih škod na travnikih z razritinami.

6.7.4 Cilj upravljanja s populacijo

Želeni trend številčnosti s ciljno gostoto in prostorska razporeditev

Zaradi velikih problemov s škodami na kmetijskih kulturah v območju ni zaželena višja številčnost te vrste. Zaradi varstva ogroženega divjega petelina ni zaželena stalna prisotnost divjih prašičev v višje ležečih predelih jelovo-bukovega gozda.

Ciljna starostna, spolna in kakovostna strukture

Ciljna spolna struktura predvideva enak delež obeh spolov. Ciljna starostna struktura je takšna, da tvorijo ogrodje populacije vitalni 2-6 let stari osebki, obeh spolov ki dosežejo tudi zrelost (6+ let stari osebki) ter ustrezno kakovost trofej. Višina populacije mora biti usklajena z drugimi dejavnostmi v okolju, predvsem z kmetijstvom.

Ciljno razmerje z ostalimi populacijami vrst divjadi

Stalna prisotnost divjih prašičev je nezaželena na rastiščih divjega petelina in boljših jerebjih staniščih, zato velja na teh predelih prepoved krmljenja.

6.7.5 Usmeritve za upravljanje s populacijo**Usmeritve za določitev ukrepov v populaciji**Starostni in spolni razredi

Moški spol	Ženski spol
Mladiči/Ozimci	
Lanščaki*	Lanščakinje*
Merjasci*	Svinje*

* Določitev dejanske starosti za prehod v višji starostni razred na podlagi pregleda zobovja. zobovja.

Zaradi velike variabilnosti v času poleganja divjih prašičev (prek celega leta) se starostna kategorizacija vsake izločene živali (v kategorijah mladič/ozimec, lanščak in 2+ žival) opravi glede na določitev dejanske starosti (v mesecih) na podlagi pregleda razvojne stopnje in izraščенosti zobovja. Zaradi nezmožnosti prepoznavanja dejanske starosti živali, ki so na prehodu v višji starostni razred, pred samim odstrelom, se pri opredelitvi starostne kategorije v primeru dokončnega dvoma presoja v smislu izbora/določitve nižje starostne kategorije, in sicer:

- osebkii do ocenjenega 12. meseca starosti se ne glede na datum uplenitve kategorizirajo kot mladiči, pri čemer se pri mejnih primerih (ocenjena starost 12.-13. mesecev) logično upošteva tudi datum prehoda 31.3./1.4.);
- osebkii med ocenjenim 13. in 24. mesecem starosti se ne glede na datum uplenitve kategorizirajo kot enoletne živali (lanščaki, lanščakinje);
- osebkii med ocenjenim 24. in 27. mesecem ter uplenjeni do 31.3. tekočega leta se ne glede na dejansko starost ocenijo kot lanščaki/lanščakinje, s čimer se doseže primerljiva kategorizacija živali, ki so bile v istem letu poležene v zimskem oziroma spomladanskem času.

Zaradi namenov kasnejših analiz se priporoča, da se za vse divje prašiče do ocenjene starosti 24 mesecev starost v mesecih tudi ustrezno evidentira. Z namenom relevantnega določanja starosti divjih prašičev se priporoča tudi ustrezno usposabljanje članov Komisij za oceno odstrela in izgub v LUO.

Starostna in spolna struktura odvzema

Starostni razred	Izhodiščna struktura*		
	M	Ž	Skupaj
Ozimci	min 50-70 %		min 50-70 %
Lanščaki / Lanščakinje	max 10-20 %	min 10-20 %	max 20-40 %
Merjasci 2+ / Svinje 2+	max 5 %	min 5 %	10 %
Skupaj	50 %	50 %	100 %

* Z načrti se v posameznem LUO določi načrtovan odvzem v konkretnih % in ne intervalno.

Načrtovanje odvzema pri cilju: uravnavanje številčnosti

Za uravnavanje številčnosti populacije je treba načrtovati predvsem dovolj veliko poseganje med vse kategorije divjega prašiča, še zlasti pa v kategorijo ozimcev, kjer sledimo cilju, da v razred enoletnih osebkov preraste minimalno število osebkov.

Načrtovanje odvzema pri cilju: zmanjševanje številčnosti (konkretna lovišča, za katera v določenem letu velja ta cilj, se določi z letnimi lovskoupravljavskimi načrti)

Za doseganje zmanjševanja številčnosti populacije se mora poleg intenzivnega odstrela ozimcev v odvzemu povečati tudi delež ženskih osebkov (lanščakinje in svinje 2+), pri čemer je smiselno z načrtom predpisati vsaj minimalno število rodnih samic obeh kategorij, ki jih je potrebno odvzeti iz LUO.

Tudi pri tem cilju je priporočeno, da je svinja vodnica tropa pri izvajanju lova »varovana« kategorija, saj lahko njen odstrel prek zrušitve socialne strukture povzroči še večji prirastek in škode na kmetijskih kulturah.

V primerih načrtovanega občutnega zmanjšanja številčnosti divjih prašičev se z načrti odvzema kategorije ozimcev in lanščakov obeh spolov praviloma ne ločuje in ne omejuje. Priporočljiv je tudi čim zgodnejši začetek odstrela ozimcev.

V LUO-jih, kjer se pojavljajo (po fenotipu) očitni križanci z domačim prašičem (vpliv hibridizacije), se lahko odstreljuje vse spolne in starostne kategorije teh (križanih) divjih prašičev brez omejitev, pri čemer se odstrel izven lovne dobe obravnava kot izredni odstrel in mora biti izveden po ustreznih podzakonskih postopkih.

Časovna dinamika odvzema

Skupinski lovi na divje prašiče se praviloma izvajajo od 15.9. do 31.1.

Ostalo

Dopustno odstopanje od načrta odvzema za divjega prašiča za lovišča, ki imajo načrtovan odvzem 20 in več osebkov divjega prašiča, je lahko po višini navzdol največ do 30 %, pri čemer se izračunane vrednosti odstopanja zaokrožujejo na najbližjo celo vrednost. V loviščih, kjer je načrtovano znatno zmanjšanje številčnosti divjih prašičev, je odvzem svinj 2+ po višini neomejen. V loviščih z načrtovanim odvzemom 20 in več osebkov divjega prašiča mora biti tako realiziran odvzem vsaj 70 % načrtovanega števila ozimcev, lanščakinj ter svinj 2+, medtem, ko je realizacija odvzema merjascev in lanščakov lahko manjša in po višini ni obvezujoča. Navzgor odvzem količinsko ni omejen, praviloma pa mora biti skluden s spolno in starostno strukturo osnovnega načrta. To pomeni, da je pri preseganju načrtovanega odvzema ter tudi pri realizaciji odvzema v višini od 70 % do 100 %, delež ozimcev, lanščakinj ter svinj 2+ (svinj v primeru načrtovanega znatnega zmanjšanja številčnosti divjih prašičev) v strukturi odvzema vsaj tolikšen, kot je za posamezno kategorijo predviden z načrtom odvzema (minimalni delež). Delež lanščakov, merjascev ter potencialno tudi svinj 2+ (v loviščih, kjer je načrtovana ohranitev številčnosti divjih prašičev) pa je lahko enak ali manjši načrtovanemu deležu v odvzemu. Pri izračunu deleža svinj 2+ in merjascev 2+ v odvzemu po loviščih se za ti kategoriji upošteva tudi dovoljeno odstopanje +1 kos, ki se ga ustrezno upošteva pri načrtovanju odvzema v naslednjem/naslednjih letih.

Dopustno odstopanje od načrta odvzema za divjega prašiča za lovišča, ki imajo načrtovan odvzem več kot 5 in do 20 osebkov divjega prašiča, je lahko po višini navzdol največ do 50 %, pri čemer se izračunane vrednosti odstopanja zaokrožujejo na najbližjo celo vrednost. V loviščih, kjer je načrtovano znatno zmanjšanje številčnosti divjih prašičev, je odvzem svinj 2+ po višini neomejen. V loviščih z načrtovanim odvzemom od 6 do 20 osebkov divjega prašiča mora biti tako realiziran odvzem vsaj 50 % načrtovanega števila ozimcev, lanščakinj ter svinj 2+, medtem ko je realizacija odvzema merjascev in lanščakov lahko manjša in po višini ni obvezujoča. Navzgor odvzem količinsko ni omejen, praviloma pa mora biti skluden s spolno in starostno strukturo osnovnega načrta. To pomeni, da je pri preseganju načrtovanega odvzema (ne pa tudi pri realizaciji odvzema v višini od 50 % do 100 %), delež ozimcev, lanščakinj ter svinj 2+ (svinj v primeru načrtovanega znatnega zmanjšanja številčnosti divjih prašičev) v strukturi odvzema vsaj tolikšen, kot je za posamezno kategorijo predviden z načrtom odvzema (minimalni delež). Delež lanščakov, merjascev ter potencialno tudi svinj 2+ (v loviščih, kjer je načrtovana ohranitev številčnosti divjih prašičev) pa je lahko enak ali manjši načrtovanemu deležu v odvzemu. Pri izračunu deleža svinj 2+ in merjascev 2+ v odvzemu po loviščih se za ti kategoriji upošteva tudi dovoljeno odstopanje +1 kos, ki se ga ustrezno upošteva pri načrtovanju odvzema v naslednjem/naslednjih letih.

Za lovišča, kjer je prisotnost divjih prašičev zgolj občasna ali je njihova številčnost majhna, se konkretne usmeritve za upravljanje navede v letnem načrtu LUO. Loviščem, ki imajo **načrtovan odvzem manjši ali enak 5 osebkom**, načrtovane višine odvzema praviloma ni treba dosežati (možno odstopanje do 100 %). Navzgor odvzem količinsko ni omejen, a se lahko struktura odvzema nad enoletnih osebkov z načrti dodatno omeji. Tudi v teh loviščih je dovoljeno odstopanje odvzema v primerjavi z načrtom v primeru svinj 2+ in merjascev 2+ po loviščih +1 kos, kar se ustrezno upošteva pri načrtovanem odvzemu v naslednjem/naslednjih letih.

Izjemoma, t.j. v primeru bistveno manjše številčnosti divjih prašičev v celotnem LUO ali delih LUO, je odstopanje lahko tudi večje od navedenih, pri čemer se odstopanja utemelji po postopkih, ki so skladni s podzakonskimi akti.

Lovske organizacije z internimi navodili na noben način ne smejo omejevati izvajanje načrta odvzema divjih prašičev (npr. omejevanje lova na privabljajalnih krmiščih; določanje sankcij za uplenitev katerekoli kategorije divjega prašiča, ki je z načrtovanim odvzemom še dovoljena). V loviščih, kjer je načrtovano znatno zmanjšanje številčnosti divjih prašičev, tudi ni dovoljeno omejevanje skupinskih lovov v obdobju od 15.9. do 31.1.

Usmeritve za opazovanje in spremljanje številčnosti, strukture in zdravstvenega stanja populacije

Upravljalci lovišč so v skladu s pravilnikom dolžni voditi evidenco odvzema. V odvzem štejejo vse vrste izgub, tudi nenaravne izgube ter v predelih s prisotnostjo velikih zveri tudi izgube po zvereh. Za določitev starosti divjega prašiča je potrebno predložiti spodnjo čeljust divjega prašiča in za starejšega merjasca čekane. Loviščem posebnega namena čeljusti ozimcev in lanščakov glede na veliko število odvzema in dejstvo, da se vrši prodaja teh kategorij z glavo in nogami, ni potrebno predložiti. Upravljalci lovišč in lovišč s posebnim namenom morajo posebno pozornost nameniti tudi spremljavi zdravstvenega stanja v populacijah in vsak sum na pojav bolezni ali pogin javiti ustrezni veterinarski organizaciji (VURS). Še posebej je to pomembno zaradi bližine meje z Republiko Hrvaško, kjer občasno prihaja do pojava klasične prašičje kuge.

Preglednica 13: Pregled podatkov o divjem prašiču za obdobje 2001 – 2010

DIVJI PRAŠIČ

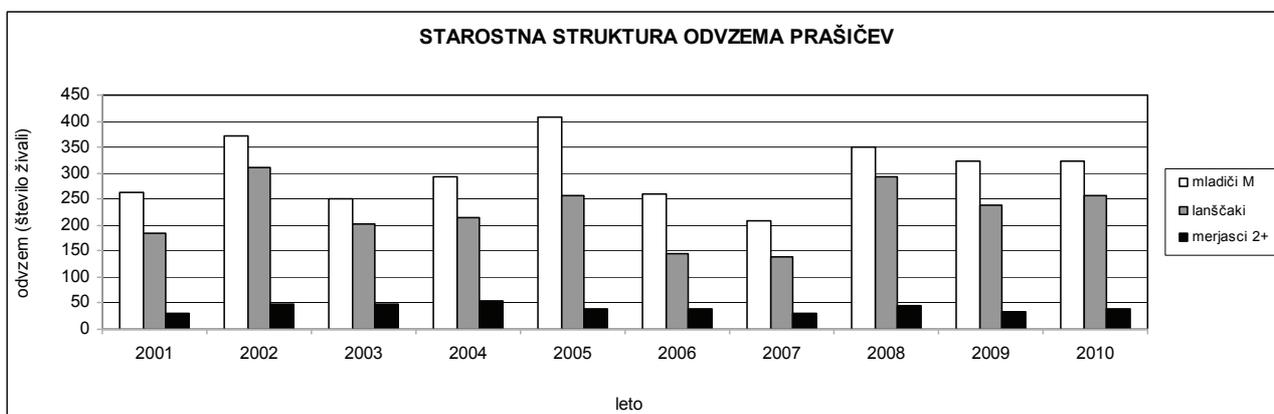
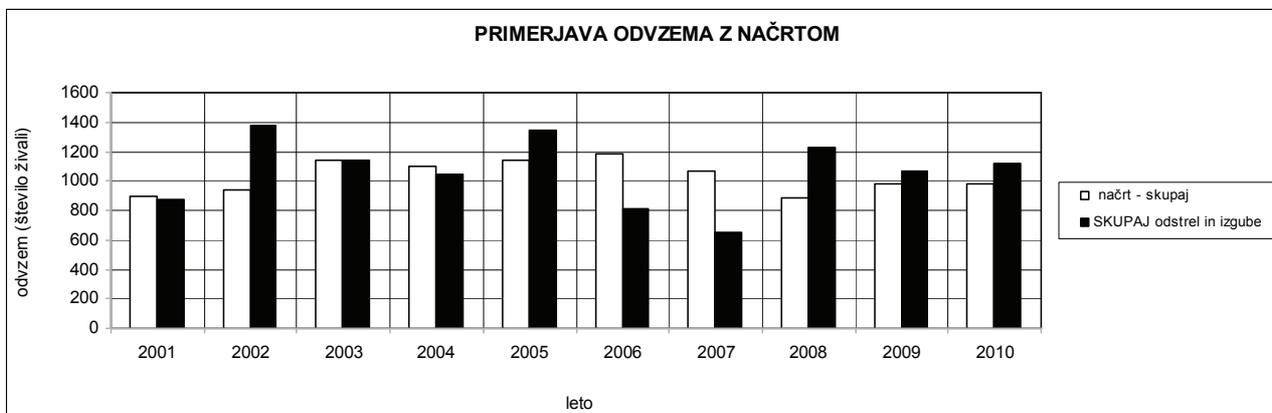
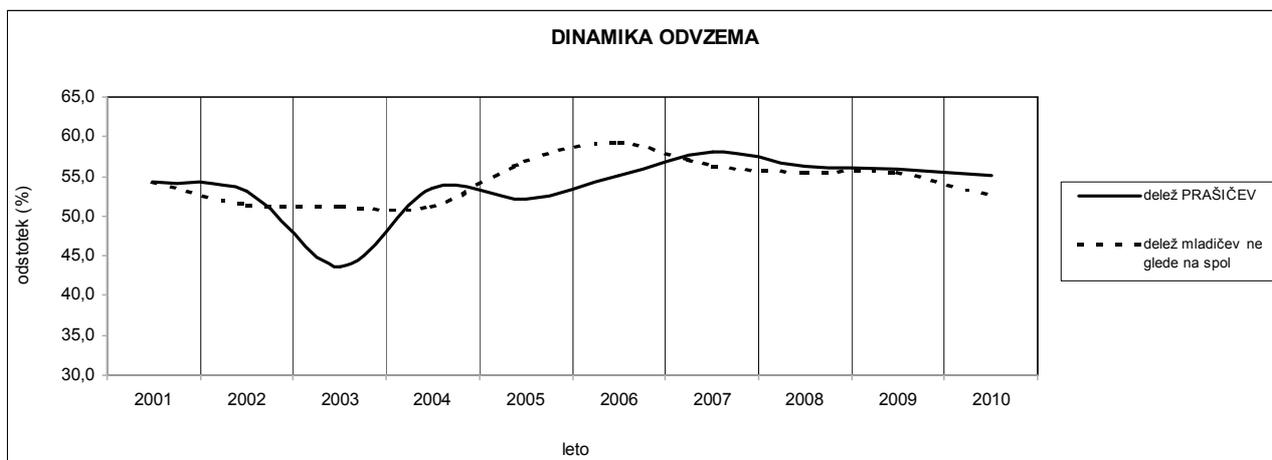
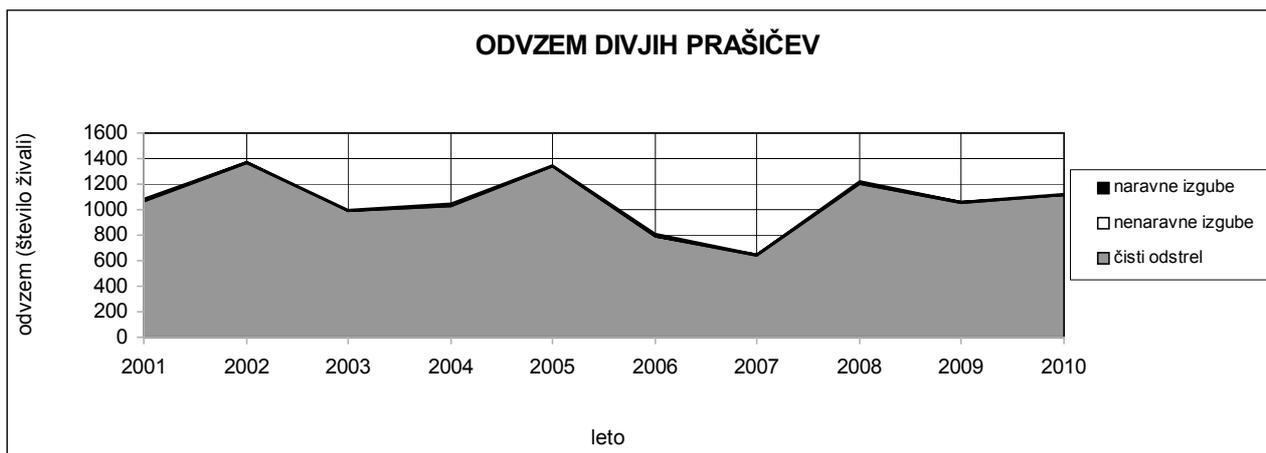
Odstrel in izgube													
Starostna in spolna kategorija/leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%/spol	%/skupaj
mladiči M	343	370	250	293	408	259	208	351	324	323	3129	54,0	29,2
lanščaki	192	312	201	213	256	146	140	292	239	256	2247	38,8	21,0
merjasci 2+	41	49	49	53	39	40	31	44	32	38	416	7,2	3,9
skupaj PRAŠIČI	576	731	500	559	703	445	379	687	595	617	5792	100,0	54,0
mladiči Ž	285	337	238	241	359	219	159	327	268	266	2699	54,8	25,2
lanščakinje	160	240	182	187	203	93	92	166	171	183	1677	34,0	15,6
svinje 2+	61	69	79	57	84	50	23	42	31	54	550	11,2	5,1
skupaj SVINJE	506	646	499	485	646	362	274	535	470	503	4926	100,0	46,0
SKUPAJ odstrel in izgube	1082	1377	999	1044	1349	807	653	1222	1065	1120	10718		100,0

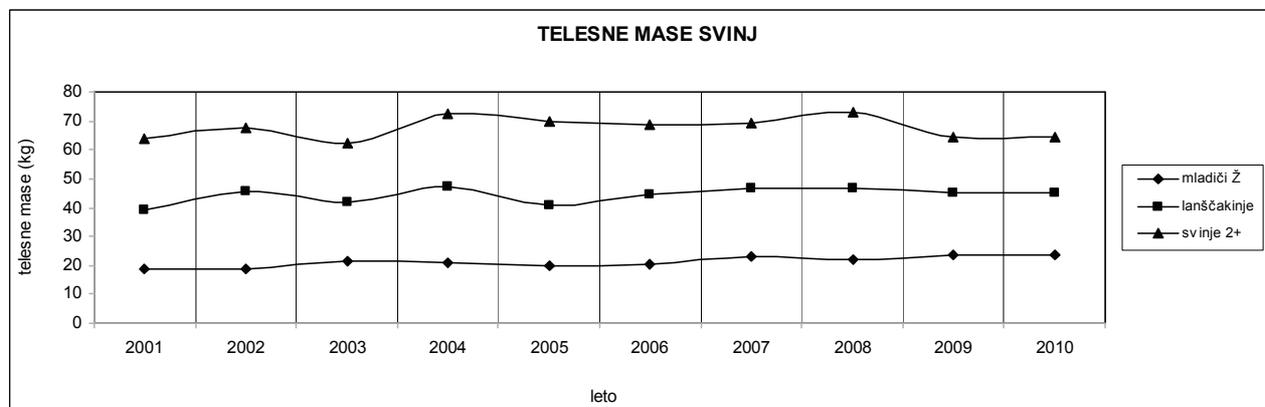
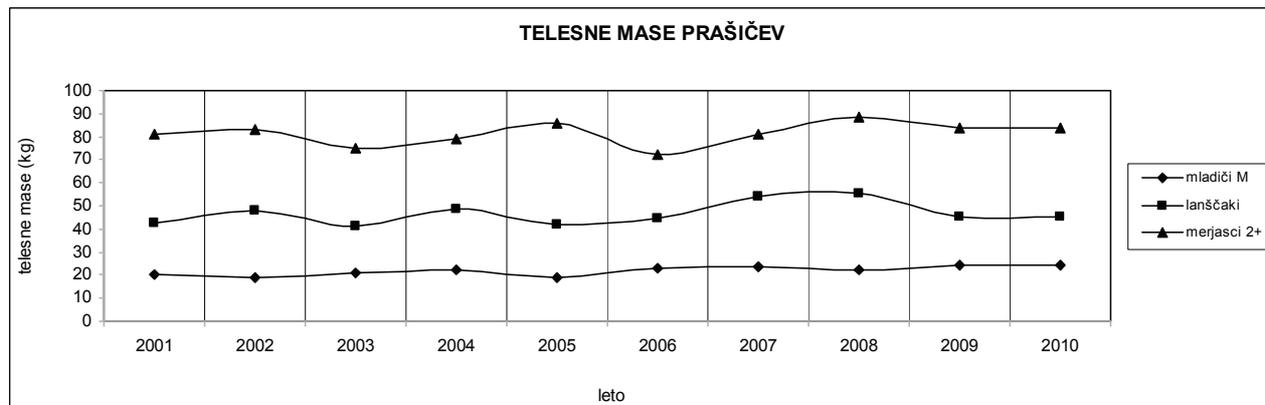
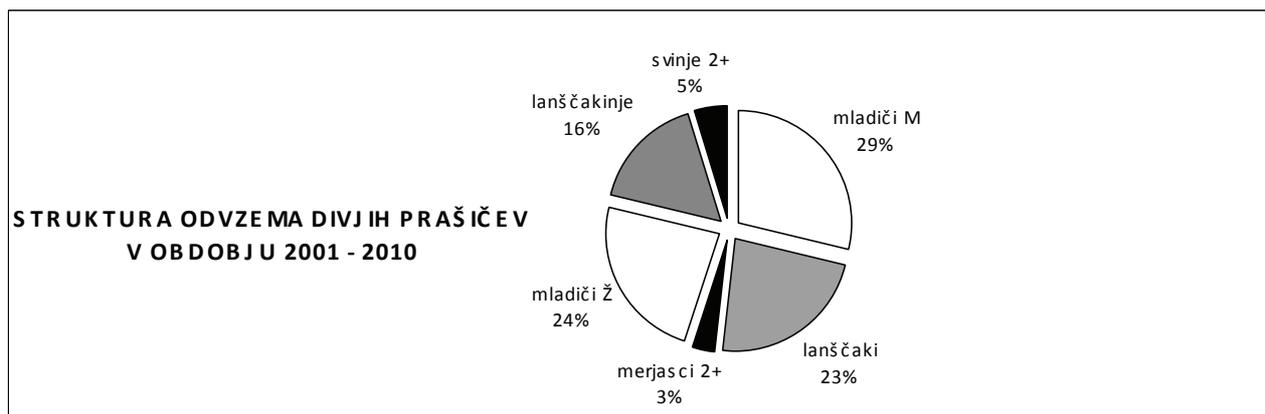
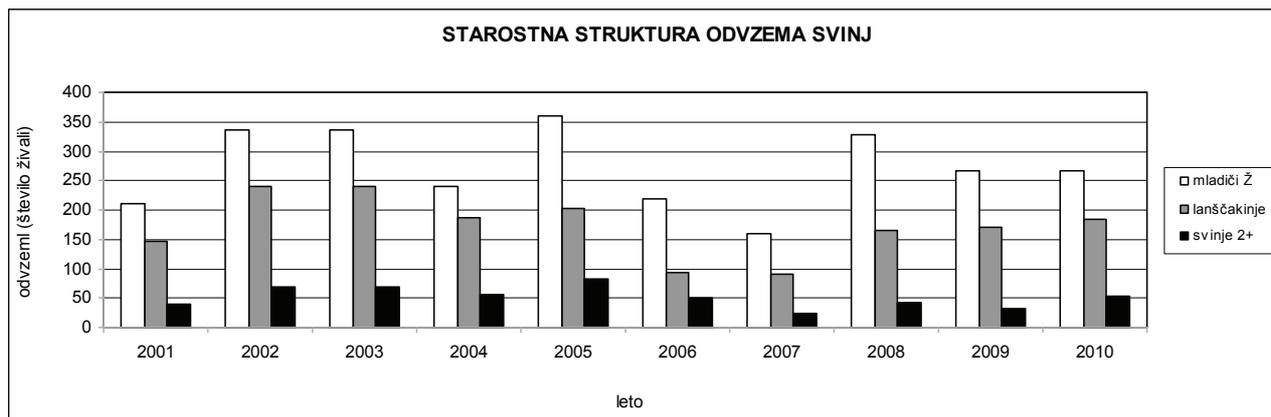
Odstrel in izgube v primerjavi z načrtom											
kategorija / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj
načrt - skupaj	896	934	1141	1098	1140	1180	1070	890	980	980	10309
odstrel in izgube / načrt	120,8	147,4	87,6	95,1	118,3	68,4	61,0	137,3	108,7	114,3	104,0
delež PRAŠIČEV	53,2	53,1	50,1	53,5	52,1	55,1	58,0	56,2	55,9	55,1	54,0
delež mladičev ne glede na spol	58,0	51,3	48,8	51,1	56,9	59,2	56,2	55,5	55,6	52,6	54,4
delež lanščakov ne glede na spol	32,5	40,1	38,3	38,3	34,0	29,6	35,5	37,5	38,5	39,2	36,6
delež večletnih - 2+ ne glede na spol	9,4	8,6	12,8	10,5	9,1	11,2	8,3	7,0	5,9	8,2	9,0

Izgube in odvzem												
kategorija / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%
nenaravne izgube	5	8	5	6	3	4	2	8	3	4	48	33,8
naravne izgube	10	6	10	11	9	16	8	9	7	8	94	66,2
skupaj izgube	15	14	15	17	12	20	10	17	10	12	142	100,0
% izgub	1,4	1,0	1,5	1,6	0,9	2,5	1,5	1,4	0,9	1,1	1,3	
čisti odstrel	1067	1363	984	1027	1337	787	643	1205	1055	1108	10576	

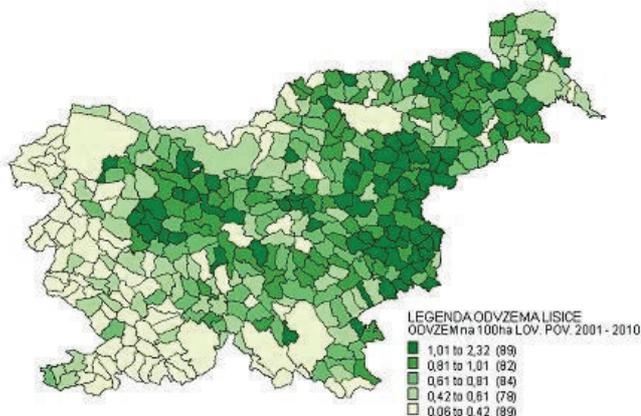
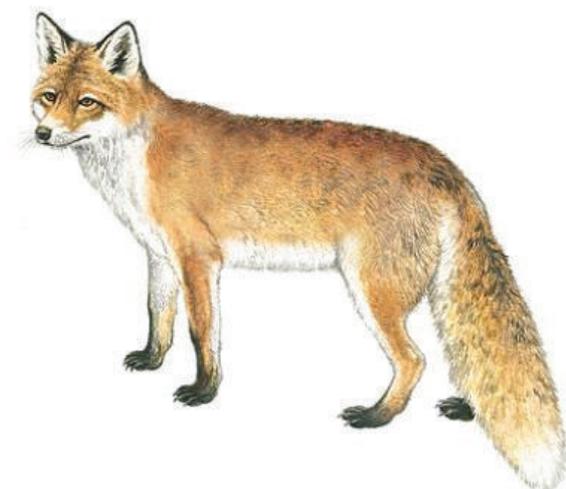
Vzroki izgub												
vzrok / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%
1 neznan	9	5	5	8	8	13	5	7	7	6	73	51,4
2 bolezen	0	0	0	1	0	2	2	0	0	0	5	3,5
3 krivolov	0	0	0	1	0			2	0	0	3	2,1
4 cesta	5	7	5	5	3	4	2	5	2	3	41	28,9
5 železnica	0	1	0	0	0			0	0	0	1	0,7
6 plenilci	1	1	5	2	1	1	1	1	0	2	15	10,6
7 psi								1	0	0	1	0,7
8 kosilnica								0	1	1	2	1,4
9 garje								1	0	0	1	0,7

Telesne mase (biološka telesna masa)											
Starostna in spolna kategorija/leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	
mladiči M	22,9	19,2	21,2	22,6	19,2	22,7	23,8	22,1	24,3	24,3	
indeks	100,0	83,8	92,6	98,7	83,8	99,1	103,9	96,5	106,1	106,1	
lanščaki	48,5	47,8	41	48,4	42,1	44,9	54,1	55,4	45,4	45,4	
indeks	100,0	98,6	84,5	99,8	86,8	92,6	111,5	114,2	93,6	93,6	
merjasci 2+	77,8	82,9	75	78,9	85,9	72,2	81,1	88,8	83,7	83,7	
indeks	100,0	106,6	96,4	101,4	110,4	92,8	104,2	114,1	107,6	107,6	
mladiči Ž	21,7	18,7	21,3	21,1	19,8	20,6	22,9	21,9	23,6	23,6	
indeks	100,0	86,2	98,2	97,2	91,2	94,9	105,5	100,9	108,8	108,8	
lanščakinje	41,8	45,4	42,1	47,3	40,6	44,8	46,6	46,7	45	45	
indeks	100,0	108,6	100,7	113,2	97,1	107,2	111,5	111,7	107,7	107,7	
svinje 2+	72,4	67,8	62,4	72,6	69,8	68,5	69,1	73,1	64,2	64,2	
indeks	100,0	93,6	86,2	100,3	96,4	94,6	95,4	101,0	88,7	88,7	

6.8 LISICA (*Vulpes vulpes* L.)

6.8.1 Prostorski okvir obravnave

Lisica se pojavlja v vsem območju. Prostorski okvir obravnave lisice je 3. Kočevsko-Belokranjsko lovsko upravljavsko območje.

6.8.2 Upravljanje v preteklem deset letnem obdobju

Odstrel lisice v desetletnem obdobju je bil 95,8 %, kar je v skladu z načrtom. Ugotovljene izgube znašajo 8,1 % skupnega odvzema. Največji delež izgub je posledica povoza (71 %), slede izgube zaradi bolezni (14 %) in zaradi neugotovljivega vzroka 9 %. Dejanske izgube so zagotovo višje od ugotovljenih in evidentiranih in imajo trend naraščanja. Tekom desetletja je številčnost populacije lisic naraščala do leta 2002, ko je prišlo do kulminacije, kateri je sledil močen padec številčnosti. Iz analize odvzema se v zadnjih treh letih nakazuje ponoven trend rasti populacije.

6.8.3 Ocena stanja populacije

Populacija lisice je imela do leta 2002 izrazit trend rasti, kar je posledica uspešnega cepljenja proti steklini. Sledila je kulminacija številčnosti in pojav garij kot »upora okolja«, kar je povzročilo skokovito zmanjšanje številčnosti, v zadnjem obdobju pa populacija ponovno zmerno narašča. Lisica je prisotna na celem območju in je kot izredno prilagodljiva vrsta prisotna tako v gozdnih, kot kmetijskih in urbanih območjih.

6.8.4 Cilj upravljanja s populacijo

Cilj je zdrava populacija, v kateri se ne pojavljajo nalezljive bolezni, posebej še steklina. Zaželeno je ohranitev nizke številčnosti, ki je pogoj za vitalno, zdravo populacijo in uravnovešeno stanje do drugih živalskih vrst. Lisica je prilagodljiva vrsta, ki uspeva tudi v močno spremenjenem/degradiranem življenjskem okolju. Kot za ostale vrste divjadi je ciljno stanje življenjskega okolja ohranjeno naravno okolje.

Številčnost lisice sme biti tolikšna, da bo omogočala obstoj in razvoj populacije poljskega zajca in ostalih vrst, nenazadnje tudi srnjadi, na katero ima vpliv s plenjenjem mladičev. V predelih, kjer visoka številčnost lisice ogroža obstoj katere druge vrste ali kjer intenzivno upravljamo s poljsko divjadjo, moramo njeno število držati na minimumu. Sicer je v uravnovešenem naravnem okolju lisica pomemben regulator malih glodalcev in kot takšna pomemben ekološki dejavnik.

6.8.5 Usmeritve za upravljanje s populacijo

Pri lisici se načrtuje odzvem. Izgube se evidentirajo kot pomemben bioindikator ter se všttevajo v realizacijo odvzema.

Dovoljeno odstopanje po višini je navzdol do – 30 %, odstopanje navzgor je v višini do + 100 % načrtovanega številčnega odvzema. Za lovišča, ki imajo načrt odvzema do vključno 10 kosov, se kot

dopustno odstopanje navzdol od načrta šteje realizacija - 3 kose. V letnih načrtih se loviščem po potrebi predlaga načine stimulacije odstrela lisic.

Pri lovu na lisico na sploh ter še posebej v času polaganja vab za peroralno vakcinacijo je potrebno upoštevati navodila in izdelan letni program Veterinarske uprave RS.

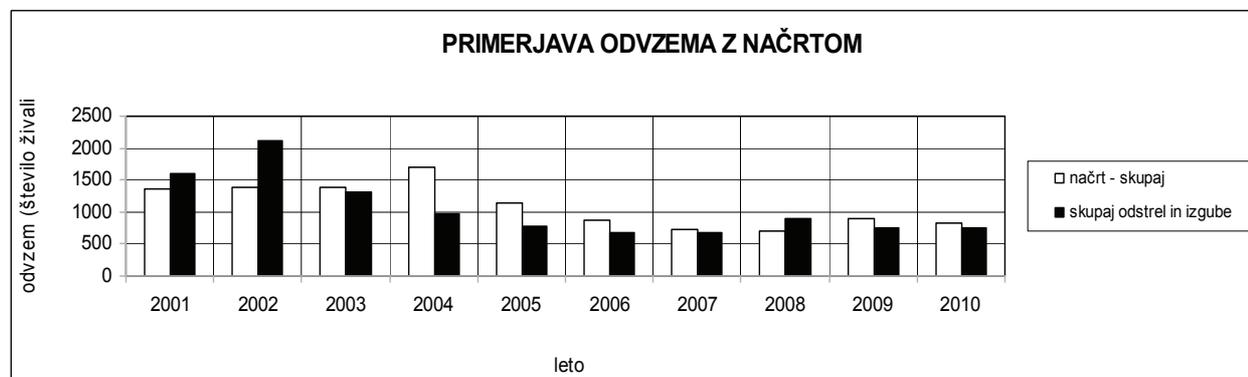
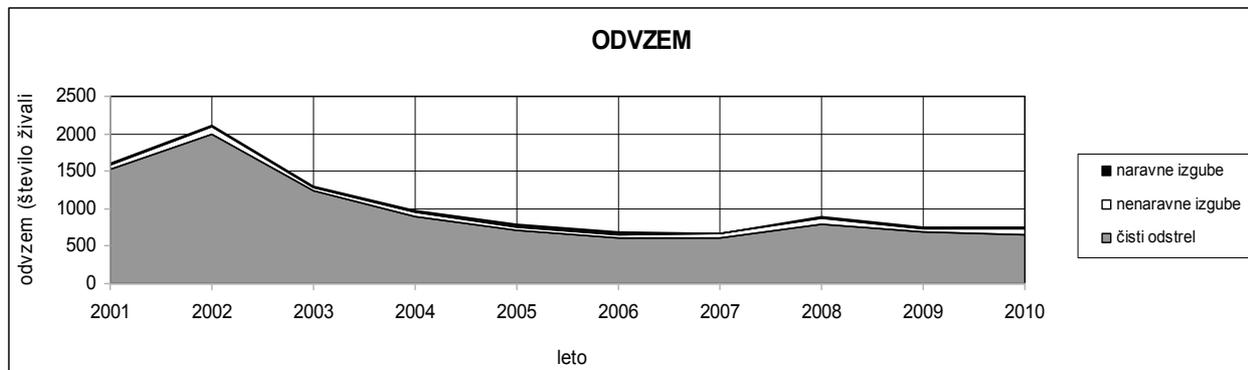
Preglednica 14: Pregled podatkov o lisici za obdobje 2001 – 2010

LISICA

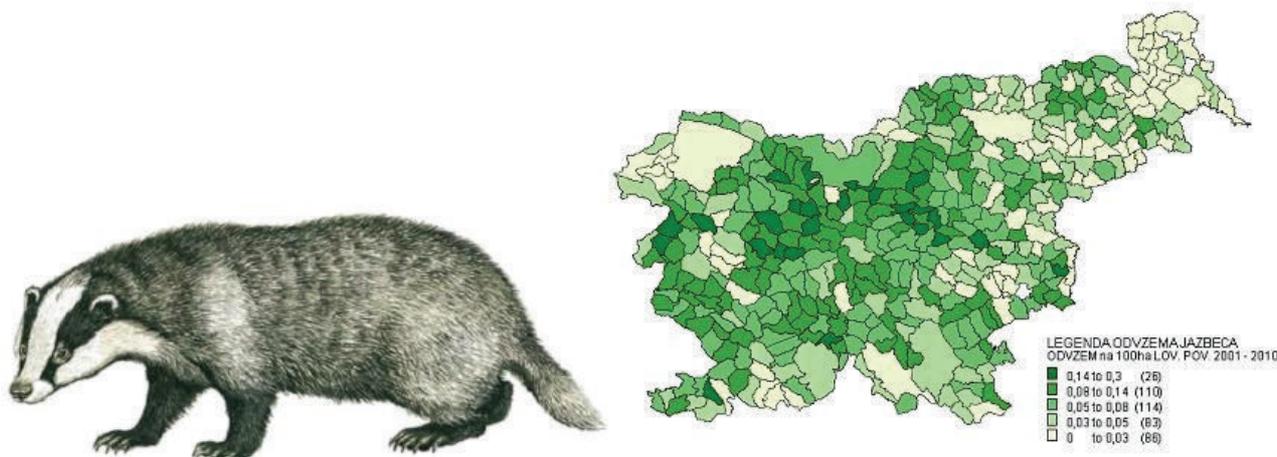
Odstrel in izgube											
Starostna in spolna kategorija/leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj
samci	810	1031	632	473	390	345	344	450	381	365	5221
samice	797	1090	674	501	397	340	330	446	371	391	5337
skupaj odstrel in izgube	1607	2121	1306	974	787	685	674	896	752	756	10558
načrt - skupaj	1359	1384	1389	1694	1140	880	736	715	896	824	11017
odstrel in izgube / načrt	118,2	153,3	94,0	57,5	69,0	77,8	91,6	125,3	83,9	91,7	95,8

Izgube												
Kategorija / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%
nenaravne izgube	60	110	53	59	52	49	46	74	47	72	622	72,7
naravne izgube	19	27	22	23	30	26	11	25	24	26	233	27,3
skupaj izgube	79	137	75	82	82	75	57	99	71	98	855	100,0
% izgub	4,9	6,5	5,7	8,4	10,4	10,9	8,5	11,0	9,4	13,0	8,1	
čisti odstrel	1528	1984	1231	892	705	610	617	797	681	658	9703	

Vzroki izgub												
vzrok / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%
1 neznan	12	7	5	17	8	4	3	5	7	13	81	9,5
2 bolezen	5	19	17	6	20	22	1	16	10	4	120	14,0
3 krivolov		0						0	0	0	0	0,0
4 cesta	60	105	53	59	50	48	45	71	45	69	605	70,8
5 železnica								0	0	0	0	0,0
6 plenilci							1	0	0	0	1	0,1
7 psi		5			2	1		3	0	0	11	1,3
8 kosilnica							1	0	2	3	6	0,7
9 garje	2	1			2		6	4	7	9	31	3,6

6.9 JAZBEC (*Meles meles* L.)

6.9.1 Prostorski okvir obravnave

Prostorski okvir obravnave je lovsko upravljavsko območje. Jazbec je prisoten v vseh loviščih lovsko upravljavskega območja. Pogostejši je v gozdnatih predelih lovišč, ki so v stiku z kmetijskim prostorom. Pogosteje se pojavlja tudi v okolici krmišč za divje prašiče in mrhovišč, kjer se najpogosteje tudi izvaja odstrel te vrste.

6.9.2 Upravljanje v preteklem deset letnem obdobju

Načrtovani odvzem jazbega v desetletju je bil v območju 77,6 % realiziran. Odvzem jazbega v območju je upadal do sredine desetletnega obdobja, ko je dosegel najnižjo raven, od tedaj dalje se kaže izrazit trend naraščanja odvzema. V desetletnem obdobju je letni odvzem znašal 63 do 150 kosov. Izgube znašajo 27 % in od leta do leta močno nihaja, kaže pa se trend rasti. Najpogostejši vzrok izgub je promet z 91 %, sledi neznan vzrok z 6 % in ostali vzroki z 3 %.

6.9.3 Ocena stanja populacije

Populacija jazbega v območju je vitalna. V zadnjem obdobju ni zaznavnih bolezni. Številčnost jazbega periodično niha in je trenutno v rasti. Na lokalni razpored in številčnost te vrste v okolju ima poleg naravnih dejavnikov znaten vpliv tudi krmljenje z močnimi krmili - koruzo. Spolna in starostna struktura populacije je ugodna, prirastek pa primeren številčnosti. V preteklih 10 letih je bilo zdravstveno stanje dobro, ugotovljeni so le 3 primeri izgube zaradi bolezni. Na začetku obdobja je bil vzrok za nižjo številčnost tudi steklina.

Previsoka številčnost vrste ni zaželeno na območjih habitatov velikega petelina in gozdnega jereba. Kot vsejed ima pomembno mesto v prehranskih verigah v gozdu in na travnih površinah. Jazbec je sicer potencialni plen velikih zveri, vendar je to zelo poredko.

Jazbec lahko v okolju povzroča lokalno tudi škode na poljščinah (predvsem koruzi).

6.9.4 Cilj upravljanja s populacijo

Cilj gospodarjenja z jazbecem je ohranitev primerne številčnosti in zdravstvenega stanja populacije, v kateri se ne pojavljajo nalezljive bolezni in ki ne bo povzročala večjih škod v okolju (poljščine). V predelih, ki so pomembni za gozdne kure je cilj kot pri ostalih malih zvereh minimalna številčnost vrste. Ohranitev naravnega, mešanega gozda z veliko plodonosnih drevesnih in grmovnih vrst in ohranjenimi jazbinami.

6.9.5 Usmeritve za upravljanje s populacijo

Pri jazbecu se načrtuje odvzem. Izgube se evidentirajo kot pomemben bioindikator ter se všteto v realizacijo odvzema.

Odstopanje po višini navzdol praviloma ni omejeno. Dovoljeno odstopanje navzgor je v višini do + 100 % načrtovanega številčnega odvzema.

Posegi v populacijo z odstrelom se letno prilagajajo številčnosti vrste v okolju. Odstrel naj bo prednostno usmerjen v predele, kjer se lokalno pojavljajo škode na kmetijskih kulturah in tja, kjer večja številčnost vrste ni zaželena (rastišča, gnezdišča,..). Upravljalci lovišč evidentirajo v skladu z pravilnikom vse izločitve iz populacije.

V primeru pojava epidemiološke bolezni so upravljalci lovišč dolžni upoštevati vsa določila veterinarske službe. Za upravljanje s populacijo je pomembna skrb za življenjsko okolje s pospeševanjem in sadnjo plodonosnega drevja in obdelavo krmnih njiv ter varovanje jazbin (izločitev ekocelic pri gospodarjenju z gozdom). Na izboljšanje prehranskih razmer vplivajo tudi vsa krmiljenja z močnimi krmili v gozdnem prostoru.

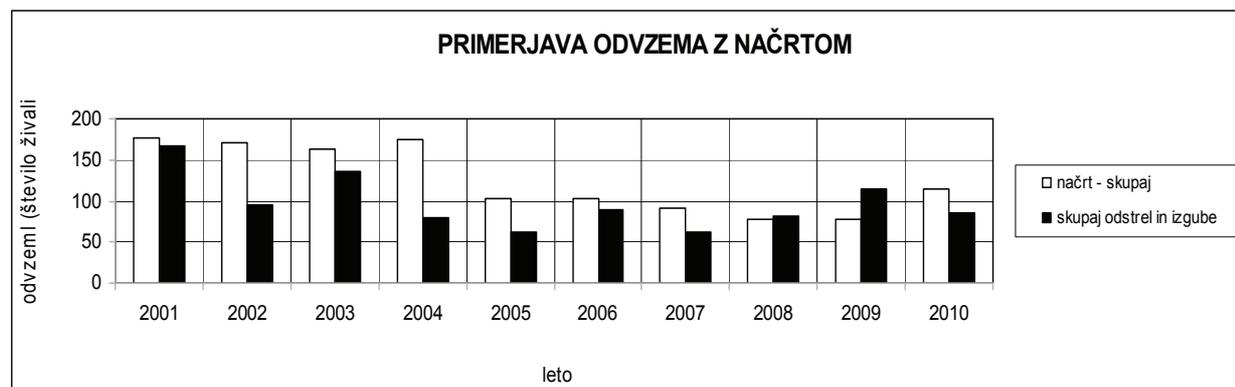
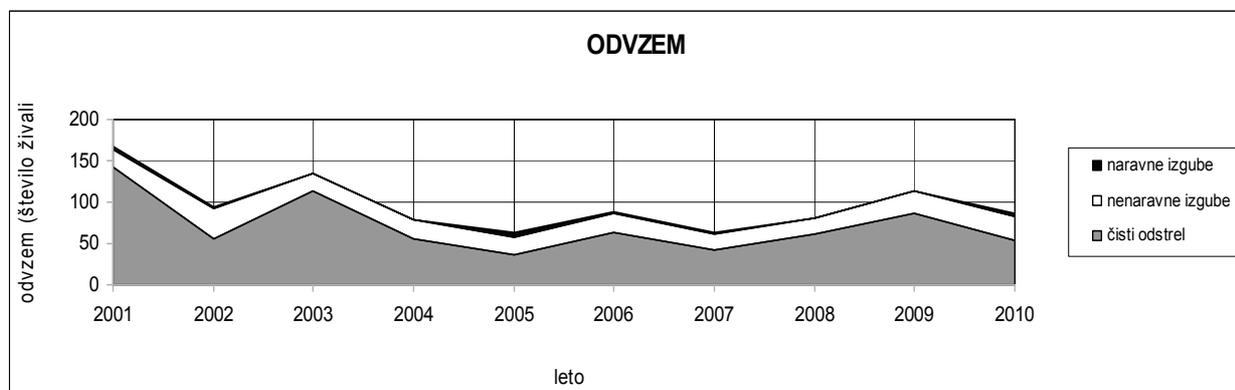
Preglednica 15: Pregled podatkov o jzebcu za obdobje 2001 – 2010

JAZBEC

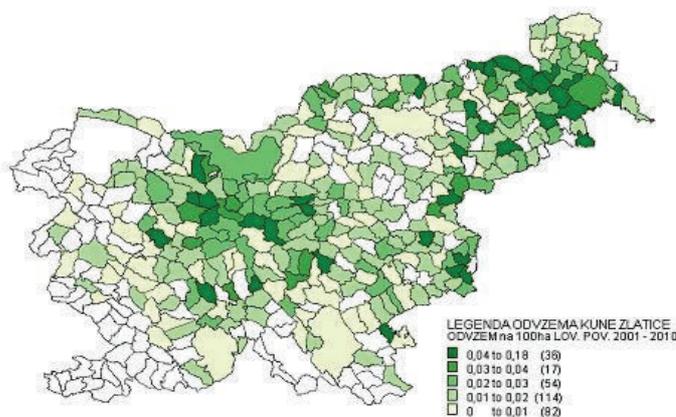
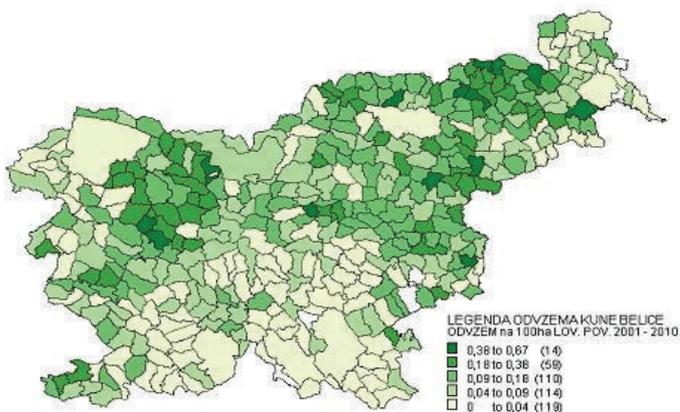
Odstrel in izgube											
Starostna in spolna kategorija/leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj
samci	95	50	84	55	45	49	33	49	65	59	584
samice	72	45	51	24	18	40	30	32	49	27	388
skupaj odstrel in izgube	167	95	135	79	63	89	63	81	114	86	972
načrt - skupaj	177	170	164	174	103	103	92	77	78	114	1252
odstrel in izgube / načrt	94,4	55,9	82,3	45,4	61,2	86,4	68,5	105,2	146,2	75,4	77,6

Izgube												
kategorija / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%
nenaravne izgube	21	38	21	23	21	23	19	19	26	29	240	92,3
naravne izgube	3	2	0	1	5	2	1	1	1	4	20	7,7
skupaj izgube	24	40	21	24	26	25	20	20	27	33	260	100,0
% izgub	14,4	42,1	15,6	30,4	41,3	28,1	31,7	24,7	23,7	38,4	26,7	
čisti odstrel	143	55	114	55	37	64	43	61	87	53	712	

Vzroki izgub												
vzrok / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%
1 neznan	2	1		1	5	2	1	0	1	3	16	6,2
2 bolezen		1						1	0	1	3	1,2
3 krivolov								0	0	0	0	0,0
4 cesta	21	36	21	23	21	22	19	19	24	29	235	90,4
5 železnica		1						0	0	0	1	0,4
6 plenilci	1	0						0	0	0	1	0,4
7 psi		1				1		0	0	0	2	0,8
8 kosilnica									2	0	2	0,8
9 garje									0	0	0	0,0

6.10 KUNA BELICA (*Martes foina* Erxleben.) in KUNA ZLATICA (*Martes martes* L.)

6.10.1 Prostorski okviri obravnave

Prostorski okvir obravnave je lovsko upravljavsko območje.

6.10.2 Upravljanje v preteklem deset letnem obdobju

Realizacija odvzema v desetletnem obdobju je pri kuni belici 75 %, pri kuni zlatici pa 58 %. Odvzem kune belice in kune zlatice je v teku desetletnega obdobja nihal odvisno od številčnosti vrste, katera znatno sledi nihanju številčnosti malih glodalcev. Delež izgub pri kuni belici v odvzemu znaša 50 %, pri kuni zlatici pa 35 % in ima trend naraščanja. Poglavitni vzrok izgub pri obeh vrstah je z 90% promet, sledi pa mu neznani vzrok.

6.10.3 Ocena stanja populacije

Kuna belica in kuna zlatica sta prisotni na celotnem območju. Nihanje odvzema nakazuje periodično nihanje številčnosti vrste. Ima stabilen trend razvoja. Kuna belica se vse pogosteje pojavlja tudi v naseljih. Zanesljivo je poleg odstrela največji vzrok izločitev promet. Lov na kuni se je zmanjšal, zato podatki odstrela ne kažejo pravega stanja številčnosti obeh vrste.

Obe vrsti kun sta vsejedi. V njihovi prehrani glede na dostopnost prevladuje rastlinska ali živalska hrana. Med hrano živalskega izvora prevladujejo mali glodalci in ptice, plenijo pa vse vrste, ki jih obvladajo. Ker se kune pojavljajo tudi na mrhoviščih in krmiščih za lisice je pomembno, da se ti objekti ne nahajajo na rastiščih in pomembnejših staniščih gozdnih kur.

6.10.4 Cilj upravljanja s populacijo

Želeni cilj je ohranitev okolju primerne številčnosti obeh vrst kun na celotnem območju, kjer se tudi sedaj že pojavljata. V predelih intenzivnega upravljanja z malo poljsko divjadjo in pomembnejših stanišč gozdnih kur se bo poizkušala vzdrževati minimalno številčnost obeh vrst kun.

6.10.5 Usmeritve za upravljanje s populacijo

Pri kuni belici in kuni zlati se načrtuje odvzem. Izgube se evidentirajo kot pomemben bioindikator ter se všttevajo v realizacijo odvzema.

Odstopanje po višini je navzdol praviloma ni omejeno. Dovoljeno odstopanje navzgor je v višini do + 100 % načrtovanega številčnega odvzema.

Posegi v populaciji kune belice bodo prilagojeni gibanju številčnosti vrste. Priporoča se intenzivnejši odstrel v predelih rastišč divjega petelina, v predelih z številčnejšo prisotnostjo gozdnega jereba in intenzivnejše gojitve male poljske divjadi. Intenziven odstrel v predelih pojavljanja škod.

V primeru pojava epidemiološke bolezni so upravljavci lovišč dolžni upoštevati vsa določila veterinarske službe. Ustrezne prehranske razmere se bo ohranjalo že s samim gojenjem rastišču primerne sestave gozda v katerem bomo pospeševali plodonosne vrste, ohranjali grmovni sloj, ne uporabljali strupov in ohranjali pogoje za pester živalski svet. Ohranjanje dreves z dupli in večjimi gnezdi za izboljšanje bivalnih razmer kun.

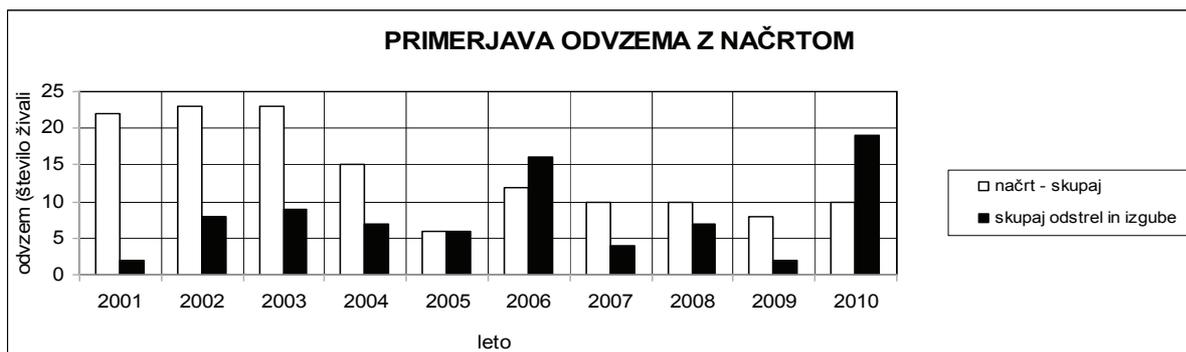
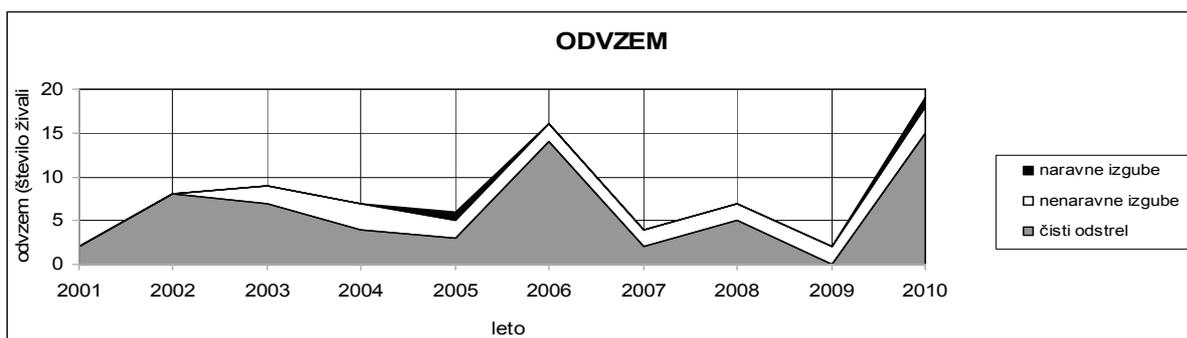
Preglednica 16: Pregled podatkov o kuni zlati in kuni belici za obdobje 2001 – 2010

KUNA ZLATICA

Odstrel in izgube											
Odstrel in izgube / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj
skupaj odstrel in izgube	2	8	9	7	6	16	4	7	2	19	80
načrt - skupaj	22	23	23	15	6	12	10	10	8	10	139
odstrel in izgube / načrt	9,1	34,8	39,1	46,7	100,0	133,3	40,0	70,0	25,0	190,0	57,6

Izgube												
Kategorija / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%
nenaravne izgube	0	0	2	3	2	2	2	2	2	3	18	90,0
naravne izgube	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	2	10,0
skupaj izgube	0	0	2	3	3	2	2	2	2	4	20	100,0
% izgub	0,0	0,0	5,1	6,4	3,0	1,5	5,0	2,9	8,0	2,1	34,8	
čisti odstrel	2	8	7	4	3	14	2	5	0	15	60	

Vzroki izgub												
Vzrok / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%
1 neznan			0							1	1	5,0
2 bolezen					1						1	5,0
3 krivolov											0	0,0
4 cesta		0		3	2	2	2	2	2	3	18	90,0
5 železnica											0	0,0
6 plenilci											0	0,0
7 psi											0	0,0
8 kosilnica											0	0,0
9 garje											0	0,0

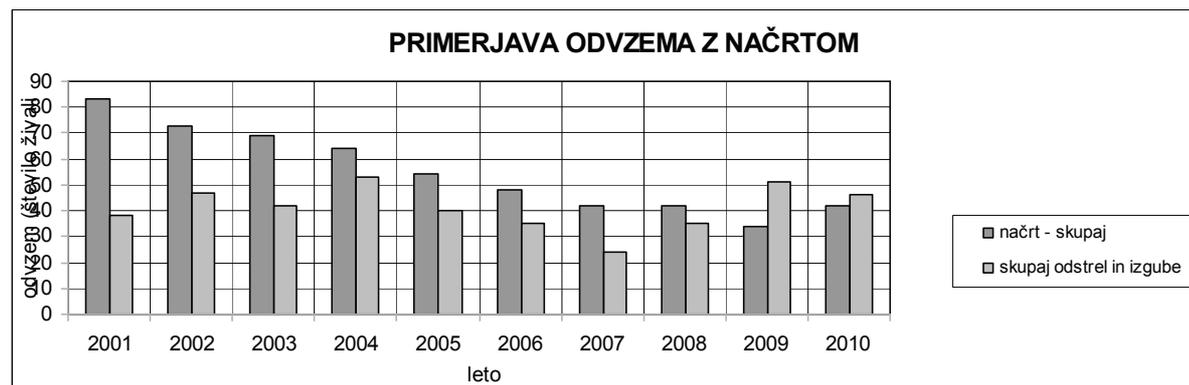
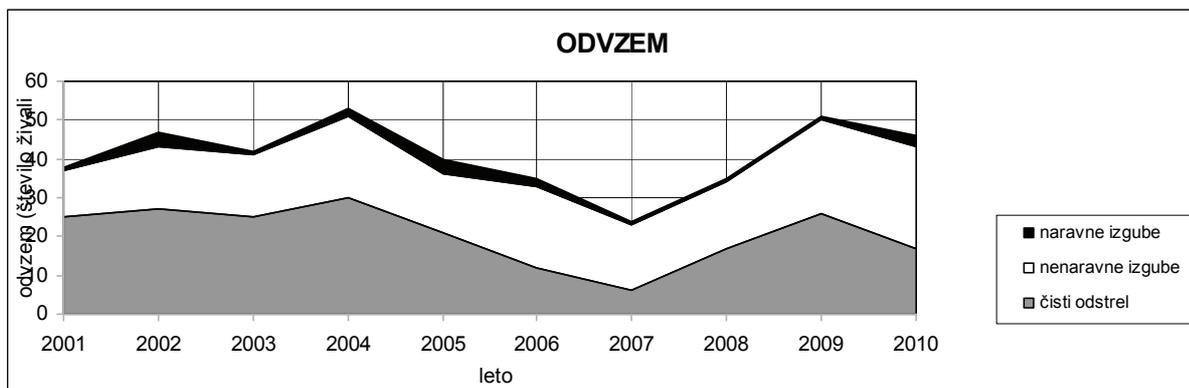

KUNA BELICA

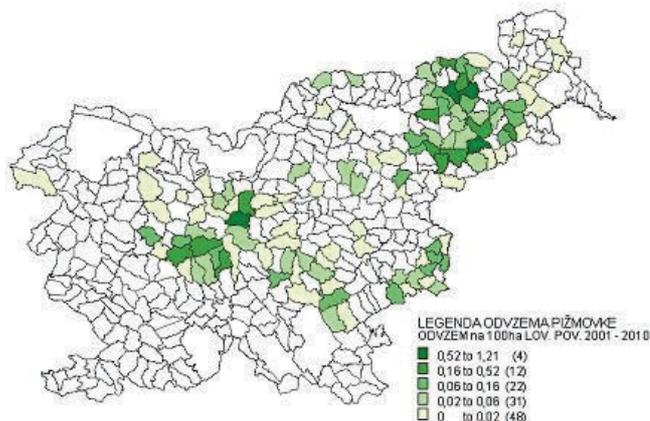
Odstrel in izgube											
Odstrel in izgube / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj
skupaj odstrel in izgube	38	47	42	53	40	35	24	35	51	46	411
načrt - skupaj	83	73	69	64	54	48	42	42	34	42	551
odstrel in izgube / načrt	45,8	64,4	60,9	82,8	74,1	72,9	57,1	83,3	150,0	109,5	74,6

Izgube												
Kategorija / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%
nenaravne izgube	12	16	16	21	15	21	17	17	24	26	185	90,2
naravne izgube	1	4	1	2	4	2	1	1	1	3	20	9,8
skupaj izgube	13	20	17	23	19	23	18	18	25	29	205	100,0
% izgub	34,2	42,6	40,5	43,4	47,5	65,7	75,0	51,4	49,0	63,0	49,9	
čisti odstrel	25	27	25	30	21	12	6	17	26	17	206	

Vzroki izgub												
Vzrok / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%
1 neznan	1	4	1	2	3	2	1	0	1	2	17	8,3
2 bolezen					1			1	0	1	3	1,5
3 krivolov								0	0	0	0	0,0
4 cesta	12	16	16	21	15	20	17	17	22	26	182	88,8
5 železnica								0	0	0	0	0,0
6 plenilci								0	0	0	0	0,0
7 psi						1		0	0	0	1	0,5
8 kosilnica									2	0	2	1,0
9 garje									0	0	0	0,0

6.11 PIŽMOVKA (*Ondatra zibethica* L.)

6.11.1 Prostorski okviri obravnave

Pižmovka se nahaja v spodnjem toku reke Kolpe, v Lahinji in njenih pritokih v Beli Krajini, v reki Krki ter v reki Rašici in njenih pritokih.

6.11.2 Upravljanje v preteklem deset letnem obdobju

Stopnja realizacije odstrela pižmovke je znašala 10,4 %. Odstrel te vrste je nizek, po letu 2005 pa nimamo več nobenega zabeleženega odvzema. Kaže se izrazit trend upadanja odvzema. V preteklem desetletju ni bilo ugotovljenih izgub pižmovke.

Načrtovan odvzem v preteklem obdobju je bil minimalen. Manjša realizacija, izključno z odstrelom ima vzrok v upadu interesa za lov pižmovke (krzno). Posegi v populacijo niso bistveno vplivali na populacijo. Na vrsto ugodno vpliva ohranjanje obvodnega drevja in grmovja.

6.11.3 Ocena stanja populacije

Populacija ima trend širjenja. Opažanja kažejo, da se ta tujerodna vrsta postopoma širi tudi v preostale vode v območju. Največjo številčnost pižmovke imamo v predelu reke Lahinje in Kolpe v Beli Krajini. Vitalna populacija pižmovke ima visok letni prirastek (do tri legla z do 12 mladičev letno). Izgub zaradi bolezni ni evidentiranih. To kaže na ugodno zdravstveno stanje vrste. Telesnih mas se v preteklem obdobju ni ugotavljalo. Kot vsejeda vrsta je pižmovka možen konkurent vidri, vendar tudi njen možni plen. Pomemben naravni sovražnik pižmovke je pri nas le lisica.

6.11.4 Cilj upravljanja s populacijo

Želeni cilj je vzdrževanje okolju primerne številčnosti populacije pižmovke, ki ne bo imela negativnih vplivov na domorodne rastlinske in živalske vrste. Kot za ostale obvodne vrste je pomembna ohranitev čistega okolja in naravnih, nereguliranih vodotokov z bujnim obrežnim rastjem. Zaradi izredne reprodukcijske sposobnosti in nizke življenjske dobe (do 3 leta) je nepomembna določitev ciljne strukture populacije. Razmerja z ostalimi populacijami živalskih vrst so malo poznana, zato bi bilo zaželeno ugotoviti prisotnost živalskih vrst in njihova pogostnost pred in po priselitvi alohtone pižmovke v posamezno okolje.

6.11.5 Usmeritve za upravljanje s populacijo

Pri pižmovki se načrtuje odvzem. Izgube se evidentirajo kot pomemben bioindikator ter se všttevajo v realizacijo odvzema.

Dovoljeno odstopanje po višini je navzdol do – 50 %, odstopanje navzgor je v višini do + 100 % načrtovanega številčnega odvzema. Za lovišča, ki imajo načrt odvzema do vključno 10 kosov, se kot dopustno odstopanje navzdol od načrta šteje realizacija - 5 kosov.

Posegi v populacijo naj bodo prilagojeni gibanju številčnosti vrste. Lov na to vrsto ni dovoljen v času vzreje mladičev. V skladu s pravilnikom se evidentira vse izločitve pižmovk in s tem spremlja stanje in razvoj

populacije. Prehranske in bivalne razmere se ohranja z ohranjanjem obrežnega pasu vodotokov in stoječih voda. Ohranja se naravna obrežja voda, poraščena z drevesnim, grmovnim slojem in zelišči, ki nudijo ugodne bivalne in prehranske pogoje vsem obvodnim vrstam (tudi pižmovki za podzemna domovanja).

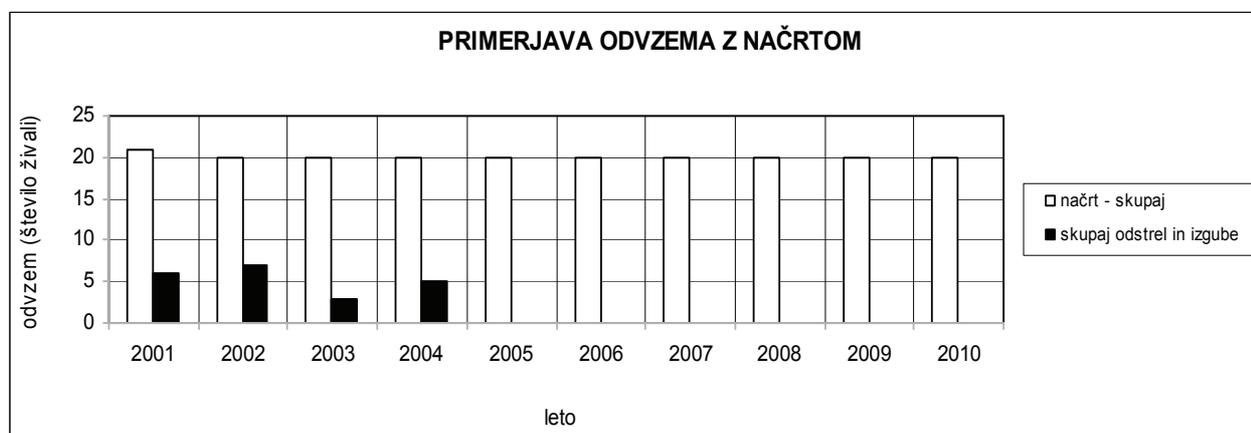
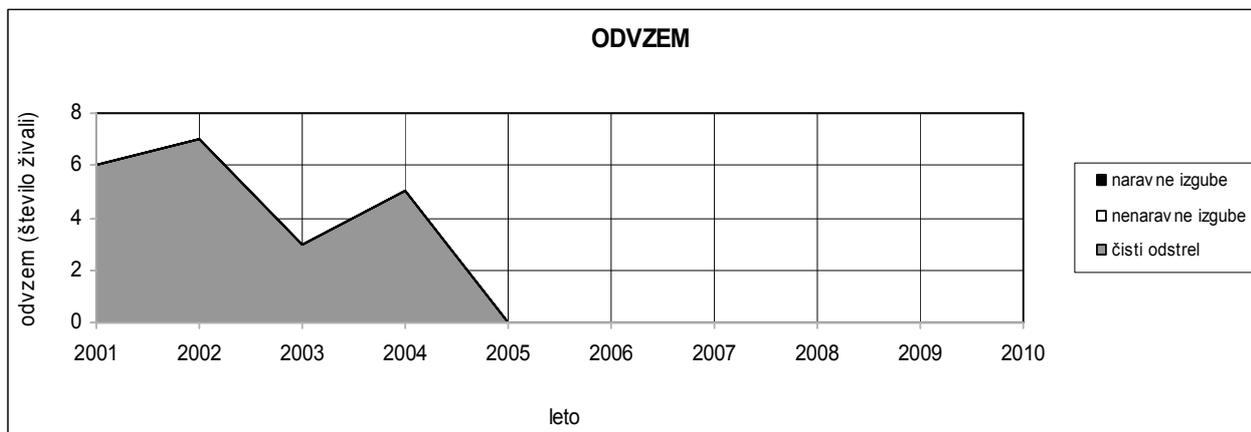
Preglednica 17: Pregled podatkov o pižmovki za obdobje za obdobje 2001 – 2010

PIŽMOVKA

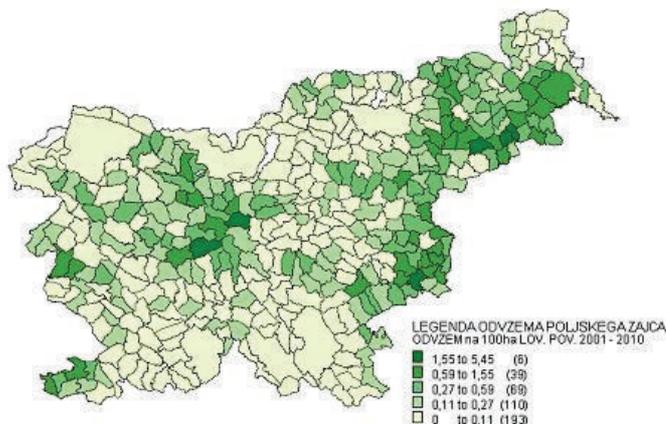
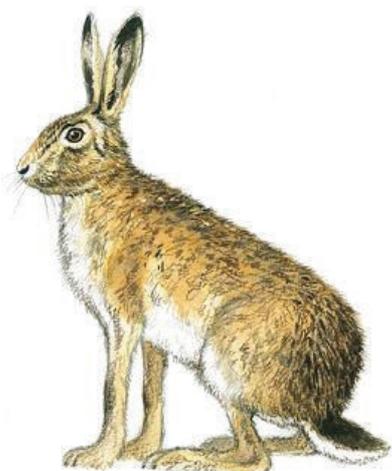
Odstrel in izgube											
Odstrel in izgube / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj
skupaj odstrel in izgube	6	7	3	5		0	0	0	0	0	21
načrt - skupaj	21	20	20	20	20	20	20	20	20	20	201
odstrel in izgube / načrt	28,6	35,0	15,0	25,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	10,4

Izgube												
Kategorija / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%
nenaravne izgube	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
naravne izgube	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
skupaj izgube	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
% izgub	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
čisti odstrel	6	7	3	5	0	0	0	0	0	0	21	

Vzroki izgub												
Vzrok / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%
1 neznan											0	0,0
2 bolezen											0	0,0
3 krivolov											0	0,0
4 cesta											0	0,0
5 železnica											0	0,0
6 plenilci											0	0,0
7 psi											0	0,0
8 kosilnica											0	0,0
9 garje											0	0,0

6.12 POLJSKI ZAJEC (*Lepus eropaeus* Pallas.)

6.12.1 Prostorski okviri obravnave

Poljski zajec se nahaja na vsej površini lovsko upravljavskega območja, zato je prostorski okvir načrtovanja za to vrsto lovsko upravljavsko območje.

6.12.2 Upravljanje v preteklem deset letnem obdobju

Realizacija odvzema v preteklem obdobju je bila 105,5 %. Delež izgub v odvzemu je 49 % in ima trend rasti. Poglavitni vzrok izgub je z 88 % povoz, sledi neznani vzrok (5 %), plenilci (3 %), košnja (3 %) in bolezen (1 %).

6.12.3 Ocena stanja populacije

Po letu 2001 se opaža trend zmerne rasti populacije, skladno s trendom rasti populacije lisice. Poljski zajec je prisoten tako v gozdnem kot kmetijskem prostoru na vsem območju, vendar je njegova številčnost še vedno dokaj nizka. Vzroki za še vedno razmeroma nizko številčnost so povezani s visoko številčnostjo naravnih plenilcev, z ukrepi v kmetijstvu (zmanjšanje ornih površin, opuščanje malopovršinske pridelave kultur,...) in s prometom.

6.12.4 Cilj upravljanja s populacijo

Želeni cilj je ohranitev poljskega zajca na celotnem območju ter povečanje številčnosti vrste v nižinskih loviščih z najugodnejšimi pogoji. Pogoj za to pa je ohranjena kulturna krajina z obdelanimi njivnimi površinami, gozdnimi ostanki in nižjo številčnostjo plenilskih vrst.

6.12.5 Usmeritve za upravljanje s populacijo

S populacijo poljskega zajca v območju bomo gospodarili v smislu ohranitve vrste in povečevanja njene številčnosti. Odvzem bo načrtovan na osnovi gibanja številčnosti vrste, pri čemer so dolžni upravljavci lovišč na delu lovišča poljskega zajca zavarovati, lahko pa ga zavarujejo tudi na celotni površini lovišča. Načrtovani odvzem je dovoljeno presegati za 20 %, višine načrta odvzema pa ni potrebno dosegati.

Za izboljšanje pogojev za poljskega zajca je pomembna obdelava krmnih njiv, na katerih sejemo rastline, ki ostanejo zelene tudi pod snegom, vzdrževanje naravnih remiz v kmetijskem prostoru in ohranjanje grmovnega sloja v gozdu, kar pomaga poljskemu zajcu preživeti najneugodnejše zimske razmere, košnja gozdnih jas, oblikovanje galerijsko oblikovanega gozdnega roba in pospeševanje ekoloških oblik kmetovanja. Priporočljiv ukrep je tudi zimsko krmiljenje, predvsem z sočno krmno in kakovostnim senom.

Enako pomembno kot prehranski in bivalni pogoji je tudi aktivna regulacija tistih plenilskih vrst, katere je dovoljeno loviti. V letnih načrtih se loviščem po potrebi predlaga načine stimulacije za njihov odstrel.

Zaradi cilja povečanja številčnosti poljskega zajca se na isti površini lovišča lov lahko izvaja samo enkrat letno, vendar največ na do 1/2 lovne površine. Režim lova opredeli upravljavec lovišča v letnem načrtu lovišča. Priporočljivo je, da se lov omeji ravno v najboljših predelih za poljskega zajca, od koder se potem lahko širi v ostale predele lovišča. Lov zajcev v bližini intenzivnih nasadov ima prednost pred lovom v ostalem delu lovišča in se lahko ponavlja. Dodajanje poljskega zajca v prosto naravo praviloma ni dovoljeno.

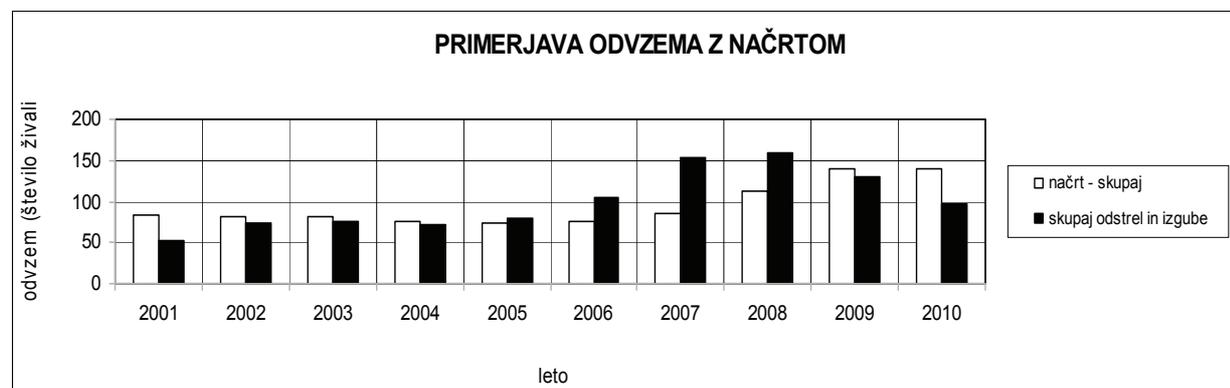
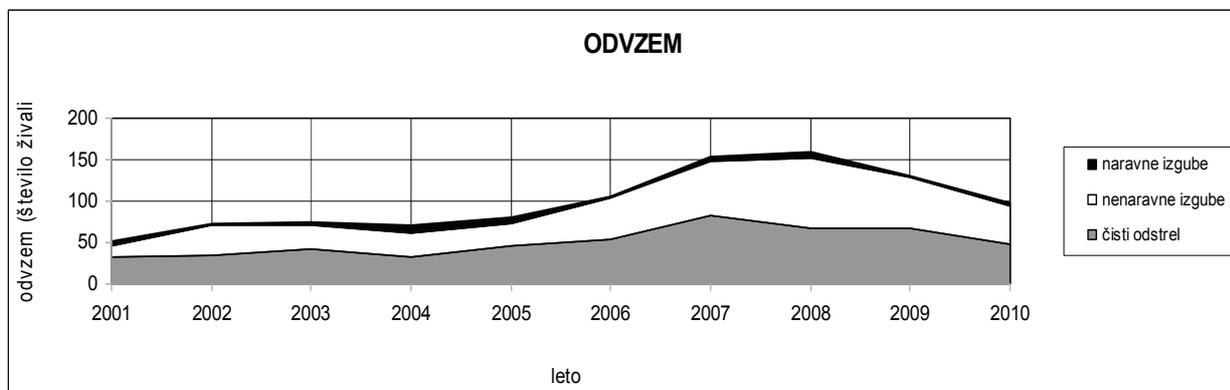
Preglednica 18: Pregled podatkov o poljskem zajcu za obdobje 2001 – 2010

POLJSKI ZAJEC

Odstrel in izgube											
Odstrel in izgube / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj
skupaj odstrel in izgube	52	73	75	71	80	105	154	159	130	98	997
načrt - skupaj	83	82	81	75	73	75	85	113	139	139	945
odstrel in izgube / načrt	62,7	89,0	92,6	94,7	109,6	140,0	181,2	140,7	93,5	70,5	105,5

Izgube												
Kategorija / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%
nenaravne izgube	14	37	30	29	27	51	66	85	61	46	446	91,0
naravne izgube	5	2	3	10	6	1	5	7	1	4	44	9,0
skupaj izgube	19	39	33	39	33	52	71	92	62	50	490	100,0
% izgub	30,3	43,8	35,6	41,2	30,1	37,1	39,2	65,4	66,3	70,9	49,1	
čisti odstrel	33	34	42	32	47	53	83	67	68	48	507	

Vzroki izgub												
Vzrok / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%
1 neznan	4	1	2	6	1	1	2	2	1	3	23	4,7
2 bolezen	1		1	4			1	0	0	0	7	1,4
3 krivolov								0	0	0	0	0,0
4 cesta	14	37	30	29	22	51	62	83	60	45	433	88,4
5 železnica								0	0	0	0	0,0
6 plenilci		1			5		2	5	0	1	14	2,9
7 psi							1	0	0	0	1	0,2
8 kosilnica					5		3	2	1	1	12	2,4
9 garje									0	0	0	0,0

6.13 NAVADNI POLH (*Glis glis* L.)

6.13.1 Prostorski okviri obravnave

Prostorski okvir obravnave je lovsko upravljavsko območje. Navadni polh (*Glis glis*) je razširjen na celotnem območju. Najraje ima listnate in mešane gozdove na zakraseli podlagi, kjer si za dnevno mirovanje in zimsko spanje izbere skalne razpoke in manjše podzemne jame.

6.13.2 Upravljanje v preteklem deset letnem obdobju

Značilnost upravljanja z navadnim polhom v preteklem obdobju je bila, da je bil lov nanj po zakonu dovoljen vsem v okviru predpisane lovne dobe in dovoljenih sredstev. Navedeni režim lova je bil posledica znamenite tradicije polšjega lova na slovenskem ozemlju, ki skoraj nima primerjave drugod v Evropi. Po uveljavitvi Zakona o divjadi in lovstvu je polh uvrščen med divjad, njegov lov pa je dovoljen v skladu s predpisi tudi nelovcem .

6.13.3 Ocena stanja populacije

Populacija navadnega polha je vitalna, njena številčnost je odvisna zgoj od letnega obroda gozdnega drevja (bukev, hrast, gaber) in zato od leta do leta močno niha.

6.13.4 Cilj upravljanja s populacijo

Cilj upravljanja s populacijo je njena ohranitev. Navadni polh je pomemben člen v prehranski verigi gozda, ki je zaradi svoje številčnosti pogost plen malih zveri (predvsem kun) in sov.

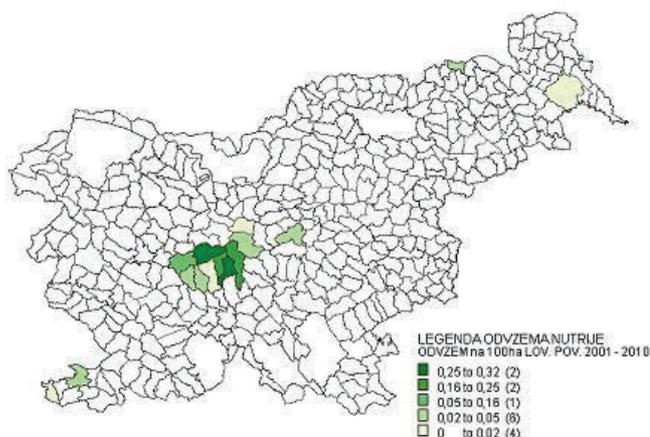
6.13.5 Usmeritve za upravljanje s populacijo

Lov polha je dovoljen s pastmi in pridobljeno dovolilnico od krajevno pristojnega upravljavca lovišča oz. LPN tudi nelovcem. Izpolnjeno dovolilnico se zaradi vodenja evidenc o odvzemu vrne do konca koledarskega leta izdajatelju.

Števila polhov za lov vnaprej ni mogoče napovedati in načrtovati, saj je to odvisno od letnega obroda gozdnega drevja in grmovja, zato pri tej vrsti ne bo količinskega načrta odvzema v letnih načrtih LUO in tudi ne toleranc za realizacijo.

Predvidene smernice za varovanje habitatov, ki se upoštevajo pri načrtih gospodarjenja z gozdovi: gojenje rastišču primerne naravnega gozda, ohranjanje in pospeševanje plodonosnega drevja in grmovja, puščanje dreves z dupli, vzdrževanje gozdnega roba, puščanje dreves z večjimi krošnjami in pogostejšim obrodom, puščanje večje količine odmrle biomase v gozdu in nameščanje gnezdnic.

6.14 RAKUNASTI PES (*Nyctereutes procyonoides* Gray.) in NUTRIJA (*Myocastor coypus* Molina.)

Nutrija

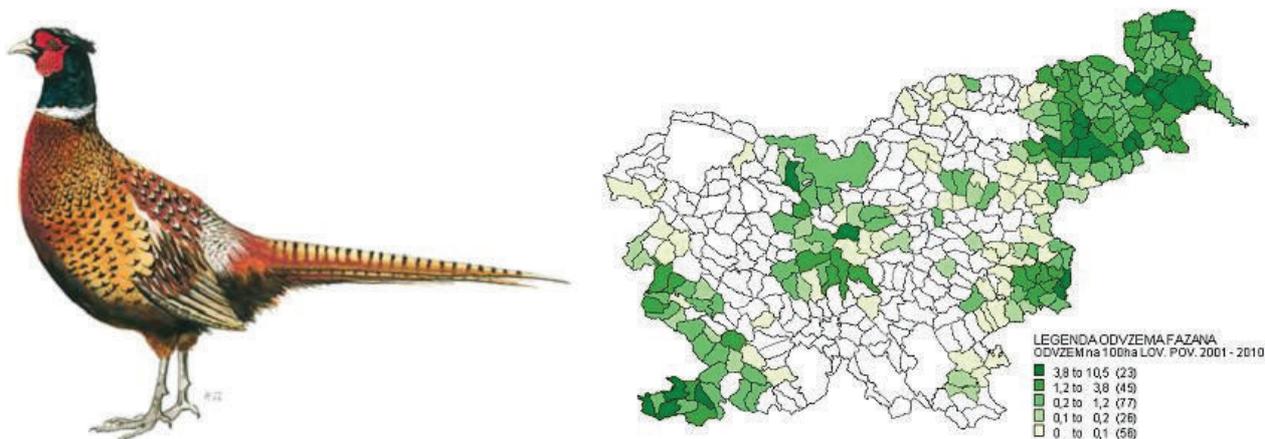
Rakunasti pes

Sta vrsti divjadi, ki ju doslej v LUO še nismo zasledili.

Prisotnost rakunastega psa in nutrije kot alohtonih in invazivnih vrst v LUO ni zaželena. Cilj je ob pojavu čimprej izločiti v LUO vse prisotne živali.

Ob morebitni prisotnosti rakunastega psa in/ali nutrije v LUO, se dovoljuje neomejen redukcijski lov na ti dve vrsti divjadi, skladno z lovno dobo.

6.15 FAZAN (*Phasianus colchicus* L.)

6.15.1 Prostorski okviri obravnave

Prostorski okvir obravnave so nižinski predeli lovišč v Beli Krajini in Grosupeljska kotlina, kjer obstajajo ustrezni pogoji za to vrsto poljske kure. Drugod v območju so naravne danosti za gospodarjenje s fazanom manj ugodne in ne omogočajo vsaj delne naravne reprodukcije.

6.15.2 Upravljanje v preteklem deset letnem obdobju

Realizacija načrtovanega odvzema v preteklem obdobju je bila 82 %. Povprečni letni odvzem je znašal 207 fazanov letno. Nihanja odvzema so posledica vlaganj te vrste. Ocenjuje se, da je bil načrtovani odvzem v preteklem obdobju ustrezen.

Ugotovljene izgube so minimalne in znašajo 3 % izločitev. 54 % ugotovljenih izgub je neznanega vzroka, slede izgube zaradi ujed in zveri (31 %) in prometa (14 %). Na uspešnost upravljanja kaže ohranitev vrste v nižinskih loviščih na območju Bele Krajine in Grosupeljske kotline. Posebnost vlaganja v življenjsko okolje je izdelava in vzdrževanje remiz ter krmnih njiv v agrarni krajini.

6.15.3 Ocena stanja populacije

Številčnost populacije je majhna in kaže veliko nihanje. Upravljanje s fazanom je povezano z vsakoletnim dodajanjem osebkov v okolje. Vrsta je prostorsko omejena na območje nižinskih lovišč v Beli Krajini in Grosupeljske kotline.

Populacija je izolirana na več manjših otokov, je ustrezne strukture, vendar je njen naravni prirastek nizek in ne zadošča za ohranitev vrste. Glede na majhne ugotovljene izgube je ocena zdravstvenega stanja vrste dobra. Na populacijo fazana imajo močan vpliv plenilske vrste kot so lisica, kuna belica, dihur in velika podlasica. Fazan zaradi majhne številčnosti nima posebnega vpliva na ostale vrste.

6.15.4 Cilj upravljanja s populacijo

Ohranitev številčnosti in strukture populacije fazana, katera bo omogočala naravno reprodukcijo vrste v predelih nižinskih lovišč v Bele Krajine in Grosupeljske kotline, kjer obstajajo pogoji za ohranitev populacije in njeno naravno reprodukcijo. Pogoj za to je ustrezno življenjsko okolje-ohranjena kulturna krajina z obdelanimi njivskimi površinami, omejki in posameznimi gozdnimi ostanki v kmetijskem prostoru. Cilj je tudi zdrava populacija, v kateri ne bo izgub zaradi bolezni oziroma bodo le te minimalne. V predelih, kjer se gospodarji s fazanom, je potrebno vzdrževati zadostno nizko številčnost plenilskih vrst lisice, kune belice in sive vrane.

6.15.5 Usmeritve za upravljanje s populacijo

V predelih nižinskih lovišč v Beli Krajini in Grosupeljski kotlini je dovoljen minimalen poseg v populacijo z odstrelom in dodajanjem.

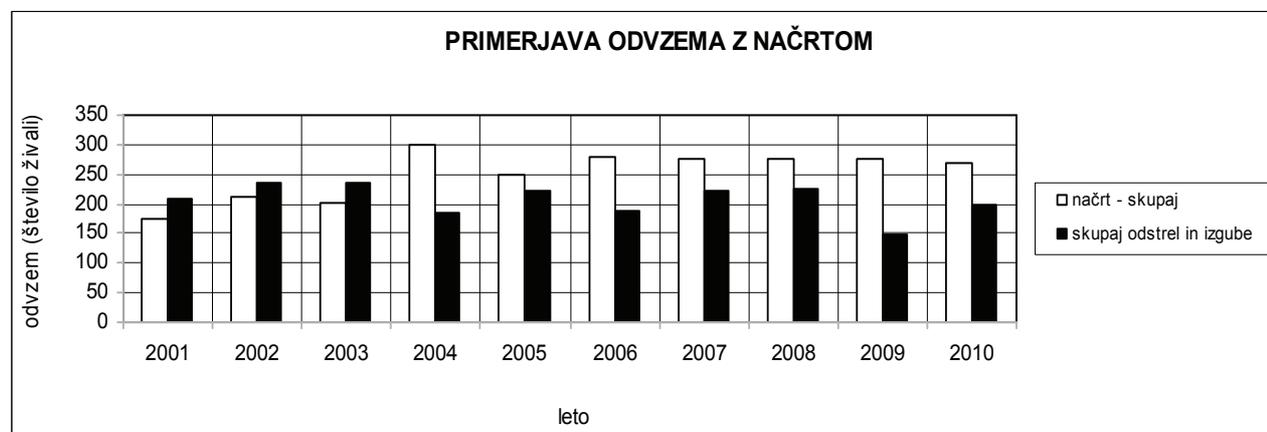
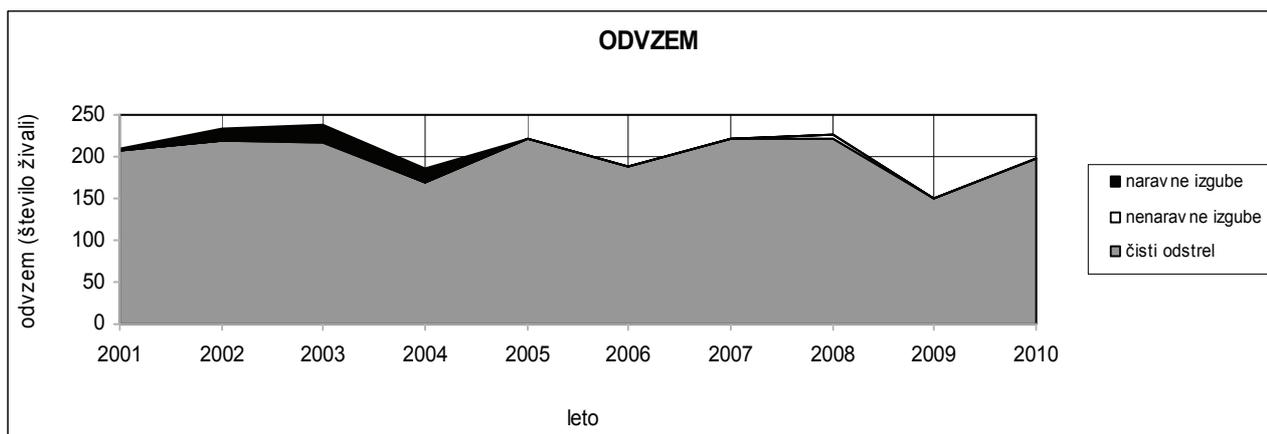
Odvzem fazana se načrtuje, ne glede na količino dodane divjadi, v odstotku od ugotovljive številčnosti naravnega fazana. Način dodajanja fazanov iz umetne reje je stvar spoštovanja določil lovske etike in veljavne zakonodaje (ZON-1999, Zakon o zaščiti živali Ur.l. RS, št. 56/ (UPB 96/04), Zakon o zaščiti živali-Ur.l.RS, št. 98/99 (UPB 20/04)) in je v domeni upravljavcev lovišč. Dodajanje divjadi v lovišče neposredno pred lovom pa je prepovedano. Količina in prostorsko dodajanje male divjadi v lovišče se načrtuje z letnim lovsko upravljalskim načrtom in se izvaja na površinah z vnaprej pripravljenimi pogoji za življenje teh vrst. Dovoljeno je le dodajanje kakovostne divjadi, sposobne preživetja v naravi.(ZON Ur.l.98/99). Fazan se dodaja v razmerju 1 fazan : 4 fazanke;

Načrtovani odvzem t.i. naravnega fazana ni potrebno dosežati, navzgor pa je realizacija omejena do največ 30% preseganja načrta. Na površinah, kjer se fazana dodaja iz umetne vzreje in kjer se ga tudi lovi, je dovoljen odvzem v višini 50 % vložka; .

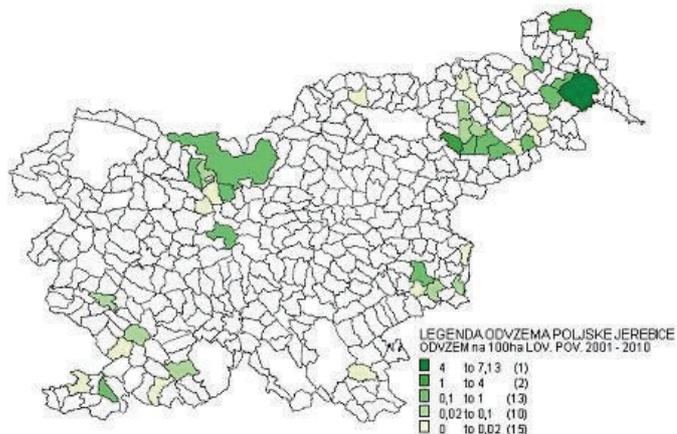
Za ohranitev populacije ima velik pomen ohranjanje nizke številčnosti tistih plenilskih vrst., katere je dovoljeno loviti.

Na isti površini lovišča se lov naravnega fazana praviloma vrši samo enkrat letno ali pa se v smislu kolobarjenja lov lahko izvaja na isti površini tudi večkrat, vendar največ do 1/3 lovne površine lovišča, kjer se izvaja lov na naravnega fazana, na preostanku površine pa se lov konkretno leto ne izvaja. Površine namenjene izvajanju lova in t.i. »mirnih con« brez lova se letno menjajo. Upravljevec lovišča takšne površine opredeli v letnem načrtu lovišča. »Mirne cone« naj bi bile predeli lovišč z najugodnejšimi razmerami za to vrsto. V primeru dodajanja fazana se lov na istih površinah lahko ponavlja.

Preglednica 19: Pregled podatkov o fazanu za obdobje 2001 – 2010

6.16 POLJSKA JEREBICA (*Perdix perdix* L.)

6.16.1 Prostorski okviri obravnave

Prostorski okvir obravnave je nižinski del lovišč v Beli Krajini.

6.16.2 Upravljanje v preteklem deset letnem obdobju

Tekom 10 letnega obdobja so se izvajala manjša dodajanja poljske jerebice iz umetne vzrejev nižinskih loviščih Bele Krajine. Dodanih je bilo skupno 350 poljskih jerebic. Kljub dovoljenemu odstrelu 35 živali je bila odstreljena le ena.

6.16.3 Ocena stanja populacije

Stanje populacije je odvisno od dodajanj iz umetne vzreje. Trenutno ni mogoče govoriti o populaciji, temveč posameznih osebkih te vrste v Beli Krajini.

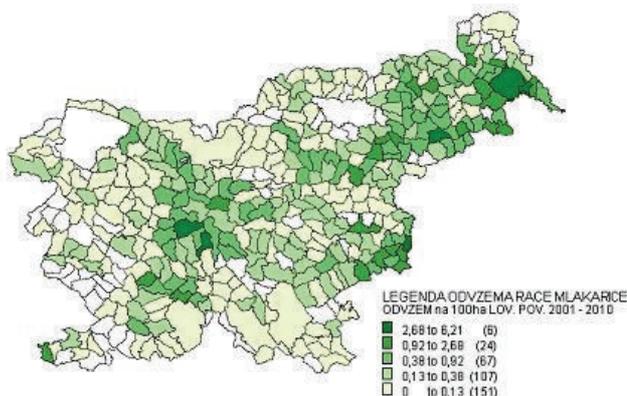
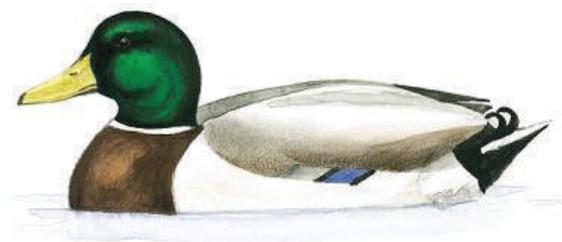
6.16.4 Cilj upravljanja s populacijo

Cilj upravljanja je ohranitev vrste na območju nižinskih lovišč v Beli Krajini, kar pa je zaradi neugodnih prehranskih in bivalnih razmer težko izvedljivo. Žit, ki so potrebna za prehrano in kritje, se praktično ne seje več, preostali njivski kulturi krompir in silažna koruza pa jerebici ne nudita potrebnih pogojev za obstoj.

6.16.5 Usmeritve za upravljanje s populacijo

Dovoljena so dodajanja poljske jerebice, iz umetne vzreje vendar le v primerno okolje. Odvzem pri dodanem številu divjadi se letnem načrtu LUO omeji v deležu od vložka. V primeru dodajanja je potrebno predhodno poskbeti za zagotovitev primernega življenjskega prostora (remize, protiveterni pasovi, ugodno strukturiran gozdni rob, krmne njive, zimsko krmljenje, v primeru hudih zim tudi pluzenje snega na zelenih površinah, intenziven lov tistih plenilskih vrst, katere je dovoljeno loviti...).

6.17 RACA MLAKARICA (*Anas platyrhynchos* L.)

6.17.1 Prostorski okviri obravnave

Raca mlakarica se pojavlja ob vseh večjih vodotokih in stoječih vodah v območju. Prostorski okvir obravnave je zato lovsko upravljavsko območje.

6.17.2 Upravljanje v preteklem deset letnem obdobju

Realizacija načrta odvzema rase mlakarice v desetletnem obdobju je znašala 77,8 %. Odvzem kaže v primerjavi z začetkom obdobja trend upadanja. Ugotovljene izgube znašajo 1,5 % izločenih osebkov. Izgube močno nihajo in imajo trend upadanja. Vse izgube so naravne, med njimi pa prevladujejo s 58 % izgube zaradi plenilcev, sledi povoz z 26 %, neznan vzrok z 11 % in bolezen s 5 %.

Ocenjuje se, da je bil načrtovani odvzem v preteklem obdobju ustrezen. Vzroka za nedoseganje načrtovanega odvzema sta predvsem manjši interes lovcev za lov te vrste male divjadi in pojav ptičje gripe v letu 2005. V območju se je ohranila okolju primerno številčna populacija rase mlakarice, kar kaže njeno uspešno prilagajanje spremembam v okolju.

6.17.3 Ocena stanja populacije

Populacija rase mlakarice je vitalna. Odvzem kaže na nihanje številčnosti vrste, ki je močno odvisno od pogojev v času gnezdenja. Mlakarica se pojavlja ob vseh tekočih vodah in ostalih večjih vodnih površinah v območju.

6.17.4 Cilj upravljanja s populacijo

Želena je ohranitev rase mlakarice v vseh predelih območja, kjer se trenutno pojavlja in ohranitev sedanje številčnosti vrste.

6.17.5 Usmeritve za upravljanje s populacijo

Načrtovani odvzem rase mlakarice je dovoljeno presežati za 30 %, višine načrta odvzema pa ni potrebno dosežati. Dodajanja rase mlakarice na naravne vodotoke ni dovoljeno. Dodajanje rac je izjemoma dovoljeno le v njim primerno okolje, na lokacijah inobmočjih, urejenih za revitalizacijo populacije.

Lov na raco mlakarico se na določenih predelih območja ali vsem območju zaradi varstva rac in ostalih vodnih ptic pred vznemirjanjem lahko omeji na 2 dneva v tednu, katera skupaj dorečejo upravljavci lovišč in LPN združeni v OZUL.

Lov na raco mlakarico na posebnih varstvenih območjih mora biti skladen z naravovarstvenimi usmeritvami, ki veljajo za to območje.

V primeru pojava epidemiološke bolezni so upravljavci lovišč dolžni upoštevati vsa določila veterinarske službe.

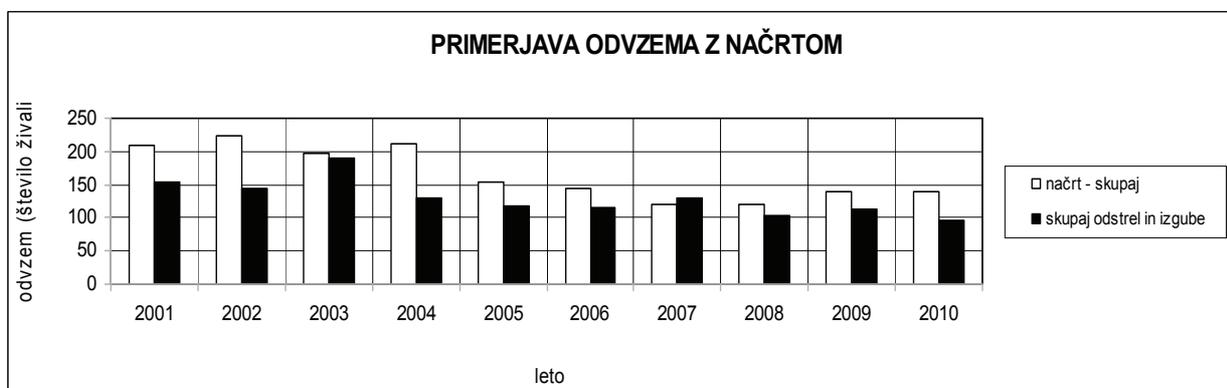
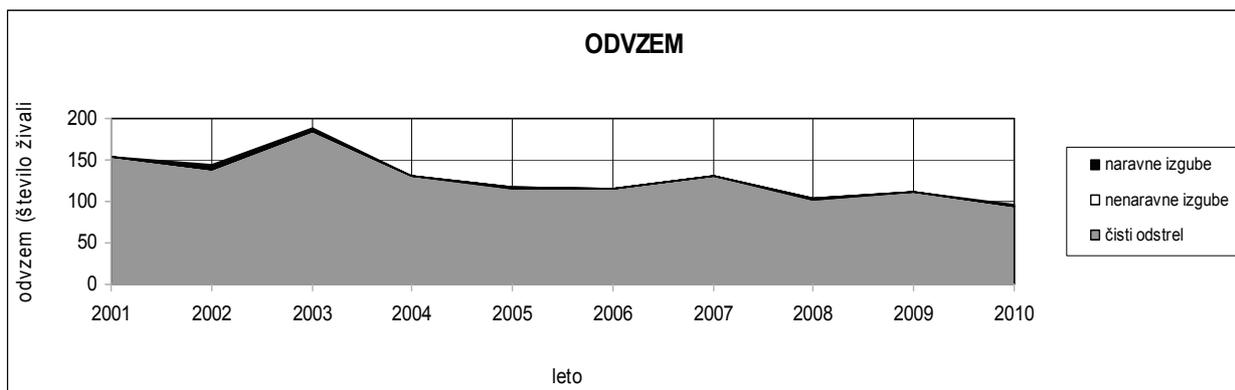
Preglednica 20: Pregled podatkov o raci mlakarici za obdobje 2001 – 2010

RACA MLAKARICA

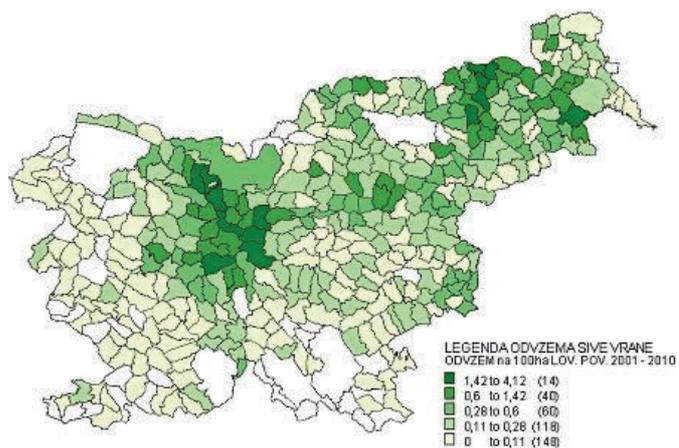
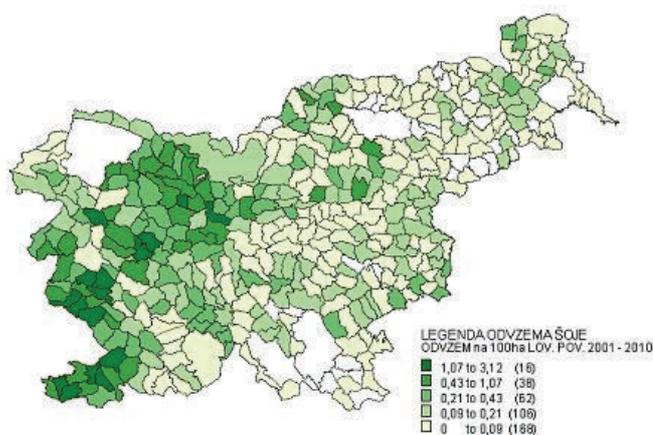
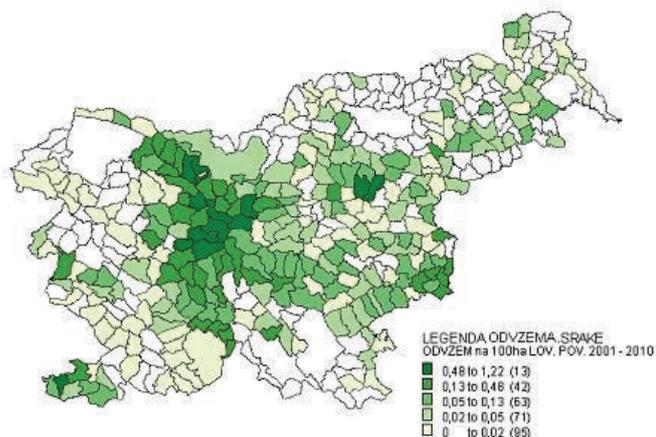
Odstrel in izgube											
Odstrel in izgube / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj
skupaj odstrel in izgube	153	145	189	130	118	115	131	103	112	97	1293
načrt - skupaj	209	223	196	211	155	145	121	121	140	140	1661
odstrel in izgube / načrt	73,2	65,0	96,4	61,6	76,1	79,3	108,3	85,1	80,0	69,3	77,8

Izgube												
Kategorija / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%
nenaravne izgube	0	0	0	0	2	0	0	2	1	0	5	26,3
naravne izgube	0	7	4	0	1	0	0	0	0	2	14	73,7
skupaj izgube	0	7	4	0	3	0	0	2	1	2	19	100,0
% izgub	0,0	10,8	4,1	0,0	3,9	0,0	0,0	2,3	1,3	2,9	1,5	
čisti odstrel	153	138	185	130	115	115	131	101	111	95	1274	

Vzroki izgub												
Vzrok / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%
1 neznan					1			0	0	0	2	10,5
2 bolezen								0	0	1	1	5,3
3 krivolov								0	0	0	0	0,0
4 cesta					2			2	1	0	5	26,3
5 železnica								0	0	0	0	0,0
6 plenilci		6	4					0	0	1	11	57,9
7 psi								0	0	0	0	0,0
8 kosilnica								0	0	0	0	0,0
9 garje								0	0	0	0	0,0

6.18 SRAKA (*Pica pica* L.), ŠOJA (*Garrulus glandarius* L.) in SIVA VRANA (*Corvus corone cornix* L.)

6.18.1 Prostorski okviri obravnave

Vse tri omenjene vrste se pojavljajo na celotnem območju. Prostorski okvir obravnave je zato lovsko upravljavsko območje.

6.18.2 Upravljanje v preteklem deset letnem obdobju

Realizacija načrta odvzema v preteklem desetletju je znašala pri sraki 30 %, pri šoji 52 % sivi vrani 33 %. Odvzem omenjenih vrst se je do sredine desetletja pri vseh treh vrstah zmanjševal, nato pa je pričel naraščati. Dvig odvzema je povezan z rastjo populacij in s tem povezanimi škodami v kmetijstvu. Pri vseh vrstah, posebej pa še sivi vrani, se pojavljajo večja nihanja odstrela.

V desetletnem obdobju ni bilo evidentiranih izgub srake in šoje, pri sivi vrani pa se beleži 12 % izgube. Vzrok vseh izgub je promet. Načrtovani odvzem v obdobju je bil nizek. Predvsem odvzem sive vrane je močno odvisen od škod na kmetijskih kulturah. Z lovom se ne vpliva pomembneje na populacije srake, šoje in sive vrane. K manjšem interesu za lov navedenih vrst je prispevalo tudi njihovo zavarovanje z delnim lovopustom.

6.18.3 Ocena stanja populacije

Številčnost srake in šoje je usklajena z okoljem, številčnost sive vrane pa je previsoka. Šoja je prebivalec gozda, sraka in siva vrana pa sta značilni predstavnici polja in neposredne bližine naselij. Šoja ima v gozdnem ekosistemu posebno mesto kot prenašalec težjih semen, s čemer pomaga pri obnovi gozda. Vse tri vrste imajo pomembno mesto v prehranski verigi kot plen ujed in regulator malih ptic pevk in sesalcev. So v območju pogoste, gnezdi in imajo primeren prirastek.

Visoka številčnost, pogostnost vrst in nizke izgube kažejo na dobro zdravstveno stanje vseh treh vrst. K temu veliko pripomore manjša uporaba kemikalij v kmetijstvu in uspešna prilagoditev srake in predvsem sive vrane na življenje v neposredni bližini človeka. Ugotovljeni trend kaže usklajenost številčnosti srake in šoje, ki imata več naravnih sovražnikov ter občasen porast in večje nihanje populacije sive vrane, ki ob prenamnožitvah povzroča škode v okolju.

6.18.4 Cilj upravljanja s populacijo

Želeni cilj je ohranitev okolju primerne številčnosti srake, šoje in sive vrane v predelih območju, a kjer se po naravi pojavljajo.

Ciljno stanje življenjskega okolja je ohranjena naravna drevesna sestava gozda, vodni in obvodni biotopi ter vzdrževana kulturna krajina.

Pomembna je predvsem ohranitev okolju primerne številčnosti vrst in ohranitev zdrave populacije vseh treh vrst, ki so vrste pomemben člen v prehranski verigi v gozdu in na polju (ujede,...).

6.18.5 Usmeritve za upravljanje s populacijo

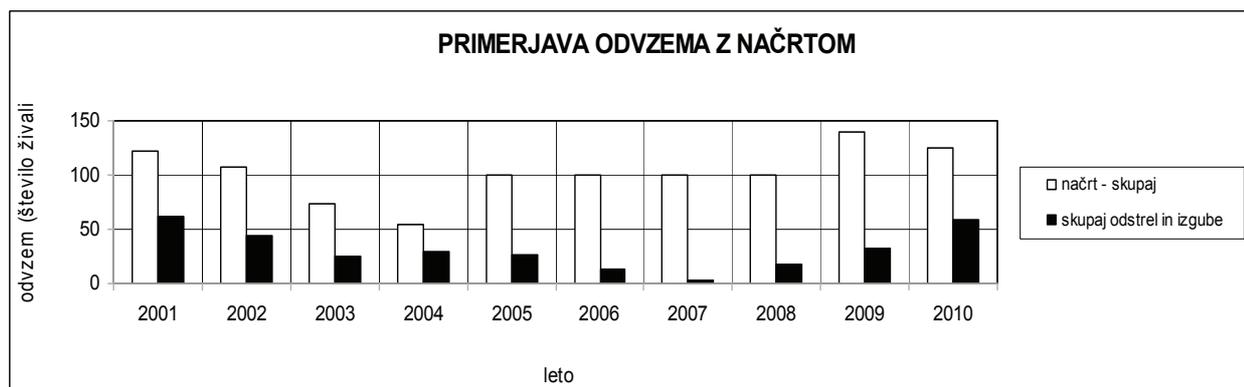
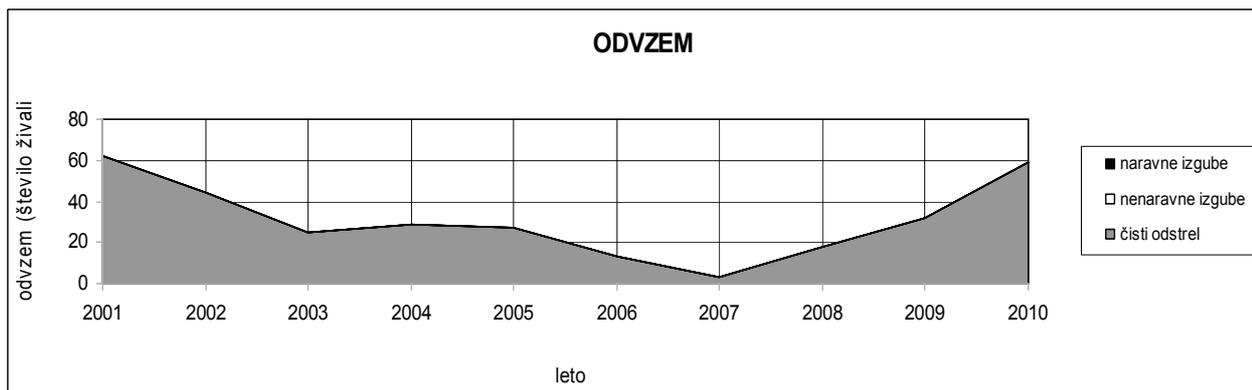
Določitev minimalnega odvzema, ki ga je dovoljeno preseirati (priporočeno v primeru škod na kmetijskih posevkih). Posegi v populacijo naj bodo prilagojeni gibanju številčnosti vrste. Višine načrta odvzema teh vrst ni potrebno dosegati, razen tam, kjer je to določeno z letnim načrtom območja, zaradi usklajenosti z okoljem in do drugih vrst. Odvzem srake in šoje se v osnovi načrtuje skladno s trajnostno rabo naravnih virov v minimalnem številu, praviloma pa le za primere preprečevanja povzročanja škode na človekovem premoženju. Lov sive vrane se načrtuje v obsegu, ki ima za posledico čim manjši vpliv te vrste na okolje.

Preglednica 21: Pregled podatkov sraki, šoji in sivi vrani za obdobje 2001 – 2010

SRAKA

Odstrel in izgube	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj
Odstrel in izgube / leto											
skupaj odstrel in izgube	62	44	25	29	27	13	3	18	32	59	312
načrt - skupaj	122	108	74	55	100	100	100	100	140	125	1024
odstrel in izgube / načrt	50,8	40,7	33,8	52,7	27,0	13,0	3,0	18,0	22,9	47,2	30,5

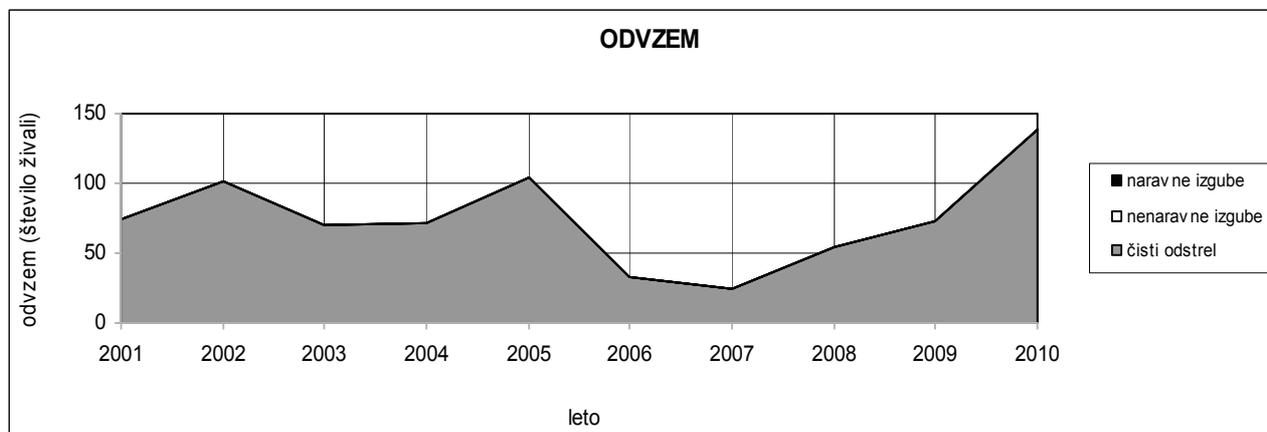
Izgube	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%
Kategorija / leto												
nenaravne izgube	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
naravne izgube	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
skupaj izgube	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
% izgub	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
čisti odstrel	62	44	25	29	27	13	3	18	32	59	312	

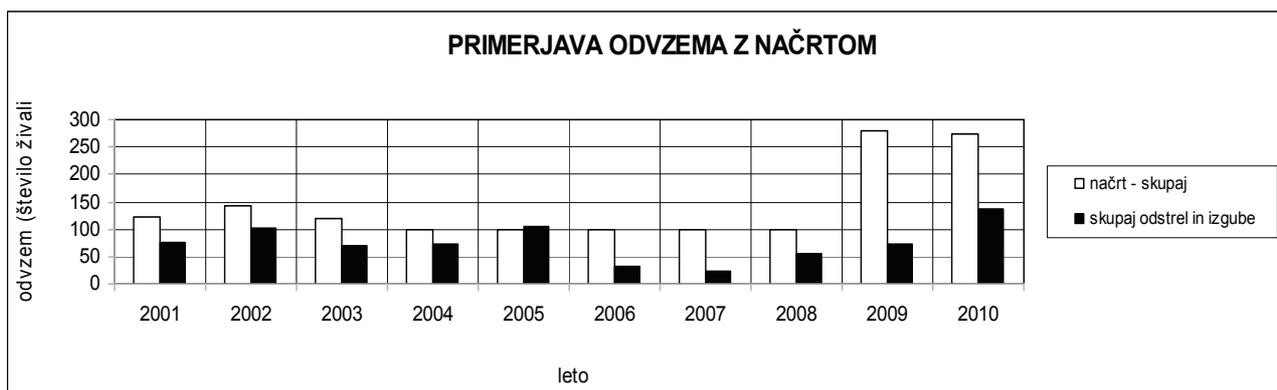

ŠOJA

Odstrel in izgube											
Odstrel in izgube / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj
skupaj odstrel in izgube	75	102	70	72	104	33	24	54	73	138	745
načrt - skupaj	121	142	120	99	100	100	100	100	280	275	1437
odstrel in izgube / načrt	62,0	71,8	58,3	72,7	104,0	33,0	24,0	54,0	26,1	50,2	51,8

Izgube												
Kategorija / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%
nenaravne izgube	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
naravne izgube	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
skupaj izgube	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
% izgub	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
čisti odstrel	75	102	70	72	104	33	24	54	73	138	745	

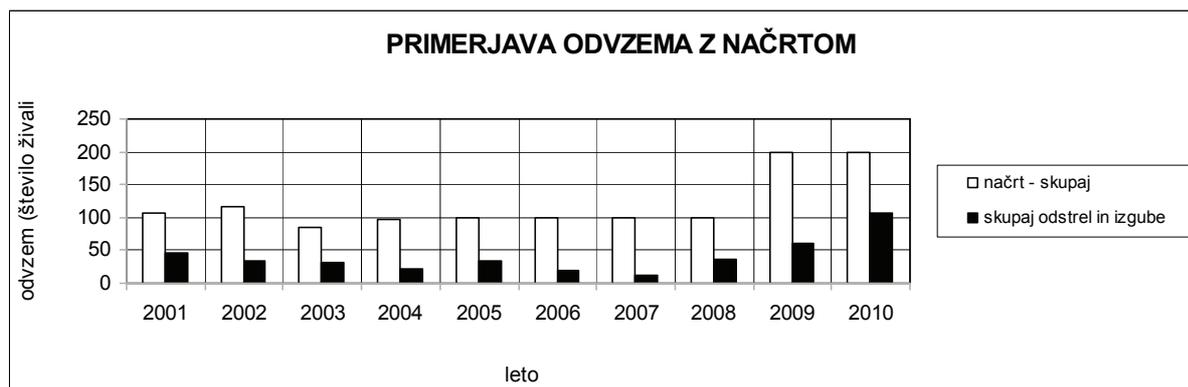
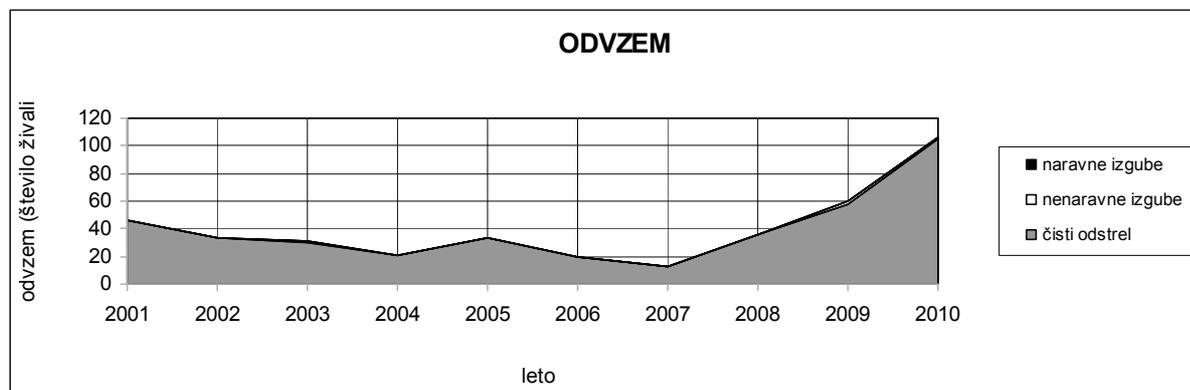

SIVA VRANA

Odstrel in izgube											
Odstrel in izgube / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj
skupaj odstrel in izgube	46	33	31	21	34	20	13	36	60	106	400
načrt - skupaj	106	116	84	98	100	100	100	100	200	200	1204
odstrel in izgube / načrt	43,4	28,4	36,9	21,4	34,0	20,0	13,0	36,0	30,0	53,0	33,2

Izgube												
Kategorija / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%
nenaravne izgube	0	0	1	0	0	0	0	0	2	1	4	100,0
naravne izgube	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
skupaj izgube	0	0	1	0	0	0	0	0	2	1	4	100,0
% izgub	0,0	0,0	2,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	6,7	1,9	12,0	
čisti odstrel	46	33	30	21	34	20	13	36	58	105	396	

Vzroki izgub												
Vzrok / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%
1 neznan											0	0,0
2 bolezen											0	0,0
3 krivolov											0	0,0
4 cesta			1						2	1	4	100,0

7 ZAKLJUČEK

Glavni razlog za izdelavo tretjega dolgoročnega lovsko upravljavskega načrta je v spremembi zakonodaje na gozdarskem in lovskem področju. Zakon o gozdovih ZG (Uradni list RS, št. 30/1993, 13/1998, 67/2002, 110/2007) in Zakon o divjadi in lovstvu ZD Lov-1 (Uradni list RS, št. 16/04, 120/06-odločba US U-I-98/04, 17/08) določata, da se dolgoročni načrt lovsko upravljavskega območja in dolgoročni načrt gozdnogospodarskega območja pripravita kot skupen gozdnogospodarski in lovsko upravljavski načrt območja. Posledično je spremembama obeh zakonov sledil tudi sprejem podzakonskega akta t.j. Pravilnika o načrtih za gospodarjenje z gozdovi in upravljanje z divjadjo, ki natančneje določa sestavo in način sprejemanja načrta.

8 LITERATURA IN VIRI

- BARTOL, M. 2010. Opis živalskega sveta Kočevskega. Živeti z gozdom : Gozdnogospodarsko območje Kočevje. Razstavni katalog, Pokrajinski muzej Kočevje, str. 22-27, Kočevje.
- BONČINA, A. 2009. Urejanje gozdov: upravljanje gozdnih ekosistemov: učbenik za študente univerzitetnega študija gozdarstva. Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire: VI, 359 str. Ljubljana.
- ADAMIČ, M. / KOTAR, M., 1983. Analiza gibanja telesne teže rogovja pri jelenjadi in srnjadi v lovišču Jelen – Snežnik v letih 1976-1980. Zbornik gozdarstva in lesarstva, 22, Ljubljana, s. 5-78.
- ADAMIČ, M., 1989. Pomen poznavanja prehranske značilnosti parkljaste divjadi. Ljubljana, Strok. in znan. dela 101, BTF, Oddelek za gozdarstvo, s. 29-70.
- BONČINA, A. 2008. Načrtovanje donosov pri mnogonamenskem gospodarjenju z gozdovi. Gozdarski vestnik, št. 66/1, str. 15-27, Ljubljana.
- ČAS, M., 2011. Poročilo presoje lovskoupravljavskega načrta za III. Kočevsko-Belokranjsko lovsko upravljavsko območje (2011-2020). Ljubljana, Gozdarski inštitut Slovenije, 10 s.
- Desetletni lovsko gojitveni načrt za VI. Kočevsko - Belokranjsko LGO za obdobje 2001-2010.
- Dogoročni lovsko upravljavski načrt za III. Kočevsko - Belokranjsko LUO za obdobje 2007-2016.
- GAŠPERŠIČ, F. 1995. Gozdnogospodarsko načrtovanje v sonaravnem ravnanju z gozdovi. Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo: 403 str. Ljubljana.
- Gozdarski priročnik; priredil Marijan Kotar. 2003. Ljubljana, Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire: 414 str.
- Gozdnogospodarski načrti za Kočevsko območje: 1971 - 1980, 1981 - 1990, 1991 - 2000, 2001 – 2010. Kočevje.
- HAFNER, M. 2008. Jelenjad : Zgodovina na Slovenskem, ekologija, upravljanje, Zlatorogova knjižnica, št. 34, Ljubljana.
- JERINA, K. / DAJČMAN, M. / ADAMIČ, M., 2008. Red deer (*Cervus elaphus*) bark stripping on spruce with regard to spatial distribution of supplemental feeding places. Zbornik gozdarstva in lesarstva, 86, s. 33-43.
- JERINA, K., 2000. Nekatero ekološke značilnosti jelenjadi (*Cervus elaphus* L.). Diplomsko naloga. Ljubljana. Biotehniška fakulteta. Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire, 85 s.
- JERINA, K., 2006. Prostorska razporeditev, območja aktivnosti in telesna masa jelenjadi (*Cervus elaphus* L.) glede na okoljske dejavnike. Doktorska disertacija. Ljubljana. Biotehniška fakulteta. Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire, 193 s.
- JERINA, K. / VIDEMŠEK, U. / JONOZOVIČ, M. / POKORNY, B. 2010. Prostorska analiza populacijskih in habitatnih vplivnih dejavnikov škod po divjih prašičih na poljščinah in travinju v Sloveniji. II. slovenski posvet z mednarodno udeležbo o upravljanju z divjadjo: divji prašič. Knjiga povzetkov. Velenje.
- JERINA, K., 2011. Poročilo presoje lovskoupravljavskega načrta za III. Kočevsko-Belokranjsko lovsko upravljavsko območje (2011-2020). Ljubljana, Gozdarski inštitut Slovenije, 3 s.
- JONOZOVIČ, M., / MARENČE, M., / ČERNE, R., 2010. Upravljanje z divjim prašičem v Sloveniji v obdobju 1996-2009 – načrtovanje in izvedba. II.. slovenski posvet z mednarodno udeležbo o upravljanju z divjadjo: divji prašič. Knjiga povzetkov. Velenje.
- KEULING, O., 2010. Considerations on wild boar management based on recent wildlife biology data. II.. slovenski posvet z mednarodno udeležbo o upravljanju z divjadjo: divji prašič. Knjiga povzetkov. Velenje.
- KRYŠTUFEK, B., 1991. Sesalci Slovenije. Prirodoslovni muzej Slovenije, Ljubljana, 294 s.
- KRYŠTUFEK, B. / FLAJŠMAN, B., 2007. Polh in človek. Ekološki forum LDS v sodelovanju z liberalno akademijo. Ljubljana, 248 s.
- Letni lovskogojitveni načrti VI. Kočevsko – Belokranjskega LGO: 1995/96, 1996/97, 1997/98, 1998/99, 1999/2000, 2000/01, 2001/02, 2002, 2003, 2004.
- Letni lovsko upravljavski načrti za III. Kočevsko - Belokranjsko LUO: 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011.
- MAROLT, J. / POLIČNIK, H. / POKORNY, B. 2008. Značilnosti prehajanja prostoživečih parkljarjev prek državnih cest pred in po implementaciji zvočnih odvrčalnih naprav. I. slovenski posvet z mednarodno udeležbo o upravljanju z divjadjo: srnjad. Knjiga povzetkov. Velenje.
- Navodila za usmerjanje razvoja populacij divjadi v Sloveniji.
- Naravovarstvene smernice za lovskoupravljavske načrte območij (2011 - 2020). 2010. Zavod RS za varstvo narave, Ljubljana.
- OCVIRK, A. / JERINA, K., 2008. Primerjava vplivov velikih rastlinojedih parkljarjev na objedenost gozdnega mladja v Sloveniji. I. slovenski posvet z mednarodno udeležbo o upravljanju z divjadjo: srnjad. Knjiga povzetkov. Velenje.
- PAPEŽ, J., PERUŠEK, M., KOS, I. 1997. Biotska raznolikost gozdnate krajine – z osnovami ekologije in delovanja ekosistema. Gozdarska založba. 161 s. Ljubljana.

- Perušek, M. 2006. Izhodišča primernosti habitatov nekaterih kvalifikacijskih vrst ptic v gozdovih. *Gozdarski vestnik*, 64/3: 160-167.
- POKORNY, B. / ZALUBERŠEK, M. / SAVINEK, K. / POLIČNIK, H. / MAROLT, J., 2008. Trki vozil s srnjadjo: stanje in reševanje problematike v Sloveniji. I. slovenski posvet z mednarodno udeležbo o upravljanju z divjadjo: srnjad. Knjiga povzetkov. Velenje.
- PUNCER, I. 1980. Dinarski jelovo-bukovi gozdovi na Kočevskem. Slovenska akademija znanosti in umetnosti, 561 str. Ljubljana.
- Pravilnik o načrtih za gospodarjenje z gozdovi in upravljanje z divjadjo (Ur. l. RS, št. 91/2010).
- Resolucija o nacionalnem gozdnem programu. 2008. Ljubljana, Zveza gozdarskih društev Slovenije, Gozdarska založba, Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano RS: 108 str.
- ROBIČ, D. 1990. Naravno stanje deleža drevesnih vrst (%LZ) po gozdnih združbah – delovno gradivo.
- SKOBERNE P., PETERLIN S., 1988: Inventar najpomembnejše naravne dediščine Slovenije I., ZRSVNKD Ljubljana.
- Strokovna zasnova za varstvo kulturne dediščine v gozdnogospodarskih in lovsko upravljavskih načrtih območij z veljavnostjo 2011 - 2020. Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije, Ljubljana, februar 2011.
- ŠPREM, N. / TREER, T. / FLORIJAČIČ, T. / ČURIK, I., 2010. Reprodukativne promjene divjljih svinja (*Sus scrofa* L.) temeljem hibridizacije u Hrvatskoj. II.. slovenski posvet z mednarodno udeležbo o upravljanju z divjadjo: divji prašič. Knjiga povzetkov. Velenje.
- Zakon o gozdovih (Ur. l. RS št. 30/93, 13/1998, Odl. US: U-I-53/95, 24/1999 Skl. US: U-I-51/95, 56/1999-ZON (31/2000 popr.), 67/2002, 110/2002-ZGO-1, 112/2006 Odl. US: U-I-40/06-10, 115/2006, 110/2007, 61/2010 Odl. US: U-I-77/08-14, 106/2010).
- Zakon o divjadi in lovstvu (Ur. l. RS, št. 16/2004, 120/2006 Odl. US: U-I-98/04, 17/2008).
- ZGS, 2011. Predloga za izdelavo gozdnogospodarskega načrta območja. Zavod za gozdove Slovenije, Ljubljana.
- ZGS, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010. Poročilo Zavoda za gozdove Slovenije o gozdovih. Zavod za gozdove Slovenije, Ljubljana.
- ZGS, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010. Poročilo o delu Zavoda za gozdove Slovenije. Zavod za gozdove Slovenije, Ljubljana.

9 PRILOGE

9.1 Zavarovana območja z varstvenimi režimi

Območja

EVID. ŠT.	IME	STATUS	PREDPIS	OBJAVA	VARSTVENI REŽIM	POV (ha)
518	Kadice-soteska	naravni spomenik	Odllok o razglasitvi soteske Kadice za naravni spomenik	(Skupščinski Dolenjski list, št.8/89)	Varstveni režim za drevesne naravne vrednote	14,1
621	Naravni rezervat Nerajske luge	naravni rezervat	Odllok o razglasitvi krajinskega parka Lahinja	(Skupščinski Dolenjski list, št.3/88)	Na območju krajinskega parka Lahinja je prepovedano loviti divjad s pregonom, s pritisikom, z gonjači in s pastmi, ter nastavljeni strupe za divjad. Poleg tega veljajo tudi varstveni režimi v 7 in 8 členu uredbe LAH	17,5
635	Sistem Zatožnih jam in sistem ponornih jam potoka Šice	naravni spomenik	Odllok o razglasitvi pomembnejših objektov podzemeljske geomorfološke dediščine v Občini Grosuplje za naravne spomenike	(Uradni list RS, št.34/96)	Varstveni režim za geomorfološke podzemne naravne vrednote	28,8
1117	Željinske jame	naravni spomenik	Odllok o razglasitvi Željinskih jam za naravni spomenik	(Uradni list RS, št.52/98)	Varstveni režim za geomorfološke podzemne naravne vrednote	19,4
1206	Pragozd Pečke	naravni rezervat	Odllok o razglasitvi naravnih znamenitosti in nepremičnih kulturnih in zgodovinskih spomenikov v občini Novo mesto	(Uradni list RS, št.38/92)	Lov naj se ne izvaja.	58,7
1230	Podsteniška koliševka	naravni spomenik	Odllok o razglasitvi naravnih znamenitosti in nepremičnih kulturnih in zgodovinskih spomenikov v občini Novo mesto	(Uradni list RS, št.38/92)	Lov naj se ne izvaja.	7,1
1235	Rožeška koliševka	naravni spomenik	Odllok o razglasitvi naravnih znamenitosti in nepremičnih kulturnih in zgodovinskih spomenikov v občini Novo mesto	(Uradni list RS, št.38/92)	Lov naj se ne izvaja.	3,5

EVID. ŠT.	IME	STATUS	PREDPIS	OBJAVA	VARSTVENI REŽIM	POV (ha)
1458	Potok Bičje in močvirski biotopi	naravni rezervat	Odlok o razglasitvi potoka Bičje in močvirskih biotopov z vplivnim območjem za naravni rezervat	(Uradni list RS, št.23/97)	<p>Na celotnem varovanem območju so dovoljene dejavnosti, ki so usklajene z biotopsko funkcijo:</p> <ul style="list-style-type: none"> - obstoječa travniška raba, priporoča se pričetek prve košnje po 15. juniju, - ohranjati sedanji način izrabe površin, - vzdrževanje grmovne in drevesne vegetacije ter vzdrževanje odvodnih jarkov s soglasjem pristojne naravovarstvene službe, - po predhodnem soglasju pristojne naravovarstvene službe je v naravnem rezervatu mogoče v okviru gozdnega, lovnega in vodnega gospodarjenja izvajati posege za renaturacijo in revitalizacijo obstoječega stanja. <p>V naravnem rezervatu je prepovedano:-</p> <ul style="list-style-type: none"> - spreminjanje vodnega režima kot npr. regulacijska dela na vodnih tokovih, zajemanje izvirov, graditev objektov na vodah, zniževanje ali zviševanje vodne gladine v vodotoku, - poseganje v vodno in obrežno rastlinstvo, kot je npr. sečnja v poplavnih gozdovih, - izvajati gradbena in zemeljska dela kot so npr. gradnja stavb, naprav in prometnic, odzemanje gramoza, proda peska ali mivke z obrežja, prodišča ali z dna struge, izkopavanje, nasipavanje, odstranjevanje zemlje in zasipavanje deponij, izkoriščanje rudnin - lovljenje, nabiranje, vznemirjanje, preganjanje ali uničevanje vseh vrst živali, tako odrasle osebe kot njihove razvojne oblike, - spreminjati sestavo zoocenozo z naseljevanjem vrst,- poškodovanje in uničevanje gnezdišč in prostorov, kjer se živali zadržujejo ali razmnožujejo ali s prisotnostjo motiti živali, - izvajati lov in ribolov,- umetno osvetljevati živali, njihova gnezdišča, zavetišča in bivališča,- gibati se zunaj glavnih poti in se voziti z motornimi vozili,- onesnaževati vodo, tla in zrak s škodljivimi ali strupenimi trdnimi, tekočimi ali plinastimi snovmi kot so npr. komunalne odplake, insekticidi, herbicidi, aerosoli, strupeni plini, trdni odpadki, ipd.,- sekati, obsekavati, lomiti, ruvati in kako drugače uničevati oziroma poškodovati 	18,9

EVID. ŠT.	IME	STATUS	PREDPIS	OBJAVA	VARSTVENI REŽIM	POV (ha)
					vegetacijo, krmljenje divjadi, postavljanje lovnogospodarstvenih objektov, - spreminjati naravno sestavo, zmes in gostoto rastlinskih in živalskih vrst.	
3998	Naravni rezervat Lahinjske luge	naravni rezervat	Odlok o razglasitvi krajinskega parka Lahinja	(Skupščinski Dolenjski št.3/88)	Na območju krajinskega parka Lahinja je prepovedano loviti divjad s pregonom, s pritiskom, z gonjači in s pastmi, ter nastavljeni strupe za divjad. Poleg tega veljajo tudi varstveni režimi v 7 in 8 členu uredbe LAH	8,9
4002	Zjot, kraško polje z izviri in ponornimi jamami	naravni spomenik	Odlok o razglasitvi krajinskega parka Lahinja	(Skupščinski Dolenjski št.3/88)	Na območju krajinskega parka Lahinja je prepovedano loviti divjad s pregonom, s pritiskom, z gonjači in s pastmi, ter nastavljeni strupe za divjad. Poleg tega veljajo tudi varstveni režimi v 7 in 8 členu uredbe LAH	0,8
4004	Reka Lahinja od izvira do Pustega Gradca	naravni spomenik	Odlok o razglasitvi krajinskega parka Lahinja	(Skupščinski Dolenjski št.3/88)	Na območju krajinskega parka Lahinja je prepovedano loviti divjad s pregonom, s pritiskom, z gonjači in s pastmi, ter nastavljeni strupe za divjad. Poleg tega veljajo tudi varstveni režimi v 7 in 8 členu uredbe LAH	3,0
4005	Potok Nerajžica z izviri Okno, Stepanjec in Krnica	naravni spomenik	Odlok o razglasitvi krajinskega parka Lahinja	(Skupščinski Dolenjski št.3/88)	Na območju krajinskega parka Lahinja je prepovedano loviti divjad s pregonom, s pritiskom, z gonjači in s pastmi, ter nastavljeni strupe za divjad. Poleg tega veljajo tudi varstveni režimi v 7 in 8 členu uredbe LAH	1,1
4007	Krajinski park Lahinja	krajinski park	Odlok o razglasitvi krajinskega parka Lahinja	(Skupščinski Dolenjski št.3/88)	Na območju krajinskega parka Lahinja je prepovedano loviti divjad s pregonom, s pritiskom, z gonjači in s pastmi, ter nastavljeni strupe za divjad. Poleg tega veljajo tudi varstveni režimi v 7 in 8 členu uredbe LAH	254,5
4039	Kolpa	naravni spomenik	Uredba o Krajinskem parku Kolpa	(Uradni list RS, št.85/06)	Varstveni režim v ožjih zavarovanih območjih KPK	395,2
4044	Marindolska loza	naravni spomenik	Uredba o Krajinskem parku Kolpa	(Uradni list RS, št.85/06)	Varstveni režim v ožjih zavarovanih območjih KPK	3,2
4045	Dečinska stena	naravni spomenik	Uredba o Krajinskem parku Kolpa	(Uradni list RS, št.85/06)	Varstveni režim v ožjih zavarovanih območjih KPK	18,1
4046	Hrastova loza	strogi naravni rezervat	Uredba o Krajinskem parku Kolpa	(Uradni list RS, št.85/06)	Varstveni režim v ožjih zavarovanih območjih KPK	1,8
4047	Vrhovske vrtače	naravni spomenik	Uredba o Krajinskem parku Kolpa	(Uradni list RS, št.85/06)	Varstveni režim v ožjih zavarovanih območjih KPK	58,0

EVID. ŠT.	IME	STATUS	PREDPIS	OBJAVA	VARSTVENI REŽIM	POV (ha)
4048	Velika stena nad Radenci	naravni spomenik	Uredba o Krajinskem parku Kolpa	(Uradni list RS, št.85/06)	Varstveni režim v ožjih zavarovanih območjih KPK	85,9
4053	Marindolski steljniki	naravni spomenik	Uredba o Krajinskem parku Kolpa	(Uradni list RS, št.85/06)	Varstveni režim v ožjih zavarovanih območjih KPK	84,5
4054	Krajinski park Kolpa	krajinski park	Uredba o Krajinskem parku Kolpa	(Uradni list RS, št.85/06)	Varstveni režim v zavarovanem območju KPK.	4178,4
1680	Reka Krupa in kraška jama Judovska hiša	naravni spomenik	Odlok o razglasitvi reke Krupe za naravno znamenitost in kraške jame Judoske hiše za kulturni spomenik	(Uradni list RS, št.97/81)	Varstveni režimi v 3 členu Odloka	ni poligona

Cone

EVID. ŠT.	IME	STATUS	PREDPIS	VARSTVENI REŽIM	POVRŠINA (ha)
4055	Kolpa - prvo varstveno območje	krajinski park	Uredba o Krajinskem parku Kolpa	Varstveni režim v zavarovanem območju KPK.	800
4056	Kolpa - drugo varstveno območje	krajinski park	Uredba o Krajinskem parku Kolpa	Varstveni režim v zavarovanem območju KPK.	3381,2
4057	Kolpa - tretje varstveno območje	krajinski park	Uredba o Krajinskem parku Kolpa	Varstveni režim v zavarovanem območju KPK.	150,34

9.2 Naravne vrednote z varstvenimi režimi

ZVRST	OPIS ZNAČILNOSTI	NV-TOČKE	NV-OBMOČJA	NV-OBMOČJA (V)
Botanična	Mokrišča, rastišča, košenice, suhi travniki rastišča bodike.	1	7	0
Drevesna	Značilnost območja so evidentarana števina drevesa izjemnih dimezij ali skupina dreves v gozdnem prostoru. Največji delež drevesnih velikarov (jelka, bukev) je na območju Kočevskega roga ...na .. izpostavljena rastišča tise, na stiku s kulturno krajino pa predvsem lipe.	62	1	0
Ekosistemska	Izjemnost območja je več pragozdnih ostankov in gozdnih rezervatov na območju Kočevskega roga, posamezne košenice, na belokranjskem kraškem ravniku pa nekateri staljniki.	4	46	3
Geološka	Površinska ležišča boksita pri Hraсту pri Vinici,	4	4	1
Geomorfološka	Med raznolikimi pojavnimi oblikami so za območje značilne predvsem številne kuliševke (Kočevski rog), skalna ostenja (dolina Kolpe) zatrepne in ponorne doline (na Ribniško-kočevskem polju) ter soteske povirnih pritokov sornjega dela reke Kolpe, ki jih označuje tudi specifična termoflora ali mraziščna vegetacija. Izpostavljen je tudi pomen krajinsko izstopajočih vrhov (Mirna gora, Veliki Rog, Krempa, Stojna, Travná gora).	22	73	13
Geomorfološka podzemeljska Jame	Na zakraselih dinarskih grebenih Kočevskega roga, Stojen, Goteniške gore in Radohe so pogosta korozijska brezna, na kraškem ravniku v Bele krajine in Ribniško.kočevskem polju pa so prevladujoče vodoravne suhe in vodne jame. Izstopajoč naravovarstven pomen imajo predvsem tisti kraški objekti, ki so pomemben habitat jamski favni (jamski hrošči, nižji vodni raki, človeška ribica) ali pa zatočišča netopirjev.	6	1	0
Hidrološka	Velik del rečnih obrežji ključnih osvodnikov območja (Krka, Rinže, Bistrice in Kolpe). Pogost element hidrološke dediščine so štrvilni manjši kraški izviri in ponikalnice na viskih kraških planotah in kraških poljih ter ob reki Kolpi, prav tako tudi posamezni, kali, luže v gozdnem prostoru.	103	104	9
Oblikovna naravna vrednota	drevoreda	0	2	0
Zoološka	Vodni biotopi v gozdu (mlake, kali in mokrišča ob nižinskih potokih) so pomembni kot mrestišča dvoživk in habitat močvirske sklednice. Izpostavljeno tudi gnezdišče sive čaplje v gozdnem rezervatu ob Kolpi.	1	3	3

Konkretne usmeritve

IDENT. ŠT	NARAVNA VREDNOTA	ZVRST	KONKRETNE USMERITVE	POVRŠINA (ha)
138	Kolpa	hidr, (zool)	Na območju reke Kolpe od Vinice do državne meje naj se v zimskem času ne izvaja lov rac mlakaric.	1241,5
140	Kopa - pragozd	ekos, zool	Lov naj se ne izvaja (ostanek pragozda).	21,6
158	Krokar - pragozd	ekos	Lov naj se ne izvaja (ostanek pragozda).	80,3
212	Pečka - pragozd	ekos	Lov naj se ne izvaja (ostanek pragozda)	59,6
1681	Nerajske luge	ekos, bot	Na območju naravne vrednote naj se ne postavlja lovске infrastrukture. Lov s pogonom naj se ne izvaja.	17,9
1961 V	Radensko polje	geomorf, (hidr, geomorfp, bot, zool)	Na območju naravne vrednote naj se ne postavlja lovске infrastrukture. Lov s pogonom naj se ne izvaja.	538,1
227	Podsteniška koliševka	ekos, geomorf	Na območju naravne vrednote naj se ne postavlja lovске infrastrukture	4
245	Prelesnikova koliševka	geomorf, bot, ekos	Lov naj se ne izvaja (ostanek pragozda)	2
251	Rajhenavski Rog - pragozd	ekos	Lov naj se ne izvaja (ostanek pragozda)	56,2
305	Strmec - pragozd	ekos	Lov naj se ne izvaja (ostanek pragozda)	60,2
4342	Dolga gorica	ekos	Na območju naravne vrednote naj se ne postavlja lovске infrastrukture	20,9
4343	Lahinjske luge	bot, zool	Na območju naravne vrednote naj se ne postavlja lovске infrastrukture	8,5
7648 V	Rudniško jezero	ekos, zool	Območje je pomembno kot preletna postaja vodnih ptic v zimskem obdobju. V tem času naj se ne izvaja lovskih dejavnosti in z dejavnostjo ne moti živali.	112
7652	Kočevska Reka - jezero	ekos, zool	Območje je pomembno kot preletna postaja vodnih ptic v zimskem obdobju. Na območju NV naj se ne izvaja lova.	18,7
8139	Marindolska loza	ekos	Na območju naravne vrednote naj se ne postavlja lovске infrastrukture.	4
8140	Miliči - gnezdišče	zool, ekos	Na območju naravne vrednote naj se ne postavlja lovске infrastrukture, v vplivnem območju rezervata pa ne izvaja lov času gnezditve sive čaple od 1. februarja do konca maja.	2,1
8318	Kremen - rastišče ogroženih rastlinskih vrst		Na območju naravne vrednote naj se ne postavlja lovске infrastrukture	9,1
8331	Bele stene	ekos, geomorf,	Na območju naravne vrednote naj se ne postavlja lovске infrastrukture	78,6
8519	Sodevci - rastišče	ekos, bot, zool,	Na območju naravne vrednote naj se ne postavlja lovске infrastrukture	6

9.3 Ekološko pomembna območja z varstvenimi režimi

ID	IME	KONKRETNE VARSTVENE USMERITVE	POVRŠINA (ha)
68500	Bezgovka	Usmeritve za lovstvo niso potrebne	42,6
39400	Črna dolina pri Grosuplju	<p>Na območju:</p> <ul style="list-style-type: none"> - vzdržujejo naj se obstoječe življenjske razmere za živali, - ohranja naj se lesna vegetacija, zemlje ali kaminske podlage naj se ne odstranjuje. - mokrišč naj se ne nasipava; - gnezdiščem ter prostorom, kjer se živali prehranjujejo, razmnožujejo ali zadržujejo, naj se ne približuje, lovske objekte naj se locira na ustrezno razdaljo od teh prostorov, - vzdržujejo naj se grmišča ter avtohtona obrežna vegetacija; - kosi naj se čim pozneje, po možnosti šele avgusta, in to od sredine travnika navzven. 	13,2
66300	Dobličica	Vzdržuje naj se najmanjša možna populacija lisice, jazbeca in pižmovke.	590,6
61400	Gorjanci	<p>Na območju:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ohranja naj se stara drevesa, dupline, grmovno in zeliščno podrast; - ohranja naj se obstoječe rastiščne razmere; - kjer so bivališča živali (gnezda, dupla, brlogi, jazbine,...) naj se ohranja obstoječe stanje in na kakršenkoli način ne vznemirja živali zlasti v času paritve, gnezdenja, poleganja jajc ali kotitve mladičev; - v spomladanskem obdobju naj se ne posega v drevesno mladje; - v plodonosno drevje naj se ne posega, zlasti v času zorenja plodov; - izvaja se dosedanja ekstenzivna raba obstoječih travniških površin, kosi naj se čim kasneje, po možnosti šele konec avgusta od sredine travlišča navzven. 	4582,0
69400	Gornji kal	Vzdržuje naj se najmanjša možna populacija lisice, jazbeca in pižmovke.	24,9
38500	Kadiče, Mateča voda in Bistrica	<p>Na območju:- vzdržujejo naj se obstoječe življenjske razmere za živali,- ohranja naj se lesna vegetacija, zemlje ali kaminske podlage naj se ne odstranjuje,- mokrišč naj se ne nasipava, - gnezdiščem ter prostorom, kjer se živali prehranjujejo, razmnožujejo ali zadržujejo, naj se ne približuje. Lovske objekte naj se locira na ustrezno razdaljo od teh prostorov,- vzdržujejo naj se grmišča ter avtohtona obrežna vegetacija, kosi naj se čim pozneje, po možnosti šele avgusta, in to od sredine travnika navzven,- ohranja naj se stara drevesa, dupline, grmovno in zeliščno podrast,- ohranja naj se obstoječe rastiščne razmere, - kjer so bivališča živali (gnezda, dupla, brlogi, jazbine,...) naj se ohranja obstoječe stanje in na kakršenkoli način ne vznemirja živali zlasti v času paritve, gnezdenja, poleganja jajc ali kotitve mladičev, - v spomladanskem obdobju naj se ne posega v drevesno mladje,- v plodonosno drevje naj se ne posega, zlasti v času zorenja plodov.</p>	273,9

ID	IME	KONKRETNE VARSTVENE USMERITVE	POVRŠINA (ha)
31100	Kočevsko	<p>Na območju:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ohranjanje naj se stara drevesa, dupline, grmovno in zeliščno podrast, - ohranjanje naj se obstoječe rastiščne razmere, - kjer so bivališča živali (gnezda, dupla, briogi, jazbine,...) naj se ohranja obstoječe stanje in na kakršenkoli način ne vznemirja živali zlasti v času paritve, gnezdenja, poganjanja jajc ali kotitve mladičev, - v spomladanskem obdobju naj se ne posega, zlasti v času zorenja plodov, - v plodonosno drevje naj se ne posega, zlasti v času zorenja plodov, - upoštevajo naj se usmeritve za EPO Osrednje območje življenjskega prostora velikih zveri, - upoštevajo naj se tudi usmeritve navedene pri Natura 2000 območju Kočevsko. 	97455,9
64700	Kolpa	<p>Vzdržujejo naj se obstoječe življenjske razmere za živali. Ohranja naj se lesna vegetacija, zemlje ali kamninske podlage naj se ne odstranjuje. Mokrišč naj se ne nasipava.- gnezdiščem ter prostorom, kjer se živali prehranjujejo, razmnožujejo ali zadržujejo, naj se ne približuje. Lovske objekte naj se locira na ustrezno razdaljo od teh prostorov,- vzdržujejo naj se grmišča ter avtohtona obrežna vegetacija,- odstrel na območjih naj se izvaja izven gnezditvene sezone ptic, ki traja od marca do oktobra,- na območjih, ki so potrjena zimska počivališča zavarovanih in ogroženih vrst ptic (Kolpa od Vinice do državne meje) naj se odstrel ne izvaja,- sprotno naj se odstranjuje prazne tulce lovskih šibrnih nabojev v primeru odvzema lovni vrst iz narave na območjih,- vse vrste gradenj lovskih objektov naj se umaknejo iz poplavnega oz. vplivnega območja vodotokov,- redna vzdrževalna dela naj se izvajajo v času izven gnezditvene sezone ter na najbolj možen sonaraven način in le tam, kjer je to nujno potrebno,- ohranja naj se obvodna vegetacija. Vzdržuje naj se najmanjša možna populacija lisice, jazbeca in pižmovke.</p>	8189,9
65100	Krka - reka	<p>Vzdržujejo naj se obstoječe življenjske razmere za živali. Ohranja naj se lesna vegetacija, zemlje ali kamninske podlage naj se ne odstranjuje. Mokrišč naj se ne nasipava.</p> <ul style="list-style-type: none"> - gnezdiščem ter prostorom, kjer se živali prehranjujejo, razmnožujejo ali zadržujejo, naj se ne približuje. Lovske objekte naj se locira na ustrezno razdaljo od teh prostorov, - vzdržujejo naj se grmišča ter avtohtona obrežna vegetacija, - odstrel na območjih naj se izvaja izven gnezditvene sezone ptic, ki traja od marca do oktobra, - na območjih, ki so potrjena zimska počivališča zavarovanih in ogroženih vrst ptic se odstrel ne izvaja, - sprotno naj se odstranjuje prazne tulce lovskih šibrnih nabojev v primeru odvzema lovni vrst iz narave na območjih, - vse vrste gradenj lovskih objektov naj se umaknejo iz poplavnega oz. vplivnega območja vodotokov; - redna vzdrževalna dela naj se izvajajo v času izven gnezditvene sezone ter na najbolj možen sonaraven način in le tam, kjer je to nujno potrebno, - ohranja naj se obvodna vegetacija. 	633,7
64500	Krupa	<p>Izvajajo se dosedanja ekstenzivna raba obstoječih travniških površin, kosi naj se čim kasneje, po možnosti šele konec avgusta in sicer od sredine travnišča navzven.</p>	1527,8
64800	Lahinja	<p>Vzdržuje naj se najmanjša možna populacija lisice, jazbeca in pižmovke.</p>	1333,1

ID	IME	KONKRETNE VARSTVENE USMERITVE	POVRŠINA (ha)
31400	Ljubljansko barje	Ohranja naj se stara drevesa, dupline, grmovno in zeliščno podrast;- ohranja naj se obstoječe rastiščne razmere; - kjer so bivališča živali (gnezda, dupla, brlogi, jazbine,...) naj se ohranja obstoječe stanje in na kakršenkoli način ne vznemirja živali zlasti v času paritve, gnezdenja, poleganja jajc ali kottive mladičev;- v spomladanskem obdobju naj se ne posega v drevesno mladje;- v plodonosno drevje naj se ne posega, zlasti v času zorenja plodov; - vzdržujejo naj se obstoječe življenjske razmere za živali. Ohranja naj se lesna vegetacija, zemlje ali kamninske podlage naj se ne odstranjuje. Mokrišč naj se ne nasipava;- gnezdiščem ter prostorom, kjer se živali prehranjujejo, razmnožujejo ali zadržujejo, naj se ne približuje. Lovske objekte naj se locira na ustrezno razdaljo od teh prostorov.- vzdržujejo naj se grmišča ter avtohtona obrežna vegetacija;- kosi naj se čim pozneje, po možnosti šele avgusta, in to od sredine travnika navzven.	37,7
38300	Lučka jama	Na vhodih v jame in v njihovi neposredni okolici jam in brezen: - naj se ne postavlja lovskih objektov kot so preže, solnice ali krmišča; - prav tako naj se na teh mestih ne postavlja lovskih pasti; - na vhodu v brezna in jame ter na njihovem vplivnem območju naj se ohranja obstoječa vegetacijska združba.	66,5
39700	Mala Loka pri Višnji Gori	Na območju: - vzdržujejo naj se obstoječe življenjske razmere za živali, ohranja naj se lesna vegetacija, zemlje ali kamninske podlage naj se ne odstranjuje. Prav tako naj se na območjih teh ekosistemov ne postavlja lovskih objektov ali gradi lovskih stez. - mokrišč naj se ne nasipava; - gnezdiščem ter prostorom, kjer se živali prehranjujejo, razmnožujejo ali zadržujejo, naj se ne približuje. lovske objekte naj se locira na ustrezno razdaljo od teh prostorov. - vzdržujejo naj se grmišča ter avtohtona obrežna vegetacija, kosi naj se čim pozneje, po možnosti šele avgusta, in to od sredine travnika navzven.	5,1
36500	Mišja dolina Velikimi logi	Vzdržujejo naj se obstoječe življenjske razmere za živali. Ohranja naj se lesna vegetacija, zemlje ali kamninske podlage naj se ne odstranjuje. Mokrišč naj se ne nasipava;	254,2
80000	Osrednje območje življenjskega prostora velikih zveri	Zagotavlja se primerna gostota populacij velike rastlinojede divjadi, vendar tako, da še omogoča naravno obnovo sestojev z vsemi rastišču primernimi drevesnimi in grmovnimi vrstami.- odstrel srnjadi se v loviščih, kjer je prisoten ris zmanjša za toliko osebkov, kot jih predvidoma upleni ris.- odstrel srnjadi in jelenjadi se v loviščih, kjer je prisoten volk, zmanjša za toliko osebkov, kolikor jih predvidoma uplenijo volkovi,- zagotavlja naj se zadosten delež srnjadi v primerjavi z jelenjadi za zagotavljanje ugodne prehranske baze za risa,- zmanjša naj se gostota divjega prašiča,- v zimskem času se zagotovi mir v okolici brlogov, v katerih prezimujejo medvedi, - zagotavlja naj se zadostna količina plodonosnih vrst,- upošteva naj se usmeritve za gozdne habitatne tipe- ohranja naj se stara drevesa, dupline, grmovno in zeliščno podrast,- v spomladanskem obdobju naj se ne posega v drevesno mladje, - v plodonosno drevje naj se ne posega, zlasti v času zorenja plodov,- ravna se v skladu z dogovorjenimi državnimi strategijami, ki določajo upravljanje s populacijo rjavega medveda (Ursus arctos) v Sloveniji.	157012,2
67900	Petrišina jama	Usmeritve za lovstvo niso potrebne.	159,9
37100	Podpeška jama	Na vhodih v jame in v njihovi neposredni okolici jam in brezen naj se ne postavlja lovskih objektov kot so preže, solnice ali krmišča; - prav tako naj se na teh mestih ne postavlja lovskih pasti; - na vhodu v brezna in jame ter na njihovem vplivnem območju naj se ohranja obstoječa vegetacijska združba.	98,1
37500	Potiskavec	Na vhodih v jame in v njihovi neposredni okolici jam in brezen naj se ne postavlja lovskih objektov kot so preže, solnice ali krmišča; - prav tako naj se na teh mestih ne postavlja lovskih pasti; - na vhodu v brezna in jame ter na njihovem vplivnem območju naj se ohranja obstoječa vegetacijska združba.	416,5

ID	IME	KONKRETNE VARSTVENE USMERITVE	POVRŠINA (ha)
35400	Radensko polje Bičje	<p>Vzdržujejo naj se obstoječe življenjske razmere za živali. Ohranja naj se lesna vegetacija, zemlje ali kamninske podlage naj se ne odstranjuje. Mokrišč naj se ne nasipava.</p> <p>- odstrel na območjih naj se izvaja izven gnezditvene sezone ptic, ki traja od marca do oktobra,</p> <p>- na območjih, ki so potrjena zimska počivališča zavarovanih in ogroženih vrst ptic se odstrel ne izvaja,</p> <p>- sprotno naj se odstranjuje prazne tulce lovskih šibrih nabojev v primeru odvzema lovnih vrst iz narave na območjih,</p> <p>- vse vrste gradenj lovskih objektov naj se umaknejo iz poplavnega oz. vplivnega območja vodotokov;</p> <p>- redna vzdrževalna dela naj se izvajajo v času izven gnezditvene sezone ter na najbolj možen sonaraven način in le tam, kjer je to nujno potrebno,</p> <p>- ohranja naj se obvodna vegetacija,</p> <p>- gnezdiščem ter prostorom, kjer se živali prehranjujejo, razmnožujejo ali zadržujejo, naj se ne približuje, lovske objekte naj se locira na ustrezno razdaljo od teh prostorov,</p> <p>- vzdržujejo naj se grmišča ter avtohtona obrežna vegetacija,</p> <p>- kosi naj se čim pozneje, po možnosti šele avgusta, in to od sredine travnika navzven.</p>	1228,9
34500	Ribniška dolina	<p>Vzdržujejo naj se obstoječe življenjske razmere za živali. Ohranja naj se lesna vegetacija, zemlje ali kamninske podlage naj se ne odstranjuje. Mokrišč naj se ne nasipava. - odstrel na območjih naj se izvaja izven gnezditvene sezone ptic, ki traja od marca do oktobra, - na območjih, ki so potrjena zimska počivališča zavarovanih in ogroženih vrst ptic se odstrel ne izvaja, - sprotno naj se odstranjuje prazne tulce lovskih šibrih nabojev v primeru odvzema lovnih vrst iz narave na območjih, - vse vrste gradenj lovskih objektov naj se umaknejo iz poplavnega oz. vplivnega območja vodotokov; - redna vzdrževalna dela naj se izvajajo v času izven gnezditvene sezone ter na najbolj možen sonaraven način in le tam, kjer je to nujno potrebno, - ohranja naj se obvodna vegetacija, - gnezdiščem ter prostorom, kjer se živali prehranjujejo, razmnožujejo ali zadržujejo, naj se ne približuje, lovske objekte naj se locira na ustrezno razdaljo od teh prostorov, - vzdržujejo naj se grmišča ter avtohtona obrežna vegetacija, - kosi naj se čim pozneje, po možnosti šele avgusta, in to od sredine travnika navzven.</p>	1883,5
36700	Skednevnica	<p>Na vhodih v jame in v njihovi neposredni okolici jam in brezen naj se ne postavlja lovskih objektov kot so preže, solnice ali krmišča.</p> <p>- prav tako naj se na teh mestih ne postavlja lovskih pasti,</p> <p>- na vhodu v brezna in jame ter na njihovem vplivnem območju naj se ohranja obstoječa vegetacijska združba.</p>	115,0
39500	Skobčev mlin	<p>Vzdržujejo naj se obstoječe življenjske razmere za živali. Ohranja naj se lesna vegetacija, zemlje ali kamninske podlage naj se ne odstranjuje. Mokrišč naj se ne nasipava.</p> <p>- gnezdiščem ter prostorom, kjer se živali prehranjujejo, razmnožujejo ali zadržujejo, naj se ne približuje.</p> <p>- lovske objekte naj se locira na ustrezno razdaljo od teh prostorov,</p> <p>- vzdržujejo naj se grmišča ter avtohtona obrežna vegetacija,</p> <p>- kosi naj se čim pozneje, po možnosti šele avgusta, in to od sredine travnika navzven.</p>	12,5
36600	Škocjan	Zadoščajo splošne naravovarstvene usmeritve.	110,9
64600	Veliko bukovje	Usmeritve za lovstvo niso potrebne.	1315,7
37900	Vodena jama	<p>Na vhodih v jame in v njihovi neposredni okolici jam in brezen naj se ne postavlja lovskih objektov kot so preže, solnice ali krmišča.</p> <p>- prav tako naj se na teh mestih ne postavlja lovskih pasti,</p> <p>- na vhodu v brezna in jame ter na njihovem vplivnem območju naj se ohranja obstoječa vegetacijska združba.</p>	87,6

ID	IME	KONKRETNE VARSTVENE USMERITVE	POVRŠINA (ha)
35900	Županova jama	Na vhodih v jame in v njihovi neposredni okolici jam in brezen naj se ne postavlja lovskih objektov kot so preže, solnice ali krmišča. - prav tako naj se na teh mestih ne postavlja lovskih pasti, - na vhodu v brezna in jame ter na njihovem vplivnem območju naj se ohranja obstoječa vegetacijska združba.	180,5

Jame

KODA	IME	USMERITVE ZA UPRAVLJANJE Z DIVJADJO NA OBMOČJU LOU
30115	Zatočna jama - Viršnica - Lazarjeva jama	<p>Na vhodih v jame oziroma v njihovi neposredni okolici:</p> <ul style="list-style-type: none"> - naj se ne postavlja lovskih objektov kot so preže, solnice ali krmišča, obstoječe pa naj se odstrani; - prav tako naj se na teh mestih ne postavlja lovskih pasti; - na vhodu v brezna in jame ter na njihovem vplivnem območju naj se ohranja obstoječa vegetacijska združba.
30119	Krška jama	
30125	Kompoljska jama	
30131	Potiskavska jama	
30132	Zelenka	
30137	Vodna jama v Jelendolu	
30141	Vodna jama pri Klinji vasi 1	
30143	Jama v Šahnu	
30151	Bilpa	
60127	Stolbe	

9.4 Posebna varstvena območja (območja Natura 2000)

KODA	STATUS	OBMOČJE	POVRŠINA (ha)
SI3000046	SCI	Bela Krajina	499,5
SI3000064	SCI	Bezgovka	40,4
SI3000162	SCI	Breg pri Mali Loki	1,8
SI3000168	SCI	Črna dolina pri Grosuplju	10,7
SI3000048	SCI	Dobličica	357,6
SI3000199	SCI	Dolenja vas pri Ribnici	12,5
SI3000141	SCI	Duplica	9,2
SI3000204	SCI	Globočec	103,2
SI3000267	SCI	Gorjanci - Radoha	1502,3
SI3000073	SCI	Gornji kal	18,5
SI3000062	SCI	Gradac	1486,6
SI3000175	SCI	Kolpa	840
SI3000203	SCI	Kompoljska jama - Potiskavec	156,7
SI3000227	SCI	Krka	45,8
SI3000170	SCI	Krška jama	406,5
SI3000075	SCI	Lahinja	808,6
SI3000009	SCI	Lučka jama	42,4
SI3000005	SCI	Mateča voda in Bistrica	152,8
SI3000063	SCI	Metlika	654,7
SI3000072	SCI	Petrišina jama	134,1
SI3000207	SCI	Podpeška jama	83,9
SI3000131	SCI	Skednevnica	105
SI3000055	SCI	Stobe - Breg	100,6
SI3000139	SCI	Stržene luže	45,4
SI3000156	SCI	Županova jama	3
SI3000152	SCI	Vodena jama	71,7
SI3000160	SCI	Škocjan	108,8
SI3000179	SCI	Veliko bukovje	1296,7
SI3000171	SCI	Radensko polje - Viršnica	498
SI3000026	SCI	Ribniška dolina	423,3
SI3000129	SCI	Rinža	231,5
SI3000263	SCI	Kočevsko	102829
SI5000012	OIP	Kočevsko - Kolpa	653,2
SI5000013	SPA	Kočevsko - Kolpa	96974

OBMOČJA, ZA KATERE SO V OPAN-U PODANE PODROBNE USMERITVE ZA LOVSTVO

Konkretne usmeritve

KODA	IME	CONA	HT/VRSTE	USMERITVE ZA UPRAVLJANJE Z DIVJADJO NA OBMOČJU LOU	POVRŠINA (LUO)
SI3000009	Lučka jama	3-009-HT8310	Jame, ki niso odprte za javnost	Upošteva se varstveni režim v jami (18. člen Zakona o varstvu podzemnih jam). - V jame se ne vnaša organskih snovi. - Pred vhodi v jame se ne postavlja novih krmišč, mrhovišč, solnic, lovskih prež in drugih lovskih objektov, obstoječe pa naj se postopno odstrani.	42,4
SI3000026	Ribniška dolina	3-026-SP1352	volk (<i>Canis lupus</i>)	Pri upravljanju z volkom naj se upošteva usmeritve, ki so navedene v Strategija ohranjanja in trajnostnega upravljanja z volkom (<i>Canis lupus</i>) v Sloveniji. Pri načrtovanju višine odstrela jelenjadi naj se upošteva tudi prehranske potrebe volka.	45,2
		3-026-SP1354	řjavi medved (<i>Ursus arctos</i>)	Pri upravljanju z medvedom naj se upošteva usmeritve, ki so navedene v Strategiji upravljanja z řjavim medvedom (<i>Ursus arctos</i>) v Sloveniji.	423,3
		3-026-SP1361	navadni řis (<i>Lynx lynx</i>)	Pri načrtovanju višine odstrela srnjadi, jelenjadi in gamsa naj se upošteva prehranske potrebe řisa.	45,2
		3-026-HT6410	Travniki s prevladujočo stořko (<i>Molinia</i> spp.) na karbonatnih, šotnih ali glineno-muljastih tleh (<i>Molinion caeruleae</i>)	Izvajajo se takšna raba, ki ohranja habitate grmišč in travišč: - Košnja naj se izvaja prvič po odcvetu večine travniških rastlin. Košnji naj sledi spravilo. Izvajajo naj se upočasnjena košnja od sredine navzven, vsaj 5 cm nad tlemi. - Na habitatnem tipu naj se ne gnoji. - Travišč naj se ne požiga. - Ohranja in vzdržuje naj se najmanj obstoječa dolžina linijskih vegetacijskih struktur (omejki, žive meje, protivetni pasovi, obvodna vegetacija, v kmetijski krajini). - Ohranja naj se gozdni rob.	42,6
		3-026-HT91K0	řilirski bukovi gozdovi (<i>Fagus sylvatica</i> (<i>Aremonio-Fagion</i>))	V gozdnih habitatnih tipih se zagotavlja ustrezna število rastlinojede divjadi, ki bo omogočala naravno pomlajevanje v gozdu ter s tem trajnost gozdnega ekosistema, predvsem biotske funkcije in funkcije ohranjanja naravnih vrednot in biotske pestrosti. - Alohtonih živalskih vrst naj se ne naseljuje na območja habitatnih tipov. Številčnost obstoječih populacij alohtone divjadi (muflon, damajak, ...) naj se zmanjša na minimum. - Dovoljena je samo sadnja rastišču primernih drevesnih vrst. - Ohranja naj se gozdni rob.	1,2
		3-026-HT3260	Vodotoki v nižinskem in montanskem pasu z vodno vegetacijo zvez <i>Ranuncion fluitantis</i> in <i>Callitricho-Batrachion</i>	Površinske in podzemne vode se ne onesnažuje, na obrežju se ne uporabljajo mineralnih gnojil in pesticidov, itd. - Čiščenje brežin se ne opravlja v razmnoževalnem času živali, temveč jeseni; opravlja se na način, ki najmanj poškoduje življenjske prostore. - Ohranjajo se obvodni pasovi vegetacije. - Na območje habitatnega tipa ali v njegovo neposredno bližino (manj kot 50 m od habitatnega tipa) naj se ne postavlja novih solnic, krmišč in mrhovišč, obstoječe pa naj se postopno odstrani.	423,3

KODA	IME	CONA	HT/VRSTE	USMERITVE ZA UPRAVLJANJE Z DIVJADJO NA OBMOČJU LOU	POVRŠINA (LUO)
SI3000046	Bela Krajina	3-046-HT6210	Prioritetni HT ob prisotnosti orhidej. Polnaravna suha travniča in grmiščne faze na karbonatnih tleh (Festuco Brometalia) (* pomembna rastišča kukavičevk)	Izvajata se takšna raba, ki ohranja habitate grmišč in travnišč: - Košnja naj se izvaja prvič po odcvetu večine travniških rastlin. Košnji naj sledi spravilo. Izvajata naj se upočasnjena košnja od sredine navzven, vsaj 5 cm nad tlemi. - Na območju se praviloma ne gnoji, če pa že, naj se gnoji le s hlevskim gnojem. - Travišč naj se ne požiga. - Ohranja in vzdržuje naj se najmanj obstoječa dolžina linijskih vegetacijskih struktur (omejki, žive meje, protivetni pasovi, obvodna vegetacija, v kmetijski krajini). - Ohranja naj se postopen gozdni rob.	148,2
		3-046-HT6510	Nižinski ekstenzivno gojeni travniki (Alopecurus pratensis, Sanguisorba officinalis)		133,0
		3-046-HT91L0	Ilirski hrastovo-belogabrovi gozdovi (Erythronio-Carpinion)	V gozdnih habitatih tipih se zagotavlja ustrezna številčnost rastlinojede divjadi, ki bo omogočala naravno pomlajevanje v gozdu ter s tem trajnost gozdnega ekosistema, predvsem biotske funkcije in funkcije ohranjanja naravnih vrednot in biotske pestrosti. - Alohtonih živalskih vrst naj se ne nasejuje na območja habitatnih tipov. Številčnost obstoječih populacij alohtone divjadi (mufon, damjak, ...) naj se zmanjša na minimum. - Dovoljena je samo sadnja rastišču primernih drevesnih vrst. - Ohranja naj se postopen gozdni rob.	4,8
SI3000048	Dobličica	3-048-SP1220	močvirska sklednica (<i>Eryms orbicularis</i>)	V notranji coni močvirske sklednice naj se načrtuje povečan odstrel plenilcev (lisica, pižmovka, divji prašič).	190,0
		3-048-SP1337	bober (<i>castor fiber</i>)	V notranji coni naj se ne izvaja lov s pastmi.	
		3-048-HT6210	Prioritetni HT ob prisotnosti orhidej. Polnaravna suha travniča in grmiščne faze na karbonatnih tleh (Festuco Brometalia) (* pomembna rastišča kukavičevk)	Izvajata se takšna raba, ki ohranja habitate grmišč in travnišč: - Košnja naj se izvaja prvič po odcvetu večine travniških rastlin. Košnji naj sledi spravilo. Izvajata naj se upočasnjena košnja od sredine navzven, vsaj 5 cm nad tlemi. - Na območju se praviloma ne gnoji, če pa že, naj se gnoji le s hlevskim gnojem. - Travišč naj se ne požiga. - Ohranja in vzdržuje naj se najmanj obstoječa dolžina linijskih vegetacijskih struktur (omejki, žive meje, protivetni pasovi, obvodna vegetacija, v kmetijski krajini). - Ohranja naj se postopen gozdni rob.	19,2
		3-048-HT6510	Nižinski ekstenzivno gojeni travniki (Alopecurus pratensis, Sanguisorba officinalis)		35,2
		3-048-HT8310	Jame, ki niso odprte za javnost	Upošteva se varstveni režim v jami (18. člen Zakona o varstvu podzemnih jam). - V jame se ne vnaša organskih snovi. - Pred vhodi v jame se ne postavlja novih krmišč, mrhovišč, solnic, lovskih prež in drugih lovskih objektov, obstoječe pa naj se postopno odstrani.	159,4

KODA	IME	CONA	HT/VRSTE	USMERITVE ZA UPRAVLJANJE Z DIVJADJO NA OBMOČJU LOU	POVRŠINA (LUO)
SI3000055	Stobe - Breg	3-055-SP1220	močvirska sklednica (<i>Eryms orbicularis</i>)	V notranji coni močvirske sklednice naj se načrtuje povečan odstrel plenilcev (lisica, pižmovka, divji prašič).	23,6
SI3000062	Gradac	3-055-HT8310 3-062-HT91L0	Jame, ki niso odprte za javnost Ilirski hrastovo-belogabrovi gozdovi (Erythronio-Carpinion)	Upošteva se varstveni režim v jami (18. člen Zakona o varstvu podzemnih jam). - V jame se ne vnaša organskih snovi. - Pred vhodi v jame se ne postavlja novih krmišč, mrhovišč, solnic, lovskih prež in drugih lovskih objektov, obstoječe pa naj se postopno odstrani. V gozdnih habitatnih tipih se zagotavlja ustrezna številčnost rastlinojede divjadi, ki bo omogočala naravno pomlajevanje v gozdu ter s tem trajnost gozdnega ekosistema, predvsem biotske funkcije in funkcije ohranjanja naravnih vrednot in biotske pestrosti. - Alohtonih živalskih vrst naj se ne nasejuje na območja habitatnih tipov. Številčnost obstoječih populacij alohtone divjadi (muflon, damjak, ...) naj se zmanjša na minimum. - Dovoljena je samo sadnja rastišču primernih drevesnih vrst. - Ohranja naj se gozdni rob.	100,6 1443,4
SI3000063	Metlika	3-063-HT91L0	Ilirski hrastovo-belogabrovi gozdovi (Erythronio-Carpinion)	Upošteva se varstveni režim v jami (18. člen Zakona o varstvu podzemnih jam). - V jame se ne vnaša organskih snovi. - Pred vhodi v jame se ne postavlja novih krmišč, mrhovišč, solnic, lovskih prež in drugih lovskih objektov, obstoječe pa naj se postopno odstrani.	103,2
SI3000064	Bezgovka	3-064-HT8310	Jame, ki niso odprte za javnost	V gozdnih habitatnih tipih se zagotavlja ustrezna številčnost rastlinojede divjadi, ki bo omogočala naravno pomlajevanje v gozdu ter s tem trajnost gozdnega ekosistema, predvsem biotske funkcije in funkcije ohranjanja naravnih vrednot in biotske pestrosti. - Alohtonih živalskih vrst naj se ne nasejuje na območja habitatnih tipov. Številčnost obstoječih populacij alohtone divjadi (muflon, damjak, ...) naj se zmanjša na minimum. - Dovoljena je samo sadnja rastišču primernih drevesnih vrst. - Ohranja naj se postopen gozdni rob.	220,4
SI3000075	Lahinja	3-075-SP1220	močvirska sklednica (<i>Eryms orbicularis</i>)	Upošteva se varstveni režim v jami (18. člen Zakona o varstvu podzemnih jam). - V jame se ne vnaša organskih snovi. - Pred vhodi v jame se ne postavlja novih krmišč, mrhovišč, solnic, lovskih prež in drugih lovskih objektov, obstoječe pa naj se postopno odstrani. V notranji coni močvirske sklednice naj se načrtuje povečan odstrel plenilcev (lisica, pižmovka, divji prašič).	40,4 701,3
		3-075-HT3260	Vodotoki v nižinskem in montanskem pasu z vodno vegetacijo zvez Ranunculon fluitantis in Callitricho-Batrachion	Površinske in podzemne vode se ne onesnažuje, na obrežju se ne uporablja mineralnih gnojil in pesticidov, itd. - Čiščenje brežin se ne opravlja v razmnoževalnem času živali, temveč jeseni; opravlja se na način, ki najmanj poškodujejo življenjske prostore. - Ohranjajo se obvodni pasovi vegetacije. - Na območje habitatnega tipa ali v njegovo neposredno bližino (manj kot 50 m od habitatnega tipa) naj se ne postavlja novih solnic, krmišč in mrhovišč, obstoječe pa naj se postopno odstrani.	125,5

KODA	IME	CONA	HT/VRSTE	USMERITVE ZA UPRAVLJANJE Z DIVJADJO NA OBMOČJU LOU	POVRŠINA (LUO)
		3-075-HT6410	Travniki s prevladujočo stožko (<i>Molinia</i> spp.) na karbonatnih, šotnih ali glineno-muljastih tleh (<i>Molinion caeruleae</i>)	Izjava se takšna raba, ki ohranja habitate grmišč in travnišč: - Košnja naj se izvaja prvič po odvetu večine travniških rastlin. Košnji naj sledi spravilo. Izjava naj se upočasni od košnje od sredine navzven, vsaj 5 cm nad tlemi. - Na območju se praviloma ne gnoji, če pa že, naj se gnoji le s hlevskim gnojem. - Travišč naj se ne požiga. - Ohranja in vzdržuje naj se najmanj obstoječa dolžina linijskih vegetacijskih struktur (omejki, žive meje, protivetni pasovi, obvodna vegetacija, v kmetijski krajini). - Ohranja naj se gozdni rob.	14,5
		3-075-HT7210	Karbonatna nizka barja z navadno reziko (<i>Cladium mariscus</i>) in vrstami zveze <i>Caricion davallianae</i>	Na območju habitatnih tipov barj in močvirij ali v njihovi neposredni bližini (v oddaljenosti manj kot 50 m) se ne postavlja novih krmišč, mrhovišč, solnic, lovskih prež in drugih lovskih objektov, obstoječe pa naj se odstrani. Na območju mokrišč naj se ne nadeluje novih poti in hodi izven obstoječih poti. Na območje habitatnega tipa in območje vpliva nanj se ne vnaša gnojil in pesticidov. Z redno košnjo najmanj na dve leti se ohranja primerno stanje habitatnega tipa.	0,7
		3-075-HT7230	Bazična nizka barja		11,2
		3-075-HT91L0	Ilirski hrastovo-belogabrovi gozdovi (<i>Erythronio-Carpinion</i>)	V gozdnih habitatnih tipih se zagotavlja ustrezna številčnost rastlinjede divjadi, ki bo omogočala naravno pomlajevanje v gozdu ter s tem trajnost gozdnega ekosistema, predvsem biotske funkcije in funkcije ohranjanja naravnih vrednot in biotske pestrosti. - Alohtonih živalskih vrst naj se ne nasejuje na območja habitatnih tipov. Številčnost obstoječih populacij alohtone divjadi (muflon, damajak, ...) naj se zmanjša na minimum. - Dovoljena je samo sadnja rastišču primernih drevesnih vrst. - Ohranja naj se postopen gozdni rob.	31,2
		3-075-HT8310	Jame, ki niso odprte za javnost	Upošteva se varstveni režim v jami (18. člen Zakona o varstvu podzemnih jam). - V jame se ne vnaša organskih snovi. - Pred vhodi v jame se ne postavlja novih krmišč, mrhovišč, solnic, lovskih prež in drugih lovskih objektov, obstoječe pa naj se postopno odstrani.	29,8
SI3000129	Rinža	3-129-SP1352	volk (<i>Canis lupus</i>)	Pri upravljanju z volkom naj se upošteva usmeritve, ki so navedene v Strategiji ohranjanja in trajnostnega upravljanja z volkom (<i>Canis lupus</i>) v Sloveniji. Pri načrtovanju višine odstrela jelenjadi naj se upošteva tudi prehranske potrebe volka.	217,0
		3-129-SP1354	rjavi medved (<i>Ursus arctos</i>)	Pri upravljanju z medvedom naj se upošteva usmeritve, ki so navedene v Strategiji upravljanja z rjavim medvedom (<i>Ursus arctos</i>) v Sloveniji.	222,5
		3-129-SP1361	navadni ris (<i>Lynx lynx</i>)	Pri načrtovanju višine odstrela srnjadi, jelenjadi in gamsa naj se upošteva prehranske potrebe risa.	217,0

KODA	IME	CONA	HT/VRSTE	USMERITVE ZA UPRAVLJANJE Z DIVJADJO NA OBMOČJU LOU	POVRŠINA (LUO)
		3-129-HT3260	Vodotoki v nižinskem in montanskem pasu z vodno vegetacijo zvez Ranunculion fluitantis in Callitriche-Batrachion	Površinske in podzemne vode se ne onesnažuje, na obrežju se ne uporablja mineralnih gnojil in pesticidov, itd. - Čiščenje brežin se ne opravlja v razmnoževalnem času živali, temveč jeseni; opravlja se na način, ki najmanj poškodujejo življenjske prostore. - Ohranjajo se obvodni pasovi vegetacije. - Na območje habitata tipa ali v njegovo neposredno bližino (manj kot 50 m od habitata tipa) naj se ne postavlja novih solnic, krmišč in mrhovišč, obstoječe pa naj se postopno odstrani.	26,0
		3-129-HT91E0	Obrečna vrbovja, jelševja in jesenovja (mehkolesna loka) (Alnus glutinosa in Fraxinus excelsior (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae))	V gozdnih habitatnih tipih se zagotavlja ustrezna številčnost rastlinojede divjadi, ki bo omogočala naravno pomlajevanje v gozdu ter s tem trajnost gozdnega ekosistema, predvsem biotske funkcije in funkcije ohranjanja naravnih vrednot in biotske pestrosti. - Alohtonih živalskih vrst naj se ne nasejuje na območja habitatnih tipov. Številčnost obstoječih populacij alohtone divjadi (muflon, damjak, ...) naj se zmanjša na minimum. - Dovoljena je samo sadnja rastišču primernih drevesnih vrst. - Ohranja naj se postopen gozdni rob.	66,7
		3-129-HT8310	Jame, ki niso odprte za javnost	Upošteva se varstveni režim v jami (18. člen Zakona o varstvu podzemnih jam). - V jame se ne vnaša organskih snovi. - Pred vhodi v jame se ne postavlja novih krmišč, mrhovišč, solnic, lovskih prež in drugih lovskih objektov, obstoječe pa naj se postopno odstrani.	158,4
		3-129-HT91K0	Ilirski bukovi gozdovi (Fagus sylvatica (Aremonio-Fagion))	V gozdnih habitatnih tipih se zagotavlja ustrezna številčnost rastlinojede divjadi, ki bo omogočala naravno pomlajevanje v gozdu ter s tem trajnost gozdnega ekosistema, predvsem biotske funkcije in funkcije ohranjanja naravnih vrednot in biotske pestrosti. - Alohtonih živalskih vrst naj se ne nasejuje na območja habitatnih tipov. Številčnost obstoječih populacij alohtone divjadi (muflon, damjak, ...) naj se zmanjša na minimum. - Dovoljena je samo sadnja rastišču primernih drevesnih vrst. - Ohranja naj se gozdni rob.	34,7
SI3000162	Breg pri Mali Loki	3-162-HT7210	Karbonatna nizka barja z navadno reziko (Cladium mariscus) in vrstami zveze Caricion davallianae	Na območju habitatnih tipov barj in močvirij ali v njihovi neposredni bližini (v oddaljenosti manj kot 50 m) se ne postavlja novih krmišč, mrhovišč, solnic, lovskih prež in drugih lovskih objektov, obstoječe pa naj se odstrani. Na območju mokrišč naj se ne nadeluje novih poti in hodi izven obstoječih poti. Na območje habitata tipa in območje vpliva nanj se ne vnaša gnojil in pesticidov. Z redno košnjo najmanj na dve leti se ohranja primerno stanje habitata tipa.	1,8
SI3000168	Črna dolina pri Grosuplju	3-168-HT6410	Travniki s prevladujočo stožko (Molinia spp.) na karbonatnih, šotnih ali glineno-muljastih tleh (Molinion caeruleae)	Izvajajo se takšna raba, ki ohranja habitate grmišč in travnišč: - Košnja naj se izvaja prvič po odvetu večine travniških rastlin. Košnji naj sledi spravilo. Izvajajo naj se upočasnjena košnja od sredine navzven, vsaj 5 cm nad tlemi. - Na območju habitata tipa naj se ne gnoji. - Travišč naj se ne požiga. - Ohranja in vzdržuje naj se najmanj obstoječa dolžina linijskih vegetacijskih struktur (omejki, žive meje, protivetni pasovi, obvodna vegetacija, v kmetijski krajini). - Ohranja naj se postopen gozdni rob.	7,5

KODA	IME	CONA	HT/VRSTE	USMERITVE ZA UPRAVLJANJE Z DIVJADJO NA OBMOČJU LOU	POVRŠINA (LUO)
		3-168-HT7230	Bazična nizka barja	Na območju habitatnih tipov barij in močvirij ali v njihovi neposredni bližini (v oddaljenosti manj kot 50 m) se ne postavlja novih krmišč, mrhovišč, solnic, lovskih prež in drugih lovskih objektov, obstoječe pa naj se odstrani. Na območju mokrišč naj se ne nadeluje novih poti in hodi izven obstoječih poti. Na območje habitatnega tipa in območje vpliva nanj se ne vnaša gnojil in pesticidov. Z redno košnjo najmanj na dve leti se ohranja primerno stanje habitatnega tipa.	7,5
SI3000170	Kiška jama	3-170-HT3260	Vodotoki v nižinskem in montanskem pasu z vodno vegetacijo zvez Ranunculon fluitantis in Callitricho-Batrachion	Površinske in podzemne vode se ne onesnažuje, na obrežju se ne uporablja mineralnih gnojil in pesticidov, itd. - Čiščenje brežin se ne opravlja v razmnoževalnem času živali, temveč jeseni; opravlja se na način, ki najmanj poškodujejo življenjske prostore. - Ohranjajo se obvodni pasovi vegetacije. - Na območje habitatnega tipa ali v njegovo neposredno bližino (manj kot 50 m od habitatnega tipa) naj se ne postavlja novih solnic, krmišč in mrhovišč, obstoječe pa naj se postopno odstrani.	21,4
		3-170-HT8310	Jame, ki niso odprte za javnost	Upošteva se varstveni režim v jami (18. člen Zakona o varstvu podzemnih jam). - V jame se ne vnaša organskih snovi. - Pred vhodi v jame se ne postavlja novih krmišč, mrhovišč, solnic, lovskih prež in drugih lovskih objektov, obstoječe pa naj se postopno odstrani.	107,9
SI3000171	Radensko polje - Vršnica	3-171-SP1352	volk (Canis lupus)	Pri upravljanju z volkom naj se upošteva usmeritve, ki so navedene v Strategija ohranjanja in trajnostnega upravljanja z volkom (Canis lupus) v Sloveniji. Pri načrtovanju višine odstrela jelenjadi naj se upošteva tudi prehranske potrebe volka.	83,0
		3-171-SP1354	rjavi medved (Ursus arctos)	Pri upravljanju z rjavim medvedom (Ursus arctos) v Sloveniji.	499,8
		3-171-SP1361	navadni ris (Lynx lynx)	Pri načrtovanju višine odstrela srnjadi, jelenjadi in gamsa naj se upošteva prehranske potrebe risa.	83,0
		3-171-HT3180	Presihajoča jezera	Na območju habitatnih tipov barij in močvirij ali v njihovi neposredni bližini (v oddaljenosti manj kot 50 m) se ne postavlja novih krmišč, mrhovišč, solnic, lovskih prež in drugih lovskih objektov, obstoječe pa naj se odstrani. Na območju mokrišč naj se ne nadeluje novih poti in hodi izven obstoječih poti. Na območje habitatnega tipa in območje vpliva nanj se ne vnaša gnojil in pesticidov. Z redno košnjo najmanj na dve leti se ohranja primerno stanje habitatnega tipa.	415,6

KODA	IME	CONA	HT/VRSTE	USMERITVE ZA UPRAVLJANJE Z DIVJADJO NA OBMOČJU LOU	POVRŠINA (LUO)
		3-171-HT6410	Travniki s prevladujočo stožko (<i>Molinia</i> spp.) na karbonatnih, šotnih ali glineno-muljastih tleh (<i>Molinion caeruleae</i>)	Izjava se takšna raba, ki ohranja habitate grmišč in travnišč: - Košnja naj se izvaja prvič po odvetu večine travniških rastlin. Košnji naj sledi spravilo. Izjava naj se upočasni košnja od sredine navzven, vsaj 5 cm nad tlemi. - Na območju shabitatnega tipa naj se ne gnoji. - Travišč naj se ne požiga. - Ohranja in vzdržuje naj se najmanj obstoječa dolžina limijskih vegetacijskih struktur (omejki, žive meje, protivetni pasovi, obvodna vegetacija, v kmetijski krajini). - Ohranja naj se gozdni rob.	97,8
		3-171-HT8310	Jame, ki niso odprte za javnost	Upošteva se varstveni režim v jami (18. člen Zakona o varstvu podzemnih jam). - V jame se ne vnaša organskih snovi. - Pred vhodi v jame se ne postavlja novih krmišč, mrhovišč, solnic, lovskih prež in drugih lovskih objektov, obstoječe pa naj se postopno odstrani.	103,7
SI3000175	Kolpa	3-175-SP1220	močvirska sklednica (<i>Eryms orbicularis</i>)	V notranji coni močvirske sklednice naj se načrtuje povečan odstrel plenilcev (lisica, pižmova, divji prašič).	751,6
		3-175-SP1356	vidra (<i>Lutra lutra</i>)	V notranji coni naj se ne izvaja lov s pastmi.	322,2
		3-175-HT3260	Vodotoki v nižinskem in montanskem pasu z vodno vegetacijo zvez <i>Ranunculus fluitans</i> in <i>Callitriche-Batrachion</i>	Površinske in podzemne vode se ne onesnažuje, na obrežju se ne uporablja mineralnih gnojil in pesticidov, itd. - Čiščenje brežin se ne opravlja v razmnoževalnem času živali, temveč jeseni; opravlja se na način, ki najmanj poškoduje življenjske prostore. - Ohranjajo se obvodni pasovi vegetacije. - Na območje habitatnega tipa ali v njegovo neposredno bližino (manj kot 50 m od habitatnega tipa) naj se ne postavlja novih solnic, krmišč in mrhovišč, obstoječe pa naj se postopno odstrani.	229,7
		3-175-HT91L0	Ilirski hrastovo-belogabrovi gozdovi (<i>Erythronio-Carpinion</i>)	V gozdnih habitatnih tipih se zagotavlja ustrezna številčnost rastlinojede divjadi, ki bo omogočala naravno pomlajevanje v gozdu ter s tem trajnost gozdnega ekosistema, predvsem biotopske funkcije in funkcije ohranjanja naravnih vrednot in biotske pestrosti. - Alohtonih živalskih vrst naj se ne naseljuje na območja habitatnih tipov. Številčnost obstoječih populacij alohtone divjadi (muflon, damjak, ...) naj se zmanjša na minimum. - Dovoljena je samo sadnja rastišču primernih drevesnih vrst. - Ohranja naj se postopen gozdni rob.	840,0
		3-175-HT8310	Jame, ki niso odprte za javnost	Upošteva se varstveni režim v jami (18. člen Zakona o varstvu podzemnih jam). - V jame se ne vnaša organskih snovi. - Pred vhodi v jame se ne postavlja novih krmišč, mrhovišč, solnic, lovskih prež in drugih lovskih objektov, obstoječe pa naj se postopno odstrani.	6,1

KODA	IME	CONA	HT/VRSTE	USMERITVE ZA UPRAVLJANJE Z DIVJADJO NA OBMOČJU LOU	POVRŠINA (LUO)
SI3000179	Veliko bukovje	3-179-HT91L0	Ilirski hrastovo-belogabrovi gozdovi (Erythronio-Carpinion)	V gozdnih habitatah tipih se zagotavlja ustrezna številčnost rastlinojede divjadi, ki bo omogočala naravno pomlajevanje v gozdu ter s tem trajnost gozdnega ekosistema, predvsem biotske funkcije in funkcije ohranjanja naravnih vrednot in biotske pestrosti. Alohtonih živalskih vrst naj se ne naseljeje na območja habitatah tipov. Številčnost obstoječih populacij alohtone divjadi (muflon, damnjak, ...) naj se zmanjša na minimum. Dovoljena je samo sadnja rastišču primernih drevesnih vrst. Ohranjanja naj se postopen gozdni rob.	1142,5
SI3000199	Dolenja vas pri Ribnici	3-199-HT6410	Travniki s prevladujočo stožko (Molinia spp.) na karbonatnih, šotnih ali glineno-muljastih tleh (Molinion caeruleae)	Izjava se takšna raba, ki ohranja habitate grmišč in travišč: - Košnja naj se izvaja prvič po odvetu večine travniških rastlin. Košnji naj sledi spravilo. Izjava naj se upočasnjena košnja od sredine nazvzen, vsaj 5 cm nad tlemi. - Na območju habitata tipa naj se ne gnoji. - Travišč naj se ne požiga. - Ohranjanje in vzdržuje naj se najmanj obstoječa dolžina linijskih vegetacijskih struktur (omejki, žive meje, protivetni pasovi, obvodna vegetacija, v kmetijski krajini). - Ohranjanje naj se postopen gozdni rob.	2,3
SI3000203	Kompoljska jama Potiskavec	3-199-HT7140	Prehodna barja	Na območju habitatah tipov barj in močvirij ali v njihovi neposredni bližini (v oddaljenosti manj kot 50 m) se ne postavlja novih krmišč, mrhovišč, solnic, lovskih prež in drugih lovskih objektov, obstoječe pa naj se odstrani. Na območju mokrišč naj se ne nadeluje novih poti in hodi izven obstoječih poti. Na območje habitata tipa in območje vpliva nanj se ne vnaša gnojil in pesticidov. Z redno košnjo najmanj na dve leti se ohranja primerno stanje habitata tipa.	1,6
SI3000204	Globočec	3-203-HT8310	Jame, ki niso odprte za javnost	Upošteva se varstveni režim v jami (18. člen Zakona o varstvu podzemnih jam). - V jame se ne vnaša organskih snovi. - Pred vhodi v jame se ne postavlja novih krmišč, mrhovišč, solnic, lovskih prež in drugih lovskih objektov, obstoječe pa naj se postopno odstrani.	156,7
SI3000207	Podpeška jama	3-204-HT8310	Jame, ki niso odprte za javnost	Upošteva se varstveni režim v jami (18. člen Zakona o varstvu podzemnih jam). - V jame se ne vnaša organskih snovi. - Pred vhodi v jame se ne postavlja novih krmišč, mrhovišč, solnic, lovskih prež in drugih lovskih objektov, obstoječe pa naj se postopno odstrani.	103,2
SI3000227	Krka	3-227-SP1220	močvirska sklednica (Eryms orbicularis)	Upošteva se varstveni režim v jami (18. člen Zakona o varstvu podzemnih jam). - V jame se ne vnaša organskih snovi. - Pred vhodi v jame se ne postavlja novih krmišč, mrhovišč, solnic, lovskih prež in drugih lovskih objektov, obstoječe pa naj se postopno odstrani. V notranji coni močvirske sklednice naj se načrtuje povečan odstrel plenilcev (lisica, pižmovka, divji prašič).	83,9
		celotna reka Krka in obrežni pas	bober (<i>Castor fiber</i>) vidra (<i>Lutra lutra</i>)	V notranji coni naj se ne izvaja lov s pastmi. V notranji coni naj se ne izvaja lov s pastmi.	ob reki Krki

KODA	IME	CONA	HT/VRSTE	USMERITVE ZA UPRAVLJANJE Z DIVJADJO NA OBMOČJU LOU	POVRŠINA (LUO)
		3-227-HT3260	Vodotoki v nižinskem in montanskem pasu z vodno vegetacijo zvez Ranunculon fluitantis in Callitricho-Batrachion	Površinske in podzemne vode se ne onesnažuje, na obrežju se ne uporablja mineralnih gnojil in pesticidov, itd. - Čiščenje brežin se ne opravlja v razmnoževalnem času živali, temveč jeseni; opravlja se na način, ki najmanj poškodujejo življenjske prostore. - Ohranjajo se obvodni pasovi vegetacije. - Na območje habitatnega tipa ali v njegovo neposredno bližino (manj kot 50 m od habitatnega tipa) naj se ne postavlja novih solnic, krmišč in mrhovišč, obstoječe pa naj se postopno odstrani.	24,6
SI3000263	Kočevsko	3-263-SP1352	volk (<i>Canis lupus</i>)	Pri upravljanju z volkom naj se upošteva usmeritve, ki so navedene v Strategija ohranjanja intrajdnostnega upravljanja z volkom (<i>Canis lupus</i>) v Sloveniji. Pri načrtovanju višine odstrela jelenjadi naj se upošteva tudi prehranske potrebe volka.	102829,0
		3-263-SP1354	rjavi medved (<i>Ursus arctos</i>)	Pri upravljanju z medvedom naj se upošteva usmeritve, ki so navedene v Strategiji upravljanja z rjavim medvedom (<i>Ursus arctos</i>) v Sloveniji.	102829,0
		3-263-SP1361	navadni ris (<i>Lynx lynx</i>)	Pri načrtovanju višine odstrela srnjadi, jelenjadi in gamsa naj se upošteva prehranske potrebe risa.	102829,0
		3-263-HT8310	Jame, ki niso odprte za javnost	Upošteva se varstveni režim v jami (18. člen Zakona o varstvu podzemnih jam). - V jame se ne vnaša organskih snovi. - Pred vhodi v jame se ne postavlja novih krmišč, mrhovišč, solnic, lovskih prež in drugih lovskih objektov, obstoječe pa naj se postopno odstrani.	102829,0
		3-263-HT7220	Lehnjakotvorni izviri (Cratoneurion)	Površinske in podzemne vode se ne onesnažuje, na obrežju se ne uporablja mineralnih gnojil in pesticidov, itd. - Čiščenje brežin se ne opravlja v razmnoževalnem času živali, temveč jeseni; opravlja se na način, ki najmanj poškodujejo življenjske prostore. - Ohranjajo se obvodni pasovi vegetacije.	3,9
		3-263-HT3260	Vodotoki v nižinskem in montanskem pasu z vodno vegetacijo zvez Ranunculon fluitantis in Callitricho-Batrachion	- Na območje habitatnega tipa ali v njegovo neposredno bližino (manj kot 50 m od habitatnega tipa) naj se ne postavlja novih solnic, krmišč in mrhovišč, obstoječe pa naj se postopno odstrani.	207,3
		3-263-HT6210	Prioritetni HT ob prisotnosti orhidej. Polnaravna suha travnišča in grmiščne faze na karbonatnih tleh (Festuco Brometalia) (* pomembna rastišča kukavičevk)	Izvajajo se takšna raba, ki ohranja habitate grmišč in travnišč.- Košnja naj se izvaja prvič po odcvetu večine travniških rastlin. Košnji naj sledi spravilo. Izvajajo naj se upočasnjena košnja od sredine navzven, vsaj 5 cm nad tlemi.- Na območju se praviloma ne gnoji, če pa že, naj se gnoji le s hlevskim gnojem.- Travnišč naj se ne požiga.- Ohranjanje in vzdržuje naj se najmanj obstoječa dolžina linijskih vegetacijskih struktur (omejki, žive meje, protivetni pasovi, obvodna vegetacija, v kmetijski krajini).- Ohranjanje naj se postopen gozdni rob.	649,9

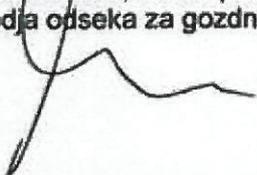
KODA	IME	CONA	HT/VRSTE	USMERITVE ZA UPRAVLJANJE Z DIVJADJO NA OBMOČJU LOU	POVRŠINA (LUO)
		3-263-HT8160	Srednjeevropska karbonatna melišča v submontanskem in montanskem pasu	Na območju habitatnega tipa goličav se ne postavlja novih, lovskih prež, obstoječe pa naj se postopno odstrani.	1094,9
		3-263-HT8210	Karbonatna skalnata pobočja z vegetacijo skalnih razpok		1094,9
		3-263-HT9110	Bukovi gozdovi (Luzulo-Fagetum)	V gozdnih habitatnih tipih se zagotavlja ustrezna številčnost rastlinojede divjadi, ki bo omogočala naravno pomlajevanje v gozdu ter s tem trajnost gozdnega ekosistema, predvsem biotske funkcije in funkcije ohranjanja naravnih vrednot in biotske pestrosti.	187,6
		3-263-HT9180	Javorovi gozdovi (Tilio-Acerion) v grapah in na pobočnih gruščih	- Alohtonih živalskih vrst naj se ne nasejuje na območja habitatnih tipov. Številčnost obstoječih populacij alohtone divjadi (muflon, damjak, ...) naj se zmanjša na minimum.	20,3
		3-263-HT91E0	Obrečna vrbovja, jelševja in jesenovja (mekolesna loka) (Alnus glutinosa in Fraxinus excelsior (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae))	- Dovoljena je samo sadnja rastišču primernih drevesnih vrst. - Ohranjanje naj se postopen gozdni rob.	51,6
		3-263-HT91L0	Ilirski hrastovo-belogabrovi gozdovi (Erythronio-Carpinion)		1305,2
		3-263-HT91K0	Ilirski bukovki gozdovi (Fagus sylvatica (Aremonio-Fagion))		58135,7
		CELOTNO OBMOČJE SCI KOČEVSKO	netopirji (mali podkovnjak, veliki podkovnjak, južni podkovnjak, širokouhi netopir, vejicati netopir, veliki navadni netopir	Ohranjanje naj se majhne vodne in močvirne biotope kot so mlake, luže in kaluže. - V njih naj se ne vnaša soli. - V radiju vsaj 50 metrov od njih naj se ne postavlja solnic, obstoječe pa naj se prestavi.	102829,0
SI3000267	Gorjanci - Radoha	3-267-SP1354	rjavi medved (<i>Ursus arctos</i>)	Pri upravljanju z medvedom naj se upošteva usmeritve, ki so navedene v Strategiji upravljanja z rjavim medvedom (<i>Ursus arctos</i>) v Sloveniji.	1502,3

KODA	IME	CONA	HT/VRSTE	USMERITVE ZA UPRAVLJANJE Z DIVJADJO NA OBMOČJU LOU	POVRŠINA (LUO)
		3-267-SP1361	navadni ris (<i>Lynx lynx</i>)	Pri načrtovanju višine odstrela srnjadi, jelenjadi in gamsa naj se upošteva prehranske potrebe risa.	1502,3
		3-267-HT91K0	Ilirski bukovi gozdovi (<i>Fagus sylvatica</i> (Aremonio-Fagion))	V gozdnih habitatnih tipih se zagotavlja ustrezna številčnost rastlinojede divjadi, ki bo omogočala naravno pomlajevanje v gozdu ter s tem trajnost gozdnega ekosistema, predvsem biotske funkcije in funkcije ohranjanja naravnih vrednot in biotske pestrosti. - Alohtonih živalskih vrst naj se ne nasejuje na območja habitatnih tipov. Številčnost obstoječih populacij alohtone divjadi (muflon, damjak, ...) naj se zmanjša na minimum. - Dovoljena je samo sadnja rastišču primernih drevesnih vrst. - Ohranjanje naj se postopen gozdni rob.	1407,2
SI3000073	Gornji kal	3-073-SP1220	močvirska sklednica (<i>Emys orbicularis</i>)	V notranji coni močvirske sklednice naj se načrtuje povečan odstrel plenilcev (lisica, pižmovka, divji prašič).	15,8
SI5000013	Kočevsko - Kolpa	5-013-A104	gozdni jereb (<i>Bonasa bonasia</i>)	Lovskih prež, krmišč in solnic naj se ne umešča v bližino znanih rastišč gozdnega jereba, obstoječe pa naj se iz rastišč umakne.	89371,7
		5-013-A108	divji petelin (<i>Tetrao urogallus</i>)	Lovskih prež, krmišč, mrhovšč naj se ne umešča v bližino znanih rastišč divjega petelina, obstoječe pa naj se iz rastišč in gnezdišč umika (divji prašič). Tam kjer je ocenjena premožitev malih zveri naj se poveča odstrel (notranje cone). Lovskih prež, krmišč, mrhovšč naj se ne umešča v ožje in širše območje rastišč divjega petelina. Na obstoječih krmiščih se izvaja samo privabljalno krmiljenje. Na ožjih in širših rastiščih divjega petelina naj se poveča odstrel jelenjadi. Znotraj ožjih in širših rastišč divjega petelina naj se vrši intenziven odstrel njihovih plenilcev (kun, lisic, jazbecev). Znotraj ožjih in širših rastišč divjega petelina naj se vzdržuje jase pri čemer naj se jih ne gnoji. Na območju rastišč se novih pasišč ne vzpostavlja.	12398,7

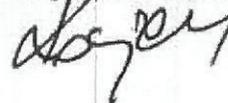
9.5 Kronologija izdelave načrta

Datum	Opravilo
2010, ½ 2011	Ureditev baz podatkov (odvzem, dela v okolju, škode, popis objedenosti...)
November in december 2010	Zbiranje pobud zainteresirane javnosti v zvezi z ON
December 2010	Izdaja obvestila o nameri izdelave ON na MOP
Januar 2011	Priprava in uskladitev enotne predloge za tekstovni in tabelarni del ON – LUN
Marec – junij 2011	Pridobitev in uskladitev naravovarstvenih smernic z ZRSVN
21. 4. 2011	Sodelovanje na delavnici o ON na BF – Oddelku za gozdarstvo
24. 5. 2011	Dokončna izdelava in uskladitev Navodil za usmerjanje razvoja divjadi, ki so vgrajena v tekst vseh ON – LUN, s predstavniki znanstveno – raziskovalnih institucij ter Lovsko zvezo Slovenije in OZUL-i
Januar – junij 2011	Izdelava osnutkov ON – LUN in priprava poglavja o živalskem svetu ter medsebojni usklajenosti živalske in rastlinske komponente za ON - GGO
2. 6. 2011	Javna obravnava na MOP glede morebitne potrebne izdelave CPVO
Junij 2011	Pregled osnutkov ON – LUN za vseh 15 LUO na Oddelku za gozdne živali in lovstvo ter posredovanje pripombe načrtovalcem na OE ZGS;
21. 6. 2011	Določitev osnutkov ON na strokovnem svetu ZGS - prvič
24. 6. 2011	Oddaja osnutkov ON v nadaljnjo proceduro sprejemanja na MKGP in glede potrebnosti CPVO na MOP
September 2011	Pridobitev in pregled recenzijskih poročil na ON – LUN, ki so jih posredovali izbrani recenzenti s strani MKGP iz BF in GIS
September in oktober 2011	Priprava drugih osnutkov načrtov ON skladno s pripombami recenzentov in priprava poročila o (ne)upoštevanju pripomb le-teh
Avgust 2011	Priprava kompandija za vse ON – LUN na ravni Slovenije
14. 9. 2011	Pridobitev odločbe MOP o nepotrebnosti CPVO za vse ON
14. 10. 2011	Določitev osnutkov ON na strokovnem svetu ZGS - drugič
17. 10. 2011	Oddaja osnutkov ON na MKGP – drugič in vloga za odreditev javnih razgrnitev
10. – 24. 11. 2011	Izpeljava enotne javne obravnave in javne predstavitve ON, skupaj s kolegi iz Oddelka za gozdno gospodarsko načrtovanje
Januar 2012	Ureditev zbirnika prispelih pripomb na ON – LUN ter opredelitev do potrebnih popravkov osnutkov načrtov, ki bodo predlagani Svetom OE ZGS v obravnavo
3. 2. 2012	Svet OE ZGS, opredelitev do pripomb na ON
1. 6. 2012	Svet ZGS, določitev predloga ON
Junij 2012	Oddaja ON na MKO v potrditev Vladi RS

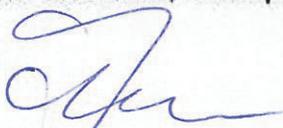
Sestavitel:
Miran Bartol, univ.dipl.inž.gozd.
vodja oddelka za gozdne živali in lovstvo

Vodja ZGS OE Kočevje
mag. Bojan Kocjan, univ.dipl.inž.gozd.

Vodja oddelka za gozdne živali in lovstvo
Marko Jonozovič, univ.dipl.inž.gozd.

v.d. Direktor ZGS
Jošt Jakša, univ.dipl.inž.gozd.

